Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, *Κυριακή 17 Σεπτεμβρίου 2023 • Ετος 15ο • Αρ. φύλλου 785* | Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα | www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΠΟΙΟΙ ΔΙΕΚΔΙΚΟΥΝ ΤΟ ΧΡΙΣΜΑ ΤΟΥ ΔΗΜΑΡΧΟΥ ΤΗΣ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑΣ

Η μάχη του ΔΗΣΥ για Λευκωσία

Οι επιλογές της ηγεσίας, οι δεύτερες σκέψεις και η λύση της δημοσκόπησης

Αλλο ένα καυτό ζήτημα θα κληθεί να διαχειριστεί η ηγεσία του ΔΗΣΥ ενόψει των δημοτικών εκλογών. Την επιλογή του υποψηφίου του κόμματος για τον δήμο Λευκωσίας. Την εξαγγελία του για το χρίσμα έκανε ήδη ο σημερινός δήμαρχος Αγλαντζιάς Ανδρέας Κωνσταντίνου. Ενδιαφέρον επιδεικνύουν ο νυν αντιδήμαρχος Λευκωσίας Χρύσανθος Φάκας και ο τέως υπουργός Εσωτερικών Νίκος Νουρής, ο οποίος, ωστόσο, φαίνεται να κάνει δεύτερες σκέψεις. Την τετράδα των μνηστήρων συμπληρώνει η τέως υπ. Ενέργειας Νατάσα Πηλείδου, η υποψηφιότητα της οποίας φέρεται να είναι περισσότερο πρόταση της Αννίτας Δημητρίου και της πλειοψηφίας της ηγετικής πυραμίδας. Η ηγεσία του ΔΗΣΥ φέρεται να προκρίνει τη διεξαγωγή δημοσκόπησης που θα δείξει ποιον οι δημότες προκρίνουν ως το δημοφιλέστερο πρόσωπο. **Σελ. 4**

ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΝΕΟ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΑΜΠΟ

Πότε μπορεί να αρχίσει η αποκατάσταση

Η «Κ» απευθύνθηκε σε επιστήμονες πολλών ειδικοτήτων προκειμένου να αναζητηθούν και να καθοριστούν οι βασικές προκλήσεις για την επόμενη ημέρα στη Θεσσαλία, απαντώντας πώς μπορεί να γίνει επανεκκίνηση της γεωργίας και της κτηνοτροφίας. Τι μπορεί να μάθει η Κύπρος από τα πλημμυρικά φαινόμενα στην Ελλάδα, ποιος είναι ο βαθμός ετοιμότητας απέναντι σε μία κρίση πλημμύρας στην Κύπρο; **Σελ. 18, 19**

ΑΝΝΙΤΑ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ - ΝΙΚΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗΣ

Στήνεται πλέον στρατηγική για το 2028

Η κίνηση του Νίκου Χριστοδουλίδη να ανοίξει την πόρτα συγκυβέρνησης στον Δημοκρατικό Συναγερμό προκάλεσε σωρεία συζητήσεων. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκτιμά πως χρειάζεται τον ΔΗΣΥ για να ολοκληρώσει αναίμακτα τη θητεία του, όμως παράλληλα, φέρνοντας την κύρια πολιτικό αντίπαλό του Αννίτα Δημητρίου στη συγκυβέρνηση, διασφαλίζει πως η ίδια δεν θα διεκδικήσει το 2028 την προεδρία της Δημοκρατίας και πως ο ίδιος θα έχει περισσότερες πιθανότητες επανεκλογής. **Σελ. 10**

ΝΙΚΟΛΑΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Δεν είμαι αισιόδοξος για το Κυπριακό

Ούτε καν συγκρατημένα αισιόδοξος για το Κυπριακό ενόψει Νέας Υόρκης δεν μπορεί να δηλώσει ο πρόεδρος του ΔΗΚΟ. Σε συνέντευξη στην «Κ» ο Νικόλας Παπαδόπουλος εκφράζει την ετοιμότητα του κόμματός του για συνεργασία με τον ΔΗΣΥ και δίνει απαντήσεις για την οικονομία και άλλα. **Σελ. 8**

ΤΑΓΙΠ ΕΡΝΤΟΓΑΝ

Παζάρι για την ενταξιακή πορεία με Ε.Ε.

Νέο παζάρι διεκδικήσεων επιχείρησε ο Ερντογάν στη συνάντηση με τον πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Ζήτησε όπως η Ε.Ε. προχωρήσει σε αποφάσεις για αναζωογόνηση της ενταξιακής πορείας της Τουρκίας. Φαίνεται όμως ότι δεν άκουσε αυτά που ήθελε. **Σελ. 6**

ΧΛΩΡΑΚΑ – ΛΕΜΕΣΟΣ

Αλλάζει η βία την κοινωνία στην Κύπρο;

Τα γεγονότα ρατσιστικής βίας σε Χλώρακα και Λεμεσό συγκροτούν ένα ενδιαφέρον πεδίο πολιτικών και κοινωνικών μετασχηματισμών, που τελεί υπό διαμόρφωση. Πώς μετασχηματίζουν το πολιτικό σύστημα και τα κόμματα. **Σελ. 16**

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Ρεαλιστική λύση το ροτέισον

Συνομιλητές του πρωθυπουργού λένε πως το ροτέισον είναι η μόνη ρεαλιστική επιλογή για την ανανέωση ενός κυβερνητικού σχήματος και επιπλέον χρειάζεται για να μη σκουριάζουν οι υπουργοί. **Σελ. 20**

ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ

Οι προκλήσεις της τοπικής αυτοδιοίκησης

Ανησυχίες εκφράζονται για την πορεία προσαρμογής δήμων και κοινοτήτων εννέα μήνες πριν από την επίσημη έναρξη της μεταρρύθμισης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Πολλά τα προβλήματα και οι προκλήσεις. **Σελ. 5**

ΓΡΑΦΟΥΝ ΣΤΗΝ «Κ»

ΕΛΕΝΑ ΝΤΑΛΛΙ

Ισότητα που πηγάζει από την καρδιά. **Σελ. 7**

ΦΡΑΝΣΙΣ ΦΟΥΚΟΥΓΙΑΜΑ

Τα «έξυπνα ψέματα» απειλούν τη δημοκρατία. **Σελ. 23**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Καλή ευκαιρία

Οι επαφές που θα έχει ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας στη Νέα Υόρκη (16-23 Σεπτεμβρίου) όπου θα προσφωνήσει τις εργασίες της Γενικής Συνέλευσης των Η.Ε., με κυριότερη τη συνάντησή του με τον Αντόνιο Γκουτέρες, είναι σίγουρα μία πολύ καλή ευκαιρία να τεθούν στο διεθνές διπλωματικό σώμα, όσα συνέβησαν στο νησί το τελευταίο διάστημα, με σημαντικότερο το συμβάν στην Πύλα, αλλά και να μιλήσει για όσα θετικά μπορεί να προσφέρει η Κυπριακή Δημοκρατία στην περιοχή, ως παράγοντας σταθερότητας.

ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΣΕΙΣ SSM ΣΤΙΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

Αξιοποιήστε σωστά τα κέρδη από τα επιτόκια

Σαφή προειδοποίηση προς τις τράπεζες για τα κέρδη από τα υψηλά επιτόκια απηύθυνε ο πρόεδρος του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού (SSM), Ανδρέα Ένρια. Σε συνέντευξη που παραχώρησε στο ειδησεογραφικό πρακτορείο Bloomberg ο κ. Ένρια κάλεσε τις τράπεζες να επενδύσουν σωστά τα κέρδη τους. **Οικονομική, σελ. 3**

ΘΕΑΤΡΟ

Η Ελένη Ράντου στην «Κ»

Η Ελένη Ράντου έρχεται στην Κύπρο με την παράσταση «Το πάρτυ της ζωής μου», σε σκηνοθεσία Ανέστη Αζά. Η δημοφιλής ηθοποιός λέει πως η ζωή είναι το πάρτυ του καθενός, άμα το δεις σαν ένα ωραίο παιχνίδι που αξίζει να το παίξεις. **Τέχνες, σελ. 3**

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Μια αδιάρρηκτη φιλία

Η ιστορία της φιλίας Γιάννη Μόραλη και Μάνου Χατζιδάκι άνθησε μέσα σε δεκαετίες δημιουργικές για τα πολιτιστικά πράγματα της Ελλάδας ανάμεσα σε δύο καλλιτέχνες που ταίριαζαν ως προς την ηθική και την αισθητική τους. **Τέχνες, σελ. 1**

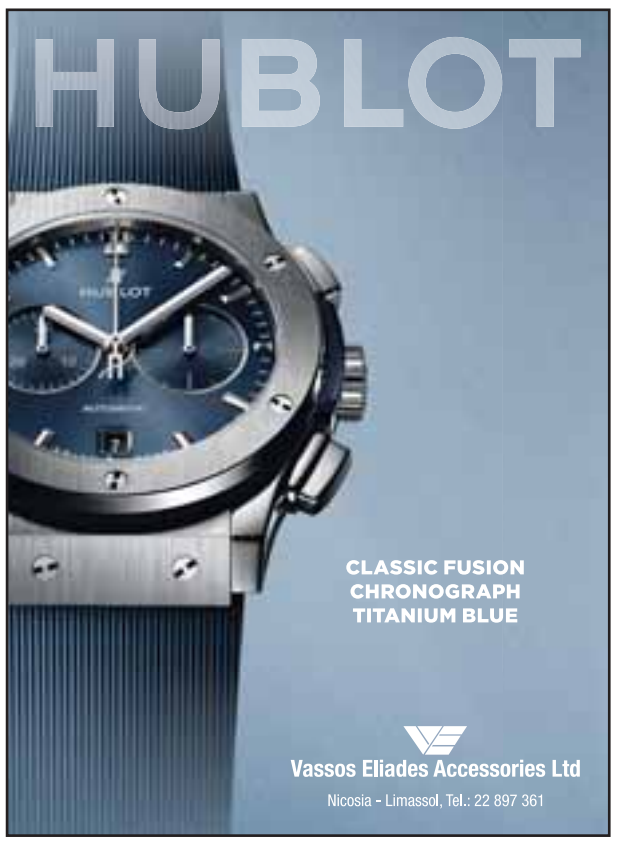

ΤΑ ΙΟΥΛΙΑΝΑ / *Γράφει ο* **ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ**

Εκεί στον Λόφο

Οι κυρίες του καρέ με κόπο προσπαθούσαν να συγκρατήσουν τα δάκρυά τους, καθώς η Ρενέ Κυπαρίσσι κατέβαζε την εμβληματική φωτογραφία από το τζάκι. Όλες ένιωσαν το φλογερό βλέμμα του Σπύρου Κυπριανού, μέσα από τη χρυσοποίκιλτη κορνίζα, να καίει τις ενοχές τους. «Ευτυχώς που δεν ζει η Μιμή για να δει την τελευταία πράξη της προδοσίας» ψιθύρισε η Θεοπίστη Θεοδούλου και σωριάστηκε στον βελούδινο καναπέ.

Η αποκαθήλωση του Ειδώλου δεν προέκυψε ως κεραυνός εν αιθρία. Προηγήθηκε το νέο κεφάλαιο της «Κουλιάδας», με την επιστολή διαμαρτυρίας που απέστειλε ο βουλευτής στον Νίκο Χριστοδουλίδη για τη μετακίνηση της φωτογραφίας του Αρχιεπισκόπου από το τζάκι του προεδρικού. Η απάθεια του Λόφου ήταν λες και άναψε το πράσινο φως για το Τέλος Της Ιστορίας. «Δεν θα θυσιαστεί μόνο ο Μακάριος και ο Σπύρος» προειδοποίησε η Ρενέ Κυπαρίσσι το καρέ. Και το μήνυμα βεβαίως ελήφθη.

Η σεμνή τελετή, με τον εύγλωττο τίτλο «Αποχαιρέτα την, την Κύπρο που φεύγει», διοργανώθηκε στην οικία Κυπαρίσσι όπου κι έγινε η αποκαθήλωση του Σπύρου. Εν συνεχεία, η Φώφη Κούταλου ακούμπησε στο τραπέζι ένα λευκό μαντίλι που είχε κιτρινίσει από τον χρόνο. «Όταν έκλαψε ο Γρίβας...» ψέλλισε με τρεμάμενη φωνή η πάλαι ποτέ θεραπαινίδα του Στρατηγού. Οι κυρίες δεν χρειάστηκε να ερωτήσουν τα πώς και τα γιατί. Όλη η αστική Λευκωσία άλλωστε γνωρίζει τη συναισθηματική (sic) σχέση των δύο, μία από τις πικρές υποσημειώσεις της σύγχρονης κυπριακής ιστορίας.

Ήταν η σειρά της αριστερής (με την καλή έννοια) Κουλλίτσας Κυριακού για ν' ακουμπήσει στον βωμό της λήθης το δικό της ξέφτι από το παρελθόν. Οι κυρίες αναγνώρισαν φυσικά αμέσως τη ματριόσκα που της χάρισε ο πρέσβης Σεργκέι Αστάβιν, το μακρινό 1979. Η Κουλλίτσα, με χέρια που έτρεμαν από συγκίνηση, άνοιγε μία-μία τις ξύλινες κούκλες ακουμπώντας τες στο τραπέζι. Ώσπου έφτασε στην «καρδιά» της ματριόσκας όπου κρυβόταν ένα «σηματάκι» με το κεφάλι της Βαλεντίνας Τερέσκοβα, της πρώτης γυναίκας που ταξίδεψε στο διάστημα, επάνω στη σοβιετική σημαία.

«Εσύ;» ρώτησε η οικοδέσποινα, περιμένοντας την κίνηση της χήρας. Ακολούθησε μια μακρόσυρτη σιωπή κι ύστερα η Ιουλία ακούμπησε την καπελιέρα στο τραπέζι.

Όταν πήρε το καπέλο του Philip Treacy στα χέρια της, το καρέ αντέδρασε με ένα επιφώνημα θαυμασμού. «Είσαι σίγουρη; Αυτό είναι αληθινό έργο τέχνης» είπε η Καλαμαρού. «Αυτό είναι το απομεινάρι μιας μέρας που ανήκει οριστικά σε ένα υπερβολικά φωταγωγημένο παρελθόν. Η ζωή δεν αντέχει πια τέτοιες στιλιστικές ακρότητες. Εκτός κι αν ανήκεις στον κύκλο των ανεπίγνωστων Κυπρίων σοσιαλιτέ. Τόση σπατάλη, για ένα φουστάνι αδειανό...» είπε η Ιουλία κι ανασήκωσε το ποτήρι της για να ευχηθεί «στα καινούργια».

Μετά το τελετουργικό, όπως ήταν φυσικό, η συζήτηση άναψε με επίκεντρο τον Λόφο. Η απόφαση αποκαθήλωσης του Μακαρίου γέννησε ελπίδες στο καρέ ότι «επιτέλους θα γίνει ένα έλεος και με την αίθουσα εκδηλώσεων -παρακαταθήκη της διακυβέρνησης Χριστόφια» όπως σημείωσε η Ρενέ. «Μια αίθουσα που βγήκε θαρρείς από ένα δυστοπικό αρχιτεκτονικό σύμπαν, με απαίσιο μαρμάρινο δάπεδο και μια τρικυμία στους τοίχους. Ιδού πεδίον δόξης λαμπρόν για τη Φιλίππα να μας εκπλήξει» υπερθεμάτισε.

Τις αρχιτεκτονικές ανησυχίες του καρέ διέκοψε η Ελλού, η οποία εμφανίστηκε με ένα δίσκο καθαρισμένα σύκα από την αυλή της και μ' ένα outfit τύπου εικαστικό δρώμενο. «Γιατί ντύθηκες... στόχος, καλή μου;» ενδιαφέρθηκε να μάθει η Καλαμαρού. «Ένεκα των στοχευμένων μέτρων που εξήγγειλε ο Κεραυνός κατά της ακρίβειας» έσπευσε να εξηγήσει η Ιουλία. «Τουτέστιν;». «Τουτέστιν η πτωχή πλην τίμια Ελλού είναι ο στόχος των κοινωνικής πολιτικής της κυβέρνησης. Το είπε και ο Κεραυνός: "Η κυβέρνηση δείχνει τις ευαισθησίες της. Είναι μια κυβέρνηση ανθρωποκεντρική". Και για ν' αποδείξει του λόγου το αληθές, έβαλε μηδενικό συντελεστή σε... καφέ και ζάχαρη! Αρχόντισσα η Ελλού!». «Καλά δεν ντρέπονται καθόλου;». «Όχι, δεν ντρέπονται, μάνα μου».

Όταν κατέληξαν στα της ντροπής, μοιραία η συζήτηση στράφηκε στα του Δημοκρατικού Συναγερμού. Για τον Χριστοδουλίδη που δεν ντράπηκε να καλέσει τον ΔΗΣΥ να συμμετάσχει στη συγκυβέρνηση, κάνοντας έξαλλο τον Δημήτρη Δημητρίου από το χάραμα της Κυριακής και την Αννίτα να υψώνει το λάβαρο τού Όχι λίγο αργότερα. Για τον Αναστασιάδη που δεν ντράπηκε να πάει χωρίς κάλτσες στο Πολιτικό Γραφείο και τον Μιχάλη Σοφοκλέους που δεν ντράπηκε να αποχωρήσει από το Ινστιτούτο Γλαύκος Κληρίδης πυροβολώντας, επικυρώνοντας έτσι το εσωκομματικό μπάχαλο.

«Μέσα σ' όλα αυτά, ανάμεσα στις εικονομαχίες και τα κομματικά μαχαιρώματα, τι του λείπει του ψωριάρη;» έθεσε το ακανθώδες ερώτημα η Ιουλία. Οι ελληνοχριστιανικές ευαισθησίες κάποιων δημοσιογράφων που εκπόνησαν θεωρίες συνωμοσίας για την αφαίρεση του λογοτύπου της Παναγίας από τη στολή του Λυκείου Παλλουριώτισσας. Το σχολείο και το διέψευσε και δήλωσε (επί λέξει) ότι «Το λάβαρο με έμβλημα την Παναγία ορθώνεται ως ασπίδα αντίστασης απέναντι στον κατακτητή» σε μια προσπάθεια να κατευνάσει τα πνεύματα. Με τούτα και με κείνα, έκανε δεύτερες σκέψεις το καρέ...

«Καλώς ήλθες 1973!» αναφώνησαν εν χορώ. Η Ρενέ κρέμασε ξανά τη φωτογραφία του Σπύρου πάνω απ' το τζάκι, η Φώφη έβαλε το μαντίλι του Γρίβα στην τσέπη της, η Κουλλίτσα καρφίτσωσε τη Βαλεντίνα Τερέσκοβα στο πέτο της και η Ιουλία φόρεσε το καπέλο με τα φτερά φασιανού προτού αποχωρήσει αγέρωχη με το κεφάλι ψηλά.

stavros.christodoulou@gmail.com

«Κουλιάδας» συνέχεια: Την επανατοποθέτηση της φωτογραφίας του Μακαρίου «στην προτέρα θέση» ζήτησε ο βουλευτής Κουλίας, προκαλώντας πολιτικά μποφόρ.

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

90 χρόνια πριν στην «Κ»

17.9.1933

ΤΕΛΕΣΙΓΡΑΦΟ: Η ραγδαία εξέλιξις των γεγονότων της Κούβας παρουσιάζει από της μιας ημέρας εις την άλλην εκπλήξεις, όλως απροόπτους. Ενώ προ ολίγων ημερών η κατάστασις εφαίνετο οπωσδήποτε εξομαλυνθείσα διά της εκλογής του τρίτου κατά σειράν, εν διαστήματι μηνός, Προέδρου της Δημοκρατίας, καθηγητού Σαν Μαρτίν, ήδη νέα γεγονότα έρχονται να δημιουργήσουν νέας ανωμαλίας και περισσοτέρους κινδύνους διά την γαλήνην του πολυπαθούς τόπου. Και όμως, η νέα κυβέρνησις του Σαν Μαρτίν μόλις αριθμεί βίον ολίγων εικοσιτετραώρων... Είνε γνωστόν ότι εις την Κούβαν δεν έχουν μείνει ευχαριστημένα όλα τα στοιχεία εκ του σχηματισμού της κυβερνήσεως. Επί κεφαλής των δυσηρεστημένων ευρίσκεται η περίφημος νεανική οργάνωσις της «Α.Β.Γ.», η οποία ηξίωσε από την κυβέρνησιν όπως παραιτηθή, παραχωρούσα την θέσιν της εις μίαν κυβερνητικήν επιτροπήν, η οποία θα συγκεντρώνη την εύνοιαν της πλειοψηφίας του λαού. Ο Πρόεδρος εις απάντησιν απέστειλεν ένα τελεσίγραφον εις τους 300 αξιωματικούς οι οποίοι, οχυρωθέντες εντός του Εθνικού ξενοδοχείου, αρνούνται να αναγνωρίσουν την εκλογήν του και να επανέλθουν εις τας θέσεις των, εις το στράτευμα και εις το ναυτικόν.

ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ: Αφού επί μερικάς ημέρας ο καιρός αμφεταλαντεύθη, εισήλθεν από χθες οριστικώς εις την φθινοπωρινήν φάσιν. Ηρχισε να μυρίζη φθινόπωρον και απόδειξις τα λαίμαργα βλέμματα των διαβατών προς τας προθήκας όπου εκτίθενται όλοι οι πειρασμοί της χειμερινής αμφιέσεως. Τρανωτέρα ακόμη απόδειξις, το κατάβρεγμα των πλατειών και δρόμων που ήρχισεν φιλοστόργως ο Δήμος. Οι πρωταγωνισταί και πρωταγωνίστριαι των ποικίλων θερινών θιάσων ήρχισαν τας τιμητικάς των. Αγγέλλονται σωρηδόν δι' εκάστην ημέραν, πράγμα που λέγει ότι «λίγα είναι τα ψωμιά» των μη εστεγασμένων θεαμάτων. Αλλως τε και οι θεαταί διά τον φόβον ενδεχομένης εξαφνικής νεροποντής κρίνουν σκοπιμώτερον να περνούν άλλως τας νυκτερινάς των ώρας.

ΟΜΗΡΟΥ & ΣΕΒΕΡΗ / *Γράφει ο* **ΟΝΑΣΑΓΟΡΑΣ**

Κρουαζιέρα θα σας πάω...

Ο Αλέκος Τρυφωνίδης, του πιο αυθεντικού από τα δύο ΔΗΚΟ, της ΔΗΠΑ, έριξε την πρόταση του αιώνα: όσοι παράνομοι μετανάστες δεν εξασφαλίζουν άσυλο ναι μεταφέρονται σε κρουαζιερόπλοια που θα ναυλώνει η Κυπριακή Δημοκρατία! Τι είπε ο άνθρωπος; Πραγματικά θεούλης. Δεν περιγράφω άλλο... Για όσους δεν τον γνωρίζουν, ο φίλτατος και συμπαθέστατος Αλέκος είχε βρεθεί στο επίκεντρο του σκανδάλου Πόλιπιφ Γκέιτ, όταν και είχε κατηγορηθεί πως έφαγε δύο πόλιπιφ που προοριζόντουσαν για φιλανθρωπική εκδήλωση, λέγοντας -σαν μια άλλη Ευρυδίκη- «είμαι άνθρωπος κι εγώ και μάλιστα πεινασμένος άνθρωπος»! Για να θυμούνται οι παλιοί και να μαθαίνουν οι νεότεροι τι μεγαλεία και στιγμές απείρου κάλλους ζήσαμε!

Διέρρευσαν αρκετά από τα σημεία που επεξεργάζεται η κυβέρνηση σαν νέα μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης με τους Τουρκοκύπριους. Η πολιτική ηγεσία των απέναντι τα θεωρεί ασήμαντα, ενώ τα συγκυβερνώντα κόμματα -πλην ΔΗΠΑ- τα θεωρούν υπερβολικά. Ό,τι κάμουμεν εν λάθος, σιορ, ακούστηκε να ψιθυρίζει με παράπονο το αξύριστο παιδί του λαού, ο δικός μας Νίκος Ξανθόπουλος.

Σε συνέντευξή του την περασμένη Κυριακή ο Ευθύμιος -γάλα με τριαντάφυλλο- Δίπλαρος, ερωτηθείς για το πόσο στενές είναι οι σχέσεις του Συναγερμού με την κυβέρνηση, απάντησε διπλωματικά, λέγοντας πως σίγουρα οι σχέσεις του κόμματος με την κυβέρνηση Αναστασιάδη ήταν στενότερες. Θα έλεγα στον Ευθύμιό μας να μην παίρνει και όρκο, διότι οι σχέσεις Νίκαρου με Αβέρωφ ποτέ δεν ήταν ιδιαίτερα θερμές, ενώ οι στενές σχέσεις Αναστασιάδη με τον ξεκάθαρο Νίκο (και τη μετέπειτα κυβέρνησή του) άρχισαν από τον καιρό που ο νυν Πρόεδρος ήταν ακόμη υπουργός Εξωτερικών. Για να μην ξεχνιόμαστε...

Παραλάβαμε τη χώρα στο χείλος του γκρεμού και την πήραμε ένα βήμα μπροστά.

Είναι στιγμές που η αλησμόνητη ατάκα του Γεώργιου Παπανδρέου έρχεται στο μυαλό και στοιχειώνει ηγεσία και ιθαγενείς της νήσου των Αγίων - και ενίοτε των αγρίων: Παραλάβαμε τη χώρα στο χείλος το γκρεμού και την πήραμε ένα βήμα μπροστά!

Το ΑΚΕΛ πάντως φωνάζει ακόμη πως το παιχνίδι είναι στημένο και από πριν ξεπουλημένο και ο παράνομος έρωτας του Προέδρου με τον Συναγερμό ποτέ δεν είχε καταλαγιάσει, πως τα όποια εμπόδια δυνάμωσαν αυτό το πάθος και είναι θέμα χρόνου να υπάρξει επισημοποίηση του γάμου της χρονιάς. Φήμες ότι αβερωφικοί θα εισβάλουν στο κέντρο όπου θα γίνεται η δεξίωση και θα αρχίσουν να πετούν κομμάτια της γαμήλιας τούρτας στους νεόνυμφους δεν είναι αβάσιμες. Μείνετε συντονισμένοι, αυτός ο γάμος αλά κυπριακά θα έχει πολλά επεισόδια ακόμη.

Εκτός συζήτησης το θέμα αλλαγής της βάσης συζήτησης του Κυπριακού, επανέλαβε για πολλοστή φορά ο Πρόεδρος. Μα γιατί μας το λέει συνέχεια; Εμείς το εμπεδώσαμε. Ακόμη και ο εθνικός μας Πρίγκιπας που κάποτε μιλούσε για σωστά περιεχόμενα με διάφορες άλλες μπερδεμένες πυθειακές ρήσεις, τώρα πια το αποδέχθηκε, ή τουλάχιστον έτσι ισχυρίζεται δημόσια. ΔΔΟ και ξερό παντεσπάνι (που λένε κι οι πρίγκιπες που δεν καταδέχονται το ξερό ψωμί). Επιβάλλεται όμως ο Πρόεδρος να το συζητήσει με την ΕΔΕΚ. Εκεί είναι το πρόβλημα. Εκτός κι αν τα λέει στην πεθερά για να τα ακούει η νύφη! Όπου νύφη ο Σιζόπουλος.

Είπα Σιζόπουλος και θυμήθηκα τους πύρινους του λόγους όταν στις περασμένες εκλογές ζητούσε την ψήφο του λαού για να μας σώσει από το ΕΛΑΜ! Τι αξέχαστες εποχές. Και είχε πείσει αρκετούς ο μπαγάσας. Τι θα μας πει άραγε τώρα που η ρητορική τους κατέληξε να είναι πανομοιότυπη; Οι κακές γλώσσες λένε πως τώρα θα ζητήσει την ψήφο των ψηφοφόρων του ΕΛΑΜ, ισχυριζόμενος πως είναι πιο ακραία εθνικιστής. Και θα έχει και δίκαιο! Το Εφεδρικό εξάλλου ο Λυσσαρίδης το έφτιαξε, για να μην ξεχνιόμαστε.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Διευθύνων Σύμβουλος: Δημητρης Λοττιδης • Διευθύντρια: Μαρινα Οικονομιδου • Σύμβουλος Εκδοσης: Αλκης Ανδρεου
Υπεύθυνος Υλης: Αποστολος Κουρουπακης • Υπεύθυνος Ατελιέ: Παντελης Δαμιανου

Νικόλαου Σαριπόλου 2 & Λεωφ. Λυκαβητού, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: +357 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, διασκευή ή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Διευθυντής: Αλεξης Παπαχελας • Διεύθυνση συντάξεως: Κωστης Φαφουτης - Νοτης Παπαδοπουλος

Καλό για σένα, καλό για όλους:

Στηρίζουμε για 3η συνεχή χρονιά το έργο του Κέντρου Μελετών και Έρευνας ΑΚΤΗ

ΣΤΟΝ ΔΡΟΜΟ ΓΙΑ ΕΝΑ ΚΑΛΥΤΕΡΟ ΑΥΡΙΟ

Στη Lidl Κύπρου στεκόμαστε αρωγός σε δράσεις και ενέργειες που αφορούν τον τόπο και το περιβάλλον στον οποίο δραστηριοποιούμαστε, στηρίζοντας οργανισμούς που κύριο μέλημά τους είναι η προστασία και η βιωσιμότητα του περιβάλλοντος όπως είναι το Κέντρο Μελετών και Έρευνας ΑΚΤΗ.

Η συνεργασία με την ΑΚΤΗ ξεκίνησε το 2021, με στόχο τη δράση ενάντια στην πλαστική ρύπανση για τα παράκτια και θαλάσσια οικοσυστήματα. Κύριος σκοπός αυτής της συνεργασίας είναι η μελέτη και ανίχνευση μικροπλαστικών σε ακτές με μετρήσεις πεδίου, η οποία πραγματοποιήθηκε για πρώτη φορά στην Κύπρο, καθώς και η συνεχής ενημέρωση, η ευαισθητοποίηση και η κινητοποίηση των πολιτών ως προς την εξοικονόμηση των φυσικών πόρων, τη μείωση της αλόγιστης χρήσης πλαστικού, την παραγωγή αγαθών μέσω κυκλικής οικονομίας και τη συνεπή ανακύκλωση.

Από την έναρξη της συνεργασίας το 2021 και μέχρι τον Ιούλιο του 2023, παρασχέθηκε εξειδικευμένη εκπαίδευση σε 131 σχολεία σε όλες τις πόλεις όπου ενημερώθηκαν και συμμετείχαν σε καθαρισμούς 19.380 παιδιά. Παράλληλα, πραγματοποιήθηκαν 8 καθαρισμοί βυθού με τη συμμετοχή 200 εθελοντών δυτών και 29 καθαρισμοί ακτής με τη συμμετοχή άνω των 1500 εθελοντών. Αξιοσημείωτο είναι ότι μέσα από όλους τους καθαρισμούς συλλέχθηκαν συνολικά περίπου 8 τόνοι απορριμμάτων.

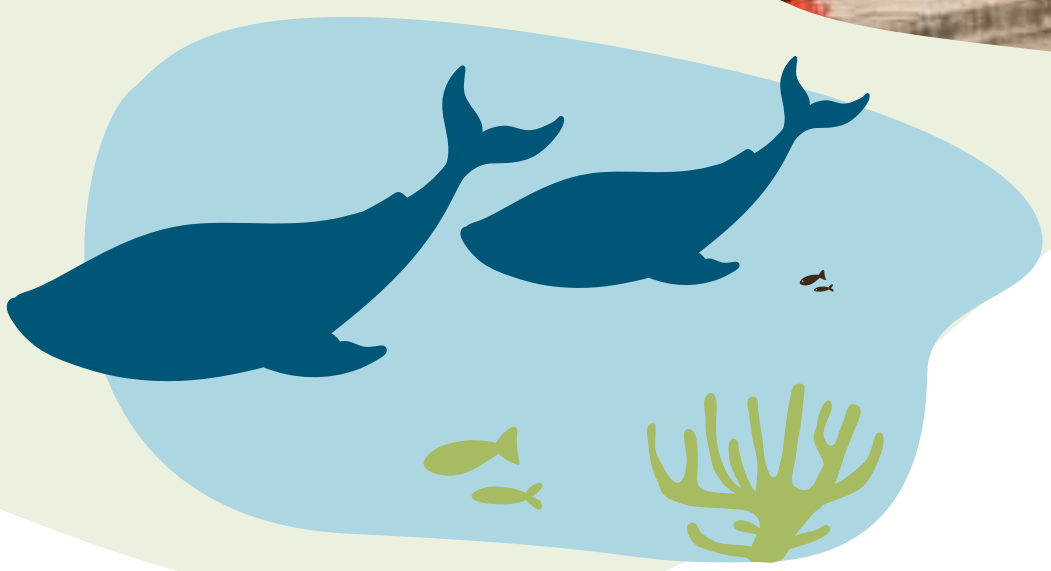

Οι διεκδικητές του δήμου Λευκωσίας

Οι επιλογές της προέδρου του ΔΗΣΥ Αννίτας Δημητρίου και η δημοσκόπηση «κριτής»

Της **ΟΡΙΑΝΑΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

Το πρόσωπο που θα διεκδικήσει τον δήμο Λευκωσίας φαίνεται να εξελίσσεται σε ακόμα ένα καυτό ζήτημα που καλείται να διαχειριστεί στην παρούσα φάση η ηγεσία του ΔΗΣΥ. Αφήνοντας ως έσχατη λύση, την επιλογή που δίδεται μέσα από το καταστατικό του κόμματος για εσωκομματικές εκλογές η ηγεσία φέρεται να προκρίνει τη διεξαγωγή δημοσκόπησης που θα δείξει ποιον οι δημότες προκρίνουν ως το δημοφιλέστερο πρόσωπο. Ήδη υπάρχει η πρώτη επίσημη υποβολή ενδιαφέροντος για τον μητροπολιτικό δήμο από πλευράς του νυν δημάρχου Αγλαντζιάς Ανδρέα Κωνσταντίνου, ο οποίος, παίζοντας το χαρτί της στήριξης και ανάδειξης στελεχών της νέας γενιάς του ΔΗΣΥ, και έχοντας ως υπόβαθρο την τριετή παρουσία του στον δήμο, κάνει αναφορά, στην ανάρτησή του όπου εξήγγειλε και την πρόθεσή του να διεκδικήσει, για τη μετεξέλιξη της πρωτεύουσας ως δήμου-πρότυπο.

Η ηγεσία του ΔΗΣΥ φέρεται να προκρίνει τη διεξαγωγή δημοσκόπησης που θα δείχνει ποιον οι δημότες θεωρούν ως τον δημοφιλέστερο.

Μία δημόσια εξαγγελία που ορισμένοι θεώρησαν ότι έγινε πρόωρα, πιθανόν ως μοχλός πίεσης προς το κόμμα, ενώ την ίδια ώρα φαίνεται πως ο κ. Κωνσταντίνου έκανε ήδη τις πρώτες κρούσεις προς άτομα ακόμη και του επιχειρηματικού κόσμου –μιας και η στήριξή τους προς πιθανό ανθυποψήφιό του προβάλλεται ως δυνατό επιχείρημα– ώστε να δηλώσουν εκεί και όπου πρέπει την υποστήριξή τους προς τον ίδιο.

Μάλιστα, υπογραμμίζει συχνά την υψηλή αναγνωρισιμότητά του ανάμεσα στους κατοίκους της Αγλαντζιάς, όπως και τα ποσοστά που έλαβε το κόμμα στις τελευταίες προεδρικές εκλογές εντός των δημοτικών του ορίων χάρη (και) στις δικές του κινήσεις. Την ίδια ώρα διαμηνύεται πως ο ίδιος μπαίνει σε αυτή τη διαδικασία, αφού έχει ξεκαθαρίσει το θέμα πως δεν θα διεκδικήσει τον δήμο ο νυν δήμαρχος Κωνσταντίνος Γιωρκάτζης, τον οποίο στηρίζει για τη θέση του περιφερειάρχη. Πάντως, δεν αναμένεται να κινηθεί μεμονωμένα και να κατέβει ως ανεξάρτητος στις εκλογές αλλά ούτε και να εργαστεί στο δημοτικό διαμέρισμα Αγλαντζιάς για την εκλογή του δημάρχου Λευκωσίας που θα στηρίζεται από τον ΔΗΣΥ, αν δεν είναι αυτός ο εκλεκτός.

Την επίσημη πρόθεσή του να διεκδικήσει το χρίσμα του ΔΗΣΥ για τις εκλογές του Μαΐου αναμένεται να εξαγγείλει το επόμενο εικοσαήμερο και ο νυν αντιδήμαρχος Λευκωσίας Χρύσανθος Φάκας, εκτός και αν οι εξελίξεις εντός του κόμματος τον προλάβουν, μιας και όπως όλα δείχνουν οι διαδικασίες θα επισπευσθούν ώστε να μη δημιουργηθεί περαιτέρω ένταση.

Ο κ. Φάκας, έχοντας 12ετια παρουσία στον δήμο, θεωρεί ότι η δημαρχία είναι μια φυσιολογική εξέλιξη. Αναμένεται να ακολουθήσει όλες τις νόμιμες διαδικασίες εντός του κόμματος και να σεβαστεί την όποια απόφαση. Σε περίπτωση μάλιστα που δεν θα είναι ο εκλεκτός του ΔΗΣΥ, θα θέσει υποψηφιότητα για αντιδημαρχία.

Ο νυν αντιδήμαρχος Λευκωσίας φέρεται να σέβεται τις κινήσεις των όποιων ανθυποψηφίων του, αν και έχει έντονη άποψη, ενώ δεν παύει να αναφέρει στις συζητήσεις με φίλους πως το έργο που παρήγαγε και η στάση που τήρησε όλα τα χρόνια, υπηρετώντας στον δήμο, έχουν αναγνωριστεί από τους πολίτες, οι οποίοι εκτιμά ότι θα τον στηρίξουν. Σημειώνεται άλλωστε πως οι σταυροί προτίμησης που έλαβε κατά τις τελευταίες δημοτικές εκλογές όσο και η καθημερινή επαφή και τα μηνύματα που λαμβάνει από τους πολίτες, τον ωθούν να προχωρήσει στην υποβολή κατάθεσης ενδιαφέροντος. Πάντως, ήδη άρχισε να κάνει τις πρώτες επαφές, αν και θεωρεί πρόωρο, όπως ακούγεται, να έχει συναντήσεις με ανθρώπους που μπορούν έμπρακτα και ουσιαστικά να τον στηρίξουν.

Η περίπτωση Νουρή

Στο παζλ των επιλογών του ΔΗΣΥ για τη δημαρχία της Λευκωσίας φέρεται να εντάσσεται και ο τέως υπουργός Εσωτερικών Νίκος Νουρής. Αν και ο ίδιος μέχρι σήμερα κρατά κλειστά τα χαρτιά του, το ενδιαφέρον του για τον δήμο Λευκωσίας έχει εκδηλωθεί εδώ και καιρό. Ωστόσο, οι εξελίξεις εντός του κόμματος φέρεται να τον πρόλαβαν και τώρα κάνει δεύτερες σκέψεις μιας και τα δεδομένα διαφοροποιούνται. Η επιλογή Νίκου Νουρή για τον μητροπολιτικό δήμο Λευκωσίας ήταν μία πρόταση που έβλεπε θετικά ο επίτιμος πρόεδρος του κόμματος Νίκος Αναστασιάδης και μάλιστα υπήρξαν συζητήσεις προς αυτή την κατεύθυνση όπως και προσπάθεια για να θέσουν υποψηφιότητα για την Ευρωβουλή άτομα που πιθανόν να απειλούσαν τη συγκεκριμένη υποψηφιότητα.

Ο Νίκος Νουρής μπορεί να γνωρίζει τα της τοπικής αυτοδιοίκησης τόσο από τη θέση του υπουργού Εσωτερικών όσο και αυτής που προηγήθηκε στα δημοτικά έδρανα του δήμου Λευκωσίας, ωστόσο έχει να ξεπεράσει τον σκόπελο της δημοσκόπησης σε σχέση με τη δημοτικότητά του.

Η επιλογή του στησίματος κάλπης εντός του κόμματος ίσως και να ήταν η ευνοϊκότερη γι' αυτόν, αφού έχει τη στήριξη των παλαιοτέρων, ωστόσο το σενάριο αυτό θεωρείται ως η έσχατη λύση από τους πλείστους, μιας και ο ΔΗΣΥ και η πολυσυζητημένη ενότητα τη δεδομένη στιγμή δεν ευνοούνται από άλλη μία εσωκομματική αναμέτρηση. Την τετράδα των μνηστήρων για τον δήμο Λευκωσίας συμπληρώνει η τέως υπουργός Ενέργειας Νατάσα Πηλείδου, μόνο που σε αυτή την περίπτωση τα πράγματα διαφέρουν, μιας και η υποψηφιότητά της φέρεται να είναι περισσότερο πρόταση από πλευράς της πλειοψηφίας της ηγετικής πυραμίδας και όχι της ίδιας.

Σύμφωνα με πληροφορίες, η κ. Πηλείδου δηλώνει παρούσα να στηρίξει το κόμμα της από το πόστο που θα της ζητηθεί, ωστόσο η ίδια δεν αναμένεται να μπει σε διαδικασία υποβολής ενδιαφέροντος για το χρίσμα. Θα κατέβει υποψήφια, αφού εξετάσει όλα τα ενδεχόμενα και τις προοπτικές και αφού έχει την επίσημη στήριξη του κόμματός της. Πάντως, το κόμμα πιστεύει πολύ στην τέως υπουργό και μάλιστα, αν υπάρχει και η σύμφωνη γνώμη και των υπολοίπων που θα εκδηλώσουν τελικώς ενδιαφέρον, θα προχωρήσει άμεσα σε δημοσκόπηση, μιας και πιστεύει πως η Νατάσα Πηλείδου θα λάβει το μεγαλύτερο ποσοστό. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρθηκε από πρωτοκλασάτο στέλεχος του ΔΗΣΥ, η διεκδίκηση του μητροπολιτικού δήμου θα πρέπει να γίνει με πρώτης κατηγορίας παίχτη και όχι επιλογή από τα «τσικό».

Άλλωστε το όνομα της Νατάσας Πηλείδου αναμένεται να συζητηθεί και με το ΔΗΚΟ, ώστε να συμπορευτούν με τον ΔΗΣΥ στον δήμο, όπως και στην περιφέρεια που το όνομα του Κωνσταντίνου Γιωρκάτζη και η στήριξή του έχει κλειδώσει και από τα δύο κόμματα.

Ο Αχιλλέας και το ΑΚΕΛ

Οι τελευταίες Προεδρικές μάς δίδαξαν πως η σχέση ΑΚΕΛ – Αχιλλέα Δημητριάδη δεν συνηθίζει να έχει αίσια κατάληξη, το σίγουρο ωστόσο είναι πως το πρώτο θα επιμένει μέχρι τέλους. Ο γνωστός δικηγόρος δέχτηκε το τηλεφώνημα από την Εζεκία Παπαϊωάννου λίγες ώρες μετά που έφτασε στην Κύπρο από τη Νέα Υόρκη (όπου συναντήθηκε και με την αντιπρόσωπο των Ηνωμένων Εθνών για την Επιτροπή Αλήθειας) για να βρεθεί με τον γ.γ. του κόμματος Στέφανο Στεφάνου. Από τη συζήτηση διαφάνηκε ότι το κόμμα επιθυμεί να στηρίξει την υποψηφιότητα Αχιλλέα Δημητριάδη, που μπορεί να διεκδικήσει το δήμο Λευκωσίας λόγω της επαγγελματικής του έδρας, αν και ο ίδιος δεν φάνηκε να είναι ένθερμος υποστηρικτής της ιδέας. Θέτοντας ως επιχείρημα –για να αρνηθεί την πρόταση– τον φόρτο εργασίας και τη στήριξη που πρέπει την παρούσα φάση να δώσει στο δικηγορικό του γραφείο θέλησε να λήξει την όποια συζήτηση. Ωστόσο, ο Στέφανος Στεφάνου δεν άφησε τη συνάντηση να λήξει άδοξα, μιας και έδωσαν εκ νέου ραντεβού. Ζήτησε από τον κ. Δημητριάδη χρόνο ώστε να προχωρήσει σε δημοσκόπηση και να του παρουσιάσει τα αποτελέσματα σε σχέση με τη δημοτικότητά του ανάμεσα στους δημότες Λευκωσίας, όπως και να συζητήσει με προσωπικότητες που δημόσια θα μπορούσαν να τον στηρίξουν σε περίπτωση που θέσει τελικώς την υποψηφιότητά του. Αμφότερες οι πλευρές γνωρίζουν καλά πως το εγχείρημα για να διεκδικήσει τον μητροπολιτικό –πλέον– δήμο Λευκωσίας είναι δύσκολο, αν συνυπολογίσει κανείς τα ποσοστά που λαμβάνει ο ΔΗΣΥ και στα τέσσερα διαμερίσματα που απαρτίζουν τον δήμο. Ωστόσο στο ΑΚΕΛ ξέρουν πως οι δημοτικές εκλογές είναι η ευκαιρία για να κάνουν πράξη το άνοιγμα προς την κοινωνία και να φέρουν κοντά τους ανθρώπους που συμπορεύτηκαν στις τελευταίες προεδρικές, με αντιπροσωπευτικές επιλογές.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
Ο Ανδρέας Κωνσταντίνου, παίζοντας το χαρτί της στήριξης και ανάδειξης στελεχών της νέας γενιάς του ΔΗΣΥ, εξήγγειλε την πρόθεσή του να διεκδικήσει.

ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ ΦΑΚΑΣ
Ο Χρύσανθος Φάκας, έχοντας πολύχρονη παρουσία στον δήμο, θεωρεί ότι η δημαρχία είναι μια φυσιολογική εξέλιξη, ακολουθώντας όλες τις νόμιμες διαδικασίες εντός του κόμματος.

ΝΙΚΟΣ ΝΟΥΡΗΣ
Ο πρώην υπουργός Εσωτερικών Νίκος Νουρής μπορεί να γνωρίζει καλά τα της τοπικής αυτοδιοίκησης, ωστόσο έχει να ξεπεράσει τον σκόπελο της δημοσκόπησης σε σχέση με τη δημοτικότητά του.

ΝΑΤΑΣΑ ΠΗΛΕΙΔΟΥ
Η υποψηφιότητα της πρώην υπουργού Ενέργειας Νατάσας Πηλείδου φέρεται να είναι περισσότερο πρόταση από πλευράς της πλειοψηφίας της ηγετικής πυραμίδας και όχι της ίδιας.

ΑΡΘΡΟ / *Του* **ΜΑΝΟΥ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ**

Ελληνοτουρκικός διάλογος και Κυπριακό

Ο δημόσιος διάλογος έχει κατακλυστεί από κείμενα υπέρ ή εναντίον της εξελισσόμενης ελληνοτουρκικής προσέγγισης. Παραδόξως υπάρχουν λίγες αναφορές στο Κυπριακό που απασχολεί, συνεχώς και αδιαλείπτως, την ελληνική εξωτερική πολιτική από τη δεκαετία του 1950. Διατυπώνεται η άποψη, ενίοτε άκομψα, ότι τα ελληνοτουρκικά πρέπει να αποσυνδεθούν από την επίλυση του Κυπριακού επειδή δήθεν χάθηκαν μεγάλες ευκαιρίες.

Η αλήθεια είναι ότι η προσπάθεια για εξεύρεση λύσης του προβλήματος έχει σχεδόν τελματώσει μετά τις διαπραγματεύσεις στο Κραν Μοντανά το 2017. Η Αγκυρα έχει παγιώσει μια κατάσταση που της επιτρέπει να διατηρεί το πάνω χέρι. Πολύ δύσκολα η τουρκική πλευρά θα απολέσει αυτό το στρατηγικό πλεονέκτημα στο ορατό μέλλον. Εντούτοις, το καθεστώς Ερντογάν συνεχίζει να μεθοδεύει την υπονόμευση της Κυπριακής Δημοκρατίας: παράνομες γεωτρήσεις στην κυπριακή ΑΟΖ, παραβιάσεις του κυπριακού εθνικού εναέριου χώρου, άνοιγμα της κλειστής πόλης της Αμμοχώστου, εργαλειοποίηση του μεταναστευτικού και μονομερείς ενέργειες στη νεκρή ζώνη. Ο κοινός παρονομαστής αυτών των ενεργειών είναι η στρατιωτική υπεροπλία των κατοχικών δυνάμεων στο νησί.

Τα πρόσφατα επεισόδια στην Πύλα εναντίον των δυνάμεων του ΟΗΕ συνιστούν πηγή μεγάλης ανησυχίας. Η συγκεκριμένη κοινότητα είναι η μοναδική που εξακολουθεί να έχει μεικτό πληθυσμό, Ελληνοκυπρίους και Τουρκοκυπρίους. Η Αγκυρα δρομολογεί νέα τετελεσμένα για να πετύχει την οριστική διχοτόμηση. Επίσης, η κατασκευή του παράνομου δρόμου που θα συνδέει την Πύλα με το κατεχόμενο Αρσος έχει μια ολοφάνερη στρατιωτική λογική. Η Πύλα βρίσκεται κοντά στο αεροδρόμιο της Λάρνακας και στον ηλεκτροπαραγωγό σταθμό της Δεκέλειας. Σε μια μελλοντική στρατιωτική κρίση, τυχόν έλεγχος της ευρύτερης περιοχής της Πύλας θα αποκόψει την ελεύθερη περιοχή της Αμμοχώστου από τα υπόλοιπα εδάφη στα οποία ασκεί έλεγχο η Κυπριακή Δημοκρατία. Σε αυτό το «ακριτικό» κομμάτι του νησιού βρίσκεται η καρδιά της τουριστικής βιομηχανίας (Αγία Νάπα, Πρωταράς), με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τη λειτουργία της κυπριακής οικονομίας.

Αν αποτολμήσει ποτέ η Τουρκία να ξεκινήσει μια επιθετική ενέργεια μεγάλης κλίμακας στην Πύλα, ποιος αλήθεια θα προσπαθήσει να την εμποδίσει; Η Ε.Ε. δεν διαθέτει τον δικό της στρατό, οι ΗΠΑ κάνουν συχνά τα στραβά μάτια για να κρατήσουν την Τουρκία στο δυτικό στρατόπεδο και η Ρωσία πλέον προετοιμάζεται να αναβαθμίσει το ψευδοκράτος με το άνοιγμα προξενείου. Υπάρχει κάποιος που πραγματικά πιστεύει ότι μια στρατιωτική κρίση στην Κύπρο δεν θα επηρεάσει καταλυτικά τις ελληνοτουρκικές σχέσεις, ακόμη και αν καταλήξουμε στη Χάγη; Μόνο και μόνο το γεγονός ότι η Αθήνα διατηρεί στρατιωτικές δυνάμεις στο νησί (ΕΛΔΥΚ και ΕΛΔΥΚ 3/1) σημαίνει πρακτικά ότι η στρατιωτική μας εμπλοκή είναι δεδομένη. Συχνά αναφέρεται ότι Ελλάδα και Τουρκία δεν έχουν πολεμήσει μετά την είσοδό τους στο ΝΑΤΟ το 1952. Δεν είναι καθόλου ακριβές αυτό. Το καλοκαίρι του 1974, οι εισβολείς επιτέθηκαν αμέσως στις ελλαδικές δυνάμεις στην Κύπρο και έγιναν σκληρές μάχες στη Λευκωσία. Δεκάδες Ελλαδίτες στρατιώτες σκοτώθηκαν ή αιχμαλωτίστηκαν και κάποιοι παραμένουν δυστυχώς ακόμη αγνοούμενοι.

Η Ελλάδα έχει συγκεκριμένες υποχρεώσεις έναντι της Κύπρου που δεν μπορεί να αποποιηθεί. Ως μία από τις τρεις εγγυήτριες δυνάμεις, η Ελλάδα συνεχίζει να δεσμεύεται για την ασφάλεια της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η θλιβερή ανάμειξη της χούντας των συνταγματαρχών στο πραξικόπημα εναντίον της κυπριακής κυβέρνησης, τη 15η Ιουλίου 1974, σημαίνει ότι η Αθήνα έχει ένα ηθικό χρέος που δεν μπορεί να διαγραφεί. Το κυριότερο είναι ότι ο κυπριακός Ελληνισμός δεν μπορεί να επιβιώσει χωρίς την αμέριστη διπλωματική και στρατιωτική υποστήριξη της Ελλάδας.

Το μεγάλο ερώτημα είναι αν η επιχειρούμενη βελτίωση των ελληνοτουρκικών σχέσεων θα βοηθήσει στην επίλυση του Κυπριακού. Αν ο πολιτικός διάλογος με την Αγκυρα διεξαχθεί εντός ενός προκαθορισμένου πλαισίου που θα εδράζεται στον Καταστατικό Χάρτη του ΟΗΕ και στο διεθνές δίκαιο, τότε η Κύπρος θα επωφεληθεί. Μια νέα σχέση ανάμεσα στην Αθήνα και την Αγκυρα θα μειώσει την ένταση στην Ανατολική Μεσόγειο και ίσως οδηγήσει σε μια δίκαιη και βιώσιμη λύση του Κυπριακού. Ετσι κι αλλιώς, η τουρκοκυπριακή ηγεσία είναι απόλυτα ελεγχόμενη από την Αγκυρα.

Στη μάλλον απίθανη περίπτωση που η Αθήνα προβεί σε σημαντικές «υποχωρήσεις» για «απομείωση της κυριαρχίας», η Αγκυρα θα εξαγάγει το συμπέρασμα ότι η εξαναγκαστική στρατηγική που εφάρμοσε στο Αιγαίο έχει φέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα. Ετσι η τουρκική πλευρά δεν θα έχει κανένα σοβαρό λόγο να υιοθετήσει μια μετριοπαθή στάση στο Κυπριακό και να αποφύγει τις προκλήσεις. Αναπόφευκτα θα συνεχίσει να προωθεί τη λύση των δύο κρατών, μέχρι οι συνθήκες να επιτρέψουν σε μερικές χώρες (π.χ. Αζερμπαϊτζάν, Πακιστάν) να αναγνωρίσουν διπλωματικά το ψευδοκράτος. Καμία ελληνική κυβέρνηση, όμως, δεν μπορεί να μείνει αδρανής μπροστά στο ενδεχόμενο μιας τέτοιας αδικίας. Η μοίρα της Κύπρου είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με εκείνη της Ελλάδας. Αυτό θα έπρεπε να το κατανοούν όλοι.

Ο κ. Μάνος Καραγιάννης είναι καθηγητής Διεθνών Σχέσεων στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας και Reader in International Security στο King's College London. Το βιβλίο του «Αποτροπή και Αμυνα» κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Παπαδόπουλος.

Τα δύσκολα της νέας τοπικής αυτοδιοίκησης

Ανησυχίες για την πορεία προσαρμογής δήμων και κοινοτήτων εννέα μήνες πριν από την επίσημη έναρξη της μεταρρύθμισης

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ**

Την 1η Ιουλίου 2024 θα τεθεί σε εφαρμογή η δεύτερη, μετά το ΓεΣΥ, σημαντική μεταρρύθμιση στα χρονικά της Κυπριακής Δημοκρατία που αφορά την τοπική αυτοδιοίκηση. Η ψήφιση του νομοθετικού πλαισίου, ο περί Δήμων Νόμος του 2022 (Ν. 51(Ι)/2022), ο περί Κοινοτήτων (Τροποποιητικός αρ. 2) Νόμος του 2022 (Ν.51(Ι)/2022) και ο περί Επαρχιακών Οργανισμών Αυτοδιοίκησης Νόμος του 2022 (Ν. 37(Ι)/2022) τον Μάρτιο του 2022, μπορεί να ήταν ένας σημαντικός σταθμός, ωστόσο το μεγάλο στοίχημα είναι η εφαρμογή της. Μέσα στο διάστημα που απομένει, υπουργείο Εσωτερικών, δήμοι και κοινότητες θα πρέπει να ολοκληρώσουν ένα δύσκολο έργο προκειμένου να μην προκύψουν διοικητικά κενά και προβλήματα σε τοπικό επίπεδο. Το εγχείρημα των διοικητικών μεταβολών θεωρείται πρωτόγνωρο για τα κυπριακά δεδομένα μιας και το νέο πλαίσιο επιφέρει ριζικές τομές που επηρεάζουν την καθημερινότητα χιλιάδων πολιτών. Ένα από τα στοιχήματα σε πολιτικό επίπεδο είναι η άρτια προετοιμασία των 20 νέων δήμων, προκειμένου να αφομοιώσουν τις επερχόμενες αλλαγές την ώρα που έχουν κάνει την εμφάνισή τους ανησυχίες για τα επίπεδα προετοιμασίας. Εννέα μήνες πριν από το ραντεβού της 1ης Ιουλίου 2024 εκφράζονται επιφυλάξεις για την πορεία υλοποίησης του οδικού χάρτη που έχει ετοιμασθεί, με το αρμόδιο υπουργείο Εσωτερικών να διαβεβαιώνει πως στον χρόνο που υπολείπεται θα έχουν ολοκληρωθεί οι διοικητικές μεταβολές προκειμένου η μηχανή της νέας τοπικής αυτοδιοίκησης να συνεχίσει απρόσκοπτα τη λειτουργία της.

Οι Επαρχιακοί Οργανισμοί Αυτοδιοίκησης και το Μηχανογραφικό Σύστημα «Ευαγόρας» είναι οι δύο προκλήσεις για το υπουργείο Εσωτερικών. Ωστόσο, στο τραπέζι τίθενται και άλλα ζητήματα προετοιμασίας που αφορούν τους δήμους.

Διοικητικός χάρτης της Κύπρου
Οι νέοι δήμοι ανά επαρχία

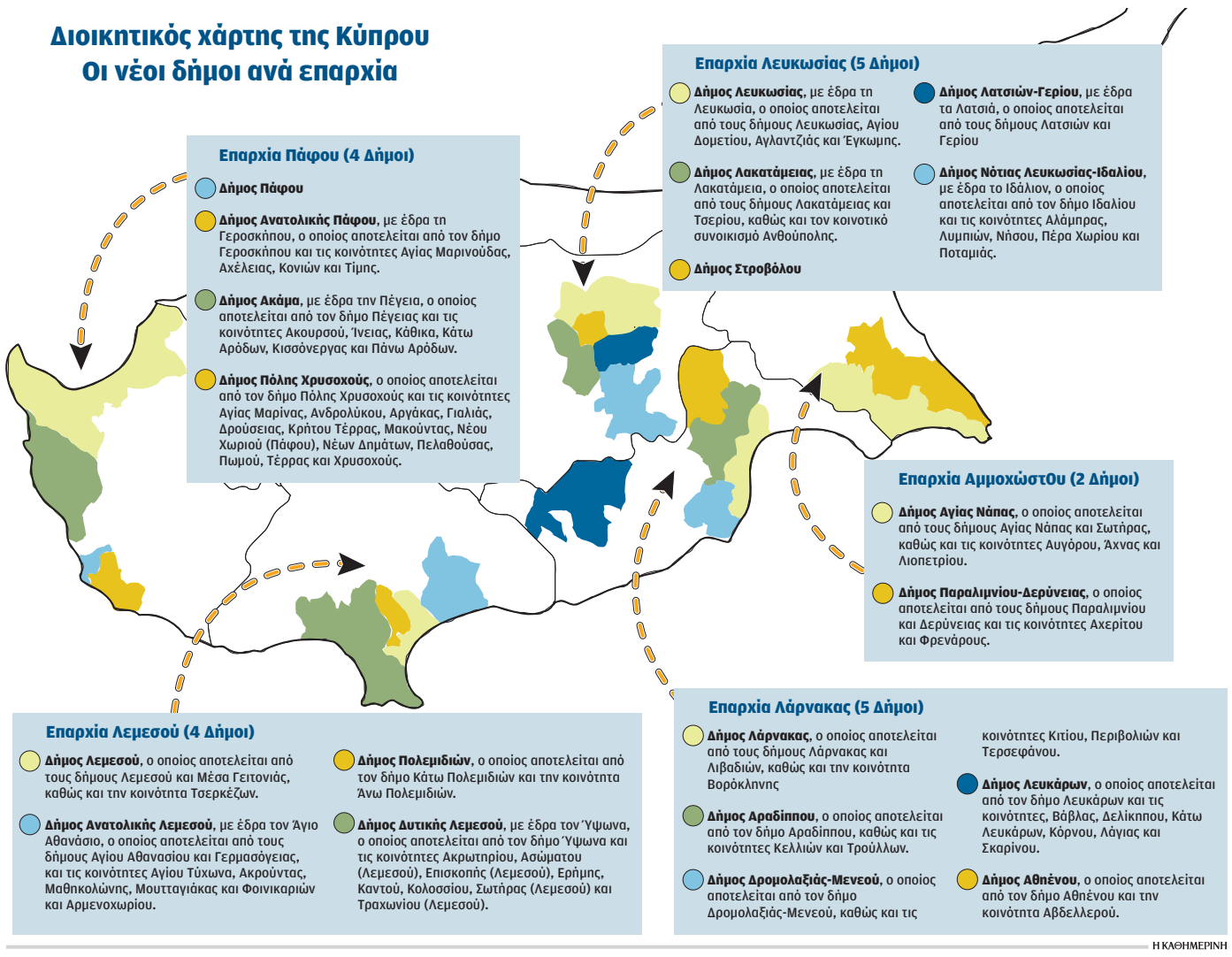

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Μικροί και μεγάλοι

Αν κάποιος λάβει υπόψη του μόνο το εύρος των συνενώσεων (30 υφιστάμενοι δήμοι και 63 κοινότητες των ελεύθερων περιοχών συμπιέζονται σε 20), εύκολα αντιλαμβάνεται τον βαθμό δυσκολία και πολυπλοκότητας του εγχειρήματος σε διοικητικό, λειτουργικό και οικονομικό επίπεδο. Με βάση την εμπειρία προετοιμασίας μετά την ψήφιση από τη Βουλή του νομοθετικού πλαισίου, τα δύσκολα της νέας μεταρρύθμισης εντοπίζονται σε δύο βασικούς τομείς. Πρώτον, στη σύσταση και λειτουργία των Επαρχιακών Οργανισμών Αυτοδιοίκησης (ΕΟΑ) και δεύτερον, στις αλλαγές και την πορεία προσαρμογής των νέων οντοτήτων, με έμφαση στα μικρά σχήματα αυτοδιοίκησης. Κάτι που γίνεται αντιληπτό και σε κεντρικό επίπεδο διοίκησης. Στο υπουργείο Εσωτερικών γίνεται παραδεχτό πως υπάρχουν ζητήματα-προκλήσεις με το διοικητικό στήσιμο των ΕΟΑ και πως το προπαρασκευαστικό κομμάτι θα πρέπει να υλοποιηθεί με γρηγορότερους και –το κυριότερο– αποτελεσματικότερους ρυθμούς. Ιδιαίτερη προσοχή χρήζουν νέα σχήματα με ανομοιόμορφη σύσταση (δήμοι και κοινότητες), οι διαφωνίες που συνεχίζουν να υπάρχουν για τη νέα διοικητική διάρθρωση, αλλά και θέματα που αφορούν τα επίπεδα στελέχωσης της νέας δομής διοίκησης. Την ίδια ώρα, σε πολιτικό επίπεδο αλλά και εντός κάποιων τοπικών αρχών εκφράζονται φόβοι πως τα όσα έχουν γίνει δεν εξυπηρετούν τον αντικειμενικό σκοπό που είναι η παροχή προσιτών και ποιοτικών υπηρεσιών στους πολίτες και πως η 1η Ιουλίου θα βρει ένα κομμάτι της νέας τοπικής αυτοδιοίκησης ανέτοιμο. Επί του προκειμένου ενδεικτικά είναι τα όσα βάζει στο τραπέζι ο δήμαρχος Έγκωμης Ζαχαρίας Κυριάκου.

Βολές δημάρχου Εγκωμης

Στα ζητήματα που τίθενται για τους σχεδιασμούς, σε κεντρικό επίπεδο, για μετάβαση στο νέο περιβάλλον της τοπικής αυτοδιοίκησης θα πρέπει να προστεθούν και άλλα θέματα που έχουν να κάνουν αποκλειστικά με την οργάνωση των νέων δήμων. Χαρακτηριστική περίπτωση τα όσα βάζει στο τραπέζι ο δήμαρχος Έγκωμης Ζαχαρίας Κυριάκου για τις προετοιμασίες στον νέο δήμο Λευκωσίας. Εκτός από τα όσα ανέφερε πρόσφατα σε συνέντευξή του στην «Κ», ο κ. Κυριάκου ενημέρωσε πρόσφατα και το Πολιτικό Γραφείο του ΔΗΣΥ κρούοντας τον κώδωνα του κινδύνου. «Όπως πάμε θα έχουμε προβλήματα να πετύχουμε τον στόχο. Ενημέρωσα το Πολιτικό Γραφείο για να κινηθούμε» ανέφερε στην «Κ». Λόγω της στασιμότητας που υπάρχει, όπως μας είπε, έχει στείλει επιστολή στους άλλους τρεις δημάρχους προκειμένου να ληφθούν επίσημες αποφάσεις. Μεταξύ των θεμάτων που βάζει στο τραπέζι και για τα οποία πρέπει να ληφθούν αποφάσεις από το Συμβούλιο Κοινών Υποθέσεων είναι:

-Τα οικονομικά των τεσσάρων δήμων της Λευκωσίας που θα συνενωθούν.

-Ζητήματα στέγασης των υπηρεσιών του νέου δήμου.

-Κατανομή προσωπικού των τεσσάρων δήμων.

-Δημοτικές βιβλιοθήκες.

-Δημόσια πάρκα.

-Δημοτικές αποθήκες και υλικό δήμων.

Όπως επισημαίνει ο κ. Κυριάκου, για κανένα από τα ζητήματα αυτά δεν έχει παρθεί απόφαση, ενώ είμαστε εννέα μήνες πριν από την εφαρμογή της μεταρρύθμισης.

Οι προκλήσεις των Επαρχιακών Οργανισμών Αυτοδιοίκησης

Με βάση τις αξιολογήσεις των προετοιμασιών που γίνονται, οι ανησυχίες που υπάρχουν συγκλίνουν προς την πλευρά των νέων δομών των Επαρχιακών Οργανισμών Αυτοδιοίκησης (ΕΟΑ). Διοικητική δομή υπό τη σκέπη της οποίας θα τεθούν μια σειρά υπηρεσιών που μέχρι σήμερα ήταν στην ευθύνη της κεντρικής διοίκησης. Για να γίνει αντιληπτό το εύρος των αρμοδιοτήτων των ΕΟΑ σε συνάρτηση με τις ανησυχίες που υπάρχουν για την ποιότητα και διεκπεραίωση υπηρεσιών, αρκεί μια απλή παράθεση των αρμοδιοτήτων τους, έτσι όπως καθορίζονται από τον περί Επαρχιακών Οργανισμών Αυτοδιοίκησης Νόμο του 2022. Από τον ερχόμενο Ιούλιο θα λειτουργήσουν πέντε Επαρχιακοί Οργανισμοί Αυτοδιοίκησης, σε κάθε επαρχία με σκοπό την ενοποίηση των υπηρεσιών που παρέχουν σήμερα:

-Τα Συμβούλια Υδατοπρομήθειας ή οι τοπικές αρχές που παρέχουν υδροδότηση.

-Τα Συμβούλια Αποχετεύσεων.

-Τα Συμβούλια Εκμετάλλευσης Χώρων Διάθεσης ή Αξιοποίησης Οικιακών Αποβλήτων.

-Μεταφορά αρμοδιοτήτων αδειοδότησης (πολεοδομικές άδειες και άδειες οικοδομής) από τα Επαρχιακά Γραφεία Πολεοδομίας, τους δήμους και τις επαρχιακές διοικήσεις.

Τα περισσότερα προβλήματα με τους ΕΟΑ εντοπίζονται σε δύο επαρχίες, της Πάφου και της ελεύθερης Αμμοχώστου. Σε αμφότερες τις επαρχίες η απουσία Συμβουλίου Υδατοπρομήθειας, αλλά και τα τρία Συμβούλια Αποχετεύσεων στην Αμμόχωστο δημιουργούν προβληματισμό. Η απουσία ενιαίου φορέα σημαίνει πως θα πρέπει να πραγματοποιηθεί συνένωση όπου υπάρχουν πέραν του ενός και δημιουργία νέας δομής για το νερό σε επαρχιακό επίπεδο. Στα βασικά προβλήματα συγκαταλέγεται και η στελέχωση των νέων δομών με προσωπικό, στελέχωση η οποία θα πραγματοποιηθεί από το μηδέν. Όχι μόνο για τους ενιαίους φορείς διαχείρισης νερού και αποχετεύσεως, στο κομμάτι στελέχωσης εκτιμάται πως η έναρξη της μεταρρύθμισης θα βρει διοικητικές δομές με ελλείψεις, με χαρακτηριστική περίπτωση την Πάφο όπου παρατηρείται μια απροθυμία παραχώρησης υπαλλήλων από υφιστάμενες διοικητικές δομές στον ΕΟΑ. Όπως εκτιμούν τοπικοί παράγοντες, εάν το θέμα του προσωπικού δεν επιλυθεί το αμέσως επόμενο διάστημα, τον ερχόμενο Ιούλιο ο ΕΟΑ θα βραχυκυκλώσει, όπως λέγεται χαρακτηριστικά, από τον όγκο εργασίας.

Οι «μικροί»

Με βάση τον νέο χάρτη τοπικής αυτοδιοίκησης 63 κοινότητες από τις 349 θα ενσωματωθούν σε νέους δήμους. Τόσο αυτές που θα συνενωθούν όσο και οι υπόλοιπες που θα συμπεριληφθούν σε συμπλέγματα, αναμένεται να αντιμετωπίσουν διοικητικά και λειτουργικά προβλήματα. Η απουσία προσωπικού από κοινότητες εντείνει τα προβλήματα τόσο στις νέες οντότητες όσο και στα συμπλέγματα. Ζήτημα που αναγνωρίζεται από το ΥΠΕΣ. Γι' αυτές τις περιπτώσεις η κατεύθυνση είναι η στελέχωσή τους πολύ πριν την 1η Ιουλίου 2024 προκειμένου να προχωρήσει η προσαρμογή τους στο νέο περιβάλλον.

Ανησυχίες ή προκλήσεις

Τις ανησυχίες που εκφράζονται για τα επίπεδα προετοιμασίας στο υπουργείο Εσωτερικών τις ονομάζουν προκλήσεις. Σε τεχνοκρατικό επίπεδο η επικρατούσα άποψη είναι πως οι προετοιμασίες προχωρούν καλά παρά τις αντιστάσεις που, όπως λένε, υπάρχουν από κάποιες τοπικές αρχές. Προτάσσουν τους σχεδιασμούς που έχουν γίνει και τις επιτροπές που έχουν συσταθεί για χειρισμό τεχνικών θεμάτων. Για τους τεχνοκράτες του ΥΠΕΣ δύο είναι οι προκλήσεις. Ο νέος δήμος Λευκωσίας και οι πέντε ΕΟΑ. Για τη Λευκωσία το ζήτημα εντοπίζεται στη μηχανογραφική στήριξη και το σύστημα «Ευαγόρας» που θα εγκατασταθεί σε όλες τις νέες οντότητες. Τα προβλήματα που έχουν εντοπισθεί ακόμα δεν έχουν επιλυθεί. Στους ΕΟΑ, εκτός από τις ιδιαιτερότητες της Πάφου και της ελεύθερης Αμμοχώστου, η άλλη πρόκληση είναι οι αρμοδιότητες αδειοδότησης. Το εγχείρημα χαρακτηρίζεται σημαντικό μιας και θα συνενωθούν 36 οικοδομικές αρχές και 10 πολεοδομικές παγκύπρια. Στην ουσία θα δημιουργηθούν πέντε νέες δομές ανά επαρχία. Για το ΥΠΕΣ τα θετικά είναι πολλά, χωρίς ωστόσο να απουσιάζουν τα προβλήματα. Στο θέμα επάρκειας προσωπικού ετοιμάζεται πρόταση προς το Υπουργικό Συμβούλιο για πρόσληψη μεγάλου αριθμού υπαλλήλων, το επόμενο διάστημα, για να λειτουργήσουν οι ΕΟΑ το πρώτο διάστημα μέχρι και να καλυφθούν οι ανάγκες.

Πρώτος απολογισμός

Σύμφωνα με τον απολογισμό του υπουργού Εσωτερικών Κωνσταντίνου Ιωάννου στην «Κ», το έργο που έχει επιτελεστεί μέχρι σήμερα είναι σημαντικό. Πρώτον έχουν ετοιμαστεί προσχέδια οργανογράμματα, τόσο για τους νέους Δήμους από τα Συμβούλια Διαχείρισης Κοινών Υποθέσεων, όσο και για τους νέους Επαρχιακούς Οργανισμούς Αυτοδιοίκησης από τα Προσωρινά Συντονιστικά Συμβούλια. Δεύτερον το ΥΠΕΣ σε συνεργασία με την Ένωση Κοινοτήτων, έχει ετοιμάσει πρότυπα οργανογράμματα και για τα 30 Συμπλέγματα Παροχής Υπηρεσιών, τοποθετώντας τα σε τρεις κατηγορίες στη βάση κριτηρίων και έχει κοστολογηθεί το πρόσθετο κόστος για την στελέχωση τους, το οποίο θα καλυφθεί σταδιακά από το ΥΠΕΣ. Τρίτον έχει γίνει προεργασία για την ετοιμασία των προϋπολογισμών των οντοτήτων αυτών για το πρώτο εξάμηνο του 2024, ενώ ετοιμάζονται και τα νέα πρότυπα για την ετοιμασία των προϋπολογισμών που αφορούν το δεύτερο εξάμηνο του 2024. Τέταρτον έχει ετοιμασθεί μελέτη για τα κριτήρια κατανομής της κρατικής χορηγίας. Πέμπτο για τους ΕΟΑ έγινε ανάλυση του προσωπικού που απασχολείται στις υφιστάμενες αρχές, μέρος του οποίου αναμένεται να αποσπαστεί στους ΕΟΑ, σε συνάρτηση με τον όγκο των εισερχόμενων αιτήσεων αλλά και τον χρόνο ανταπόκρισης των υφιστάμενων αρχών.

Ο Ερντογάν τεντώνει το σχοινί με την Ε.Ε.

«Δύσκολη συνάντηση» με Μισέλ στους G20 – Shopping list Αγκυρας στα ευρωτουρκικά άνευ Κυπριακού

Ο πρόεδρος της Τουρκίας, ο οποίος συναντήθηκε με τον πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Σαρλ Μισέλ, ήταν «έντονος» και «ζήτησε όπως η Ε.Ε. προχωρήσει άμεσα σε αποφάσεις για αναζωογόνηση της ενταξιακής πορείας της Τουρκίας», η οποία βρίσκεται στο «ψυγείο» εδώ και έξι χρόνια.

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Τεντώνει το σχοινί των ευρωτουρκικών σχέσεων ο Ταγίπ Ερντογάν, επιχειρώντας από τη Σύνοδο των G20 ένα νέο παζάρι διεκδικήσεων, σε τρεις άξονες, ενόψει της έκθεσης που θα υποβάλουν Κομισιόν και Γιοσέπ Μπορέλ για τον στρατηγικό προσανατολισμό των σχέσεων Ε.Ε.-Τουρκίας. Πληροφορίες της «Κ» αναφέρουν ότι ο πρόεδρος της Τουρκίας, ο οποίος συναντήθηκε με τον πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Σαρλ Μισέλ, ήταν «έντονος» και «ζήτησε όπως η Ε.Ε. προχωρήσει άμεσα σε αποφάσεις για αναζωογόνηση της ενταξιακής πορείας της Τουρκίας», η οποία βρίσκεται στο «ψυγείο» εδώ και έξι χρόνια. Ο κ. Ερντογάν φέρεται να «εξήγησε» στον πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου ότι η προοπτική ένταξης της Τουρκίας δεν είναι προς συζήτηση, ότι αναμένει να ξεπαγώσει άμεσα, ενώ παράλληλα ζήτησε και άμεση δρομολόγηση αποφάσεων (deliverables) από την Ε.Ε., για αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης της Τουρκίας, αλλά και της απαλλαγής των Τούρκων πολιτών από την υποχρέωση ευρωπαϊκών θεωρήσεων διαβατηρίων, παρά το γεγονός ότι η Άγκυρα δεν έχει εκπληρώσει τα 72 προαπαιτούμενα κριτήρια του οδικού χάρτη (εκκρεμούν έξι κριτήρια).

Στη συνάντηση πάντως με τον Σαρλ Μισέλ, ο Ταγίπ Ερντογάν φέρεται να μην άκουσε αυτά που ήθελε. Ο πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, αν και όπως πληροφορούμαστε «εξέφρασε κατανόηση» επί των αιτημάτων του Τούρκου προέδρου, δεν ήταν σε θέση να δεσμευθεί για υλοποίησή τους. Κατά συνέπεια, παρέπεμψε στα 27 κράτη-μέλη, τα οποία άλλωστε έχουν αποκλειστική αρμοδιότητα για τη λήψη αποφάσεων. Η στάση αυτή του κ. Μισέλ προκάλεσε την αντίδραση του κ. Ερντογάν, ο οποίος φέρεται να επιστράτευσε «υψηλούς τόνους», κάτι που προκύπτει και από τις δημόσιες του δηλώσεις. Ο Τούρκος πρόεδρος μέμφθηκε τις διαδικασίες αποφάσεων στην Ε.Ε. και σημείωσε ότι ο Σαρλ Μισέλ «δεν έχει την εξουσία να αποφασίσει μόνος του για αυτό το θέμα» της ενταξιακής πορείας της Τουρκίας. Πρόσθεσε ότι «οι χώρες της Ε.Ε. χρονοτριβούσαν με αυτό το θέμα για 50 χρόνια» και ότι και τώρα «εξακολουθούν να χρονοτριβούν», προειδοποιώντας ότι «ως αποτέλεσμα, εμείς, ως Τουρκία θα συνεχίσουμε τον δρόμο μας». Δεν δίστασε μάλιστα ο κ. Ερντογάν, να αναφέρει στον Σαρλ Μισέλ, ότι «αυτή η ζυγαριά δεν αντέχει τόσο βάρος», εντείνοντας τον βαθμό προειδοποιήσεών του προς την Ε.Ε., οι οποίες «άγγιξαν για τα καλά» και το ζήτημα της επικύρωσης της ένταξης της Σουηδίας στο ΝΑΤΟ, από τη Μεγάλη Τουρκική Εθνοσυνέλευση. Αφήνοντας, όπως μας λέχθηκε, να εννοηθεί ότι «κρέμεται από μια κλωστή».

Πηγή στην έδρα της Ε.Ε. διευκρίνισε ότι «οι θέσεις του κ. Ερντογάν είχαν σαφέστατα προειδοποιητικό τόνο, αλλά σε καμιά περίπτωση δεν δημιούργησαν την εντύπωση νέας ρήξης στις ευρωτουρκικές σχέσεις, τουλάχιστον σε αυτή τη φάση», εν αναμονή προφανώς της έκθεσης Κομισιόν-Μπορέλ και της στάσης που θα τηρήσουν τα κράτη-μέλη. Σύμφωνα με την ίδια πηγή, «η εικόνα που δίνεται σχετίζεται προφανώς με την τακτική της Άγκυρας και τη σπουδή της να διασφαλίσει ότι η ενταξιακή της πορεία και τα ντοσιέ της αναβάθμισης της Τελωνειακής Ένωσης και της ελευθέρωσης των ευρωπαϊκών θεωρήσεων διαβατηρίων, θα είναι στο τραπέζι της Ε.Ε. και θα αποτυπώνονται στην έκθεση που αναμένεται να ετοιμάσουν Μπορέλ και Κομισιόν».

> *Ο Ταγίπ Ερντογάν επιχειρεί να στρέψει τους προβολείς στο διαμεσολαβητικό προφίλ που προτάσσει, προκειμένου να κεφαλαιοποιήσει την «κοινή προσπάθεια με τον ΟΗΕ» για αποτροπή μιας ενδεχόμενης επισιτιστικής κρίσης.*

Αυτό πάντως που έχει μεγάλη σημασία και είναι ενδεικτικό της άνεσης με την οποία ο Ερντογάν αξιοποιεί τα πάντα για να αποκομίσει πολιτικά και οικονομικά οφέλη, είναι το γεγονός ότι την ίδια ώρα που κοινοποιούσε τα αιτήματά του προς τις Βρυξέλλες, αφηνόταν να διαρρεύσει η πραγματοποίηση συναντήσεων με ηγέτες κρατών, στο περιθώριο της Συνόδου των G20, στο Νέο Δελχί, προκειμένου να πετύχει την αναβίωση της συμφωνίας Ρωσίας-Ουκρανίας, για την εξαγωγή των ουκρανικών σιτηρών. Κάτι στο οποίο επενδύει η Ε.Ε. και το σύνολο του δυτικού κόσμου, προ το φόβου μιας επισιτιστικής κρίσης αλλά και της αύξησης των τιμών των σιτηρών παγκοσμίως.

Τα όσα διέρρευσαν από αυτές τις συζητήσεις είναι άκρως ενδιαφέροντα, αφενός για λόγους τακτικής, καθώς καταδεικνύουν ότι ο Ερντογάν επιχειρεί να στρέψει τους προβολείς στο διαμεσολαβητικό προφίλ που προτάσσει, προκειμένου να κεφαλαιοποιήσει την «κοινή προσπάθεια με τον ΟΗΕ» για αποτροπή μιας ενδεχόμενης επισιτιστικής κρίσης. Και αφετέρου για λόγους ουσίας, ο Ερντογάν, σύμφωνα με το Bloomberg, ζήτησε από αρκετούς ηγέτες, στο περιθώριο των G20, να χαλαρώσουν τους περιοριστικούς όρους και τις κυρώσεις κατά της Ρωσίας, ώστε να συναινέσει στην αναβίωση της συμφωνίας εξαγωγής των ουκρανικών σιτηρών. Ο Τούρκος πρόεδρος φέρεται να ζήτησε από σημαίνοντες ηγέτες να συναινέσουν στη διευκόλυνση της ασφάλισης των ρωσικών εξαγωγών σιτηρών και λιπασμάτων από την Lloyd's του Λονδίνου και να επανασυνδέσουν τη Μόσχα με το σύστημα SWIFT για διεθνείς πληρωμές. Σημειώνεται ότι ο γ.γ. ΟΗΕ Αντόνιο Γκουτέρες είχε προτείνει στον ΥΠΕΞ της Ρωσίας Σεργκέι έναν «συμβιβασμό», ο οποίος προβλέπει τη χρήση του συστήματος SWIFT, εντός 30 ημερών, από μια θυγατρική της ρωσικής αγροτικής τράπεζας Rosselkhozbank που βρίσκεται στο Λουξεμβούργο. Ωστόσο, η Μόσχα ζητάει περισσότερα. Αξιοσημείωτο είναι ότι την ίδια ώρα, Άγκυρα και Μόσχα φέρονται να διαφωνούν αναφορικά με το σχέδιο μετατροπής της Τουρκίας σε «ενεργειακό κόμβο» που θα διοχετεύει ρωσικό φυσικό αέριο στην Ευρώπη. Το πρακτορείο Reuters υποστηρίζει ότι οι διαφωνίες εστιάζονται στον έλεγχο του επιδιωκόμενου ενεργειακού δικτύου, καθώς και οι δύο πλευρές διεκδικούν πρωτεύοντα ρόλο.

Συμμαχία Πούτιν - Κιμ Γιονγκ Ουν

Η συνάντηση και η διαφημιζόμενη συμμαχία Πούτιν-Κιμ Γιονγκ Ουν, προκαλεί ανησυχία στις Βρυξέλλες, οι οποίες «παρακολουθούν τις εξελίξεις», ενώ το ΥΠΕΞ των ΗΠΑ επεσήμανε ότι «μια κατά τα φαινόμενα αυξημένη συνεργασία και πιθανή μεταφορά στρατιωτικού υλικού, προκαλεί προβληματισμό και θα συνιστούσε δυνητικά παραβίαση πολλών ψηφισμάτων του Σ.Α. ΟΗΕ». Πηγή στις Βρυξέλλες ανέφερε ότι, η διαφαινόμενη συνεργασία Ρωσίας-Βόρειας Κορέας ενισχύει ακόμη περισσότερο την ανάγκη επανόδου της Τουρκίας στο στρατόπεδο της Δύσης. Με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τα ανταλλάγματα που εκτιμάται ότι θα επιδιωχθεί να δοθούν προς το καθεστώς Ερντογάν για την αποκόλλησή του από τον Βλαντιμίρ Πούτιν και για την επανασυγκόλλησή του με τη Δύση.

Στα αζήτητα το Κυπριακό

Η επίλυση του Κυπριακού εξακολουθεί να απουσιάζει από την ουσία των συζητήσεων Ε.Ε.-Τουρκίας, καθώς ο Ταγίπ Ερντογάν εξακολουθεί να τοποθετείται γενικόλογα και χωρίς να δεσμεύεται, παραπέμποντας «για όλα» στην τουρκοκυπριακή κοινότητα. Από πλευράς Ε.Ε., οι «παρεμβάσεις» εξαντλούνται στις κλασικές υποδείξεις, όπως αυτές απορρέουν από το Διαπραγματευτικό Πλαίσιο της Τουρκίας, για τη συμβολή της υποψήφιας χώρας στην επίλυση του Κυπριακού. Όπως πληροφορούμαστε, δεν επιδιώχθηκε διασύνδεση των ευρωτουρκικών σχέσεων και δη των ευρωτουρκικών ντοσιέ, περιλαμβανομένης της αναβάθμισης της Τελωνειακής Ένωσης, με την επίλυση του Κυπριακού. Δεν είναι προφανώς τυχαίο ότι η πρόεδρος της Κομισιόν Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν, η οποία ενημερώθηκε από τον πρόεδρο Χριστοδουλίδη για τη θέση του περί ενεργότερης εμπλοκής της Ε.Ε. στην επίλυση του Κυπριακού και για τη χρήση των ευρωπαϊκών εργαλείων, περιλαμβανομένης της αναβάθμισης της Τελωνειακής Ένωσης, δεν αφιέρωσε ούτε λέξη αναφορικά με το Κυπριακό, στη 16σέλιδη ομιλία που εκφώνησε ενώπιον της Ευρωβουλής, για την «Κατάσταση στην Ε.Ε.».

ΑΡΘΡΟ / *Της* **ΕΛΕΝΑ ΝΤΑΛΛΙ**

Ισότητα που πηγάζει από την καρδιά

Κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, άνθρωποι σε όλον τον κόσμο συναντώνται για να γιορτάσουν με φεστιβάλ Υπερηφάνειας, ή Pride, όπως είναι γνωστό στα αγγλικά, στις χώρες, τις πόλεις και τις κωμοπόλεις τους. Η Υπερηφάνεια μάς προσφέρει την ευκαιρία να στρέψουμε τη σκέψη μας στο καθεστώς ισότητας των ατόμων ΛΟΑΤΚΙ στο περιβάλλον μας και στον τρόπο με τον οποίο μπορούμε να βελτιώσουμε την κατάσταση. Οι εκδηλώσεις Υπερηφάνειας προωθούν την κοινωνική αλλαγή και την κατανόηση των ζητημάτων ΛΟΑΤΚΙ μέσω της προβολής και της ευαισθητοποίησης.

Η σημερινή ημέρα σηματοδοτεί την έναρξη του EuroPride, του αποκορυφώματος των εορτασμών Υπερηφάνειας στην Ευρώπη, το οποίο φέτος πραγματοποιείται στη Βαλέτα. Ως επίτροπος Ισότητας της Ε.Ε., έχω αναλάβει την ευθύνη να παραστώ σε όλους τους εορτασμούς EuroPride και WorldPride που λαμβάνουν χώρα κατά τη διάρκεια της θητείας μου –μεταξύ άλλων και διαδικτυακά κατά τη διάρκεια της πανδημίας– για να τονίσω και πάλι ότι τα δικαιώματα των ατόμων ΛΟΑΤΚΙ είναι ανθρώπινα δικαιώματα και για να σταθώ στο πλευρό των ατόμων ΛΟΑΤΚΙ σε ολόκληρο τον κόσμο. Ο λόγος είναι ότι οι διακρίσεις και το μίσος κατά των ατόμων ΛΟΑΤΚΙ παραμένουν σκληρή πραγματικότητα, και η Υπερηφάνεια εξακολουθεί να αποτελεί ένα από τα εργαλεία για την αμφισβήτηση των στερεοτύπων και των εσφαλμένων αντιλήψεων.

Κατά τη διάρκεια της θητείας της παρούσας Επιτροπής, εγκρίναμε την πρώτη στρατηγική για την ισότητα των ατόμων ΛΟΑΤΚΙ με στόχο να σημειώσουμε πρόοδο ως ευρωπαϊκές κοινωνίες για να μειώσουμε σημαντικά τον στιγματισμό και τις διακρίσεις που αντιμετωπίζουν τα άτομα ΛΟΑΤΚΙ. Στην τελευταία έρευνα του Ευρωβαρόμετρου, σχεδόν το 70% των πολιτών της Ε.Ε. πιστεύει ότι οι λεσβίες, οι ομοφυλόφιλοι, τα αμφιφυλόφιλα, τα τρανς και τα ίντερσεξ άτομα θα πρέπει να έχουν τα ίδια δικαιώματα με όλους. Αυτό μας δίνει ελπίδα, αλλά αναδεικνύει επίσης τις συνεχείς προκλήσεις όσον αφορά το σημαντικό ποσοστό πολιτών που δεν έχει πειστεί ότι τα ίσα δικαιώματα στα χαρτιά και στην πράξη θα πρέπει να είναι ο συλλογικός μας προορισμός.

Τα τελευταία χρόνια, η ρητορική μίσους και τα εγκλήματα μίσους που στρέφονται κατά των ατόμων ΛΟΑΤΚΙ καθώς και τις οργανώσεις που τα στηρίζουν, έχουν αυξηθεί παγκοσμίως. Η Ευρώπη δεν αποτελεί εξαίρεση, με την πρόσφατη τρίτη έρευνα για τα άτομα ΛΟΑΤΚΙ να διαπιστώνει ότι το 40% όσων απάντησαν υπέστη παρενόχληση το έτος πριν από τη συμμετοχή του στην έρευνα.

> *Το 70% των πολιτών της Ε.Ε. πιστεύει ότι οι λεσβίες, οι ομοφυλόφιλοι, τα αμφιφυλόφιλα, τα τρανς και τα ίντερσεξ άτομα θα πρέπει να έχουν τα ίδια δικαιώματα με όλους.*

Δεδομένου ότι η βία κατά των ατόμων ΛΟΑΤΚΙ, οι διακρίσεις και η ρητορική μίσους αποτελούν ευρωπαϊκό πρόβλημα, αποστολή μου είναι η εξεύρεση ευρωπαϊκής λύσης. Ο κοινωνικός μετασχηματισμός σχεδόν ποτέ δεν πραγματοποιείται από μόνος του και, αντ' αυτού, απαιτεί συντονισμένη προσπάθεια. Πρέπει να τον δρομολογήσουμε εμείς, να τον προωθήσουμε και να συνεχίσουμε τις προσπάθειές μας μέσω της ανάληψης δράσης.

Ως εκ τούτου, η στρατηγική της Ε.Ε. για την ισότητα των ατόμων ΛΟΑΤΚΙ σχεδιάστηκε για την αντιμετώπιση των ανησυχιών σχετικά με την ισότητα στην Ευρώπη για λόγους γενετήσιου προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου, έκφρασης φύλου και χαρακτηριστικών φύλου. Η στρατηγική μάς καθοδηγεί να αναλάβουμε δράση για την ενίσχυση της νομικής προστασίας και της επιβολής των κανόνων της Ε.Ε. κατά των διακρίσεων, να διασφαλίσουμε ότι οι ΛΟΑΤΚΙ πολίτες προστατεύονται από τη ρητορική μίσους και τη βία, μεταξύ άλλων στο διαδίκτυο, και να ενδυναμώσουμε την κοινωνία των πολιτών ώστε να ηγηθεί της αλλαγής που θέλουμε να δούμε από τη βάση προς την κορυφή. Πάνω απ' όλα, η ευρωπαϊκή ηγεσία συμβάλλει στην ενδυνάμωση των εθνικών και τοπικών πρωτοβουλιών για την ισότητα.

Κατά την τελευταία τριετία προτείναμε κοινά δεσμευτικά πρότυπα για τους φορείς ισότητας, ώστε να ενισχυθούν οι εξουσίες και η ανεξαρτησία τους, γεγονός που θα τους επιτρέψει να είναι καλύτερα εξοπλισμένοι για να αναλαμβάνουν δράση κατά των διακρίσεων. Προτείναμε την εναρμόνιση των εθνικών κανόνων σχετικά με τη γονική σχέση, ώστε να διασφαλίζεται ο σεβασμός και η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων όλων των παιδιών που βρίσκονται σε διασυνοριακές καταστάσεις σε ολόκληρη την Ε.Ε. Μολονότι οι κανόνες αυτοί δεν αφορούν ειδικά τα άτομα ΛΟΑΤΚΙ, σίγουρα θα έχουν θετικό αντίκτυπο στα παιδιά ομόφυλων ζευγαριών, καθώς τα παιδιά αυτά αντιμετωπίζουν δυσανάλογα μεγάλο αριθμό προβλημάτων σε διασυνοριακές καταστάσεις. Επιπλέον, προτείναμε να προστεθεί η ρητορική μίσους και τα εγκλήματα μίσους, μεταξύ άλλων κατά των ατόμων ΛΟΑΤΚΙ, στον κατάλογο των εγκλημάτων της Ε.Ε. Ακόμα, χρηματοδοτήσαμε περισσότερα από 100 έργα που υλοποιήθηκαν από οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών για την προώθηση της ισότητας των ατόμων ΛΟΑΤΚΙ.

Ένα πράγμα είναι σίγουρο: Η καταπολέμηση των ανισοτήτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί κοινή ευθύνη, απαιτεί κοινές προσπάθειες και κοινή δράση σε όλα τα επίπεδα. Τα θεσμικά όργανα και οι οργανισμοί της Ε.Ε., τα κράτη-μέλη, συμπεριλαμβανομένων των περιφερειακών και των τοπικών αρχών, οι φορείς ισότητας, η κοινωνία των πολιτών και ο επιχειρηματικός κόσμος πρέπει να ενισχύσουν τη δέσμευσή τους για την επίτευξη των στόχων της στρατηγικής.

Εκτιμώ το γεγονός ότι, κατά τη διάρκεια αυτής της θητείας, αρκετοί από αυτούς τους εταίρους ενέτειναν το έργο τους για τη διαφορετικότητα εν γένει, καθώς και για την ισότητα των ατόμων ΛΟΑΤΚΙ. Αυτό περιλαμβάνει την έγκριση από τα κράτη-μέλη εθνικών στρατηγικών και σχεδίων δράσης για τα άτομα ΛΟΑΤΚΙ, με διάφορα παραδοτέα. Τώρα λοιπόν, τα καλώ να εγκρίνουν την προτεινόμενη οδηγία για την ίση μεταχείριση, με σκοπό την πρόληψη των διακρίσεων στην κοινωνική προστασία, την εκπαίδευση και την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες. Εύχομαι σε όλα τα άτομα που θα συμμετάσχουν στο EuroPride μια όμορφη ημέρα Υπερηφάνειας.

Η κα Έλενα Ντάλλι είναι Ευρωπαία επίτροπος Ισότητας.

Κοιτάζουν εμπόριο, σιωπή για ενταξιακές

Χρειάζεται «στενότερη συνεργασία από ποτέ» με Τουρκία, λέει εκπρόσωπος της Κομισιόν στην «Κ»

Βρυξέλλες, του ανταποκριτή μας
ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ

Ζωντανό παραμένει το ενδεχόμενο προόδου στη συζήτηση ανανέωσης της Τελωνειακής Ένωσης μεταξύ Τουρκίας και Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς οι Βρυξέλλες αναζητούν φόρμουλα που θα επιτρέψει τη συνέχιση των σχέσεων κατά τη σημερινή γεωπολιτική συγκυρία, αποφεύγοντας προς το παρόν να απαντήσουν στη σύσταση των ευρωβουλευτών για διερεύνηση εναλλακτικών στην ένταξη. Επίσημα οι Βρυξέλλες παραπέμπουν, μέσω δήλωσης εκπροσώπου στην «Κ», στην πολυαναμενόμενη έκθεση Μπορέλ για τη σύνταξη της οποίας «οι εργασίες συνεχίζονται». Και όσον αφορά την Τελωνειακή Ένωση, η ίδια πηγή επισημαίνει πως η συνεργασία αποτελεί «συστατικό στοιχείο» των σχέσεων με την Τουρκία, και ότι το σημερινό διεθνές σκηνικό είναι η κατάλληλη στιγμή για «εκ νέου συνεργασία σε θέματα εμπορίου και επενδύσεων».

Οι προθέσεις αναμένεται να αρχίσουν να ξεκαθαρίζουν όσο θα πλησιάζει η Σύνοδος Κορυφής στις 26 με 27 Οκτωβρίου, οπότε και προγραμματίζεται να παρουσιαστεί η έκθεση. Ωστόσο, πριν απο τη σύνοδο μεσολαβεί και η άτυπη σύνοδος στη Γρανάδα της Ισπανίας στις 6 Οκτωβρίου, μία μέρα μετά την τρίτη συνάντηση της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Κοινότητας στην οποία έχει προσκληθεί να συμμετάσχει και ο Ταγίπ Ερντογάν, ενώ η Κομισιόν έχει ήδη αρχίσει να συλλέγει εντυπώσεις μετά και την πρόσφατη επίσκεψη του Επίτροπου Βαρχέλι στην Άγκυρα.

Σύμφωνα με τα όσα αντιλαμβάνεται η «Κ» από συνομιλίες με έγκυρες πηγές, προτεραιότητα για την Ε.Ε. είναι να ξεπεραστούν τα προβλήματα και οι εμπορικές διαφορές που υπάρχουν όσον αφορά την ισχύουσα Τελωνειακή Ένωση. Χωρίς όμως αυτό να σημαίνει πως δεν θα έρθει η στιγμή κατά την οποία οι 27 ηγέτες θα κληθούν να δώσουν τη δική τους πολιτική καθοδήγηση για τον όποιο εκσυγχρονισμό της. Σημείο κατά το οποίο η Κύπρος αναμένεται να ζητήσει επαναδιατύπωση της έκκλησης για εφαρμογή της Τ.Ε. για όλα τα κράτη μέλη, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει απαραίτητα ότι θα υπάρξουν πιέσεις για ουσιαστική συμμόρφωση.

> *Απαντώντας σε ερωτήσεις της «Κ» για τις σκέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής όσον αφορά την Τελωνειακή Ένωση, εκπρόσωπος της Κομισιόν σημείωσε πως «Είναι η κατάλληλη στιγμή για μια εκ νέου συνεργασία σε θέματα εμπορίου και επενδύσεων».*

Την ίδια στιγμή, Κομισιόν και κράτη μέλη δεν συμμετέχουν στη συζήτηση που επιχειρεί να ανοίξει με την πρόσφατη έκθεση του το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, για το τι θα μπορούσε να αποτελέσει εναλλακτική της ένταξης. Κι αυτό γιατί ούτε οι θεσμοί, όπως και ούτε η Λευκωσία, θα ήθελαν να χαθεί εντελώς η προοπτική άσκησης επιρροής στην Άγκυρα μέσω της όποιας, ακόμα και μηδαμινής, προοπτικής μελλοντικής ένταξης. Παρά τις κυπριακές ανησυχίες, στην πράξη οι διμερείς σχέσεις, όπως εκφράζονται μέσα από τη συζήτηση για την Τελωνειακή Ένωση, την απελευθέρωση βίζας ή το μεταναστευτικό, συνεχίζουν να αποτελούν μια διαφορετική συζήτηση από την – εδώ και καιρό στην κατάψυξη– πορεία ένταξης της Τουρκίας στην Ε.Ε. Γι' αυτό και Βρυξέλλες και Άγκυρα βρίσκονται εν μέσω προσπάθειας για δρομολόγηση διαδικασίας αναβάθμισης της Τελωνειακής Ένωσης, όπως έγραφε στις 3/9 στην «Κ» και ο Παύλος Ξανθούλης επικαλούμενος ενημερωμένες πηγές.

Οι αναφορές του Επιτρόπου Διεύρυνσης και Γειτονίας, Όλιβερ Βαρχέλι, κατά τη συζήτηση στην Ολομέλεια για την Τουρκία, εστίασαν στις προοπτικές συνεργασίας που υπάρχουν, πέρα από το κάλεσμα για συνεχιζόμενη αποκλιμάκωση με την Ελλάδα και την Κύπρο.

Ώρα για συνεργασία

Απαντώντας σε ερωτήσεις της «Κ» για τις σκέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής όσον αφορά την Τελωνειακή Ένωση, εκπρόσωπος της Κομισιόν σημείωσε πως «η συνεργασία αποτελεί βασικό συστατικό στοιχείο των σχέσεών μας με την Τουρκία». «Συμμετέχουμε σε μια Τελωνειακή Ένωση και έχουμε δει το εμπόριο να κινείται σε επίπεδα ρεκόρ τα τελευταία χρόνια. Το σημερινό γεωπολιτικό πλαίσιο απαιτεί στενότερη συνεργασία από ποτέ. Είναι η κατάλληλη στιγμή για μια εκ νέου συνεργασία σε θέματα εμπορίου και επενδύσεων» πρόσθεσε. Όσον αφορά το ευρύτερο πλαίσιο των σχέσεων, η απάντηση ήταν πως «οι εργασίες συνεχίζονται για την έκθεση του Ύπατου Εκπροσώπου και της Επιτροπής για την τρέχουσα κατάσταση των σχέσεων Ε.Ε. - Τουρκίας, στη βάση της εντολής του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, κατά τρόπο στρατηγικό και προσανατολισμένο στο μέλλον».

Ούρσουλα, Βαρχέλι, Άγκυρα

Ενδεικτικό πρέπει να θεωρηθεί και το ότι στην τελευταία της ομιλία για την Κατάσταση της Ένωσης πριν από τη λήξη της θητείας της, η Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν δεν αναφέρθηκε στη χώρα όχι μόνο ως υποψήφια για ένταξη χώρα, αλλά ούτε καν στο πλαίσιο του μεταναστευτικού ή των διεθνών σχέσεων της Ε.Ε. Για πολλούς σχολιαστές και παρατηρητές στις Βρυξέλλες, άλλωστε, στόχος της ομιλίας ήταν περισσότερο μια «προεκλογική» εστίαση στις επιτυχίες της Κομισιόν και υποσχέσεις σε παράγοντες κλειδιά (η θετική για την αυτοκινητοβιομηχανία κριτική στην Κίνα για τα φτηνά ηλεκτρικά οχήματα, το άνοιγμα στους αγρότες στο πλαίσιο της πράσινης πολιτικής).

Από την άλλη, οι αναφορές του Επιτρόπου Διεύρυνσης και Γειτονίας, Όλιβερ Βαρχέλι, κατά τη συζήτηση στην Ολομέλεια για την Τουρκία, εστίασαν στις προοπτικές συνεργασίας που υπάρχουν, πέρα από το κάλεσμα για συνεχιζόμενη αποκλιμάκωση με την Ελλάδα και την Κύπρο (με επικρίσεις για το περιστατικό στην Πύλα που αναφέρονταν διπλωματικά στο «Τ/κ προσωπικό»).

Οι προοπτικές αυτές κατά τον κ. Βαρχέλι, ο οποίος μόλις μια εβδομάδα πριν βρισκόταν στην Άγκυρα, αφορούσαν τη συμμετοχή της Τουρκίας σε προγράμματα για την ψηφιακή Ευρώπη και την ενιαία αγορά, καθώς και τον ένα χρόνο λειτουργίας της πλατφόρμας επενδύσεων για την Τουρκία. Και αν και δεν αναφέρθηκε στην Τελωνειακή Ένωση την Τετάρτη, ο κ. Βαρχέλι είχε αναφερθεί σε αυτή μετά από συνάντησή του με τον Τούρκο ΥΠΕΞ Χακάν Φιντάν στις 6 Σεπτεμβρίου στην Άγκυρα. Όπως είπε, συζήτησαν με τον κ. Φιντάν πιθανούς τομείς όπου μπορεί να υπάρξει γρήγορη πρόοδος, όπως η Τελωνειακή Ένωση και η βελτίωση της πρόσβασης στην αγορά, τις διευκολύνσεις στις θεωρήσεις καθώς και συνεργασίας στην ενέργεια και την τεχνολογία ώστε να υπάρξουν αποτελέσματα πριν το τέλος του έτους.

ΝΙΚΟΛΑΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, *πρόεδρος ΔΗΚΟ*

Είμαστε έτοιμοι να συνεργαστούμε με τον ΔΗΣΥ

Το ΔΗΚΟ έθεσε στόχο τη συλλογικότητα και την ενότητα, επομένως χαιρετίζουμε όποια πρωτοβουλία οδηγεί προς αυτή την κατεύθυνση

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΧΡΗΣΤΟΥ

«Νιώθω ηθική υποχρέωση απέναντι στον κόσμο του ΔΗΚΟ να βοηθήσω με κάθε τρόπο την κυβέρνηση Χριστοδουλίδη να πετύχει» λέει στην «Κ» ο πρόεδρος του ΔΗΚΟ Νικόλας Παπαδόπουλος.

Συνέντευξη στον **ΑΝΤΡΕΑ ΚΗΜΗΤΡΗ**

Είμαστε έτοιμοι να συνεργαστούμε με τον ΔΗΣΥ και με οποιοδήποτε κόμμα συμφωνεί είτε με το πρόγραμμα διακυβέρνησης Χριστοδουλίδη είτε συμφωνεί μαζί μας σε επιμέρους θέματα για το καλό του τόπου, δηλώνει σε συνέντευξή του στην «Κ» ο πρόεδρος του ΔΗΚΟ Νικόλας Παπαδόπουλος, σχολιάζοντας το κάλεσμα του προέδρου Χριστοδουλίδη στον Συναγερμό για συμμετοχή στην κυβέρνηση. Για το Κυπριακό και ενόψει Νέας Υόρκης λέει πως ούτε καν συγκρατημένα αισιόδοξος δεν μπορεί να δηλώσει λόγω της στάσης της τουρκικής πλευράς. Ερωτηθείς για ανησυχίες που εκφράζονται για την οικονομία, κάνει λόγο για υποκρισία. Αναφερόμενος στις πρόσφατες προεδρικές εκλογές υποστηρίζει ότι το ΑΚΕΛ απέρριψε τη δική του υποψηφιότητα και τις υποψηφιότητες Χριστιάνας Ερωτοκρίτου, Νίκου Χριστοδουλίδη και Γιώργου Παμπορίδη. Ο Νικόλας Παπαδόπουλος δίνει απαντήσεις σε Ιωάννη Κασουλίδη και Άντρο Κυπριανού.

–Στηρίξατε το άνοιγμα Χριστοδουλίδη προς ΔΗΣΥ για συμμετοχή στην κυβέρνηση. Γιατί;

–Πρώτο το ΔΗΚΟ, όταν στήριζε Χριστοδουλίδη στις προεδρικές εκλογές, έθεσε ως στόχο τη συλλογικότητα και την ενότητα, επομένως χαιρετίζουμε όποια πρωτοβουλία οδηγεί προς αυτή την κατεύθυνση.

–Το συνεχές φλερτ του προέδρου με τον ΔΗΣΥ δεν είναι και μια ένδειξη ότι δεν αισθάνεται και τόση σιγουριά με τα κόμματα που τον στηρίζουν;

–Θεωρώ ότι ο πρόεδρος δήλωσε το αυτονόητο. Ότι επιδιώκει να έχει τη μεγαλύτερη δυνατή συνεργασία με πολιτικές δυνάμεις που συμφωνούν με συγκεκριμένες πολιτικές και με σεβασμό στις διαφορετικές απόψεις σε επιμέρους ζητήματα. Εμείς είμαστε έτοιμοι να συνεργαστούμε με τον ΔΗΣΥ και με οποιοδήποτε κόμμα συμφωνεί είτε με το πρόγραμμα διακυβέρνησης Χριστοδουλίδη είτε συμφωνεί μαζί μας σε επιμέρους θέματα για το καλό του τόπου.

–Ήσασταν ενήμερος ότι θα έκανε αυτό το κάλεσμα στον ΔΗΣΥ;

–Όχι, αλλά δεν ήταν κάτι το αξιοπερίεργο από τη στιγμή που τη συγκεκριμένη προσέγγιση την είχε αναπτύξει τόσο προεκλογικά όσο και μετεκλογικά, αφού δήλωσε κατ' επανάληψη ότι ήταν έτοιμος να συνεργαστεί με κάθε πολιτική δύναμη που συμφωνεί μαζί του σε θέματα πολιτικής.

> *Κάποιοι σήμερα αγχώνονται για την αύξηση των δημοσίων δαπανών, αλλά χειροκροτούσαν όταν τις αύξησαν για το ΓεΣΥ κατά δύο δισεκατομμύρια ευρώ ετησίως.*

–Δεν σας ενοχλεί ότι για τόσο σοβαρό θέμα δεν ζητήθηκε η θέση σας;

–Η άποψή μας είχε ζητηθεί και εισακουστεί τόσο προεκλογικά όσο και μετεκλογικά. Συμφωνούμε με τον πρόεδρο της Δημοκρατίας.

–Κόσμος του ΔΗΚΟ θα μπορούσε να υποστηρίξει ότι ψηφίζοντας Χριστοδουλίδη δεν ψήφισαν συμμετοχή ΔΗΣΥ στην κυβέρνηση.

–Ο κόσμος του ΔΗΚΟ στήριξε την υποψηφιότητα Χριστοδουλίδη για να υλοποιήσει ένα συγκεκριμένο κυβερνητικό πρόγραμμα, και αυτό γίνεται. Ήδη σε έξι μήνες έγιναν σημαντικά πράγματα.

–Ο τρόπος με τον οποίο έγινε αυτό το άνοιγμα είναι ο ενδεδειγμένος ή υπήρξε προχειρότητα;

–Δεν συμφωνώ ότι υπήρξε προχειρότητα. Ο πρόεδρος επανέλαβε ό,τι είχε πει και προεκλογικά.

–Στις ευρωεκλογές θα κατέλθει αυτόνομα το ΔΗΚΟ;

–Στις ευρωεκλογές το ΔΗΚΟ θα κατέλθει με δικό του ψηφοδέλτιο.

–Τίθεται εν αμφιβόλω η τρίτη θέση;

–Με σωστή οργανωτική δουλειά και με τα σωστά πολιτικά μηνύματα, τα οποία θα πρέπει να αναπτύξουμε, θα παραμείνουμε η τρίτη μεγαλύτερη δύναμη και θα εξέλθουμε από τις επικείμενες εκλογές ενισχυμένοι.

–Οι διεργασίες για τις εκλογές τοπικής αυτοδιοίκησης σε ποιο στάδιο βρίσκονται;

–Για εμάς το κυριότερο είναι να ακούσουμε την τοπική κοινωνία, και αυτό κάνουμε αυτή την περίοδο. Αναγνωρίζουμε πως λόγω και της ιδιομορφίας των εκλογών της τοπικής αυτοδιοίκησης, θα είναι δύσκολο να γίνει συνεργασία σε παγκύπρια βάση, όπως γινόταν σε άλλες εποχές. Αναπτύσσουμε επαφές με υποψήφιους δημάρχους και αντιδημάρχους και συνεχίζουμε τις επαφές μας με πολιτικά κόμματα για να διερευνήσουμε το ενδεχόμενο συνεργασιών σε επιμέρους συμπλέγματα και δήμους.

–Είχατε συνάντηση με την πρόεδρο του ΔΗΣΥ.

–Επαφές κάνουμε με όλα τα κόμματα για πιθανές συνεργασίες. Και με τον ΔΗΣΥ έχουμε μιλήσει και με το ΑΚΕΛ και με την ΕΔΕΚ και με τη ΔΗΠΑ.

–Υπήρξε κατάληξη για κάποιους δήμους;

–Όχι ακόμη. Εξάλλου οι αποφάσεις του ΔΗΚΟ για τις όποιες συνεργασίες στις εκλογές τοπικής αυτοδιοίκησης θα ληφθούν σε συλλογικό επίπεδο από την Κεντρική Επιτροπή.

–Συναντηθήκατε και με τον κ. Στεφάνου;

–Ναι, έχουμε συναντηθεί.

–Πώς πήγε, λαμβάνοντας υπόψη όσα έγιναν προεκλογικά;

–Ήταν πολύ εποικοδομητικές οι συζητήσεις και με τον γ.γ. του ΑΚΕΛ και με την πρόεδρο του ΔΗΣΥ και με τους προέδρους των άλλων κομμάτων.

–Ο κ. Κουκουμάς δήλωσε ότι δεν συζητούν για κεντρική πολιτική συνεργασία με ΔΗΚΟ και ΕΔΕΚ, όπως γινόταν προτού οι ηγεσίες τους κάνουν τη μεγάλη δεξιά στροφή.

–Οποιοσδήποτε βλέπει τις τοποθετήσεις και τις πολιτικές θέσεις του ΔΗΚΟ διαχρονικά, διαπιστώνει ότι εμείς δεν έχουμε κάνει οποιανδήποτε στροφή. Το ΔΗΚΟ είναι απόλυτα συνεπές σε αυτά που λέει στην οικονομία, στο Κυπριακό και στα ζητήματα εσωτερικής διακυβέρνησης.

–Θα έπρεπε να παραιτηθεί η υπουργός Δικαιοσύνης για τα επεισόδια σε Χλώρακα και Λεμεσό;

–Όχι, δεν θεωρώ ότι έχει ευθύνες η υπουργός Δικαιοσύνης για επιχειρησιακά κενά και παραλείψεις της αστυνομίας. Ούτε ευθύνεται η υπουργός Δικαιοσύνης που διορίστηκε πριν από έξι μήνες για θεσμικά προβλήματα λειτουργίας που υπάρχουν στην αστυνομία εδώ και χρόνια.

–Ο αρχηγός της αστυνομίας έχει ευθύνες;

–Υπάρχουν ευθύνες στην ηγεσία της αστυνομίας για κενά και παραλείψεις στον επιχειρησιακό σχεδιασμό. Γίνονται έρευνες και θα αναμένουμε τα σχετικά πορίσματα. Όμως, οφείλουμε να τονίσουμε πως κάποιοι οργάνωσαν και προκάλεσαν τα επεισόδια, και οι δικές τους ευθύνες είναι πολύ πιο σοβαρές από αυτές της αστυνομίας.

–Αυτοί οι κάποιοι ποιοι είναι;

–Αναφέρομαι στην ακροδεξιά που θεωρεί ότι μέσα από τη βία και τον εκφοβισμό μπορεί πολιτικά να εκμεταλλευτεί το μεταναστευτικό.

–Αναφέρεστε στο ΕΛΑΜ;

–Φυσικά. Μπορεί το ΕΛΑΜ να μην οργάνωσε τα συγκεκριμένα επεισόδια, αλλά δημιούργησε με τον ρατσισμό και τον φασισμό που καλλιεργεί εδώ και χρόνια, τις συνθήκες που ενεθάρρυναν εκείνους που τα οργάνωσαν και επομένως έχει τεράστιες ευθύνες. Είμαστε ξεκάθαροι. Η βία δεν πρόκειται να λύσει αυτό το πρόβλημα. Η λύση σε αυτό το πρόβλημα είναι η πολιτική των επιστροφών και των απελάσεων που εφαρμόζει με επιτυχία η παρούσα κυβέρνηση. Ό,τι δηλαδή έλεγε το ΔΗΚΟ τόσο καιρό. Για πρώτη φορά στην ιστορία του μεταναστευτικού φεύγουν περισσότεροι αιτητές πολιτικού ασύλου απ' όσους έρχονται –και επομένως οι αριθμοί τους μειώνονται.

–Πάντως, ψηφίσατε υπέρ να δοθεί η προεδρία της επιτροπής για το δημογραφικό στο ΕΛΑΜ.

–Συμφωνούμε με τη θέση αρχής ότι όλα τα κοινοβουλευτικά κόμματα πρέπει να έχουν από μία κοινοβουλευτική προεδρία, περιλαμβανομένου και του ΕΛΑΜ. Αυτό δεν σημαίνει ότι συμφωνούμε με τις πολιτικές θέσεις του ΕΛΑΜ, όπως μπορεί να διαφωνούμε και με τις πολιτικές θέσεις άλλων κομμάτων που έχουν άλλες προεδρίες επιτροπών.

–Κάποιοι εκφράζουν ανησυχία για την πορεία της οικονομίας. Ασπάζεστε αυτούς τους προβληματισμούς ή θεωρείτε ότι βαδίζουμε σε σωστή πορεία;

–Οι επιδόσεις της Κύπρου σε ό,τι αφορά την ανάπτυξη της οικονομίας και τη μείωση του δημόσιου χρέους είναι καλύτερες από τον μέσο όρο της Ε.Ε., όμως σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να επαναπαυθούμε. Πρέπει να διατηρήσουμε τη δημοσιονομική μας πειθαρχία. Θα ήθελα όμως με αυτή την ευκαιρία, να αναδείξω μια συγκεκριμένη υποκρισία. Κάποιοι παρουσιάζονται σήμερα να αγχώνονται για την αύξηση των δημοσίων δαπανών, αλλά χειροκροτούσαν, όταν αύξησαν τις δημόσιες δαπάνες του κράτους για το ΓεΣΥ κατά δύο δισεκατομμύρια ευρώ ετησίως. Τότε δεν είχαν κανένα πρόβλημα να αυξήσουν δραματικά τις δημόσιες δαπάνες, αλλά τώρα έχουν πρόβλημα με την αύξηση των δαπανών λόγω ΑΤΑ, που ήταν μια εκκρεμότητα που ανέλαβε αυτή η κυβέρνηση και την επέλυσε σε λίγους μήνες με στόχο την αντιμετώπιση των πληθωριστικών πιέσεων.

–Το μήνυμά σας για το Κυπριακό ενόψει Νέας Υόρκης.

–Στηρίζουμε τις πρωτοβουλίες του προέδρου για ενεργότερη εμπλοκή Ε.Ε. και για διορισμό ειδικού αντιπροσώπου του γ.γ. ΟΗΕ με στόχο την επανέναρξη των διαπραγματεύσεων. Οφείλω όμως να είμαι ειλικρινής. Ούτε καν συγκρατημένα αισιόδοξος δεν μπορώ να δηλώσω, όταν ακούω τις καθημερινές δηλώσεις της τουρκικής πλευράς για αναγνώριση «κυριαρχικής ισότητας» για να πάμε σε διαπραγματεύσεις. Μια τέτοια απαίτηση δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή και τορπιλίζει αυτές τις προσπάθειες από την αρχή.

Δεν είμαι στην πολιτική για (να προωθώ) προσωπικές φιλοδοξίες

–Τρίτη θητεία στο πηδάλιο του ΔΗΚΟ. Ποιο είναι το όραμά σας για το κόμμα;

–Η διεύρυνση της πολιτικής επιρροής του ΔΗΚΟ και η αύξηση του ποσοστού μας. Επιδιώκουμε ως κόμμα μέσα από την προώθηση ωφέλιμων πολιτικών να ξανακερδίσουμε την εμπιστοσύνη της κοινωνίας. Από τη στιγμή που το κόμμα υποστήριξε την υποψηφιότητα Χριστοδουλίδη, νιώθω ηθική υποχρέωση απέναντι στον κόσμο του ΔΗΚΟ να βοηθήσω με κάθε τρόπο αυτή την κυβέρνηση για να πετύχει.

–Πόσες θητείες χρειάζεται ένας πολιτικός για να υλοποιήσει το όραμά του;

–Αυτό θα το κρίνει ο πολιτικός και ο κόσμος. Εγώ διαφωνώ ως θέμα αρχής με τον περιορισμό θητειών με εξαίρεση την περίπτωση της εκτελεστικής εξουσίας, η οποία λαμβάνει αποφάσεις που διαμορφώνουν συμφέροντα και ενδεχομένως εκεί να ευσταθούν τα επιχειρήματα για το όριο θητειών για να αποφεύγονται κίνδυνοι διαπλοκής και διαφθοράς.

–Επόμενος δικός σας πολιτικός στόχος;

–Οι δικοί μου στόχοι είναι ταυτόσημοι με τους στόχους του ΔΗΚΟ. Να πάμε καλά στην επόμενη διπλή εκλογική αναμέτρηση, να συνεχίσουμε να έχουμε ένα ρυθμιστικό και πρωταγωνιστικό ρόλο στον χώρο του Κέντρου και να συνεχίσουμε να είμαστε ένας βασικός πυλώνας στήριξης αυτής της κυβέρνησης.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΧΡΗΣΤΟΥ

Πιστεύω ακράδαντα πως όταν πετυχαίνεις πράγματα ανεβαίνει η εκτίμηση του κόσμου προς το άτομό σου και έτσι διευρύνεις την πολιτική σου επιρροή, και το ίδιο ισχύει για το κόμμα.

–Διεκδικήσατε την προεδρία της Δημοκρατίας. Είναι κάτι που εξακολουθεί να σας ενδιαφέρει;

–Στην παρούσα φάση επικεντρώνομαι αποκλειστικά στη στήριξη της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη και στην υλοποίηση του κυβερνητικού προγράμματος, επομένως, η διεκδίκηση της προεδρίας της Δημοκρατίας αυτή τη στιγμή δεν είναι κάτι που με απασχολεί.

–Υπάρχει ο ισχυρισμός ότι η κίνησή σας να στηρίξετε Χριστοδουλίδη, περιορίζει δικές σας ενδεχόμενες προσωπικές φιλοδοξίες.

–Δεν είμαι στην πολιτική για να προωθώ προσωπικές φιλοδοξίες. Θεωρώ ότι είναι πιο σημαντικό να προωθείς πολιτικές. Πιστεύω ακράδαντα πως, όταν πετυχαίνεις πράγματα ανεβαίνει η εκτίμηση του κόσμου προς το άτομό σου και με αυτό τον τρόπο διευρύνεις την πολιτική σου επιρροή. Αυτό ισχύει τόσο σε προσωπικό επίπεδο, όσο και για το κόμμα.

–Η προεδρία της Βουλής είναι στις σκέψεις σας;

–Αυτό είναι ένα ζήτημα που θα το αποφασίσει το κόμμα συλλογικά, αμέσως μετά τις επόμενες βουλευτικές εκλογές.

–Ασπάζεστε τη θέση ότι ο Νικόλας έχει ανάγκη το ΑΚΕΛ για να εκλεγεί πρόεδρος της Δημοκρατίας και ότι το ΑΚΕΛ έχει ανάγκη τον Νικόλα για να βρεθεί ξανά στην εξουσία;

–Δεν ξεκινώ με τη θεώρηση ότι αυτό που πρέπει να με απασχολεί είναι απλώς και μόνο η δική μου υποψηφιότητα. Αυτό που με ενδιαφέρει είναι το ΔΗΚΟ να αποδειχθεί ωφέλιμο και χρήσιμο στην κοινωνία, μέσω της συμμετοχής μας σε μια επιτυχημένη διακυβέρνηση που θα επιλύσει προβλήματα. Επομένως, δεν μπαίνω σε μια λογική που θα περιορίσει τις επιλογές του ΔΗΚΟ σε μια και μοναδική υποψηφιότητα. Αυτό ουδέποτε το έχω κάνει και δεν το έκανα ούτε και στις προηγούμενες προεδρικές εκλογές, αντίθετα με το τι λέγεται από κάποιους. Υπενθυμίζω πως το ΑΚΕΛ δεν απέρριψε μόνο τη δική μου υποψηφιότητα αλλά, μεταξύ άλλων, απέρριψε και τις υποψηφιότητες της Χριστιάνας Ερωτοκρίτου, του Γιώργου Παμπορίδη και του Νίκου Χριστοδουλίδη, υποψηφιότητες τις οποίες εμείς είχαμε προτείνει πέραν της δικής μου.

–Ο κ. Κασουλίδης δήλωσε ότι το ΔΗΚΟ είναι κόμμα ρουσφετιών.

–Είναι ιδιαίτερα προσβλητικές αυτές οι δηλώσεις και αδικούν το ΔΗΚΟ και προφανώς εκπηγάζουν από την προσωπική του πικρία που προκάλεσε η αποτυχία του στις προεδρικές εκλογές του 2008.

–Ο κ. Άντρος Κυπριανού αναφερόμενος στην περίοδο των δημοψηφισμάτων για το Σχέδιο Ανάν, είπε, μεταξύ άλλων, πως αιωρείτο η απειλή ότι ο Τάσσος θα παραιτείτο σε περίπτωση που υιοθετείτο το «ναι». Ήταν κάτι που ο Τάσσος Παπαδόπουλος μοιράστηκε μαζί σας;

–Δεν γνωρίζω τι έλεγε τότε ο μακαριστός Δημήτρης Χριστόφιας στην ηγεσία του ΑΚΕΛ για να αιτιολογήσει την απόφαση του κόμματος για το «Όχι» στο δημοψήφισμα. Αυτό είναι θέμα που αφορά το ΑΚΕΛ. Αυτό που σίγουρα γνωρίζω είναι ότι όλες οι δημοσκοπήσεις τότε έδειχναν ότι το «Όχι» θα κέρδιζε στο δημοψήφισμα με σχετική άνεση και άρα δεν τίθετο θέμα παραίτησης του Τάσσου Παπαδόπουλου και ούτε συζητήθηκε τότε ένα τέτοιο ενδεχόμενο. Εκεί που διαφωνώ με τον κ. Κυπριανού είναι ότι υπήρχε κίνδυνος διχασμού.

–Λέει ότι ίσως να δημιουργούνταν συνθήκες διχασμού αν και το ΑΚΕΛ στήριζε το «Ναι».

–Το ΑΚΕΛ θεωρώ ότι ανταποκρίθηκε σε αυτό που ήθελε ο κόσμος. Όταν το 76% είπε «Όχι», αυτό δείχνει ακριβώς το αντίθετο από έναν εθνικό διχασμό. Το «Όχι» ένωσε την κυπριακή κοινωνία, δεν τη δίχασε, και το πόσο σωστή ήταν εκείνη η απόφαση φαίνεται από το γεγονός ότι, είκοσι σχεδόν χρόνια μετά, κανένας πολιτικός δεν έχει τολμήσει να πει δημόσια ότι ο κυπριακός λαός αποφάσισε λάθος, ή τουλάχιστον οι πολιτικοί που το έχουν πει, έχουν εξαφανιστεί από την πολιτική σκηνή του τόπου.

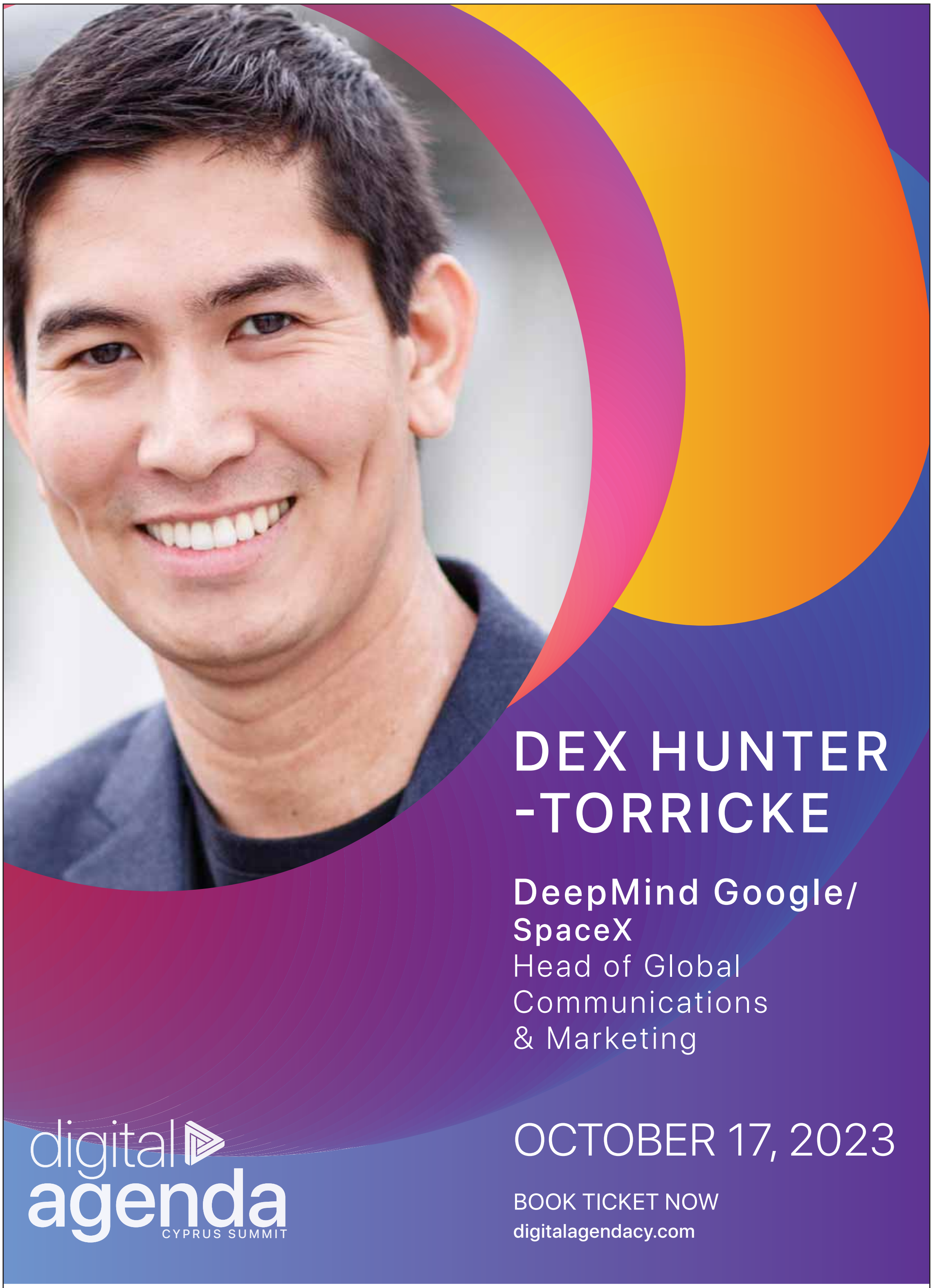

POWERED BY

Bank of Cyprus | cyta

SUPPORTERS

netU | Χαρ. Πηλοκούτας Λτδ. | LLPO LAW FIRM | greenenergy | cyprusseeds

OFFICIAL CARRIER

AEGEAN

PARTNERS

UNIVERSITY of NICOSIA | THE CYPRUS INSTITUTE OF NEUROLOGY & GENETICS | Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου | Frederick University

A PROJECT ENDORSED BY

REPUBLIC OF CYPRUS PRESIDENCY PRESIDENTIAL PALACE | Δήμος Λευκωσίας Nicosia Municipality

Στήνεται εξέδρα για το 2028

Νίκος Χριστοδουλίδης και Αννίτα Δημητρίου ετοιμάζουν τη στρατηγική τους για τις επόμενες εκλογές

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Οταν ο Νίκος Χριστοδουλίδης προσκαλούσε την Πινδάρου να προσδεθεί στο άρμα της κυβέρνησης, θεωρούσε πως με αυτή την κίνηση χτυπούσε με ένα σμπάρο τρία τρυγόνια. Αν αυτή τύχανε αποδοχής από τον ΔΗΣΥ τότε η κυβέρνηση θα ενισχυόταν με ένα μεγάλο και ομοιογενές κόμμα. Φέρνοντας την Αννίτα Δημητρίου στη συγκυβέρνηση, θα μείωνε τις πιθανότητες της προέδρου του ΔΗΣΥ –που είναι πλέον η κύρια πολιτική αντίπαλός του– να διεκδικήσει για το 2028, ενισχύοντας το ενδεχόμενο επανεκλογής του. Ο άγαρμπος, ωστόσο, τρόπος που οδήγησε και αναπόφευκτα στην άρνηση της Αννίτας Δημητρίου κατέδειξε πως η πρόσκληση του Προέδρου προς τον ΔΗΣΥ δεν είχε ως κύριο αποδέκτη του μηνύματος την Πινδάρου. Αποδέκτης ήταν οι συναγερμικοί ψηφοφόροι που στήριξαν τον Νίκο Χριστοδουλίδη και το μήνυμα που ήθελε να σταλεί είναι ότι ενώ ο ίδιος προσπάθησε να φέρει κοντά το κόμμα, η ηγεσία του είναι αυτή που δεν θέλει. Κίνηση που επιτείνει την αίσθηση του blame game από το Προεδρικό απέναντι στην Πινδάρου και καλλιεργεί εντός του ΔΗΣΥ το αίσθημα πως η διάσπαση του κόμματος είναι προ των πυλών. Το κύριο, ωστόσο, μήνυμα που βγαίνει από όλη τη συζήτηση είναι πως η στρατηγική του Νίκου Χριστοδουλίδη για το 2028 έχει ήδη ξεκινήσει. Στο πλάνο όμως της συζήτησης και των σκέψεων για το

Ο Νίκος Χριστοδουλίδης ήθελε να στείλει μήνυμα στους συναγερμικούς ψηφοφόρους ότι ο ίδιος θέλει τον ΔΗΣΥ στην κυβέρνηση αλλά η ηγεσία του αρνείται.

2028 μπαίνει και η Αννίτα Δημητρίου, η οποία αν και δημοσίως απορρίπτει μία τέτοια σκέψη, φέρεται να το σκέφτεται πλέον πολύ σοβαρά και να συνδέεται με τις κινήσεις της.

Προεδρικό αλαλούμ

Ο Νίκος Χριστοδουλίδης είχε αντιληφθεί από τον προεκλογικό πως δεν μπορεί να στηριχθεί στα κόμματα του Ενδιάμεσου και κυρίως να επανεκλεγεί. Ήταν ένας φόβος που επιβεβαιώθηκε από τους πρώτους μήνες όταν εντός της Βουλής είδε πολλές φορές να σταυρώνονται νομοσχέδια που κατέθετε κυρίως από βουλευτές κομμάτων της συγκυβέρνησης. Έβλεπε όμως να μένει και χωρίς στήριξη στις μεγάλες κρίσεις που πέρασε η κυβέρνηση. Τα κόμματα απολάμβαναν απλώς τα οφέλη της διακυβέρνησης χωρίς οποιαδήποτε υποχρέωση. Γι' αυτό ακριβώς τον λόγο εκτιμούσε πως η πρόσδεση του ΔΗΣΥ στο κυβερνητικό άρμα θα μπορούσε να επιφέρει σταθερότητα και στον ίδιο και κυρίως να οδηγήσει σε μία ομοιομορφία του Υπουργικού Συμβουλίου.

Η Πική και η δυσφορία

Και λέμε για ομοιομορφία του Υπουργικού Συμβουλίου καθώς η πρόσκλησή του προς τον ΔΗΣΥ είναι τρόπον τινά και μια παραδοχή αδυναμίας να κυβερνήσει με την υφιστάμενη κατάσταση. Από τις πρώτες εκατό μέρες ξεκίνησαν οι διαρροές δυσφορίας για συγκεκριμένα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου. Ήταν πρώτα ο Μιχάλης Χατζηγιάννης, ο οποίος αποχώρησε διακριτικά, κακές θεωρούνται οι σχέσεις του εδώ και καιρό με την Πόπη Κανάρη και πλέον με την Άννα Κουκκίδου. Υπάρχει όμως και δυσφορία υπουργών, οι οποίοι νιώθουν παραγκωνισμένοι από τον Πρόεδρο και κάποιοι που νιώθουν ότι τους επισκιάζει με τις δράσεις του. Με τους μόνους που φαίνεται να υπάρχει μια καλή συνεννόηση και προσωπική επαφή είναι με τον Γιάννη Παναγιώτου αλλά κυρίως με τον Κωνσταντίνο Ιωάννου. Η Ειρήνη Πική είχε προαναγγείλει αξιολόγηση του Υπουργικού Συμβουλίου τον Σεπτέμβριο και αυτό από μόνο του είχε προκαλέσει εκνευρισμό σε υπουργούς οι οποίοι θεωρούσαν πως βρίσκονται σε έναν συνεχή έλεγχο από το Προεδρικό. Δεν βοηθούν να βελτιωθεί η σχέση και συχνά τηλεφωνήματα της κας Πική που ζητάει από υπουργούς πλήρη αναφορά στο Προεδρικό όταν αυτοί έχουν συγκεκριμένες συναντήσεις και επαφές. Όση όμως κι αν είναι η αντίδραση σε αυτό, κάποιος θα πει πως η καλύτερη συνεννόηση με το Προεδρικό ίσως να οδηγήσει στην αποφυγή διφωνίας μεταξύ υπουργών. Οι διαφωνίες μεταξύ υπουργού Οικονομικών Μάκη Κεραυνού και υπουργού Εμπορίου Γιώργου Παπαναστασίου, για επιδότηση καυσίμων ενέτειναν τις επικρίσεις ότι πρόκειται περί κυβέρνησης αχταρμά, όπως επίσης και το γεγονός ότι ο Μάκης Κεραυνός ήταν εκτός της συζήτησης για την ΑΤΑ.

Η σακούλα με τα δώρα

Γι' αυτό ακριβώς τον λόγο, ο Νίκος Χριστοδουλίδης θα έβλεπε θετικά το ενδεχόμενο σύμπραξης με τον ΔΗΣΥ για την ολοκλήρωση της πενταετίας. Φρόντισε μέσω της συνέντευξής του στον «Φ» να στείλει το μήνυμα σε στελέχη, πως εκείνος έχει το μαχαίρι, εκείνος και το καρπούζι με την αναφορά σε διορισμούς ημικρατικών. Έστω κι αν στελέχη του ΔΗΣΥ υπογραμμίζουν πως για το ίδιο το κόμμα δεν έχει σημασία η εξουσία με κάθε τρόπο, υπάρχουν στελέχη που θεωρούν πως είτε η συγκυβέρνηση είτε οι ανοικτές πόρτες επικοινωνίας με την κυβέρνηση θα βοηθήσουν και τους ίδιους προσωπικά αλλά και το ίδιο το κόμμα. Την συνεργασία Προεδρικού-ΔΗΣΥ βλέπουν θετικά οι Ευθύμιος Δίπλαρος και Νίκος Τορναρίτης από πλευράς της ηγεσίας και σίγουρα ο τέως Πρόεδρος της Δημοκρατίας Νίκος Αναστασιάδης. Έστω όμως κι αν ο ΔΗΣΥ επιμείνει στην αντιπολίτευση ο Νίκος Χριστοδουλίδης θέλει να διασφαλίσει πως ένα μέρος του ΔΗΣΥ –μέσω ωφελημάτων αλλά και της επαναλαμβανόμενης αναφοράς ότι είναι Συναγερμικός– θα συνεχίσει να τον ακολουθεί. Σε αυτό το ακροατήριο άλλωστε βασίστηκε για να εκλεγεί το 2023 σε αυτό θα βασιστεί όπως όλα δείχνουν για να επανεκλεγεί.

Εκκρεμές της διάσπασης

Το ζήτημα είναι πως αυτή ακριβώς η πρόσκληση Χριστοδουλίδη σε συνδυασμό με το παράδοξο στάτους του –εξακολουθεί να είναι μέλος του ΔΗΣΥ και κατ' επέκταση είναι με το ένα πόδι εντός του κόμματος– αυτή η συζήτηση εντείνει την απειλή της διάσπασης εντός του ΔΗΣΥ, επαναφέρει τις εντάσεις και αναγκάζει την Αννίτα Δημητρίου να ισορροπεί σε λεπτές γραμμές. Στον ΔΗΣΥ στελέχη σημειώνουν πως αν ο Νίκος Χριστοδουλίδης ήθελε πράγματι να προχωρήσει σε συνεργασία με τον ΔΗΣΥ, δεν θα το έκανε μέσω μιας συνέντευξης, αλλά θα επιχειρούσε ο ίδιος να προσεγγίσει την ηγεσία του κόμματος. Όπως εκτιμούν οι ίδιες πηγές, τόσο μεταξύ πρώτης και δεύτερης Κυριακής, όσο και τώρα, ο Νίκος Χριστοδουλίδης δεν έδειξε πραγματική πρόθεση συμμαχίας που θα υλοποιείτο πάνω σε συγκεκριμένες πολιτικές θέσεις. Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο θεωρείται περισσότερο τακτικισμός από πλευράς του Προέδρου παρά πραγματική πρόθεση συνεργασίας. Από το κυβερνητικό στρατόπεδο πάντως σημειώνεται πως η κίνηση είναι ειλικρινής. Εκτιμούν πως το Κυπριακό θα είναι μία καλή αφορμή για τον ΔΗΣΥ να συμπλεύσει με την κυβέρνηση, ιδιαίτερα αν –όπως αναφέρει συχνά ο Πρόεδρος– θα υπάρξουν εξελίξεις. Και η στήριξη του ΔΗΣΥ θα έχει ιδιαίτερη σημασία, αν ληφθεί υπόψη και η στάση των συγκυβερνώντων κομμάτων. Την Παρασκευή για παράδειγμα η ΕΔΕΚ έθετε ως πρόταση για είσοδο στα Κατεχόμενα να υπάρχει τιμή 500 ευρώ για να αποτραπεί η αγορά καυσίμων αλλά κυρίως η αναφορά του στενότερου συνεργάτη του Νίκου Χριστοδουλίδη, Νικόλα Παπαδόπουλου, πως είναι ιδιαίτερα απαισιόδοξος για το Κυπριακό και για το αν θα υπάρξουν εξελίξεις στη Νέα Υόρκη.

Σε γυάλινα πόδια

Η Αννίτα Δημητρίου αντιλαμβάνεται πως το ενδεχόμενο σύμπλευσης με την κυβέρνηση κλείνει για την ίδια το παράθυρο διεκδίκησης για τις προεδρικές εκλογές του 2028. Ήδη όπως αποκάλυψε η «Κ» την περασμένη βδομάδα ο Νίκος Αναστασιάδης τη νουθέτησε να περιμένει τη σειρά της, στέλνοντας μήνυμα στήριξης του Νίκου Χριστοδουλίδη αυτή τη δεκαετία. Η ίδια επιμένει πάντως έστω και προσεκτικά να μιλά για υπεύθυνη αντιπολίτευση για δύο λόγους: δεν θέλει να ανοίξει λίγο πριν από τις διπλές εκλογές την εσωστρέφεια. Την ίδια στιγμή θέλει να επαναφέρει στο κόμμα εκείνο το ποσοστό που είχε στηρίξει τον Νίκο Χριστοδουλίδη. Και εκτιμά πως αυτό δεν θα γίνει με μετωπική επίθεση απέναντι στην κυβέρνηση. Αυτό το ποσοστό άλλωστε ήταν ο λόγος για τον οποίο κέρδισε ο Νίκος Χριστοδουλίδης, ο λόγος για τον οποίο έμεινε εκτός ο Αβέρωφ Νεοφύτου και αν η ίδια θέλει να διεκδικήσει το 2028 θα πρέπει αν τους φέρει κοντά. Οι διπλές εκλογές του 2024 θα αποτελέσουν το πρώτο μεγάλο στοίχημα της Αννίτας Δημητρίου που θα διαφανεί αν ελέγχει το κόμμα ή όχι. Ήδη πάντως είναι νωρίς για να ελέγξει τα συλλογικά όργανα του κόμματος, το έμμισθο προσωπικό και βλέπει ακόμα και καχυποψία τα άτομα που βρίσκονται γύρω της. Έχει χρόνο για να καθορίσει τη δική της ομάδα. Επί του παρόντος έχει να χειριστεί τις σκληρές επικρίσεις που δέχεται από μία μερίδα των Συναγερμικών για το ότι δεν ακολουθεί έναν πιο ξεκάθαρο ρόλο στην αντιπολίτευση, τους ψηφοφόρους του Νίκου Χριστοδουλίδη που περιμένουν να ενταχθεί ο ΔΗΣΥ στο κυβερνητικό σχήμα, δύο τέως που θέλουν να έχουν εμφανή ρόλο και λόγο στα δρώμενα του κόμματος και την εσωκομματική της αντιπολίτευση που εκπροσωπεί πλέον ο τέως εκπρόσωπος Τύπου Δημήτρης Δημητρίου.

Η Αννίτα Δημητρίου πρέπει να ισορροπήσει σε γυάλινα πόδια, καθώς θα πρέπει να διαχειριστεί ένα μεγάλο ποσοστό του κόμματος που στήριξε Νίκο Χριστοδουλίδη, αυτούς που πιέζουν για σκληρότερη αντιπολίτευση και δύο τέως που θέλουν να έχουν ρόλο στο κόμμα.

Η μετέωρη και εν πολλοίς θολή στάση της γύρω από την περίπτωση Χριστοδουλίδη προκαλεί ήδη εκνευρισμό σε μία μερίδα στελεχών οι οποίοι δεν το κρύβουν. Στα κομματικά πηγαδάκια διερωτήθηκαν πολλοί κατά πόσο θα απαντούσε στην πρόκληση Χριστοδουλίδη, αν δεν αναλάμβανε την πρωτοβουλία, πρωί-πρωί της Κυριακής ο Δημήτρης Δημητρίου να κλείσει την πόρτα στον Πρόεδρο. Αυτό που εκτιμάται από κύκλους είναι πως η επικέντρωση αποκλειστικά στην αποδόμηση του ΑΚΕΛ δεν είναι ο τρόπος για να μειωθεί επαρκώς το ποσοστό των Συναγερμικών που θέλουν να εμπλακεί το κόμμα στην κυβέρνηση. Οι ίδιοι κύκλοι σημειώνουν πως κάτι τέτοιο θα γίνει με την αποδόμηση της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη. Αυτή η καθημερινή αποδόμηση του Νίκου Χριστοδουλίδη ήταν και ο λόγος που ο Αβέρωφ Νεοφύτου έφτασε στο 26% λένε οι ίδιοι κύκλοι. Αυτό που σημειώνεται είναι πως η μετέωρη στάση γύρω από την αντιμετώπιση της διακυβέρνησης Χριστοδουλίδη μπορεί βραχυπρόθεσμα να την βοηθάει, ωστόσο, αν δεν κοπεί ο ομφάλιος λώρος με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας θα της προκαλέσει μακροπρόθεσμα ζητήματα.

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας αντιλαμβάνεται πως αν ο ΔΗΣΥ προσδεθεί στο άρμα της κυβέρνησης, τότε μειώνονται οι πιθανότητες, η κύρια πολιτική του αντίπαλος Αν. Δημητρίου να διεκδικήσει για το 2028.

Το παρασκήνιο Σοφοκλέους

Ηδη το μεγάλο ερώτημα είναι πώς θα χειριστεί εκείνη τη μερίδα των Συναγερμικών που στήριξαν θερμά τον Αβέρωφ Νεοφύτου και που διαφωνούν με την πολιτική που εφαρμόζει ο Νίκος Χριστοδουλίδης. Η Αννίτα Δημητρίου έχει διαμηνύσει παντού πως οι σχέσεις της με τον Αβέρωφ Νεοφύτου είναι πολύ κακές και άλλωστε είναι κάτι που δεν κρύβεται. Η συζήτηση αυτή ενισχύθηκε με την παραίτηση του εκτελεστικού διευθυντή του Ινστιτούτου Γλαύκου Κληρίδη Μιχάλη Σοφοκλέους και τις υπόνοιες που άφησε περί πολιτικής ένδειας στον ΔΗΣΥ. Η αρχική συζήτηση μεταξύ της Αννίτας Δημητρίου και του Μιχάλη Σοφοκλέους το περασμένο καλοκαίρι, όταν η πρώτη του ζήτησε να μείνει κοντά στο κόμμα, ήταν να αναλάβει την Προεδρία του Ινστιτούτου Γλαύκος Κληρίδης στην οποία μέχρι πρόσφατα βρισκόταν ο Ιωάννης Κασουλίδης. Η ίδια ήταν αρχικά θετική στην πρόταση Σοφοκλέους, με τον τελευταίο να προχωρά και στη διαμόρφωση του νέου συμβουλίου. Λίγες βδομάδες προηγουμένως, τον ενημέρωσε τελικά πως τη θέση του Προέδρου του Ινστιτούτου θα αναλάβει ο Χάρης Γεωργιάδης και πως ο ίδιος μπορεί αν θέλει να παραμείνει στη θέση του εκτελεστικού διευθυντή. Ο κ. Σοφοκλέους αρνήθηκε και την ενημέρωσε πως θα αποχωρήσει έστω κι αν η ίδια προχώρησε σε αντιπροτάσεις. Η επιλογή του Χάρη Γεωργιάδη στην εν λόγω θέση έχει τη δική της σημασία. Είχε προκαλέσει αίσθηση το καλοκαίρι, όταν το καλοκαίρι, οι Αβέρωφ Νεοφύτου, Κωνσταντίνος Πετρίδης και Μιχάλης Σοφοκλέους επέκριναν την πολιτική της κυβέρνησης στην οικονομία και την αφωνία του ΔΗΣΥ και ο Συναγερμός μέσω του Χάρη Γεωργιάδη ανταπάντησε. Η ίδια η πρόεδρος του ΔΗΣΥ ζήτησε από τον Χάρη Γεωργιάδη τότε να βγάλει ανακοίνωση για το εν λόγω ζήτημα. Άλλωστε η θέση του Χάρη Γεωργιάδη σε αντίθεση με την τριανδρία είναι πως ο ΔΗΣΥ δεν μπορεί να βγαίνει σε μετωπική επίθεση εναντίον της κυβέρνησης για την οικονομία, όταν ακόμα δεν έχει κατατεθεί προϋπολογισμός και πως κάτι τέτοιο καθιστά το κόμμα αναξιόπιστο. Τη στάση πάντως του Χάρη Γεωργιάδη φέρεται να εκτιμά η πρόεδρος του ΔΗΣΥ και είναι από τους λόγους που τον θέλει κοντά στο κόμμα. Όταν η ίδια τον ρώτησε με ποιο τρόπο θα ήθελε να αξιοποιηθεί, ο ίδιος ξεκαθάρισε πως δεν θέλει να έχει καθημερινή επαφή –έχει ήδη εξαγγείλει πως θα αποχωρήσει από την πολιτική– σημείωσε ωστόσο πως θα τον ενδιέφερε η θέση του προέδρου του Ινστιτούτου Γλαύκος Κληρίδης. Σε αυτό το πλαίσιο ακριβώς η Αννίτα Δημητρίου έκανε και την επιλογή της, δείχνοντας και την προτίμησή της.

Το μούσι του προέδρου

Το πρωί της Τετάρτης 18 Ιουλίου 2018, οι πρόεδροι των Δικηγορικών Συλλόγων Ελλάδος έμπαιναν στην αίθουσα συσκέψεων στα γραφεία της Νέας Δημοκρατίας, στην οδό Πειραιώς. Αντικρίζοντας τον οικοδεσπότη, στιγμιαία σάστιζαν. Τους καλωσόριζε ο τότε ηγέτης της αξιωματικής αντιπολίτευσης Κυριάκος Μητσοτάκης. Η σαστισμάρα οφειλόταν στη θέα του προσώπου του 50χρόνου (όσο είναι σχεδόν σήμερα ο πρόεδρος μας Νίκος Χριστοδουλίδης) Μητσοτάκη.

Έφερε μούσι, περιποιημένο, δύο, άντε τριών ημερών, εμφανώς πιο άσπρο από την τρίχα στο κεφάλι, ιδιαίτερα στο πιγούνι. Απόχρωση αλατοπίπερου για να ακριβολογούμε. Ήταν ηλίου φαεινότερο ότι ο φέρων το μούσι ένιωθε άνετα στο νέο του look, του άρεσε, πίστευε ακράδαντα ότι του πάει. Δέχθηκε με μια ταπεινή αυταρέσκεια τα κομπλιμέντα των δικηγόρων.

Η πολιτική είναι πολύ σοβαρή δουλειά για να την εμπιστευόμαστε στους πολιτικούς.

Το καλοκαιρινό λουκ

Βρισκόμασταν στο μέσο του θέρους. Ο Αύγουστος ήταν ακόμη μπροστά μας. Ήταν ένα διάλειμμα μεταξύ των διακοπών Ιουλίου και αυτών που έρχονταν. Θα μπορούσε λοιπόν να δικαιολογήσει κάποιος το χαλαρό καλοκαιρινό look. Ο βαρύς κι ασήκωτος Παύλος Πολάκης του ΣΥΡΙΖΑ αποφάνθηκε άμεσα ότι Μητσοτάκης υιοθέτησε το μούσι κατόπιν συμβουλής των επικοινωνιολόγων του. Τον Ιούλιο του 2018 η Ελλάδα βρισκόταν 12 μήνες πριν από τις γενικές εκλογές του 2019. Οι οιωνοί για το κόμμα της Δεξιάς και τον ηγέτη του ήταν από πολύ καλοί μέχρι άριστοι.

Προβοκάτσια των ΣΥΡΙΖαίων

Δύο ορόφους πιο κάτω απ' εκεί που ο αξύριστος Μητσοτάκης συναντούσε τους προέδρους των Δικηγορικών Συλλόγων βρισκόταν η επικοινωνιακή ομάδα της ΝΔ. Κάποιοι παραλίγο να την πάθουν την ανακοπή, μόλις τα sites γέμισαν φωτογραφίες του μουσάτου Μητσοτάκη. «Ψύχραιμα», ακούσθηκε μια φωνή από το γραφείο της Ομάδας Αλήθειας, «μάλλον μας τρολάρουν οι ΣΥΡΙΖΑαίοι».

Στιγμιαία ανακούφιση, όπως όταν συνειδητοποιείς ότι η είδηση που διάβασες και σε τρόμαξε ήταν το πρωταπριλιάτικο αστείο της εφημερίδας. Ο επικεφαλής της επικοινωνίας όμως δεν άφηνε τίποτα να πέσει κάτω. Σήκωσε το ακουστικό, μίλησε λίγο με το γραφείο του προέδρου και το κατέβασε. Όσοι είδαν την έκφραση στο πρόσωπο του κατάλαβαν ότι δεν ήταν προβοκάτσια των ΣΥΡΙΖαίων.

«Η πολιτική είναι πολύ σοβαρή δουλειά για να την εμπιστευόμαστε στους πολιτικούς» ακούσθηκε να λέει. Ήταν η αγαπημένη του ατάκα, την επαναλάμβανε σχεδόν καθημερινά κι ας μην ήταν δική του. Φημολογείται ότι ανήκει στον στρατηγό Σαρλ ντε Γκωλ, προκάτοχο του Εμανουέλ Μακρόν, τον οποίο λέγεται ότι έχει ως πρότυπο ο πρόεδρός μας Χριστοδουλίδης. (Παρεμπιπτόντως, ένα ακριβώς χρόνο πριν από τον Μητσοτάκη, τον Ιούνιο του 2017, μούσι είχε αφήσει για λίγο και ο Μακρόν, ο οποίος όμως -μια και μιλάμε για τρίχες- χρησιμοποιεί επικοινωνιακά τις φαβορίτες παρά τα μούσια).

Οι φωτογραφίες που βγάζεις στις διακοπές σου, αν σ' αρέσουν να τις βάζεις στην πόρτα του ψυγείου, όχι στα social media. Εκεί προσέχουμε τι βάζουμε. Επίσης, δεν κρεμάμε σκουλαρίκι, δεν κάνουμε τατουάζ και δεν αφήνουμε μούσι έτσι απλά, επειδή έτσι μας κάπνισε. Είσαι δημόσιο πρόσωπο. Ο κόσμος σ' έχει γνωρίσει, σ' έχει συνηθίσει και αναμένει να σε βλέπει με ένα συγκεκριμένο look. Αυτό που λέμε προβλεψιμότητα, σταθερότητα.

Πίσω όμως στον Μητσοτάκη. Μόλις τελείωσε η σύσκεψη με τους δικηγόρους, ο επικεφαλής της επικοινωνιακής ομάδας σηκώθηκε από το μικρό του γραφείο, μπήκε στον ανελκυστήρα, ανέβηκε στον όροφο του προεδρικού γραφείου και ζήτησε να δει τον πρόεδρο. Ούτε ένα λεπτό μετά εισήλθε στο μεγάλο, διαμπερές γραφείο. Δεν κάθισε κι ας του το πρότεινε ο Μητσοτάκης. Δεν είχε πολλά να πει και σίγουρα καμία διάθεση να τα κουβεντιάσει, να τα παζαρέψει. «Οι φωτογραφίες που βγάζεις στις διακοπές σου, αν σ' αρέσουν, να τις βάζεις στην πόρτα του ψυγείου, όχι στα social media. Εκεί προσέχουμε τι βάζουμε. Επίσης, δεν κρεμάμε σκουλαρίκι, δεν κάνουμε τατουάζ και δεν αφήνουμε μούσι έτσι απλά, επειδή έτσι μας κάπνισε. Είσαι δημόσιο πρόσωπο. Ο κόσμος σ' έχει γνωρίσει, σ' έχει συνηθίσει και αναμένει να σε βλέπει με ένα συγκεκριμένο look. Αυτό που λέμε προβλεψιμότητα, σταθερότητα». Ευχαρίστησε τον πρόεδρο κι έφυγε.

Την επομένη, Πέμπτη, 19 Ιουλίου, 2018 ο πρόεδρος της ΝΔ εμφανίστηκε στην Πολιτική Επιτροπή του κόμματος φρεσκοξυρισμένος, ο αντίχειρας χάιδευε το γυμνό πιγούνι. Ο πληθωρικός Πολάκης μπορεί και να σκέφτηκε ότι ο Μητσοτάκης μαζί με το μούσι θα έδιωξε και τον επικοινωνιολόγο του. Δεν τον έδιωξε, τον άκουσε. Έμαθε να ακούει τους ειδικούς, όταν μιλούν για τους τομείς τους. Ακριβώς ένα χρόνο μετά έγινε πρωθυπουργός και το 2023 έγινε ξανά πρωθυπουργός. Όλα τ' άλλα είναι τρίχες.

ΑΥΘΟΡΜΗΤΩΣ / *Γράφει ο* **ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ**

Και σιγά τα ωά!

Την Πέμπτη στην Κοινοβουλευτική Επιτροπή Εσωτερικών συζητήθηκε της πολιτικής διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών. Παρούσα η υπουργός Δικαιοσύνης κα Κουκκίδη – Προκοπίου, εκπρόσωπος της Αστυνομίας Κύπρου και άλλοι. Ο εκπρόσωπος της Αστυνομίας αναφέρθηκε σε κάποιες αστοχίες στη Λεμεσό. Αστοχίες, πώς πας να βράσεις ένα αβγό και το θες σφιχτό και σου βγαίνει μελάτο, κάτι τέτοιο. Αστοχίες το μίνι πογκρόμ, αστοχίες το ότι ο παραλιακός δρόμος έγινε πεδίο μάχης... Εξεμάνη και ο πρόεδρος της Επιτροπής Άριστος Δαμιανού: «Σοβαρομιλάτε; Στη Λεμεσό έγιναν αστοχίες; Η Αστυνομία θεωρεί ότι έγιναν αστοχίες; Γίναμε ρεζίλι ανά το παγκόσμιο, ότι οι Κύριοι είμαστε ρατσιστές και μιλάτε για αστοχίες; Σας παρακαλώ, αποτύχαμε παταγωδώς!». Όσο μιλάμε για αστοχίες και όχι για αποτυχίες τόσο θα έχουμε πρόβλημα και όσο δεν βλέπουμε ότι έχουμε πρόβλημα, τόσο θα αυξάνονται και οι αστοχίες, μα και οι αποτυχίες.

Να εφευρεθούν και πατριδόμετρα, και σε όποιον επιστρέφει λιγότερο Κύπριος μετά από επίσκεψή του στα Κατεχόμενα να του απαγορεύεται να περνάει στις ελεύθερες περιοχές.

Για όλα φταίει το γκαζόν

Στη σημερινή συνέντευξή του στην «Κ» στον Αντρέα Κημήτρη (σελ. 8) ο πρόεδρος του ΔΗΚΟ Νικόλας Παπαδόπουλος λέει πολλά και διάφορα. Σταχυολογώ μερικά, έτσι για να δούμε τελικά γιατί μιλάμε για αστοχίες και όχι για αποτυχίες... Ο κ. Παπαδόπουλος δεν θεωρεί ότι έχει ευθύνη η υπουργός Δικαιοσύνης για όσα συνέβησαν στη Λεμεσό και στη Χλώρακα... έξι μηνών υπουργό και θα την κρίνουμε; Ο κ. Παπαδόπουλος λέει ότι έχει πρόβλημα η Αστυνομία, αλλά λέει πάντως πως μεγαλύτερο μερίδιο ευθύνης έχουν εκείνοι που «οργάνωσαν και προκάλεσαν τα επεισόδια, και οι δικές τους ευθύνες είναι πολύ πιο σοβαρές από αυτές της αστυνομίας». Άρα ούτε η Αστυνομία φταίει, αν το πολυσκεφτούμε, φταίνε οι ακροδεξιοί, φταίει που είναι επιρρεπείς στο έγκλημα. Καταλαβαίνετε, λοιπόν, πως όσα κακά και να διορθώσουμε στην Αστυνομία θα φταίει ο εγκληματίας, γιατί έτσι είναι... Όχι ότι πρέπει να βρούμε τρόπους να μην μπορεί το ΕΛΑΜ και οι οπαδοί του να βγαίνουν και να τα σπάνε. Επίσης, αν κατάλαβα καλά, ο κ. Παπαδόπουλος εξισώνει τα κόμματα του κοινοβουλίου με το ΕΛΑΜ: «Συμφωνούμε με τη θέση αρχής ότι όλα τα κοινοβουλευτικά κόμματα πρέπει να έχουν από μία κοινοβουλευτική προεδρία, περιλαμβανομένου και του ΕΛΑΜ. Αυτό δεν σημαίνει ότι συμφωνούμε με τις πολιτικές θέσεις του ΕΛΑΜ, όπως μπορεί να διαφωνούμε και με τις πολιτικές θέσεις άλλων κομμάτων που έχουν άλλες προεδρίες επιτροπών». Επίσης, στηρίζει τον πρόεδρο της Δημοκρατίας, αλλά τζάμπα πάμε στη Νέα Υόρκη, αφού τίποτε δεν θα γίνει...

I have an idea

Μία ακόμα πραγματικά εξαιρετική ιδέα είχαν στην ΕΔΕΚ στην προσπάθεια για μείωση της τιμής των καυσίμων. «Στις διόδους εισόδου στα κατεχόμενα, να ελέγχεται το ντεπόζιτο καυσίμων του οχήματος. Εάν, η ποσότητα καυσίμων είναι κάτω των τριών τετάρτων (3/4) του ντεποζίτου, ο οδηγός να έχει ενώπιον του δύο επιλογές: α) Να επιστρέψει στις ελεύθερες περιοχές και να συμπληρώσει την ποσότητα των καυσίμων μέχρι τα τρία τέταρτα του ντεποζίτου και β) Να καταβάλλει το ποσό των 500 ευρώ και να εισέλθει στα κατεχόμενα». Εκτός από τον κανονισμό της Πράσινης Γραμμής, που δεν θέλουν να τον διαβάσουν στην ΕΔΕΚ, πιστεύουν κιόλας πως η πρόταση είναι και ρεαλιστική και εφαρμόσιμη και καλούν την κυβέρνηση και το υπουργείο Εμπορίου να τη μελετήσουν. Πείτε το καθαρά, να μην περνάει κανείς στα Κατεχόμενα, γιατί αυτό πιστεύετε πως είναι το σωστό, όχι αρλούμπες για μετρήσεις... όσο για τη γαστροσκόπηση που πρότεινε ο κ. Πετρίδης, την προσυπογράφω, και συμπληρώνω να εφευρεθούν και πατριδόμετρα, και σε όποιον επιστρέφει λιγότερο Κύπριος μετά από επίσκεψή του στα Κατεχόμενα να του απαγορεύεται να περνάει στις ελεύθερες περιοχές.

Στα πολιτιστικά άδυτα Ι

Κάτι περίεργο συμβαίνει στα πολιτιστικά πράγματα της Λευκωσίας, όπως πληροφορείται η στήλη. Υπάρχει αναβρασμός και πολλά πήγαινε-έλα. Επίσης, φτάσαμε και στα μέσα του Σεπτεμβρίου και ακόμα ούτε φωνή ούτε ακρόαση για το τι μέλλει γενέσθαι στην Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης, όταν σε Λεμεσό και Λάρνακα πάνε πρόσω ολοταχώς... Ακούγονται πολλά, που και η «Καθημερινή» είχε θίξει παλαιότερα, όπως για την έλλειψη χρημάτων, τα οποία χρήματα ο Δήμος Λευκωσίας ψάχνει να βρει από παντού, εκδηλώσεις, μουσεία... Τώρα, πού θα πάνε αυτά τα χρήματα δεν ξέρουμε. Η στήλη θα το ξεκαθαρίσει και θα σας κρατάει ενήμερους.

Στα πολιτιστικά άδυτα ΙΙ

Μιλώντας για πολιτισμό, τι γίνεται στο Σπίτι της Κύπρου στην Αθήνα; Γιατί ακόμα χηρεύει η θέση του διευθυντή, και όπως μαθαίνει η Στήλη ο ένας δεν μας κάνει και ο άλλος μας ξινίζει; Η πρεσβεία μας στην Αθήνα δεν κάνει καμία κίνηση για να στελεχωθεί το Σπίτι της Κύπρου, το οποίο κάποτε έπαιζε σημαντικό ρόλο στα πολιτιστικά πράγματα της Αθήνας... Μήπως πάμε και αυτό να το εξαφανίσουμε, όπως με τη Γερμανία, όπου το Πολιτιστικό Γραφείο της Πρεσβείας, που κάποτε διοργάνωναν την «Κυπριακή Άνοιξη», τις «Κυπριακές Στιγμές» και τις «Κυπριακές Μινιατούρες». Πολιτιστική διπλωματία είχε υποσχεθεί ο νυν πρόεδρος της Δημοκρατίας ως υπουργός Εξωτερικών στη Γεροσκήπου, την υποσχέθηκε ξανά και ως πρόεδρος... στα βραβεία του ΘΟΚ, πού είναι η ευλογημένη;

Πού είναι το καινούργιο;

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

Το είπε και το παραδέχτηκε ο ίδιος ο πρόεδρος της Δημοκρατίας στην πρόσφατη συνέντευξή του στο Φιλελεύθερο: Πως «η εκλογή μου ήταν η επιθυμία της κοινωνίας για κάτι καινούργιο που θα προσφέρει ελπίδα και προοπτική στο σύνολο του λαού». Και η αλήθεια είναι πως σ' αυτό το «καινούργιο» είναι που επένδυσαν οι πολίτες προσδοκώντας να απαλλαγούν από τη νοοτροπία της κομματοκρατίας και τα διαπλεκόμενα παιχνίδια εξουσίας που αυτή συντηρούσε προκειμένου να διατηρεί το σάπιο κατεστημένο. Ναι, αυτό είναι αλήθεια. Πως ο κόσμος θύμωσε, απελπίστηκε, ταλαιπωρήθηκε, εξαπατήθηκε και αποφάσισε να πει ένα «φτάνει πια» σε ό,τι αισθάνθηκε πως ευθυνόταν για την κατάντια του τόπου, ευελπιστώντας πως λρθε η ώρα να γυρίσει επιτέλους η σελίδα. Ο κ. Χριστοδουλίδης διαισθάνθηκε αυτή την ανάγκη της κοινωνίας των πολιτών και εμφανίστηκε ως ο πολιτικός που θα ανταποκριθεί σε αυτό το επιτακτικό «κάλεσμα» για το καινούργιο.

Έξω ο ίδιος από τους κομματικούς μηχανισμούς και τα μικροκομματικά συμφέροντα, και παρότι συμμετείχε σε μια διακυβέρνηση από την οποία ο κόσμος ήθελε πλέον να απαλλαγεί, κατάφερε να πείσει πως θα φέρει την ανανέωση, και αυτό το πέτυχε όχι μέσα από τις «ξεκάθαρες» του θέσεις –οι δημοσκοπήσεις του έδιναν πρωτιά προτού καν ξεκαθαρίσει ποιες ήταν αυτές οι θέσεις– όσο μέσα από το επικοινωνιακό του χάρισμα. Με άλλα λόγια ήρθε να γεμίσει το κενό το οποίο δημιούργησαν οι κομματάρχες με την αλαζονεία τους, την πολιτική τους ανεπάρκεια και την αδυναμία τους να «διαβάσουν» τα σημεία των καιρών. Και κάπως έτσι ο κ. Χριστοδουλίδης παρότι υποστηριζόμενος από κόμματα που ανάδυαν από χιλιόμετρα τη μυρωδιά του κατεστημένου και ήταν έκδηλο σε όποιον διέθετε δύο δράμια νου, πως το πραγματικό τους κίνητρο να τον υποστηρίξουν ήταν να σώσουν εαυτούς, εξελέγη πρόεδρος της Δημοκρατίας και ανέβασε τον πήχη των προσδοκιών της κοινωνίας. «Χαίρομαι» είπε ο ίδιος στην συνέντευξή του στον Φιλελεύθερο «που υπάρχουν υψηλές προσδοκίες, είναι κάτι πολύ σημαντικό για μένα και αντιλαμβάνομαι απόλυτα και καθημερινά την τεράστια ευθύνη και είμαι σίγουρος ότι θα ανταποκριθούμε με επιτυχία».

Αυτό είναι προφανώς και η ευχή και ελπίδα των πολιτών, να ανταποκριθεί όντως με επιτυχία ο πρόεδρος της Δημοκρατίας στις υψηλές προσδοκίες που ο ίδιος πολύ στοχευμένα και μεθοδικά καλλιέργησε στην κοινωνία. Το ερώτημα ωστόσο που οφείλουμε να θέσουμε προκειμένου να μη μείνουμε στα ευχολόγια είναι κατά πόσο σύμφωνα με τις πρώτες ενδείξεις «το καινούργιο» που εννοεί ο κ. Χριστοδουλίδης είναι όντως το καινούργιο που εννοούν οι πολίτες και εκείνο που έχει ανάγκη ο τόπος για να αλλάξει επιτέλους ρότα. Ας διερωτηθούμε λοιπόν. Αποτελεί π.χ. όντως «το καινούργιο» το Υπουργικό του Συμβουλίου και ο τρόπος που διαχειρίστηκε ο πρόεδρος την κριτική στο θέμα αυτό;

Αποτελεί όντως «το καινούργιο» ο τρόπος αντιμετώπισης ζητημάτων όπως η κρίση στο υπουργείο Υγείας και η ανάγκη διαφάνειας σε σχέση με τα προσόντα των υψηλά ιστάμενων; Είναι όντως το «καινούργιο» η διαχείριση των όσων επακολούθησαν της Χλώρακας και Λεμεσού με τις βιντεογραφημένες προεδρικές ντροπές και θυμούς; Είναι όντως «το καινούργιο» η σχέση με τον πρώην πρόεδρο της Δημοκρατίας που επανέρχεται κάθε λίγο και λιγάκι; Είναι όντως «το καινούργιο» να επικαλείσαι συνεχώς την κοινωνία των πολιτών για να αποδεικνύεις ότι αισθάνεσαι υπόλογος σε αυτήν; Είναι όντως «το καινούργιο» το «κάλεσμα» προς τον Συναγερμό να συμμετέχει στην κυβέρνηση;

Είναι όντως «το καινούργιο» ο μη ξεκάθαρος διαχωρισμός από πρόσωπα και κόμματα τα οποία πολεμούν την ΔΔΟ ή την φιλοσοφία του ΓεΣΥ; Όταν μιλάμε για καινούργιο, πρωτίστως εννοούμε ένα νέο πολιτικό ήθος το οποίο να κάνει τις γραμμές που διαχωρίζουν τον κατεστημένο τρόπο σκέψης από μια νέα και διάφανη εποχή ξεκάθαρα εμφανείς. Αυτό το καινούργιο έχει ανάγκη ο τόπος και οτιδήποτε λιγότερο δημιουργεί ευλόγως υποψίες κατά πόσο πρόκειται για ουσιαστικό περιεχόμενο ή απλώς επικοινωνιακή τακτική.

elenixenou11@gmail.com

EPA/YAHYA ARHAB

Άνδρας κάθεται σε ένα νεκροταφείο Σαναά της Υεμένης όπου είναι θαμμένοι νεκροί που σκοτώθηκαν στον πόλεμο της Υεμένης.

Περιβαλλοντικές δράσεις στις Βαλτικές Χώρες

Του **ΑΝΤΡΟΥ Γ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ**

Υπάρχουν κάποιες ευρωπαϊκές χώρες τις οποίες θαυμάζουμε για την τελειότητα, την καθαριότητα και την τεχνολογική πρόοδό τους. Δεν έχει σημασία το μέγεθος της χώρας αλλά οι δράσεις και τα έργα που εκτελούνται, για να νιώθουν οι πολίτες πιο καλά και να εμπλέκονται στη χάραξη πολιτικών, κυρίως όσον αφορά την προστασία του περιβάλλοντος και την τεχνολογική εξέλιξη.

Οι Βαλτικές Χώρες αποτελούν χώρες υπόδειγμα, κυρίως στη χρήση της τεχνολογίας, της εφευρετικότητας, της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, της φαρμακευτικής βιομηχανίας, της χρήσης Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και της επιτάχυνσης της μεταβίβασης στην κυκλική οικονομία.

Ο δήμος Δερύνειας είχε την τιμή να ενημερωθεί για τις πιο πάνω δράσεις μέσα από τη συμμετοχή του σε συνέδριο που διοργάνωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών, αρχές Ιουνίου, στην πράσινη πρωτεύουσα της Ευρώπης για το 2023, στην πρωτεύουσα της Εσθονίας Ταλίν, με θέμα την «κυκλική οικονομία στις πόλεις και τις περιφέρειες». Στο Ταλίν παρουσιάσαμε τις δράσεις μας όσον αφορά την επιμόρφωση των δημοτών για την ανακύκλωση από πόρτα σε πόρτα, την κομποστοποίηση και τη χρήση οικονομικών λαμπτήρων φωτισμού τύπου LED, η οποία επιφέρει εξοικονόμηση ηλεκτρικού ρεύματος μέχρι 70% τον χρόνο. Τονίσαμε επίσης την ανάγκη αξιοποίησης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, δίνοντας ως παράδειγμα τη χρήση φωτοβολταϊκών συστημάτων στα δημοτικά κτίρια αλλά και στις ιδιωτικές κατοικίες. Η δημιουργία Πράσινου Σημείου για προώθηση της κυκλικής οικονομίας, αλλά και η ανακύκλωση των γεωργικών αποβλήτων αποτελεί τον επόμενο στόχο του δήμου Δερύνειας, ο οποίος επιβραβεύτηκε για τις περιβαλλοντικές του πρωτοβουλίες με την Πράσινη Σημαία για το 2022.

Στο εν λόγω ευρωπαϊκό συνέδριο, ο εκπρόσωπος του υπουργείου Περιβάλλοντος της Εσθονίας εξήγησε πολύ επιγραμματικά την πρόοδο της κυκλικής οικονομίας σε εθνικό επίπεδο, τονίζοντας ότι τα απόβλητα δεν είναι σκουπίδια αλλά πηγή της κυκλικής οικονομίας, την οποία μπορούμε να επαναχρησιμοποιήσουμε για την παραγωγή ενέργειας. Η κυκλική οικονομία, επεσήμανε, αποτελεί έναν σημαντικό κλάδο της οικονομίας, η εφαρμογή της οποίας χρειάζεται καινοτόμες ιδέες για τη διαχείριση των αποβλήτων αλλά και τη χρήση της τεχνολογίας και της ψηφιοποίησης. Όσον αφορά την προστασία του περιβάλλοντος, εστίασε στην ανάγκη ανακαίνισης των παλιών κτιρίων –άνω των 60 ετών– αναβαθμίζοντάς τα ενεργειακά, ενώ τα μπάζα από τις κατεδαφίσεις να ανακυκλώνονται και να επαναχρησιμοποιούνται. Το υπουργείο Περιβάλλοντος, θέλοντας να τονίσει την ανάγκη ανάληψης περαιτέρω πρωτοβουλιών για την προστασία του περιβάλλοντος, θα μετονομαστεί σε υπουργείο Κλιματικής Προστασίας.

Από αυτές τις μικρές χώρες μπορεί και η δική μας χώρα να παραδειγματιστεί, ιδιαίτερα στους τομείς του Περιβάλλοντος και της Τεχνολογίας. Στον δήμο του Ταλίν χρησιμοποιούνται ήδη μη επανδρωμένα ρομπότ, ως μεταφορείς δεμάτων και αλληλογραφίας, συμβάλλοντας έτσι στην ασφαλέστερη και περιβαλλοντικά φιλικότερη παράδοση. Οι επιδόσεις των Βαλτικών Χωρών και ειδικότερα της Εσθονίας στον τομέα της ψηφιοποίησης κίνησαν το ενδιαφέρον της οικονομικά δυνατότερης χώρας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της Γερμανίας, η οποία μέσω του Γερμανού καγκελάριου αποτάθηκε σε Εσθονούς ειδικούς για την ψηφιακή αναβάθμιση της χώρας του. Κάτι παρόμοιο συνέβη και τη δεκαετία του 1990 όταν ο τότε καγκελάριος Σρέντερ, άνοιξε τα σύνορα της Γερμανίας παραχωρώντας ειδική βίζα σε Ινδούς επιστήμονες ηλεκτρονικών υπολογιστών, για να εκπαιδεύσουν τους Γερμανούς.

Στα πανεπιστήμια των Βαλτικών Χωρών παραδίδονται ήδη μαθήματα χρήσης νέων τεχνολογιών στην φαρμακευτική βιομηχανία και στη νεοεισερχόμενη πράσινη φαρμακευτική βιομηχανία που είναι πιο φιλική προς το περιβάλλον. Η Λιθουανία, για παράδειγμα, υπερέχει στη βιοτεχνολογία, η Λετονία στον τομέα της Χημείας και Φυσικής, ενώ η Εσθονία προωθεί επιστημονικά ακαδημαϊκά προγράμματα στα πανεπιστήμιά της. Δεν είναι λοιπόν καθόλου τυχαίο που αρκετοί Ευρωπαίοι φοιτητές αποφασίζουν να σπουδάσουν στις Βαλτικές Χώρες, που μπορεί να είναι μικρές σε μέγεθος και σε πληθυσμό, αλλά εξελίσσονται περιβαλλοντικά και αναδεικνύονται σταδιακά σε τεχνολογικούς «Γίγαντες».

Ο κ. Άντρος Καραγιάννης είναι δήμαρχος Δερύνειας.

Η θεωρία των δύο άκρων

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ**

Υποθέτω θα μπορούσαμε να το αφήσουμε και αυτό να πέσει στα μαλακά. Όπως τόσα άλλα εξάλλου που σκάνε σαν πυροτεχνήματα κι έπειτα τα καταπίνει η μαύρη τρύπα των social media. Από τη στιγμή όμως που η θεωρία των δύο άκρων αποτελεί το επίσημο αφήγημα του μεγαλύτερου κόμματος, δεν έχουμε την πολυτέλεια να σφυρίζουμε αδιάφορα. Γιατί τα πράγματα είναι πλέον σοβαρά. Και η κατάσταση, μετά τα έκτροπα στη Χλώρακα και τη Λεμεσό, επικίνδυνη.

Η Αννίτα Δημητρίου δυστυχώς δεν είναι η πρώτη φορά που καταφεύγει σε αυτή τη θεωρία. Την επανέλαβε μάλιστα και πρόσφατα, όταν μίλησε για την προσπάθεια πολιτικής εκμετάλλευσης του μεταναστευτικού από τα δύο άκρα, τις ακροαριστερές ομάδες και την Ακροδεξιά. Ο αντιπρόεδρος του ΔΗΣΥ και τέως κυβερνητικός εκπρόσωπος υπήρξε βεβαίως πιο προωθημένος: «Αρκετά ανεχτήκαμε το παραμύθι περί ενσωμάτωσης. Η αστυνομία οφείλει να επέμβει αποφασιστικά. Οι κάτοικοι της Χλώρακας δικαίως νιώθουν πως ο κόμπος έφθασε στο χτένι» είχε δηλώσει ανερυθρίαστα. Δήλωση διόλου τυχαία καθώς προχθές ο Μάριος Πελεκάνος επανήλθε με νέο τουίτ: «Η εργαλειοποίηση του μεταναστευτικού από την Τουρκία με στόχο την πληθυσμιακή αλλοίωση στις ελεύθερες περιοχές, καθιστούν αυτό ως εθνικό θέμα».

Αυτά για όσους θέλουν να καταλάβουν. Γιατί είναι και άλλοι που δεν θέλουν, αναπαράγοντας τη θεωρία των δύο άκρων και δίνοντας έτσι άλλοθι στη βιαιότητα, στους τραμπουκισμούς και τις φασιστικές μεθόδους της Ακροδεξιάς. Ας προσπαθήσουμε όμως, ψύχραιμα και χωρίς τοξικούς χαρακτηρισμούς, να καταλάβουμε ποια επιτέλους είναι τα δύο άκρα. Από τη μια πλευρά, στα δεξιά, έχουμε αυτούς που χρησιμοποιούν τη βία για να επιβάλουν τις ακραίες απόψεις τους. Ρατσιστές, ομοφοβικούς και φασίστες. Πρόσωπα που κρύβονται πίσω από κουκούλες. Γνωρίζουμε ότι δεν είναι ούτε χούλιγκαν, όπως θέλουν να τους παρουσιάσουν κάποιοι, ούτε μια αγέλη αδέσποτων. Είναι οργανωμένες ομάδες με συγκεκριμένα ιδεολογικά και πολιτικά χαρακτηριστικά. Άνθρωποι που τρέφονται από τη ρητορική μίσους. Στην Ελλάδα οι μέντορές τους κατέληξαν στη φυλακή. Στην Κύπρο οι ομοϊδεάτες τους κρύβονται πίσω από τη λεγόμενη «κανονικότητα». Όποιος δεν το καταλαβαίνει καταλήγει, έστω και ακούσια, συνένοχος στο ξέπλυμά τους.

Απ' την άλλη πλευρά, στα αριστερά, έχουμε πρόσωπα και ομάδες που διακηρύσσουν τις θέσεις τους έντονα, πλην όμως ειρηνικά. Επαναλαμβάνω: ειρηνικά. Μπορεί κάποιος να διαφωνεί μαζί τους και είναι δικαίωμά του. Στο κάτω κάτω δεν χρειάζεται να συμφωνούμε όλοι. Ζούμε σε έναν πολυφωνικό κόσμο και το δικαίωμα στη διαφορετική άποψη –και τη διαφορετικότητα εν γένει– είναι ίδιον της δημοκρατίας. Να θυμίσω σε όσους ενδεχομένως διαθέτουν ασθενή μνήμη ότι κάποιες μειοψηφίες σαν κι αυτές, βρέθηκαν στο στόχαστρο της κυρίαρχης άποψης επανειλημμένα στο παρελθόν. Είτε επρόκειτο για τις απόψεις τους στο Κυπριακό (όταν κάποιοι άλλοι μοίραζαν πιστοποιητικά πατριωτισμού) είτε όταν επρόκειτο για τις θέσεις τους για την Εκκλησία ή τη σεξουαλικότητα. Διαβάζω την άποψη ότι στην αριστερή όχθη υπάρχουν οπαδοί του ολοκληρωτικού καθεστώτος του Πούτιν ή ακόμα χειρότερα νοσταλγοί του Στάλιν με ό,τι αυτό συνεπάγεται: ανελευθερία, διωγμούς ακόμα και εγκλήματα. Αν αυτοί οι τύποι, με τα μουχλιασμένα μυαλά, προσπαθούσαν να επιβάλουν την άποψή τους με βία, τότε θα είχε περιεχόμενο ίσως και η θεωρία των άκρων. Εδώ όμως μιλάμε για απόψεις. Απαράδεκτες; Μπορεί. Αλλά πάντως, απόψεις.

Πώς μπορεί να εξισώνει κανείς τις όποιες απόψεις (και τις πλέον ακραίες) με αυτούς που σπάνε κεφάλια και προάγουν το μίσος; Με ποια δικαιολογία μπαίνουν στην ίδια ζυγαριά οι δειλοί τραμπούκοι, που κρύβουν τα πρόσωπά τους πίσω από τις κουκούλες με τους χιλιάδες δημοκρατικούς πολίτες που διαδήλωσαν πρόσφατα στη Λευκωσία ενάντια στον νεο-φασισμό; Η εξισορρόπηση εν ονόματι της μετριοπάθειας είναι το πλυντήριο της Ακροδεξιάς. Και η θεωρία των δύο άκρων, ένα ανιστόρητο αφήγημα, που επιτρέπει την «κανονικοποίηση» του ομογάλακτου κόμματος των Ελλήνων νεοναζί.

Θα το επαναλαμβάνω με κάθε ευκαιρία κι ας γίνομαι μονότονος: ο καθένας σε αυτή τη ζωή επιλέγει «όχθη» και είναι υπεύθυνος για την επιλογή του. Όταν πρόκειται για τους φασίστες που βαράνε στο ψαχνό, δεν έχουν θέση τα ναι μεν αλλά.

stavros.christodoulou@gmail.com

Δυο κουβέντες για την Ε.Ε. και τρεις για την κυβέρνηση

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Η πρόεδρος της Κομισιόν Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν εκφώνησε ομιλία 16 σελίδων για την «Κατάσταση στην Ευρώπη» (State of the Union). Μιλούσε για μία ώρα ενώπιον της ολομέλειας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, αλλά δεν αφιέρωσε ούτε μία λέξη στην Κύπρο και στην ανάγκη επίλυσης του Κυπριακού. Ούτε βεβαίως άρθρωσε λέξη για την «πρωτοβουλία» του προέδρου Χριστοδουλίδη, για διασύνδεση των ευρωτουρκικών ντοσιέ με τη διευθέτηση του Κυπριακού, σε μια βήμα προς βήμα προσέγγιση, περιλαμβανομένης της αναβάθμισης της Τελωνειακής Ένωσης. «Πρωτοβουλία», η οποία όπως μας είχε λεχθεί από την κυβέρνηση, προ εξαμήνου, είχε μεγάλες προοπτικές να καρποφορήσει γιατί τόσο η κ. φον ντερ Λάιεν, όσο και ο πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Σαρλ Μισέλ, «έριζαν» ποιος θα την υιοθετούσε και ποιος θα την προωθούσε (ποιος θα την έκανε endorsed, έλεγαν χαρακτηριστικά).

Τι μας διδάσκει όλο αυτό; Σε επίπεδο Ε.Ε.:

• **Πρώτο,** εάν η Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν θεωρούσε ότι η πρωτοβουλία Χριστοδουλίδη είχε την προοπτική που της αποδόθηκε από τη Λευκωσία, τότε δεν θα την «ξεχνούσε» σε μια ομιλία 16 σελίδων, ούτε θα παρέκαμπτε το Κυπριακό. Ειδικά, τώρα που η πρόεδρος της Κομισιόν δείχνει να προσβλέπει σε δεύτερη θητεία στο τιμόνι της Επιτροπής. Και γι αυτό, τείνει να οικειοποιείται ότι κινείται στον ορίζοντα, νοουμένου ότι έχει προοπτική υλοποίησης. Από το κλίμα, μέχρι μια ενδεχόμενη νέα διεύρυνση! Το γεγονός λοιπόν ότι η κ. φον ντερ Λάιεν ξέχασε το Κυπριακό και την πρωτοβουλία Χριστοδουλίδη για ενεργότερη εμπλοκή της Ε.Ε., με επιστράτευση των ευρωτουρκικών ντοσιέ, μιλά αφ' εαυτού.

• **Δεύτερο** και επί της ουσίας. Η Ε.Ε. δεν επιθυμεί να εμπλακεί ενεργότερα στο Κυπριακό, από όσο είχε εμπλακεί στο παρελθόν. Ο βαθμός εμπλοκής δεν θα διαφοροποιηθεί και σημαίνοντες κύκλοι στις Βρυξέλλες, στους οποίους έχει άμεση πρόσβαση και η κυβέρνηση Χριστοδουλίδη, χαρακτηρίζουν «απίθανο σενάριο» (impossible scenario) την υλοποίηση των στόχων της Λευκωσίας, περιλαμβανομένου βεβαίως του διορισμού μιας ισχυρής προσωπικότητας από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το οποίο εκ της Συνθήκης δεν έχει τέτοια δυνατότητα/αρμοδιότητα.

Σε επίπεδο κυβέρνησης:

• **Πρώτο,** γίνεται αντιληπτό πλέον σε όλους ότι οι εκτιμήσεις της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη σε σχέση με τον τρόπο που οι Βρυξέλλες εξέλαβαν την προεδρική «πρωτοβουλία» για ενεργότερη εμπλοκή της Ε.Ε. στο Κυπριακό είναι, αν μη τι άλλο, λανθασμένες. Άλλωστε, έχει παρέλθει ένα εξάμηνο από τότε που κύκλοι της κυβέρνησης θεωρούσαν ότι η Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν και ο πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Σαρλ Μισέλ «σφάζονταν», επιδιώκοντας και οι δύο να έχουν τον πρώτο λόγο στην προώθηση της «πρωτοβουλίας» Χριστοδουλίδη. Η πρόεδρος της Κομισιόν, λοιπόν, όχι μόνο δεν ανέσυρε μαχαίρι διεκδικώντας την προώθηση της «πρωτοβουλίας» Χριστοδουλίδη, αλλά επέλεξε να την ξεχάσει σε μια ομιλία 16 σελίδων, αν και αναφέρθηκε αναλυτικά στους στόχους που επιδιώκει να επιτύχει, 300 μέρες πριν τις ευρωεκλογές και την ολοκλήρωση της παρούσας θητείας της.

• **Δεύτερο,** καταδεικνύεται η προχειρότητα με την οποία ενήργησε η κυβέρνηση, υποβάλλοντας προτάσεις οι οποίες στερούνται προοπτικής επιτυχίας. Διότι, η κυβέρνηση Αναστασιάδη, (με ΥΠΕΞ τον Νίκο Χριστοδουλίδη), προσυπέγραψε Συμπεράσματα που διασυνδέουν τα ευρωτουρκικά ντοσιέ και δη την αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης, μόνο με την αποκλιμάκωση της έντασης στην κυπριακή ΑΟΖ. Και όχι με την επίλυση του Κυπριακού. Γεγονός που οδηγεί κύκλους στην Ε.Ε. να διαμηνύουν ότι «οι συμφωνίες πρέπει να τηρούνται» (pacta sunt servanda).

• **Τρίτο,** η Λευκωσία θα πρέπει κάποια στιγμή να κοιτάξει γύρω της και να δει λίγο πιο σφαιρικά τις εξελίξεις, οι οποίες δεν εξαντλούνται στο Κυπριακό. Ο Ερντογάν επιστρατεύει και εκμεταλλεύεται τα πάντα. Το κάψιμο αντιτύπων του κορανίου σε κράτη της Ε.Ε., την ένταξη της Σουηδίας στο ΝΑΤΟ, τα ουκρανικά και ρωσικά σιτηρά και μια ενδεχόμενη επισιτιστική κρίση, την υποτιθέμενη διαμεσολάβησή του στο ουκρανικό, την πρόσφατη συνάντηση Πούτιν-Κιμ Γιονγκ Ουν και πολλά άλλα. Τα οποία δυστυχώς, πιάνουν τόπο.

Με αποτέλεσμα, οι ισχυροί της Ε.Ε. να μη διανοούνται να του ασκήσουν πιέσεις, αλλά αντίθετα να προσανατολίζονται να του προσφέρουν «δώρα», στη λογική της «θετικής ατζέντας». Με βάση λοιπόν αυτά τα δεδομένα, υπάρχει πραγματικά κανένας σοβαρός άνθρωπος που θεωρεί ότι η Ούρσουλα, ο Μισέλ και το Βερολίνο θα πιέσουν τον Ερντογάν να λύσει το Κυπριακό στη βάση της «πρωτοβουλίας» του προέδρου Χριστοδουλίδη;

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Ενα μεγάλο ταμπού της Μεταπολίτευσης έσπασε

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Ενα από τα μεγάλα ταμπού της Μεταπολίτευσης ήταν ο στρατός. Το τίμημα που πλήρωσαν οι Ενοπλες Δυνάμεις, αλλά και η χώρα, για το πραξικόπημα της 21ης Απριλίου και την τουρκική εισβολή στην Κύπρο ήταν τεράστιο. Τα πρώτα χρόνια, νεαροί αξιωματικοί ή σπουδαστές σε στρατιωτικές σχολές φοβούνταν να φορέσουν στολή. Συχνά τους λοιδορούσαν σαν να έφταιγαν εκείνοι για τους επίορκους πραξικοπηματίες

Απομένει η αλλαγή στάσης της κοινωνίας για τις Ενοπλες Δυνάμεις να μεταφραστεί σε μια στιβαρή κουλτούρα ασφάλειας και μια ριζική αναδιοργάνωση όλου του αμυντικού τομέα.

και τα εγκλήματά τους. Επειδή είμαστε μια βαθιά μεσογειακή χώρα, η αντίδραση απέναντι στη «στρατοκρατορία» έφτασε στο άλλο άκρο. Μπήκε ο συνδικαλισμός στη μέση, η έννοια της πειθαρχίας γελοιοποιήθηκε και η άνοδος στην ιεραρχία περνούσε αναγκαστικά μέσα από κομματικά γραφεία. Ηταν, προφανώς, ανάγκη να μπει ο στρατός «στη θέση του», να περιοριστεί στον αυστηρά καθορισμένο θεσμικό του ρόλο.

Φτάσαμε όμως στο άλλο άκρο. Πρωθυπουργοί ή υπουργοί ρωτούσαν ενίοτε αν υπάρχει σχέδιο έκτακτης ανάγκης για τη χώρα το οποίο προέβλεπε τον ενεργό ρόλο των Ενόπλων Δυνάμεων, πέρα από όσα επέβαλλε η συμμετοχή μας στο ΝΑΤΟ. Η αφορμή ήταν σενάρια ακραίων καταστροφών ή σοβαρών επεισοδίων από παράνομους μετανάστες σε κάποιο νησί. Η συνήθης απάντηση ήταν ότι «μετά το 1974 δεν τα συζητάμε και δεν υπάρχουν στην ουσία τέτοια σχέδια». Η στρατιωτική ηγεσία φοβόταν ότι θα κατηγορηθεί πως υπερβαίνει τον διακριτό της ρόλο αν συζητούσε ή ετοίμαζε ένα τέτοιο σχέδιο.

Μαζί με την απαξίωση των Ενόπλων Δυνάμεων αποδομήθηκε όμως και η έννοια της ασφάλειας, η κουλτούρα της ασφάλειας που είναι τόσο απαραίτητη σε κάθε σοβαρό κράτος. Ολα χαλάρωσαν, οι αυστηροί κανονισμοί, το ποιος μπαίνει πού, το τι είναι δημόσια γνωστό και τι όχι. Χύμα όλα.

Χρειάστηκε να περάσουν 45 χρόνια για να αρχίσουν να αλλάζουν όλα αυτά. 45 χρόνια για να αγκαλιάσει η κοινή γνώμη τις Ενοπλες Δυνάμεις ως αναπόσπαστο και κρίσιμο κομμάτι της ελληνικής κοινωνίας και να αποδεχθεί τον ρόλο τους. Σε αυτό συνέβαλε, με έναν παράδοξο τρόπο, η περίοδος ΣΥΡΙΖΑ - ΑΝΕΛ. Η Αριστερά αναγκάστηκε –λόγω συγκατοίκησης– να αλλάξει στάση απέναντι στις Ενοπλες Δυνάμεις, ενίοτε με υπερβολές. Εσπασε όμως το ταμπού.

Μετά καταλάβαμε επίσης στο πεδίο ότι ως κράτος δεν πας πολύ μακριά χωρίς ισχυρές Ενοπλες Δυνάμεις, που να έχουν αυτοπεποίθηση και να νιώθουν την κοινωνία δίπλα τους. Η εικόνα στο Αιγαίο και στην Ανατολική Μεσόγειο θα ήταν άλλη σήμερα χωρίς το Πολεμικό Ναυτικό που πάλεψε έχοντας έναν απαρχαιωμένο στόλο. Ο Εβρος δεν θα κρατούσε χωρίς τον στρατό. Η συντριπτική πλειονότητα των Ελλήνων το ξέρει, το νιώθει, είναι ευγνώμων για αυτό. Απομένει τώρα η αλλαγή στάσης της κοινωνίας να μεταφραστεί σε μια στιβαρή κουλτούρα ασφάλειας και μια ριζική αναδιορ-γάνωση όλου του αμυντικού τομέα. Με σαφή όρια και μακριά από επικοινωνιακά τρικ και προσωπικές φιλοδοξίες.

Οι κάλπες του ΣΥΡΙΖΑ

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΟΡΔΑΝΙΔΗ**

Οι σημερινές εκλογές για την ανάδειξη νέου προέδρου του ΣΥΡΙΖΑ είναι μία καθαρώς εσωκομματική διαδικασία. Μόνον που σ' αυτό το κόμμα των πολλαπλών συνιστωσών του 3%, το οποίο υπό την ηγεσία του κ. Αλέξη Τσίπρα εκτινάχθηκε στην εξουσία σε διάστημα μικρότερο μίας τετραετίας, σπανίως ισχύουν οι συμβάσεις. Αυτό συμβαίνει και με την ανάδειξη της νέας ηγεσίας. Οι εσωτερικές κομματικές διαδικασίες της Αριστεράς διαφέρουν και δίδουν αφορμή ενίοτε για σκωπτικό σχολιασμό άλλων πολιτικών σχηματισμών. Πολύωρες συσκέψεις, συνεδριάσεις, πολυφωνία και άλλα παρόμοια.

Ο Ηλίας Ηλιού, κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος της ΕΔΑ, πλην όμως σεβαστός από τους πολιτικούς του αντιπάλους, είχε πει χαρακτηριστικά κάποια στιγμή: «Το ρήμα συνεδριάζω είναι αμετάβατο. Οι κομμουνιστές το μετέτρεψαν σε μεταβατικό, ταλαιπωρίας σημαντικό. Τον έβαλα κάτω και τον συνεδρίασα». Αυτά συνέβαιναν τότε και τώρα και εις τον αιώνα.

Ο συντάκτης του κειμένου αυτού δεν έχει εσωτέρα γνώση του ΣΥΡΙΖΑ, των τάσεων και των ισορροπιών που επικρατούν σε αυτό το κόμμα. Τρεις, όμως, από τους διεκδικητές της ηγεσίας έχουν κάποια διακριτά χαρακτηριστικά, εν σχέσει με τα ισχύοντα σε άλλες παρατάξεις. Ισως διότι πρόκειται για νέο κόμμα, δίχως βαρώνους ή κατεστημένο.

Η κ. Εφη Αχτσιόγλου είναι η υποψήφια από την Βόρεια Ελλάδα. Γεννημένη στα Γιαννιτσά, προσφυγικής καταγωγής, από το Τσανάκκαλε των Δαρδανελλίων, έχει τις αντοχές εκείνων των ανθρώπων που υπέστησαν τις οικτρές συνέπειες της εκστρατείας στην Μικρά Ασία. Ως η πρώτη νεότερη υπουργός διαχειρίσθηκε επαρκέστατα τα χαρτοφυλάκια που ανέλαβε στα χρόνια των μνημονίων. Αυτό όμως θεωρείται πλέον περίπτωση εκ των ων ουκ άνευ. Το γεγονός ότι η κ. Αχτσιόγλου είναι γυναίκα, δημιουργεί κάποια αμηχανία. Ισως όμως αυτό να είναι και το πλεονέκτημά της. Μία γυναίκα πολιτικός στην εξουσία είναι συχνά κακός «μπελάς», κυρίως σε ένα σύστημα ανδροκρατούμενο, όπως της Ελλάδος – και όχι μόνον. Η Μάργκαρετ Θάτσερ είναι ένα κορυφαίο παράδειγμα. Ο κ. Ευκλείδης Τσακαλώτος είναι μία άλλη ενδιαφέρουσα υποψηφιότητα. Γεννημένος στην Ολλανδία, μεγαλωμένος στην Βρετανία, είχε την καλύτερη μόρφωση που μπορεί να εξασφαλίσει κάποιος στο Ηνωμένο Βασίλειο. Αρχικώς στο St Paul, όπου είχε μαθητεύσει ο Τζον Τσώρτσιλ, ο 1ος Δούκας του Μάρλμπορο, και στη συνέχεια στην Οξφόρδη.

Αριστερός, μαρξιστής, καμία σχέση με τους Ελληνες «κούτβηδες» του παρελθόντος ή τους επιγόνους τους. Ως επικεφαλής της διαπραγματευτικής ομάδος του ΣΥΡΙΖΑ με την Τρόικα έφερε εις πέρας την αποστολή του, όχι διότι συμφωνούσε ιδεολογικά ή ως οικονομολόγος, αλλά επειδή ήταν «μια δουλειά που ανέλαβε και έπρεπε να τη φέρει εις πέρας».

Και τέλος, ο υποψήφιος-έκπληξη, ο κ. Στέφανος Κασσελάκης, που κυριολεκτικώς προέκυψε από το πουθενά. Αλλά όπως κι αν το κάνουμε, είναι μία αυθεντική ενσάρκωση του «αμερικανικού ονείρου», ό,τι κι αν σημαίνει αυτό στις μέρες μας. Είναι τρεις υποψηφιότητες που αναιρούν το αφήγημα περί του ΣΥΡΙΖΑ ως ενός κόμματος άξεστων και πρωτόγονων. Οι πάσης φύσεως ανατροπές είναι ο κανόνας πλέον στις μέρες μας.

Η εξέγερση του αγριάνθρωπου

Του **ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ**

Το «Κοινό των Αρκάδων» ήταν ο πρώτος συνασπισμός πόλεων στην Ελλάδα. Η συμμαχία δεν στηριζόταν ούτε σε συμφωνίες ούτε σε νόμους. Αυτό που τη συνέδεε ήσαν οι μουσικοί αγώνες που οργάνωναν κάθε χρόνο. Η μουσική ήταν αυτή που τους προστάτευε από την αποθηρίωση. Η μυθολογία τους έχει πολλές περιπτώσεις μεταμόρφωσης σε θηρία, όπως ο Λυκάων ή η νύμφη Καλλιστώ. Οπως λέει ο ιστορικός Πολύβιος ο Μεγαλοπολίτης, το αυχμηρό του τόπου βοηθούσε στην εξαγρίωση του ανθρώπου. Περιγράφει έναν εμφύλιο που ξέσπασε στην Κύναιθα και κράτησε δέκα χρόνια. Οι μισοί βοήθησαν τους Αιτωλούς να μπουν στην πόλη και ακολούθησε σφαγή. Οσοι σώθηκαν αναζήτησαν καταφύγιο σε άλλες αρκαδικές πόλεις. Καμία δεν τους δέχθηκε και από όπου περνούσαν έκαναν καθαρτήριες τελετές επειδή τους θεωρούσαν μιασμένους. Ενδιαφέρον έχει η ερμηνεία του Πολύβιου: οι Κυναιθείς είχαν παραμελήσει την καλλιέργεια της μουσικής με αποτέλεσμα να αποθηριωθούν. Ο Πλάτων θεωρεί ότι η μουσική, μαζί με την παιδεία, είναι τα όπλα που υπερασπίζονται την «Ακρόπολη» της ψυχής του πολίτη στις συνθήκες της ανεξέλεγκτης δημοκρατίας, όπου η ελευθερία γίνεται συνώνυμη της αυθαιρεσίας. Οταν λείπουν, η δημοκρατία μεταλλάσσεται σε τυραννία. Οταν ο πατέρας φοβάται τον γιο και προσπαθεί να τον μιμηθεί για να τον κολακεύσει, όταν ο δάσκαλος φοβάται τον μαθητή. Ο Πλάτων, από τον μακρινό 4ο π.Χ. αιώνα περιγράφει τη συνθήκη της δικής μας καθημερινότητας.

Προχθές κάποιος τσακώθηκε με το «παιδί» του πάρκινγκ. Δεν είναι πρωτόγνωρο ούτε παράξενο. Το παράξενο ξεκινάει από τη στιγμή που αυτός ανεβαίνει στο διαμέρισμά του, παίρνει την κυνηγετική του καραμπίνα και ρίχνει στον άνθρωπο, στο κεφάλι. Ενας παραπάνω νεκρός στη θλιβερή συγκομιδή της καθημερινότητας. Τις προάλλες, κάποιοι ναυτεργάτες πετούν έναν άνθρωπο στη θάλασσα. Ο πλοίαρχος αδιαφορεί. Το Λιμενικό απουσιάζει. Ενα ζευγάρι νέων και το σκυλάκι του έπεσαν θύματα ενός οδηγού που έτρεχε σαν αγριάνθρωπος. Η δίκη ολοκληρώθηκε έπειτα από έξι χρόνια. Η ποινή κατώτερη των περιστάσεων. Οταν ήμουν νέος θυμάμαι άγριους καβγάδες με βρισιές και απειλές για μια γρατζουνιά στη λαμαρίνα του αυτοκινήτου. Νόμιζες ότι ήσαν έτοιμοι να σκοτωθούν. Ομως, αφού ξεσπούσαν, ο καθένας ακολουθούσε τον δρόμο του. Σήμερα το πιθανότερο είναι να υπάρξει θύμα ή και νεκρός. Τι είναι αυτό που ανακάτεψε τα υλικά της ψυχής και έβγαλε από μέσα της τον αγριάνθρωπο;

Η πολιτική δεν μπορεί να το εντοπίσει. Οι κοινωνιολογικές ερμηνείες μοιάζουν προσχηματικές, όταν δεν είναι υποκριτικές. Οπως υποκριτικό ήταν το εγκώμιο των «προοδευτικών» στους κουκουλοφόρους που έκαψαν το κέντρο της Αθήνας το 2008. Ή οι αχρείοι που άφησαν τους υπαλλήλους της «Μαρφίν» να καούν ζωντανοί. Ο αγριάνθρωπος που κυκλοφορεί ελεύθερος ανάμεσά μας δεν γεννήθηκε από τη μια μέρα στην άλλη. Η κοινωνία τον εγκυμονούσε για δεκαετίες, από τότε που οι προκηρύξεις των δολοφόνων της «17 Νοέμβρη» διαβάζονταν λες και τις είχε γράψει ο Μαξ Βέμπερ.

Ας μην κοροϊδευόμαστε. Η κατάσταση της ανομίας υπερβαίνει τις δυνατότητες της σημερινής ή οποιασδήποτε κυβέρνησης. Χρειάζεται μια αναθεώρηση της κοινωνικής συνθήκης. Ας ακούσουμε αυτά που μας λένε οι πρόγονοί μας. Εμείς όταν λέμε μουσική εννοούμε κάποια συναυλία όπου όλοι μαζί τραγουδάμε τον πόνο μας. Είναι της αρμοδιότητας του υπουργείου Πολιτισμού ή της τοπικής αυτοδιοίκησης και του εξωραϊστικού συλλόγου Ελλήνων αρχαιολόγων. Εκείνοι εννοούσαν την πειθαρχία του μέτρου και της αρμονίας, που διαπλάθουν τη συμπεριφορά. Και ό,τι ακόμη μεταμορφώνει τον αγριάνθρωπο μέσα μας σε κοινωνικό ον. Ας πάρουμε τη «μουσική» που αναφέρει ο Πλάτων και ο Πολύβιος ως μεταφορά. Αυτή που θα μας επιτρέψει να τη μεταφέρουμε στα καθ' ημάς. Ομως, η λειτουργία της μεταφοράς, βασική αρχή του πολιτισμού μας, χρειάζεται παιδεία. Το ερώτημα δεν είναι πού θα τη βρούμε. Το ερώτημα είναι ότι έχουμε ξεχάσει τον τρόπο που θα μας επιτρέψει να την ψάξουμε. Μουσική και παιδεία, ήτοι αυτό που συμβατικά, και με κάποια συγκατάβαση, ονομάζουμε πολιτισμός. Τη μουσική μπορείς να τη βρεις σ' ένα κείμενο του Εμπειρίκου και την παιδεία σε μια μελωδία του Χατζιδάκι. Φτάνουν για να μας προστατεύσουν από την εξέγερση του αγριάνθρωπου; Δεν είμαι τόσο αφελής. Φτάνουν όμως για να μας υπενθυμίσουν ότι πρέπει να αναθεωρήσουμε τη σημασία της λέξης «πολιτισμός». Λέξη που έχει χάσει τη σημασία της, όχι μόνον στα ελληνικά, αλλά και στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές κοινωνίες. Αυτές που κάποτε θεωρούσαμε ως οδηγούς μας.

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini.gr

Πλήγμα στην προσπάθεια σωτηρίας και αναγέννησης του Τατοΐου

Του **ΚΩΣΤΑ Μ. ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΥ**

Διαλύεις κάτι κτυπώντας το στην καρδιά! Επειτα από μισόν αιώνα εγκατάλειψης, λεπλασίας και βανδαλισμών, μετά την πυρκαγιά της 6ης Αυγούστου 2021, τη χειρότερη της ιστορίας του, κι ενώ τόσα θετικά πραγματοποιήθηκαν έκτοτε και άλλα μπαίνουν τώρα σε τροχιά πραγμάτωσης, έρχεται από εκεί ακριβώς όπου προσβλέπαμε την οριστική σωτηρία του τάλανος αυτού τόπου το καίριο κτύπημα που καταργεί ό,τι καλό έχει γίνει, ό,τι καλό γίνεται. Το καταργεί, παραμορφώνοντας και παραποιώντας τον χαρακτήρα του Τατοΐου εφόσον το Ειδικό Πολεοδομικό Σχέδιο αξιοποίησης του Τατοΐου (που εκπόνησε για λογαριασμό του ΥΠΠΟ το μελετητικό γραφείο ASPA-KST του αρχιτέκτονα Σπύρου Τσαγκαράτου) προβλέπει την ανέγερση στην καρδιά του ιστορικού πυρήνα του, στο κέντρο του «χωριού», δυο βήματα από το κομψότατο παλιό ξενοδοχείο, ενός συνεδριακού κέντρου 1.200 τ.μ. Το ότι αυτό θα μπορούσε να γίνει υπόγειο δεν αναιρεί την ουσία του ζητήματος: την απώλεια της ατμόσφαιρας ενός αττικού αγροκτήματος του 1900. Σαν να μην είχαμε –πέραν της προφανούς έλλειψης φαντασίας που ως προς το συγκεκριμένο στοιχείο βαρύνει τη μελέτη βιωσιμότητας, πέραν της απουσίας γνώσης του τι συμβαίνει σε παρόμοια κτήματα απανταχού της Γης– τόσα συνεδριακά κέντρα, και σαν να μην έχει το Τατόι επαρκή χώρο (42.181 - 1.600 = 40.581 στρέμματα!) για να δημιουργηθεί συνεδριακό κέντρο κάπου στην περιφέρειά του, σε περίπτωση που αυτό είναι, ως φαίνεται, τόσο απαραίτητο.

Βρισκόμαστε επομένως σε μια κρίσιμη καμπή του ήδη σχεδόν 26ετούς αγώνα για τη διάσωση του Τατοΐου. Είναι δε άξιον απορίας ότι στη σύνθετη αυτή εργασία αναγέννησης ενός ολόκληρου κόσμου δεν ζητήθηκε, πέραν της προδιετίας στιγμής της συνοπτικής παρουσίασης της μελέτης βιωσιμότητας σε τηλεδιάσκεψη ενώπιον του πρωθυπουργού, ούτε άπαξ εκ μέρους των μελετητών, η γνώμη και επομένως η γνώση εκείνων στους οποίους είναι οικεία η κάθε σπιθαμή του κτήματος και η κάθε στιγμή της ιστορίας του.

Επανερχόμενος στο θέμα που μας απασχολεί προσθέτω ότι η αρχική πρόταση, η μόνη με την οποία μέχρι χθες δήλωνε ότι συμφωνούσε το ΥΠΠΟ, ήταν η ανέγερση συνεδριακού κέντρου στην άκρη του κτήματος, προς το Μπάφι/Κρυονέρι –κοντά, επιπλέον, σε μία από τις εισόδους του καθώς και στον νέο σιδηροδρομικό σταθμό που προβλέπεται να ανεγερθεί εκεί–, ενώ για διαλέξεις και μικρά συμπόσια, περίφημα προσφέρεται η αίθουσα στον όροφο του «νέου βουστασίου», η λειτουργία της οποίας με την παραπάνω ιδιότητα δεν θα διατάρασσε την αισθητική ομοιογένεια και την ψυχική ενότητα του κτήματος. Μετά την κατάφωρη παραβίαση από τους ίδιους τους φύλακές της τής θεσπισθείσας αρχής της μη ανέγερσης νέων κτισμάτων στον πυρήνα του, κτισμάτων που δεν υπήρξαν στο Τατόι ποτέ, μετά την εν κρυπτώ ληφθείσα απόφαση της δυνατότητας προσθήκης 10% στην επιφάνεια όλων των διατηρητέων(!) κτιρίων, ποια εγγύηση μπορεί να γίνει πιστευτή ότι θα σταματήσει εδώ το κακό κι ότι δεν θα πολλαπλασιαστούν στο μέλλον παρόμοια κρούσματα με νέες επινοήσεις δήθεν αναγκών;

Ας μην κρυβόμαστε. Στην αποκατάσταση και την ανάπτυξη του Τατοΐου βρίσκονται αντίθετες δύο κατηγορίες, για να μην πω δύο είδη ανθρώπων. Η πρώτη είναι ο «πλαστικός άνθρωπος» της εποχής μας, στενά χρησιμοθηρικός, που έχει ψυχρά ισοπεδώσει τα πάντα και επαναλαμβάνει τις ίδιες λύσεις στερεότυπα κι αδιάφορα παντού, με αποτέλεσμα την πνιγηρή ομοιομορφία του δομημένου περιβάλλοντος ανά τον κόσμο σε σημείο που ταξιδεύοντας να μη γνωρίζεις αν βρίσκεσαι στην Ασία, την Αμερική ή την Αφρική. Δεν χολοσκάμε για την «ατμόσφαιρα», για τις ορθές κλίμακες και για τη φέρουσα ικανότητα ενός τόπου, και δεν αποτελεί πρόβλημα να στριμώξουμε συνεδριακό κέντρο ακόμη και πάνω στον χώρο της αρχαίας Δεκέλειας, στον οποίο έχουν βρεθεί ευρήματα και ο οποίος παραμένει επί τετραετία αχαρακτήριστος ως αρχαιολογικός, παρά το σχετικό αίτημα προς το υπουργείο της Εφορείας Αρχαιοτήτων Αν. Αττικής. Η δεύτερη κατηγορία χαρακτηρίζεται απεναντίας από την επίγνωση και την εξ αυτής αγωνία ότι το Τατόι είναι τόπος στη χώρα μας μοναδικός και πως ως τέτοιος πρέπει να αντιμετωπισθεί με τη δέουσα ευαισθησία. Η στόχευση σε όλα τα επιμέρους έργα θα πρέπει να είναι εξόχως ποιοτική και να συμβάλλει ώστε το αποτέλεσμα να μπορεί να ταξιδεύσει ποικιλοτρόπως τον επισκέπτη στο χθες για να τον ξεκουράσει από το εξουθενωτικό σήμερα, προσφέροντάς του ταυτόχρονα δώρα πολιτισμού και αναψυχής. Αυτό επιπλέον είναι το επικερδέστερο σχήμα. Ας θέσουμε τις σωστές βάσεις κι ας μη βιαζόμαστε. Αλλωστε, μετά την πυρκαγιά, η πλήρης αποκατάσταση του κτήματος αποτελεί υπόθεση δύο τουλάχιστον γενεών, καθώς το Τατόι τώρα είναι τέσσερις δεκάδες χιλιάδες στρέμματα καμένης γης που περιβάλλει τον εργώδη πυρήνα του.

Ο κ. Κώστας Μ. Σταματόπουλος είναι συγγραφέας των έργων «Το Χρονικό του Τατοΐου (1800-2003)» και «Τατόι: περιήγηση στον χρόνο και τον χώρο», και αντιπρόεδρος της Ελληνικής Εταιρείας Περιβάλλοντος και Πολιτισμού.

Το κρίσιμο ραντεβού

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Την προσεχή Παρασκευή, 22 του μηνός, ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης θα συναντηθεί στη Νέα Υόρκη με τον γενικό γραμματέα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, Αντόνιο Γκουτέρες. Η συνάντηση είναι κρίσιμη –και ασχέτως μιας συνάντησης με τον Τουρκοκύπριο ηγέτη Ερσίν Τατάρ– γιατί ο κ. Χριστοδουλίδης δεν πρέπει μόνο να πείσει τον γ.γ. περί κινητικότητας στο Κυπριακό αλλά και να καταστεί αποτελεσματικός, δρομολογώντας ουσιαστικά τον διορισμό ενός ειδικού απεσταλμένου εκ μέρους των Η.Ε. –εξέλιξη που εξαρχής μέσα από αυτή την στήλη αναφέραμε ως τη σημαντικότερη για να υπάρξει κάποια πρόοδος στο Κυπριακό και στην προοπτική της επανέναρξης των συνομιλιών.

Ο κ. Γκουτέρες δεν γνωρίζει μόνο καλά το Κυπριακό, τους δύο ηγέτες, τον παράγοντα Τουρκία αλλά και το πλέγμα στασιμότητας (αλλά και τετελεσμένων) που συνέβησαν μετά το Κραν Μοντανά το 2017. Τόσο ως έμπειρος διπλωμάτης όσο και σε σχέση με το πώς κινείται ο Οργανισμός –σε αυτό το επίπεδο– θα σταθμίσει τόσο την προοπτική επανέναρξης του διαλόγου όσο και το πιο πρόσωπο θα μπορούσε –ως προσωπικός πλέον απεσταλμένος του, πέραν του θεσμικού καπέλου του «ειδικού»– να λειτουργήσει αποτελεσματικότερα προκειμένου να υπάρξει κινητικότητα προς την προοπτική επανέναρξης του διαλόγου. Κι εκτός απροόπτου, θα το πράξει με σύμφωνη γνώμη όλων των εμπλεκόμενων μερών στο Κυπριακό –όπως ακριβώς συνέβη τόσες πολλές φορές στο παρελθόν.

Πρέπει πρώτα να διαπραγματευτούμε και να συμφωνήσουμε ότι υπάρχουν, ξανά, συνομιλίες, και μετά, ακόμη δυσκολότερα, να σχεδιάσουμε αφού κατανοήσουμε τι θα κληθούμε να συζητήσουμε.

Παρά τις εμμονές της Τουρκίας και του Τουρκοκύπριου ηγέτη Τατάρ για δύο κράτη, ο διορισμός ενός ειδικού απεσταλμένου στο Κυπριακό δεν πρέπει ούτε να υποτιμηθεί ως προς τις προσπάθειες που ο ίδιος θα καταβάλλει να γεφυρώσει το χάσμα των δύο εκ διαμέτρου αντίθετων αφετηριακών θέσεων (κυριαρχική ισότητα Vs επανεκκίνηση του διαλόγου από εκεί που σταμάτησε το 2017) Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων, αλλά ούτε και να υπερτιμηθεί –δεδομένου ότι τόσο εμείς όσο και οι άλλοι γνωρίζουμε το παιχνίδι των τακτικισμών και της διαδικασίας για χάριν της διαδικασίας– κάθε φορά που το Κυπριακό αποκτά ενεργητικότητα.

Επιπλέον, ο ειδικός απεσταλμένος πρέπει να πείσει ότι ο τετραγωνισμός του κύκλου –όπως χαρακτήρισε ο ίδιος ο γ.γ. του ΟΗΕ–, τη διαδικασία μετά το 2017, προϋποθέτει τόσο μια προοπτική για το πού κινούμαστε όσο και την αντίληψη –ιδίως για την ελληνοκυπριακή πλευρά– ότι η επανεκκίνηση των συνομιλιών, αυτή τη φορά, αποτελεί μια ξεχωριστή διαπραγματευτική διαδικασία που δεν θυμίζει το 2015 ή το 2016. Πρέπει πρώτα να διαπραγματευτούμε και να συμφωνήσουμε ότι υπάρχουν, ξανά, συνομιλίες, και μετά, ακόμη δυσκολότερα, να σχεδιάσουμε αφού κατανοήσουμε τι θα κληθούμε να συζητήσουμε. Κι εδώ καραδοκεί η προσέγγιση της Άγκυρας να εντάξει –κανονικά– την προοπτική λύσης δύο κρατών ως προϋπόθεσης για επανέναρξη των διαπραγματεύσεων, αν η διαδικασία αυτή τη φορά αποτύχει. Το έπραξε, εξάλλου, de facto διά τετελεσμένων σε Βαρώσι και ΑΟΖ αλλά και σε επίπεδο ρητορικής και κινήσεων αναβάθμισης των σχέσεών της με την «ΤΔΒΚ» την περίοδο 2017-2023 και τώρα, διαγράφεται ξεκάθαρα, πως θα το επιδιώξει και de jure μέσα από τις εξελίξεις στο Κυπριακό.

Απέναντι σε μια τέτοια προοπτική, η Κυπριακή Δημοκρατία πρέπει να σταθεί σοβαρότερα από τη saga της ευρωπαϊκής διαμεσολάβησης στο Κυπριακό στην οποία πόνταρε τόσο πολύ επικοινωνιακά αλλά κανείς σχεδόν δεν μιλάει γι' αυτή σήμερα. Πρέπει να αναγνώσει το τερέν, να προετοιμαστεί σε επίπεδο διπλωματικής και διαπραγματευτικής τακτικής και να προσέλθει, αν κι εφόσον υπάρξει, στο νέο παίγνιο που ξεδιπλώνεται μπροστά τις τόσο έτοιμη όσο και με εναλλακτικές –αν υφίστανται. Το blame-game εναντίον της Τουρκίας δεν θα περπατήσει αυτή τη φορά, αν αυτός είναι ο στρατηγικός στόχος με όρους τακτικισμών.

Το ραντεβού της Παρασκευής είναι κρίσιμο. Πιο κρίσιμο από όσο κάποιοι νομίζουν.

ioannoug@kathimerini.com.cy
Twitter: @JohnPikpas

EPA/CLEMENS BILAN

Διαδηλωτές κατά τη διάρκεια της συγκέντρωσης Global Climate Strike των Fridays for Future στο Βερολίνο. Οι Fridays for Future κάλεσαν σε παγκόσμια απεργία για το κλίμα στις 15 Σεπτεμβρίου απαιτώντας κλιματική δικαιοσύνη.

Αρχιτέκτονας και πρωτοπόρος!

Του **ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ**

Στις 14 Σεπτεμβρίου 1999 έφυγε από τη ζωή, σε αεροπορικό δυστύχημα στο Βουκουρέστι, ο Γιάννος Κρανιδιώτης, ο αρχιτέκτονας της ένταξης της Κύπρου στην Ε.Ε. Σε μια εποχή που πολλοί «έβαλαν» την Κύπρο στην Ε.Ε., θυμίζω ότι οι κεντρικοί σταθμοί που την διασφάλισαν (6 Μαρτίου 1995, Κείμενα του Ελσίνκι, 1999), είχαν τη δική του κρανιδιωτική σφραγίδα.

Γιατί η επιδίωξη ένταξης; Κυρίως για να επιλυθεί το Κυπριακό. Θυμάμαι κατά λέξη τη βασική του ανάλυση: «Η Κύπρος οικονομικά είναι πιο καλή από αρκετές χώρες της ΕΟΚ, το να ενταχθούμε μόνο, so what, όλη η υπόθεση είναι να το λύσουμε!». Γι' αυτό και δύο δημόσιες παρεμβάσεις του:

Α) «Αν η Κύπρος ενταχθεί στην Ε.Ε., ένας αριθμός από σημαντικά θέματα και διαστάσεις του Κυπριακού θα μπορούσαν να ρυθμιστούν σύμφωνα με αυτές τις πρόνοιες – δημοκρατία, ελευθερία, ελευθερία διακίνησης, σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα και ελευθερίες, σεβασμός στην πολιτιστική ταυτότητα και παράδοση κάθε κοινότητας. Η ενταξιακή πορεία θα λειτουργούσε ως κίνητρο για τις κοινότητες της Κύπρου να επιδείξουν μετριοπάθεια και καλή θέληση και να συνεργαστούν για ένα δίκαιο και διαρκή συμβιβασμό».

Β) «Η ευρωπαϊκή επιλογή στοχεύει στο να διευκολύνει την πολιτική λύση του Κυπριακού. Η Ε.Ε. θα λειτουργήσει υπέρ των δύο κοινοτήτων, και της τ/κ και της ε/κ, και θα αποτελέσει εγγύηση και ασφάλεια για τη συμβίωση μεταξύ τους».

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο έβλεπε από το 1995 δύο «μηχανικές» που θα την υποστήριζαν: 1) Διορισμό Ευρωπαίου Συντονιστή για το Κυπριακό, και (2) Ευρωπαϊκή Διάσκεψη. Για να επιτευχθεί ο στόχος, χρειαζόταν να αλλάξει το γήπεδο διεξαγωγής του αγώνα. Η τότε ελληνική κυβέρνηση με πρωθυπουργό τον Κ. Σημίτη με τους υφυπουργούς Εξωτερικών Γ. Κρανιδιώτη και Χ. Ροζάκη το 1997 επαναπροσδιόρισε τον κεντρικό πυρήνα της πολιτικής της στις ελληνοτουρκικές σχέσεις. Στο ντοκουμέντο Κρανιδιώτη-Ροζάκη (1997) υπήρξε η διατύπωση νέας στρατηγικής ώστε να συναρτηθεί η επίλυση προβλημάτων της περιοχής με τη διεύρυνση και τη μελλοντική πορεία της Ε.Ε.

Γιατί ό,τι διεκδίκησε ο Γ. Κρανιδιώτης το κέρδισε; Γιατί έδινε μάχες με το κύρος ενός αξιόπιστου Ευρωπαίου συνομιλητή. Γιατί αυτά που έλεγε τα εννοούσε. Ύστερα ήρθαν οι αμοραλιστές, για να χρησιμοποιήσουν την ένταξη για τις προσωπικές τους υποθέσεις. Η Κύπρος κτυπά στα βράχια της διχοτόμησης. Η Ε.Ε. από καταλύτης της λύσης, καταλύτης στις πωλήσεις χρυσών διαβατηρίων!

Οι συνήθεις ηγέτες πήραν την κληρονομιά που άφησε ο Γ. Κρανιδιώτης για ολόκληρη την Κύπρο και την ευτέλισαν. Παρά τις απώλειες, όλα όσα διεκδικεί η Κύπρος για να λύσει το Κυπριακό βρίσκονται μέσα στην ευρωπαϊκή πρώτη ύλη, ασφάλεια, θεμελιώδεις ελευθερίες, οικονομική διάσταση. Μπορεί να επιτευχθούν με κύρια προϋπόθεση την αναζωογόνηση της ευρωτουρκικής σχέσης - win, win. Η βελτίωση των ελληνοτουρκικών σχέσεων βοηθά ιδιαίτερα ως προς αυτό. Χωρίς αυτό το δίπολο (Κυπριακό, ευρωτουρκικά), όλα θα μείνουν έτσι. Αυτό λέει η κρανιδιωτική «σχολή»: πρόβλεψη των εξελίξεων, διπλωματία των διασυνδέσεων, συμμαχίες με αξιοποίηση του κοινοτικού τρόπου σκέψης, λύσεις με κέρδη για περισσότερους του ενός παίκτες.

Η επισκόπηση των τελευταίων εξελίξεων στις ευρωτουρκικές υποθέσεις και το Κυπριακό είναι χρήσιμη. Στις 7 Σεπτεμβρίου, συνάντηση ΥΠΕΞ Τουρκίας Χ. Φιντάν με τον επίτροπο Διεύρυνσης Ο. Βάρχεϊ. Ο Χ. Φιντάν δήλωσε πως «η Ε.Ε. δεν μπορεί να γίνει παγκόσμια δύναμη χωρίς την Τουρκία. Είναι αναλλοίωτη η θέση μας για να ενταχθούμε στην Ε.Ε. Υπήρχαν δυσκολίες στις σχέσεις μας με την Ε.Ε. σε ορισμένα θέματα. Τα έχουμε συζητήσει και έχουμε συμφωνήσει στα βήματα που πρέπει να ληφθούν στο άμεσο και σε μεσοπρόθεσμο επίπεδο». Επί της ουσίας οι συγκλίσεις: Απελευθέρωση της βίζας «με κατανόηση ότι η έναρξη της διαδικασίας θα αφορά τους Τούρκους επιχειρηματίες και φοιτητές. Οι Τεχνικές Ομάδες για τον εκσυγχρονισμό της Τελωνειακής Ένωσης (Τ.Ε.) αρχίζουν την επόμενη εβδομάδα». Ο επίτροπος Βάρχεϊ αφού ευχαρίστησε την Τουρκία «για τη φιλοξενία πάνω από 4 εκατ. προσφύγων από τη Συρία», έθεσε τα ζητήματα ως εξής: «Το Συμβούλιο έχει δώσει την κατεύθυνση στην Επιτροπή να ετοιμάσει κείμενο για το μέλλον των σχέσεων Ε.Ε.-Τουρκίας πάνω σε θετική βάση». Σε σχέση με το θέμα μιας «μελλοντικής ένταξης της Τουρκίας», ο επίτροπος ήταν σαφής: «Οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις έχουν παγώσει από το 2018, υπάρχουν ορισμένα κριτήρια για να τις αναζωογονήσουμε, οι απαιτούμενες μεταρρυθμίσεις για το κράτος δικαίου και τη δημοκρατία. Ένας πειστικός Οδικός Χάρτης να ετοιμαστεί πάνω σε αυτά τα κριτήρια που μπορεί να πυροδοτήσει νέες διαπραγματεύσεις πάνω στο θέμα». (Πηγή «Χουριέτ», 7/9).

Την περασμένη εβδομάδα στα ανατολικά μας, ο Λίβανος άρχισε εξορύξεις για φυσικό αέριο στην ήδη οριοθετημένη (με Ισραήλ) ΑΟΖ του. Την επόμενη εβδομάδα στα δυτικά μας, Τεχνικές Ομάδες αρχίζουν συνομιλίες για τον εκσυγχρονισμό της Τελωνειακής Ένωσης Ε.Ε.-Τουρκίας. Η Κύπρος ως συνήθως αφιερώνει τις δυνάμεις της στην εσωτερική μας κατάσταση πραγμάτων –η Πύλα απορροφά περισσότερο ενδιαφέρον παρά η προετοιμασία για την ενότητα «Ευρωτουρκικές σχέσεις-Κυπριακό». Το πρώτο θέμα προσφέρει βατήρα για να κλειστούμε ξανά στο καβούκι μας. Το δεύτερο απαιτεί εργασία, εκτιμήσεις, πειθώ, συνέργειες.

Ο Γ. Κρανιδιώτης, ίσως, κάτι διαισθανόταν καθώς, ό,τι εξελίσσεται εδώ και μερικά χρόνια στη νήσο, το διατύπωσε το 1997: «Η διχοτόμηση είναι η χειρότερη δυνατή εξέλιξη στο Κυπριακό, ένα σύνορο μεταξύ δύο ανεξάρτητων κρατών, το οποίο θα είναι επικίνδυνο και εστία σύγκρουσης, μια αντιπαράθεση που θα διαιωνίζεται, αποσταθεροποιητικός παράγοντας για όλη την ευρύτερη περιοχή. Στην περίπτωση αυτή ο κυπριακός ελληνισμός πραγματικά θα κινδυνεύει, θα νομιμοποιηθεί η τουρκική εισβολή και κατοχή».

www.larkoslarkou.org.cy

Το θύμα... δεν έχει υποχρεώσεις

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ**

Τις προάλλες στο Στρασβούργο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε την έκθεση για την ενταξιακή πορεία της Τουρκίας, μία από τις πιο αυστηρές όχι μόνο όσο αφορά τον πόλεμο Ερντογάν κατά της δημοκρατίας στο εσωτερικό, αλλά και σε σχέση με το Κυπριακό. Περιλάμβανε μάλιστα, μετά από μια θετική πρωτοβουλία των έξι ευρωβουλευτών και τον ευπρόσδεκτο συντονισμό τους με την κυπριακή αντιπροσωπεία, και καταδίκη του περιστατικού στην Πύλα.

Όμως στην τελική ψηφοφορία οι έξι τήρησαν αποχή, εκφράζοντας διαφωνία με συγκεκριμένα σημεία. Αντιδρούσαν κυρίως, η καθεμία και ο καθένας μέσω της δικής του οπτικής, για την αντικειμενικά ανησυχητική σύσταση προς την Ε.Ε. που περιλαμβάνεται στην έκθεση να εξετάσει εναλλακτικές από την ενταξιακή πορεία της Τουρκίας. Κάποιοι θεώρησαν πως υπάρχει ο κίνδυνος η Τουρκία να πάρει ανανέωση της Τελωνειακής Ένωσης ή απελευθέρωση βίζας χωρίς να συμμορφωθεί με υποχρεώσεις έναντι της Κύπρου, και άλλοι πρόσθεσαν πως μια τέτοια εξέλιξη θα αφαιρούσε έναν μοχλό επιρροής των 27 στην Άγκυρα και το Κυπριακό. Παράλληλα, οι ευρωβουλευτές Λουκάς Φουρλάς και Ελένη Σταύρου (ΕΛΚ, ΔΗΣΥ) εστίασαν επίσης σε ένα άλλο σημείο που θεώρησαν προβληματικό: την αναφορά πως «η Κυπριακή Δημοκρατία έχει ευθύνη να εντείνει τις προσπάθειές της για τη διευκόλυνση της συνεργασίας των Τουρκοκυπρίων με την Ε.Ε.».

Όπως αντιλήφθηκα μιλώντας με τον κ. Φουρλά μετά την ψηφοφορία, το πρόβλημα δεν ήταν η υπόλοιπη παράγραφος όπου η Τουρκία καλείται «να παράσχει στην τουρκοκυπριακή κοινότητα τον αναγκαίο χώρο προκειμένου να ενεργεί σύμφωνα με τον ρόλο της ως νόμιμης κοινότητας του νησιού, δικαίωμα που κατοχυρώνεται από το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας», ή στο ότι «καταδικάζει τις επανειλημμένες προσπάθειες της Τουρκίας να εκφοβίσει και να φιμώσει Τουρκοκύπριους δημοσιογράφους και προοδευτικούς πολίτες στην τουρκοκυπριακή κοινότητα, παραβιάζοντας έτσι το δικαίωμά τους στην ελευθερία της γνώμης και της έκφρασης».

Πρόκειται για το σύνδρομο του φόβου της αναγνώρισης των Τ/κ και κατ' επέκταση της απαναγνώρισης των Ε/κ.

Το πρόβλημα φαινόταν να αφορά τη διατύπωση η οποία κατά τους ευρωβουλευτές αφήνει περιθώριο να θεωρηθεί η τ/κ κοινότητα μια πιο «αυτόνομη» οντότητα, πέρα από τα όρια της Κυπριακής Δημοκρατίας. Κάτι που θα μπορούσε να διορθωθεί με κάποιες λέξεις αλλά δεν κατέστη δυνατόν. Αν και, προσωπικά, διερωτώμαι προς τι η ανησυχία από τη στιγμή που για την Ε.Ε. δεν αναγνωρίζεται άλλο πολιτικό καθεστώς για τους Τ/κ, άλλωστε στην ίδια παράγραφο αναγνωρίζεται ο θεμιτός ρόλος τους «ως νόμιμης κοινότητας του νησιού, δικαίωμα που κατοχυρώνεται από το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας».

Στην παρέμβασή της κατά τη συζήτηση στην Ολομέλεια, η κ. Σταύρου είπε πως δεν μπορεί να δεχτεί την «οποιαδήποτε υπόνοια ή αναφορά ως προς τη στάση και τις ενέργειες της Κυπριακής Δημοκρατίας προς τους Τουρκοκυπρίους συμπολίτες μας, εφόσον οι ίδιοι υποφέρουν λόγω των πολιτικών του ψευδοκράτους», λες και η στάση της Τουρκίας ή η πολιτική ανεπάρκεια του Ερσίν Τατάρ αφαιρούν από την Κ.Δ. την όποια υποχρέωση να προστατεύσει τους δικούς της πολίτες. «Δεν μπορούμε να δεχτούμε την οποιαδήποτε εξίσωση του θύματος με τον θύτη» πρόσθεσε.

Πρόκειται για το σύνδρομο του φόβου της αναγνώρισης των Τ/κ και κατ' επέκταση της απαναγνώρισης των Ε/κ, λες και δεν έχουμε ακόμα εμπεδώσει πως είμαστε πλέον διεθνώς αναγνωρισμένο κράτος σε ένα ισχυρό μπλοκ χωρών, αλλά νιώθουμε ακόμα θύμα των άλλων, λες και το 1974 ήταν χθες. Είναι μια λογική πολύ ελκυστική και εθιστική, καθώς με το να υιοθετήσουμε αποκλειστικά την ταυτότητα του θύματος, δεν έχουμε πλέον βούληση, περιθώρια αυτόνομης δράσης, ισχύ ή εργαλεία. Έχουμε μόνο «θέλω» και ανάγκες, τα οποία κάποιος άλλος θα κληθεί να καλύψει, ποτέ εμείς.

Η τ/κ πλευρά δεν είναι (ακόμα) το Κόσοβο, καθώς δεν έχει επιτευχθεί ούτε μερική αναγνώρισή του, λόγω και της στρατηγικής της δικής μας πλευράς τόσα χρόνια. Αν αλλάξει αυτό, είναι γιατί εμείς δίνουμε τα τελευταία 20 σχεδόν χρόνια συνεχείς ευκαιρίες σε όσους θέλουν λύσεις δύο κρατών να αμφισβητήσουν τις προθέσεις μας. Καιρός να σταματήσουμε να σκεφτόμαστε σαν θύματα, όσο άνετα και αν μας κάνει να νιώθουμε, και να συμπεριφερθούμε ως ενήλικο κράτος, με δικαιώματα, αλλά και υποχρεώσεις έναντι όλων των πολιτών του – ειδικά αυτών που τελούν υπό κατοχή.

ykakouris@gmail.com

Δρόμοι της ατυχίας

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ**

«Ο δρόμος είχε τη δική του ιστορία, είπανε όμως πως την έγραψαν παιδιά… Λα λα λα λα…». Οι διαχρονικοί στίχοι του μεγάλου Μάνου Λοΐζου θα μπορούσαν να πάνε γάντι με την ατέλειωτη περιπέτεια στους δρόμους στην είσοδο της Λευκωσίας. Πέρασαν από χίλιες μύριες αλλαγές, άλλαξαν ένα σωρό υπουργοί και τεχνοκράτες, και πάλι βρίσκονται στον «άσο», στον ίδιο παρονομαστή, για να ταλαιπωρούν τους οδηγούς. Λίγα χρόνια μετά την εισβολή, σε χρόνια φτώχιας και ανέχειας, ξεκίνησε η κατασκευή του πρώτου αυτοκινητόδρομου Λευκωσίας - Λεμεσού, του «δρόμου της ατυχίας» όπως έγραφε ένα τεράστιο πανό, διακωμωδώντας την τραγική ιστορία της «Ξέκτε» της ελληνικής εταιρείας η οποία «έφαγε» τα χρήματα και έφτιαξε μερικά μόνο χιλιόμετρα. Ο αείμνηστος Σπύρος Κυπριανού, σε μια προεκλογική συνέντευξη, αποκάλυψε ότι κατακυρώθηκε η προσφορά στην εν λόγω εταιρεία, λόγω συστάσεων από τον αείμνηστο Κωνσταντίνο Καραμανλή, εκτιμώντας ότι ήταν μια «ατυχία». Το πιο τραγικό στην όλη υπόθεση ήταν ότι τα «σαΐνια» έβαλαν τους οδηγούς από τα Λατσιά, να διασταυρώνουν δύο λωρίδες για να έλθουν στη Λευκωσία. Αφού σκοτώθηκαν πολλοί και περισσότεροι έμειναν ανάπηροι, κινήθηκε το «δυσκίνητο» κράτος και τοποθετήθηκαν τα περίφημα «κρεμαστά φώτα». Έπρεπε να περάσουν μερικές δεκαετίες για να κατασκευαστεί ο ανισόπεδος κόμβος.

Πριν από πολλά χρόνια, επί πρώην υπουργού Μεταφορών και νυν δημάρχου Λεμεσού Νίκου Νικολαΐδη, επινοήθηκε μια άλλη πατέντα στην είσοδο της Λευκωσίας, οι λωρίδες με βελάκια, στις οποίες θα έμπαιναν και θα έβγαιναν τα λεωφορεία. Οι δρόμοι «ζωγραφίστηκαν» κατά τις θερινές διακοπές, αλλά τότε άρχισαν τα «γέλια» και σε μια νύκτα ο καλοσυνάτος υπουργός παραδέχθηκε το λάθος των τεχνοκρατών του, ανέλαβε την πολιτική ευθύνη και οι «ζωγραφιές» έφυγαν.

Σήμερα οι «ζωγραφιές» έγιναν με το περίφημο κίτρινο ελεγχόμενο τετράγωνο στην είσοδο της Λευκωσίας, οι οποίες συνοδεύτηκαν από τα φώτα τροχαίας για λεωφορεία, τα οποία αποτελούν μια πραγματική παγίδα. Το αποτέλεσμα είναι να αυξηθούν οι ήδη φοβερές ουρές για είσοδο στη Λευκωσία, κατά πολλά χιλιόμετρα. Ουδείς «τεχνοκράτης» σκέφτηκε το κόστος σε καυσαέρια, σε καύσιμα, σε φθορές αυτοκινήτων, αλλά και το «σπάσιμο» των νεύρων, χιλιάδων ανθρώπων οι οποίοι μεταβαίνουν στις δουλειές τους. Την ίδια ώρα, τα λεωφορεία πηγαινοέρχονται από το ΓΣΠ με ελάχιστους επιβάτες και χωρίς εισιτήριο. Άρα διπλό το κόστος για τους φορολογούμενους.

Η πρακτική του «park and ride», δηλαδή στάθμευσης και μετεπιβίβασης –για όσους σκέφτονται ελληνικά– εφαρμόζεται εδώ και δεκαετίες σε πολλές χώρες με μεγάλη επιτυχία –και στην Κύπρο για μεταφορά στα αεροδρόμια. Η διαφορά είναι ότι δίπλα στους χώρους στάθμευσης υπάρχουν σταθμοί μετρό ή ο προορισμός είναι συγκεκριμένος. Στην περίπτωση του ΓΣΠ θα ήταν καλύτερα πρώτα να εξεταστεί το ενδεχόμενο τα λεωφορεία να κινούνται σε άλλους δρόμους, με λιγότερη κίνηση, όπως ο δρόμος πίσω από το ΓΣΠ. Ακόμη θα ήταν καλύτερα τα λεωφορεία να χρησιμοποιούνται, ίσως σε πρώτη φάση, για συγκεκριμένες ομάδες. Για παράδειγμα ένα λεωφορείο να μεταφέρει υπαλλήλους του υπουργείου Μεταφορών, άλλο του υπουργείου Εσωτερικών, άλλο του υπουργείου Οικονομικών. Και γιατί όχι, να «δοκιμάζουν» τις διαδρομές οι υπουργοί, οι γενικοί διευθυντές και οι άλλοι διευθυντές των υπουργείων, για να δίδουν το καλό παράδειγμα. Η κοινή λογική και οι απόψεις σοβαρών συγκοινωνιολόγων, λένε ότι πρώτα έπρεπε να μονοδρομηθούν όλοι οι κύριοι δρόμοι της πρωτεύουσας, να καταργηθούν δεκάδες κόμβοι με φώτα τροχαίας τα οποία μολύνουν την πρωτεύουσα, και στη θέση τους να τοποθετηθούν κυκλικοί κόμβοι. Να καταργηθούν όλες οι δεξιόστροφες στροφές, να μετακινηθούν οι κάμερες φωτοεπισήμανσης από τα φώτα τροχαίας και επιτέλους να ανοίξει η περίφημη δίοδος, το δρομάκι δίπλα στο πάλαι ποτέ ΑΤΙ, ώστε να ανασάνει η είσοδος της Λευκωσίας. Πρακτικές προτάσεις και ιδέες υπάρχουν πολλές, αυτό που δεν υπάρχει είναι η «ταπείνωση», για να ακουστεί η φωνή των «θυμάτων».

Απορίας άξιο και πρωτοφανές είναι το γεγονός ότι ο νέος υπουργός Μεταφορών Αλέξης Βαφεάδης, δεν μπήκε την πρώτη μέρα εφαρμογής του νέου, πολυδιαφημισμένου μέτρου, μέσα σε ένα λεωφορείο, μαζί με την ομάδα των συγκοινωνιολόγων και των ειδικών για θέματα οδικής ασφάλειας, για να δείξει στους απελπισμένους οδηγούς ότι υπάρχει και αυτή η επιλογή. Δεν ξέρουμε αν φοβήθηκε μήπως κολλήσει καμία αρρώστια από τους αλλοδαπούς ή μήπως «βρωμίσει» από τις μυρωδιές των ιδρωμένων εργατών, όπως σκέφτονται χωρίς να το διαλαλούν όλοι οι ακριβοπληρωμένοι δημόσιοι υπάλληλοι. Στη θεωρία και μέσα από τα κλιματιζόμενα γραφεία όλα είναι εύκολα. Στην πράξη, οι φτωχοί και οι μεροκαματιάρηδες, ντόπιοι και αλλοδαποί, συνεχίζουν να πληρώνουν τις αποφάσεις των «άκαπνων» τεχνοκρατών του Δημοσίου.

kaparispan@yahoo.gr

Απόσυρση νερών, απο-κάλυψη νοοτροπιών

Του **ΧΑΡΙΔΗΜΟΥ Κ. ΤΣΟΥΚΑ**

Οσο τα νερά του πλημμυρισμένου θεσσαλικού κάμπου αποσύρονται, τόσο η καλυμμένη επιφάνεια έρχεται στο φως – κυριολεκτικά και μεταφορικά. Κυριολεκτικά, εφόσον απο-καλύπτεται το μέγεθος της υλικής καταστροφής. Μεταφορικά, διότι πρέπει να δοθεί απάντηση στο ερώτημα: θα μπορούσε να είχε μετριασθεί το μέγεθος της καταστροφής; Εφόσον η απάντηση εμπεριέχει ανθρώπινη δράση (τι θα μπορούσε να έχει γίνει), αποκαλύπτει τις νοητικές-πολιτικές μας συνήθειες (νοοτροπίες): πως τείνουμε να απαντούμε σε ερωτήματα που εμπεριέχουν αναστοχασμό. Εξηγούμαι.

Η νεοελληνική νοοτροπία είναι γνωστή: κάθε φυσική καταστροφή τελετουργικά ενεργοποιεί δύο μοτίβα: το πολιτικό παίγνιο της άμετρης επίρριψης ευθυνών και τη δικαστική αναζήτηση διάπραξης αξιόποινων πράξεων. Το πρώτο είναι προβληματικό, το δεύτερο συνήθως ατελέσφορο.

Στο πολιτικό πεδίο, η χρόνια δυσπιστία έναντι του διοικητικά προβληματικού και πολιτικά χειραγωγούμενου κράτους (τα δύο συνδέονται ουσιωδώς) προδιαγράφει το πλαίσιο των απαντήσεων. Η εκάστοτε αντιπολίτευση επικρίνει την εκάστοτε κυβέρνηση για «έλλειψη σχεδίου». Πρόκειται για εύκολη κριτική, εφόσον η καταστροφή είναι υπαρκτή και οδυνηρή, ενώ η αποφυγή της εικοτολογική και εμπειρικά μη αποτιμήσιμη. Ο επικριτής πάντα πλεονεκτεί έναντι του διαχειριστή. Στην ξεδιάντροπα μικροπολιτική της εκδοχή, δε, η αντιπολίτευση μιλά για «τα αδιέξοδα της ΝΔ που μας έφεραν ως εδώ» (πρόεδρος ΚΟ ομάδας ΣΥΡΙΖΑ στη Βουλή), επιχαίροντας, ουσιαστικά, στο μέτρο που η φυσική καταστροφή πλήττει πολιτικά τον αντίπαλο. Είναι εμφανής η χαιρεκακία της αντιπολιτευτικής κριτικής. Όχι τώρα, πάντα. Κάθε κρίση παρέχει την αφορμή για να συζητηθούν θέματα που, στην περίοδο της κανονικότητας, περνούσαν απαρατήρητα. Αναζητώντας αιτιώδη συνάφεια μεταξύ πράξεων ή παραλείψεων και βιωμένων αποτελεσμάτων, θέτουμε ερωτήματα. Γιατί καταστράφηκε η προσφάτως ανακατασκευασθείσα γέφυρα του Ξηριά στον Βόλο; Γιατί δεν ολοκληρώθηκε το φράγμα του Ενιπέα στα Φάρσαλα; Γιατί δεν λειτούργησαν τα αντλιοστάσια; Προσοχή, όμως. Δεν ξέρουμε, και είναι εξόχως δύσκολο να μάθουμε, πώς συνδέονται αιτιωδώς οι απαντήσεις στα ερωτήματα αυτά με το μέγεθος της καταστροφής. Βασίμως εικάζουμε ότι αν κάποια τεχνικά έργα λειτουργούσαν καλύτερα, η καταστροφή θα ήταν μικρότερη. Με άλλα λόγια, ως σύγχρονοι άνθρωποι δεν αποδεχόμαστε μοιρολατρικά την καταστροφή, αλλά ρωτάμε: τι θα μπορούσαμε να είχαμε κάνει καλύτερα;

Για να απαντηθεί σωστά –δηλαδή, με τεχνική αρτιότητα και σε θεσμικό βάθος– το ερώτημα αυτό πρέπει να παραμερίσουμε κάθε είδους μεροληψία, ιδιαίτερα κομματική. Αν αποδειχθούν κακοτεχνίες, το συλλογικό κέρδος δεν είναι τόσο ότι θα έχουμε αποτιμήσει την ακριβή συμβολή τους στο μέγεθος της συγκεκριμένης πλημμύρας (αβέβαιο), όσο ότι θα έχουμε εντοπίσει αδυναμίες στη δημόσια πολιτική (π.χ. πλημμελής έλεγχος, γραφειοκρατική καθυστέρηση, διαφθορά, κ.λπ.), οπότε θα μπορέσουμε, δυνητικά, να τις εξαλείψουμε. Αυτό είναι το απρόθετο όφελος των κρίσεων: μας ωθούν σε αυτο-εξέταση. Αν κάτι δεν χαλάσει δεν ξέρεις πώς λειτουργεί. Στο δικαστικό πεδίο, η εισαγγελική διερεύνηση ικανοποιεί το κοινό αίσθημα για δικαιοσύνη, επαινείται από τα ΜΜΕ και εργαλειοποιείται από τη λαϊκιστική ρητορική πολιτικών της σαχλαμάρας («θα δω βραχιολάκια, θα δω φυλακή», Βελόπουλος), αλλά είναι αμφίβολο πόσο τελεσφόρα θα είναι και πόσο θα συμβάλει στη θεσμική μάθηση. Δύο χρόνια μετά την παραγγελία, του τότε εισαγγελέα του Αρείου Πάγου για διερεύνηση ενδεχόμενης «σκόπιμης εγκληματικής δραστηριότητας» στις πυρκαγιές του 2021, ουδέν γνωρίζουμε («Κ», 24/8/23)! Θεωρείτε ότι θα έχει καλύτερη τύχη ο εισαγγελέας της Αλεξανδρούπολης σήμερα; Πιστεύετε, μήπως, ότι η «διακρίβωση τυχόν αυτεπαγγέλτως διωκομένων αξιοποίνων πράξεων», όπως ορθά ζητά η εισαγγελέας του Αρείου Πάγου για τις πρωτοφανείς πλημμύρες στη Θεσσαλία, θα οδηγήσει στη φυλακή λήπτες αποφάσεων; Το θεωρώ απίθανο. Γιατί; Διότι ξέρουμε πώς λειτουργούν οι οργανισμοί.

Οι διοικητικές ευθύνες είναι σαν τα ιατρικά λάθη –εξόχως δύσκολο να αποδειχθούν. Η παρατήρηση της έκπληκτης παρουσιάστριας ειδήσεων «για την αθάνατη ελληνική πραγματικότητα που ποτέ δεν μπορούμε να πούμε ότι ένας είναι ο αρμόδιος» (Open, 13/9/23) εκφράζει τη γενικότερη απλοϊκή αντίληψη ότι οι «ευθύνες» σε σύνθετους οργανισμούς είναι αμιγώς ατομικές, όπως λ.χ. σε μια δολοφονία ή κλοπή. Εκτός, όμως, από περιπτώσεις διαφθοράς ή αποδεδειγμένης εργασιακής ανεπάρκειας, οι διοικητικές ευθύνες στη γραφειοκρατία της δημόσιας πολιτικής πρώτον είναι αλληλένδετες· δεύτερον, συνδέονται με αναγκαστικά γενικόλογες περιγραφές εργασιακών καθηκόντων· τρίτον, συνυπάρχουν με πιθανές ελλείψεις σε εκπαίδευση, κοινή κατανόηση και τεχνολογική υποστήριξη· και, τέταρτον, εμπεριέχουν υποκειμενικές κρίσεις και διακριτική ευχέρεια.

Με άλλα λόγια, σε σύνθετα συστήματα οργανωμένης δράσης, οι υποχρεωτικά γραφειοκρατικές διαδικασίες, η αναπόφευκτη διάχυση ευθυνών, το υψηλό κόστος συντονισμού των εμπλεκομένων και η εν γένει πολυπλοκότητα του δικτύου λήψης αποφάσεων παράγουν συστημικά αποτελέσματα. Το πόρισμα για τη διαχείριση του τυφώνα «Κατρίνα» στις ΗΠΑ βρίθει τέτοιων παρατηρήσεων. Αυτό που, κυρίως, πρέπει να μας ενδιαφέρει είναι η θεσμική μάθηση. Ενώ οι πολιτικοί θα καυγαδίζουν και οι εισαγγελείς θα ερευνούν, είναι σημαντικό να συνάγουμε μαθήματα από το πώς διαχειριστήκαμε –τεχνικά, οργανωτικά, διοικητικά, θεσμικά– την κακοκαιρία «Ντάνιελ». Ένα τέτοιο corpus έγκυρης γνώσης, από μια ανεξάρτητη επιτροπή εμπειρογνωμόνων, όπως αυτή των Τεμπών, θα εξορθολογίσει την πολιτική συζήτηση, θα εκλεπτύνει τον δημόσιο διάλογο, και θα βελτιώσει, μελλοντικά, την αποκρισιμότητα του κράτους. Ενδιαφέρεται η κυβέρνηση;

Ο κ. Χαρίδημος Τσούκας είναι καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Κύπρου και ερευνητής καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Warwick.
www.htsoukas.com

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini.gr

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ / Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ**

Ο ελέφαντας και η ψυχανάλυση: Μετα-αλήθεια ΙΙ

Στο εξώφυλλο της έκδοσης του πρώτου τόμου του Σεμιναρίου του Γάλλου ψυχιάτρου και ψυχαναλυτή Ζακ Λακάν, με τίτλο «Τα τεχνικά κείμενα του Φρόιντ» (εκδόσεις Seuil), υπάρχει η φωτογραφία ενός ελέφαντα. Και αναρωτιέται κανείς: τι σχέση έχει η ψυχανάλυση με τους ελέφαντες; Στο σεμινάριο αυτό του 1953-54, ο Λακάν εξετάζει αν οι λέξεις έχουν κάποια επιρροή στα πράγματα, αν δηλαδή μπορούμε να επηρεάσουμε τα πράγματα με τις λέξεις. Σύμφωνα με τον Φρόιντ, η βασική αρχή της ψυχανάλυσης είναι ότι, για το υποσυνείδητο, ο λόγος ισοδυναμεί με πράξη. Αλλιώς, η «ομιλούσα θεραπεία» ("talking cure") δεν θα μπορούσε να λάβει χώρα. Μέσα από την ομιλία, ο «αναλύων», όπως αποκαλείται από τον Λακάν αυτός που υποβάλλεται σε ψυχανάλυση, ξεκλειδώνει μυστικά κρυμμένα από τον ίδιο τον εαυτό του με τον ίδιο τρόπο που θα έλυνε ένα rebus. Το παιχνίδι αυτό συνίσταται στην έκφραση λέξεων ή φράσεων μέσα από γράμματα, λέξεις, αριθμούς, σχέδια και σημεία των οποίων η φωνητική ανάγνωση αποκαλύπτει αυτό που θέλει να μας πει το υποσυνείδητο. Η ικανότητα των λέξεων να ανασύρουν συνειρμικά η μία την άλλη, να συνδέονται άρρηκτα στη μνήμη μας με εντυπώσεις, αισθητηριακά ερεθίσματα όπως η γεύση ή η μυρωδιά, εικόνες, συναισθήματα, φανταστικά και πραγματικά γεγονότα οδηγεί στη σταδιακή απελευθέρωση του ψυχικού υποκειμένου από το βαρύ φορτίο του ένοχου μυστικού. Η πράξη της απελευθέρωσης ταυτίζεται εδώ με της ομιλίας.

Μήπως όμως θα μπορούσαμε να γενικεύσουμε το μοντέλο αυτό; Μήπως με μια συλλογική ομιλία θα μπορούσαμε να θεραπεύσουμε συλλογικά υποκείμενα και κοινωνικά σύνολα; Έχουν οι λέξεις «μαγικές» ιδιότητες; Σχολιάζοντας, ο Λακάν πήρε το παράδειγμα της λέξης «ελέφαντας». Κάθε φορά που μιλάμε για ελέφαντες, κάτι κακό συμβαίνει στους ελέφαντες, έλεγε ο Λακάν, εμπόριο χαυλιοδόντων, σαφάρι, κυνήγι. Μάλιστα, συμπλήρωσε, το ότι υπάρχει η συγκεκριμένη λέξη «ελέφαντας» με την οποία αναφερόμαστε στους ελέφαντες στον δημόσιο διάλογο σημαίνει ότι οι ελέφαντες έχουν ήδη χάσει το παιχνίδι. Η ανακάλυψη της λέξης «ελέφαντας» ήταν και η αρχή του τέλους των ελεφάντων. Θα μπορούσε άραγε να αντιστραφεί αυτή η δυσάρεστη πραγματικότητα και να διαψευστεί αυτή η θλιβερή αλήθεια; Πάντοτε όταν ξεστομίζουμε τη λέξη «ελέφαντας» θα συμβαίνει κάτι κακό στους ελέφαντες; Η επίκληση του ελέφαντα είναι συνδεδεμένη με κοινωνικές πρακτικές, όπως η χρήση ελεφαντόδοντου και ελεφαντοστού για διακοσμητική χρήση στα πολυτελή σαλόνια και τα ακριβά έπιπλα. Είναι συνδεδεμένη με τη νοοτροπία του ανθρώπου ως «κυνηγού», με την αίσθησή του ως κυρίαρχου της φύσης, με την έκσταση που νιώθει το υποκείμενο όταν απαθανατίζεται με το καπνισμένο όπλο του δίπλα από έναν δολοφονημένο ελέφαντα. Η λέξη «ελέφαντας», όπως και όλες οι λέξεις που περιγράφουν την πραγματικότητα γύρω μας και μέσα μας άλλωστε, δεν είναι ουδέτερη, εκφράζει πάντοτε μια βούληση, μια πρόθεση για πράξη, είναι «προθετική». Εδώ έγκειται και η συλλογική ικανότητα για πράξη μέσω συλλογικών συνομιλιών. Μπορούμε άραγε να μιλήσουμε για τους ελέφαντες αλλιώς; Μπορούμε να κάνουμε έτσι ώστε κάθε φορά που θα λέμε «ελέφαντας» να συμβαίνει κάτι καλό στους ελέφαντες; Για να γίνει αυτό, θα πρέπει να χρωματιστούν αρνητικά οι πρακτικές του παρελθόντος και να αντικατασταθούν με νέες, που θα έχουν ως πρόθεση την ανεξαρτησία των ελεφάντων από την ανθρώπινη ύπαρξη.

Αυτή είναι και η λογική της μετα-αλήθειας. Στο καθεστώς της μετα-αλήθειας, ο δημόσιος και ιδιωτικός λόγος δεν έχουν σκοπό ή πρόθεση να περιγράψουν «αντικειμενικά» την πραγματικότητα. Σκοπός του ομιλητή στην εποχή της μετα-αλήθειας είναι να αλλάξει την πραγματικότητα, να την φέρει πιο κοντά στο όραμά του, να απελευθερώσει το τώρα και το αύριο από τα βαρίδια του χθες. Για τον λόγο αυτό, η «αλήθεια» είναι εύπλαστη, δεν είναι μοναδική, είναι δε πάντα προσαρμοσμένη στον σκοπό του ομιλούντος. Δεν υπάρχει πλέον «πραγματικότητα» αλλά διαδικασίες διαμόρφωσης πραγματικοτήτων. Όσο περισσότερες πραγματικότητες αντιστοιχούν στα πράγματα μέσω του κοινωνικών δικτύων, τόσο ευκολότερα εγκαταλείπεται η δυσάρεστη «πραγματικότητα» που τείνει να εξαφανίσει τους ελέφαντες. Κινήματα όπως το Cancel Culture, για παράδειγμα, δεν ενδιαφέρονται για την ιστορική πραγματικότητα. Τους ενδιαφέρει να αποσύρουν από τη συλλογική μνήμη οποιοδήποτε θετικό συναίσθημα για δουλοκτητικές κοινωνίες και ιδιοκτήτες δούλων. Το πρόβλημα βέβαια είναι ότι με παρόμοιο τρόπο χειρίζονται τον λόγο και οι λευκοί σουπρεματιστές (white supremacists), οι οποίοι πλημμυρίζουν το διαδίκτυο με πάσης φύσεως εικόνες μίσους και μισαλλοδοξίας. Με τον ίδιο τρόπο χρησιμοποιούν δημόσια τον λόγο κόμματα, με τις στρατολογημένες φωνές των οπαδών και των τρολ, σε σημείο που η πολυπόθητη «αλήθεια» εξαρτάται από το πόσα χρήματα ένας υποψήφιος είναι σε θέση να διαθέσει για να εκλεγεί ή για να επανεκλεγεί. Η αγορά ψήφων πλέον στην αμερικανική κοινωνία δεν γίνεται άμεσα, όπως στην εποχή του Κικέρωνα, αλλά έμμεσα, αφού με τα χρήματα δεν εξαγοράζονται αλλά κατασκευάζονται συνειδήσεις μέσα στα καλούπια της διαρκώς μεταβαλλόμενης «πραγματικότητας». Για τον λόγο αυτό, οι υποψήφιοι που κέρδισαν την κούρσα για τη Γερουσία των ΗΠΑ στις εκλογές του 2018 δαπάνησαν κατά μέσο όρο 15,7 εκατομμύρια δολάρια, ενώ ο μέσος υποψήφιος που κέρδισε τον αγώνα για μια έδρα στη Βουλή των Αντιπροσώπων ξόδεψε κατά μέσο όρο λίγο παραπάνω από δύο εκατομμύρια δολάρια (Karl Evers-Hillstrom, "State of Money in Politics: The price of victory is steep" in "Open Secrets. Following the money in politics", 2019). Η μετα-αλήθεια είναι και αυτή ένα από τα πολλά πρόσωπα της προηγμένης χρηματοοικονομίας.

Ο κ. Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Πολιτικοί και κοινωνικοί μετασχηματισμοί με φόντο τη βία

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Τόσο τα γεγονότα ρατσιστικής βίας στη Χλώρακα της Πάφου όσο και τα όσα συνέβησαν στη Λεμεσό –ασχέτως αν το ζήτημα κορυφώθηκε σε επίπεδο διαλόγου στη δημόσια σφαίρα κι ακολούθως εξασθένισε– συγκροτούν ένα ενδιαφέρον πεδίο πολιτικών και κοινωνικών μετασχηματισμών, που τελεί υπό διαμόρφωση, με ενδιαφέρουσες προεκτάσεις για το πολιτικό σύστημα και τα κόμματα στην Κύπρο. Η ανάγνωσή του μπορεί να δώσει απαντήσεις τόσο για τον μετασχηματισμό της ελληνοκυπριακής Δεξιάς και ορισμένων ακροδεξιών τάσεων εντός ή εκτός της αλλά και να απαντήσει και στα αντίστοιχα ερωτήματα για το ΑΚΕΛ και την Αριστερά καθώς και το ερώτημα που συχνά προκύπτει –με πολιτικούς, ακαδημαϊκούς ή όρους… διαδικτυακού καφενείου– για τη θεωρία των δύο άκρων στην Κύπρο.

Η ριζοσπαστικοποίηση

Τόσο οι υπάρχουσες θεωρίες για τη βίαιη ριζοσπαστικοποίηση όσο και η θεωρητική και εμπειρική με-

Στην Κύπρο, τα τελευταία χρόνια, αποτελεί ενδιαφέρον πεδίο τόσο η συγκρότηση, ανά καιρούς, ακροδεξιών συνόλων όσο και η ιστορία της εμφάνισης του ΕΛΑΜ.

Η κοινωνία των πολιτών, το ΑΚΕΛ αλλά και διάφορες οργανώσεις που κινούνται στον ευρύτερο χώρο της εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς αντέδρασαν στα όσα συνέβησαν με διαδηλώσεις σε Λεμεσό και Λευκωσία.

λέτη της πολιτικής βίας, της τρομοκρατίας και φαινομένων όπως η αύξηση του λαϊκισμού, των ακροδεξιών κινημάτων και της αντιμεταναστευτικής ρητορικής στην Ευρώπη υποδεικνύουν, συχνά ξεκάθαρα, τη διάκριση μεταξύ «ησυχαστών» (quietists), «ακτιβιστών» και «βίαια ριζοσπαστικοποιημένων». Οι πρώτοι είναι φορείς μιας ακραίας ιδεολογίας (π.χ. ένα ρεύμα σύγχρονου νεοναζισμού ή φυλετικού ρατσισμού) που ωστόσο κινούνται αμιγώς στο πεδίο των ιδεών χωρίς να μετουσιώνουν την ιδεολογία τους σε πράξη. Οι δεύτεροι πλαισιώνουν την ιδεολογία τους από πολιτική δράση –συστημικά ή αντισυστημικά– μέσα από οργανωμένα σύνολα ή κόμματα, απέχοντας ωστόσο από την ενεργό βία. Τέλος, στην τρίτη κατηγορία, ο τρόπος για να κινηθεί κάποιος έχει μεταπέσει στο επίπεδο, ατομικό ή οργανωμένο, της πολιτικής βίας η οποία εμπεριέχει την επιβολή –διά της ισχύος– της ιδεολογίας που κηρύττεται. Τόσο στη Χλώρακα όσο και στη Λεμεσό η βίαιη δράση που όλοι είδαμε (ξυλοδαρμοί αλλοδαπών, βανδαλισμοί περιουσιών) εμπίπτει σε αυτήν ακριβώς την κατηγορία με το ιδεολογικό συγκείμενο να είναι η ρατσιστική/ αντιμεταναστευτική αντίληψη και αυτό που λειτούργησε ως σημείο εστίασης (focal point) για τη μετάβαση προς το πεδίο της βίαιης ριζοσπαστικοποίησης να αποτελεί η δημόσια συζήτηση (σε επίπεδο πολιτικού συστήματος, κομμάτων, ΜΜΕ, κοκ) για το Προσφυγικό-Μεταναστευτικό και την αντιμετώπισή του –σε επίπεδο πολιτικής– στην Κύπρο τα τελευταία χρόνια. Βίαια συμβάντα υπήρξαν και στο παρελθόν (συμβάντα Λάρνακας 2010, ομιλία Ταλάτ το 2014 στη Λεμεσό) με το συγκείμενο εδώ, ωστόσο, να αφορά στην πρώτη περίπτωση ρατσισμό και ομοφοβία και στη δεύτερη το Κυπριακό –που διαχρονικά αποτελεί αντικείμενο πόλωσης μεταξύ κομμάτων και κοινωνικών συνόλων στην Κύπρο με το αντικείμενο της μη-συμπεριληπτικότητας εδώ να αποτελούν οι Τουρκοκύπριοι.

Δεξιά και Ακροδεξιά

Στην Κύπρο, τα τελευταία χρόνια, αποτελεί ενδιαφέρον πεδίο τόσο η συγκρότηση, ανά καιρούς, ακροδεξιών συνόλων όσο και η ιστορία της εμφάνισης του ΕΛΑΜ, της αύξησης των εκλογικών ποσοστών του, καθώς και η αντίδραση των δεξιών και κεντροδεξιών κομμάτων στην αυξανόμενη εκλογική ισχύ του Εθνικού Λαϊκού Μετώπου. Με φόντο το Προσφυγικό-Μεταναστευτικό, ιδίως κατά τη διάρκεια της δεύτερης θητείας του Δημοκρατικού Συναγερμού, είδαμε τόσο από τον ΔΗΣΥ όσο κι από μικρότερα κόμματα (ΔΗΚΟ, ΕΔΕΚ) μια μετατόπιση στη ρητορική, με σαφή πρόσημο σε λαϊκίστικο και αντιμεταναστευτικό λόγο για σκοπούς τόσο συγκράτησης ψήφων προς το ΕΛΑΜ όσο και προσέλκυσης ψηφοφόρων που παραδοσιακά κινούνταν με αντισυστημικό πρόσημο, εξαρχής, προς το ΕΛΑΜ. Το τελευταίο αποτελεί ενδιαφέρουσα περιπτωσιολογία ιδίως μετά τις εκλογές του 2021 (έλαβε 24.255 ψήφους αυξάνοντας τα ποσοστά του κατά 3%) τόσο ως προς την εκλογική του συμπεριφορά όσο και αναφορικά με τον μετασχηματισμό του σε σχέση με την ίδρυσή του πριν από 12 χρόνια ως προς την ιστορική εμπειρία της ελληνοκυπριακής Ακροδεξιάς:

• Ξεκίνησε έχοντας, κατά δημόσια παραδοχή, την ατζέντα της «Χρυσής Αυγής Κύπρου» αλλά στην πορεία και ιδίως μετά τη διάλυση και φυλάκιση της Χρυσής Αυγής προσαρμόστηκε στην κυπριακή εμπειρία για να δράσει ως κοινοβουλευτικό κόμμα με σημαία, μάλιστα, την αντιμεταναστευτική ρητορική. Αυτή η προσαρμογή σε «συστημική λειτουργία» αλλά με «αντισυστημικό» ιδεολογικό περιεχόμενο όχι μόνο συμπίεσε μικρότερα κόμματα (πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα η ΕΔΕΚ) αλλά εξανάγκασε μέρος του πάντα κινούμενου μεταξύ λαϊκής κι αστικής Δεξιάς ΔΗΣΥ να προσαρμόσει τη ρητορική του δεξιότερα (χαρακτηριστικά παραδείγματα οι κατά καιρούς δηλώσεις πολιτικών όπως ο Αβέρωφ Νεοφύτου, ο Μάριος Πελεκάνος ή ο Νίκος Νουρής). Το συμβάν στη Λεμεσό και η άμεση διαγραφή στελέχους του ΕΛΑΜ που ενώπιον κάμερας άσκησε ρατσιστική ρητορική αποδεικνύει αυτή την προσαρμοστικότητα, η οποία ενδέχεται να είναι, με πολιτικούς όρους, ανθεκτική στο εγγύς μέλλον.

• Κατακερμάτισε περαιτέρω τον ακροδεξιό χώρο στην Κύπρο –με την Ακροδεξιά από την εποχή της πρώτης ιστορικά διάλυσης της Κου Κλουξ Κλαν στις ΗΠΑ την περίοδο 1870-1871 να είναι επιρρεπής σε διαλύσεις κι επανιδρύσεις– δημιουργώντας μια συμπαγή μάζα Κύπριων ψηφοφόρων που, ατομικά ή οργανωμένα, προσπαθούν να διεκδικήσουν πολιτικό χώρο «δεξιότερα του ΕΛΑΜ» κατηγορώντας το μάλιστα σε επίπεδο ιδεολογίας και ρητορικής για συστηματοποίηση.

Το δεύτερο χαρακτηριστικό αποτελεί ένα εξαιρετικό πεδίο ανάλυσης και παρακολούθησης των εξελίξεων στην Κύπρο με φόντο τις βουλευτικές εκλογές του 2026. Στην Κύπρο –τάση που επιταχύνθηκε κατά τη διάρκεια της πανδημίας του Covid-19 –υφίσταται μια ορφανή, πολιτικά, μάζα πολιτών που είναι επιρρεπείς όχι μόνο σε διάφορα αφηγήματα παραπληροφόρησης ή θεωριών συνωμοσίας (είδαμε σχετικό συγκείμενο βίας με φόντο καταστροφές σε κεραίες για το δίκτυο 5G, τις κάμερες ελέγχου ταχύτητας κυκλοφορίας και τον εμβολιασμό με τα επεισόδια στο συγκρότημα «ΔΙΑΣ») αλλά και σε ένα πρωτογενή, ιδεολογικά, φασισμό που θέλουν να κινηθούν εκτός των υφιστάμενων κομμάτων –συμπεριλαμβανομένου του ΕΛΑΜ. Διάφορες εξελίξεις όπως π.χ. ο πόλεμος στην Ουκρανία, η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση, πτυχές του Προσφυγικού-Μεταναστευτικού, ο ιατρικός ή τεχνολογικός αναλφαβητισμός, η θρησκοληψία, κακόβουλες εξωτερικές επιρροές όπως αυτή της Ρωσίας κ.ά., θα μπορούσαν να μετασχηματίσουν τις εν λόγω μάζες ψηφοφόρων σε ένα κόμμα, με δυνητική δυναμική εισόδου στη Βουλή των Αντιπροσώπων. Τόσο η εμπειρία του κόμματος «Νίκη» στην Ελλάδα όσο και ο ρόλος που διαδραμάτισαν διάφορα διαδικτυακά γκρουπ –κυρίως σε ΜΚΔ όπως το TikTok και το Facebook– κατά τη διάρκεια των συμβάντων στη Χλώρακα ή στην οργάνωση της διαμαρτυρίας στη Λεμεσό που οδήγησε σε μπαράζ επιθέσεων βίας κατά ανθρώπων και ενεργειών βανδαλισμού έχουν ήδη καταγραφεί κι αποτελούν γεγονός. Και δεν πρέπει να υποτιμηθούν ούτε από το πολιτικό σύστημα στην Κύπρο αλλά ούτε και από την πολιτική και κοινωνική ανάλυση.

ΑΚΕΛ και Αριστερά

Η κοινωνία των πολιτών, το ΑΚΕΛ αλλά και διάφορες οργανώσεις που κινούνται στον ευρύτερο χώρο της εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς στην Κύπρο αντέδρασαν στα όσα συνέβησαν στη Λεμεσό με τρεις εκδηλώσεις, σε Λεμεσό και Λευκωσία, χωρίς να καταγράφεται κάποιο επεισόδιο εκτός από κάποιες προσαγωγές στη Λεμεσό. Αυτό που καταγράφεται εκ μέρους του ΑΚΕΛ είναι πως προσπάθησε να κεφαλαιοποιήσει πολιτικά την αντίδραση του κόσμου απέναντι στο συγκείμενο της ρατσιστικής βίας, προκειμένου να αποκομίσει πολιτικά οφέλη αλλά, παράλληλα, να επαναπατρίσει δυσαρεστημένους ψηφοφόρους που τα τελευταία χρόνια απομακρύνθηκαν από το ΑΚΕΛ και δραστηριοποιούνται σε διάφορες οργανώσεις που κινούνται αριστερότερα ή με φόντο τον πολιτικό ακτιβισμό υπέρ των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των προσφύγων, των LGBT κοινοτήτων ή των δικοινοτικών, με τους Τουρκοκύπριους, δράσεων. Το αν το ΑΚΕΛ θα κατορθώσει να πλαισιώσει αυτές τις οργανώσεις προκειμένου να εκσυγχρονίσει το πολιτικό και ιδεολογικό περιεχόμενό του ή αν, δυσκολότερα, τέτοιες οργανώσεις θα μαζικοποιηθούν προκειμένου να διεκδικήσουν, με συστημικούς όρους, πολιτική ενσωμάτωση στο ισχύον κοινοβουλευτικό σύστημα αποτελεί ακόμη ένα ενδιαφέρον πεδίο για να παρακολουθήσει κανείς στην Κύπρο. Με το σενάριο μιας on-off σχέσης, τουλάχιστον σε επίπεδο εκλογικής συμπεριφοράς, να καταδεικνύει μια τάση ψήφου προς το ΑΚΕΛ από διάφορες οργανώσεις παρά την δυναμική γέννησης ενός νέου αριστερού κόμματος.

Η θεωρία των δύο άκρων

Ο διάλογος στη δημόσια σφαίρα της Κύπρου –και δη στα ΜΚΔ– για τη θεωρία των δύο άκρων δημιουργεί ένα φορτισμένο, πάντα, debate που ωστόσο πέραν της μικροπολιτικής ή ιδεοληπτικής τοποθέτησης δεν απαντά επί της ουσίας. Η θεωρία των δύο άκρων (ή θεωρία του Πετάλου, όπου τα δύο άκρα του πετάλου, η Ακροδεξιά και η Ακροαριστερά συναντιούνται στη βάση του έναντι του κορμού όπου, πολιτικά, βρίσκεται το Κέντρο) επανήλθε μετά το 2001 από τον Ζαν Πιέρ-Φαγιέ, δημιουργώντας θυελλώδεις ακα-

Το ΑΚΕΛ προσπάθησε να κεφαλαιοποιήσει την αντίδραση του κόσμου, προκειμένου να αποκομίσει πολιτικά οφέλη αλλά και να επαναπατρίσει δυσαρεστημένους ψηφοφόρους.

δημαϊκές συγκρούσεις μεταξύ των κριτικών της, που βλέπουν υπερπλουστεύσεις, και αυτών που προτάσσουν την εμπειρία της πολιτικής βίας (ακροδεξιάς ή ακροαριστερής) στην Ευρώπη μεταπολεμικά ή που συγκρίνουν τον ολοκληρωτισμό της ναζιστικής Γερμανίας (1933-1945) με τον ολοκληρωτισμό της περιόδου του Στάλιν στη Σοβιετική Ένωση (1924-1953). Στην Κύπρο η απάντηση είναι σαφής: Δεν έχει υπάρξει, ιδίως μετά το 1977 και την εμπειρία της «κυπριακής μεταπολίτευσης» οργανωμένη ακροαριστερή τρομοκρατία ή βία. Μπορεί στο επίπεδο του πανεπιστημίου (στην ΕΦΕΚ Αθήνας ή άλλου) ή στο γηπεδικό συγκείμενο να έχει πέσει, ανά καιρούς, ξύλο, αλλά η εμπειρία της Κύπρου δεν περιλαμβάνει την αντίστοιχη της Ιταλίας ή της Γερμανίας στις δεκαετίες του ’70 και του ’80 (δράσεις νεοφασιστικών και νεοναζιστικών οργανώσεων, δράσεις τρομοκρατικών οργανώσεων όπως οι Ερυθρές Ταξιαρχίες ή η Φράξια Κόκκινος Στρατός) ή την, εγγύτερη αλλά διαφορετική, εμπειρία της Ελλάδας όπου μεταπολιτευτικά υπήρξε ακροδεξιά βία (Χρυσή Αυγή, ΜΑΒΗ, κ.ά.) όπως και ακροαριστερή βία με οργανώσεις όπως η 17 Νοέμβρη ή μικρότερες του αντιεξουσιαστικού χώρου. Κοινώς, δεν υπάρχει –προς το παρόν στο επίπεδο της βίαιης ριζοσπαστικοποίησης– συγκείμενο βίας.

Το αν, μελλοντικά, το επίπεδο του ησυχασμού ή του ακτιβισμού οδηγήσει φορείς ακροαριστερών ιδεών στην Κύπρο στο να επιλέξουν ή να καταλήξουν στον δρόμο της βίας, αποτελεί –εξίσου– ένα ενδιαφέρον πεδίο ανάλυσης και παρακολούθησης των κοινωνικών και πολιτικών μετασχηματισμών στην Κύπρο, δεδομένου ότι και εδώ καταγράφονται –τουλάχιστον στο επίπεδο των ιδεών– προβληματικές τάσεις όπως π.χ. ένας ιδεοληπτικός θαυμασμός προς τη Ρωσία του Πούτιν, ιδίως μετά τα γεγονότα της Ουκρανίας το 2013.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΣΑΚΗ ΜΟΥΜΤΖΗ**

Το αδιέξοδο της Μελόνι

Η **Ιταλίδα** πρωθυπουργός και το κόμμα της εξελέγησαν με βασικό προεκλογικό σύνθημα την καταπολέμηση, με άμεσο και δραστικό τρόπο, της παράνομης μετανάστευσης. Ήταν τόσο κατηγορηματική στη διατύπωση των συγκεκριμένων θέσεων, που αποτέλεσε το υπόδειγμα όλων των Ευρωπαίων πολιτικών που προσεγγίζουν με παραπλήσια ματιά το μεταναστευτικό. Οι προσδοκίες τους ήταν αυξημένες γιατί η Τζόρτζια Μελόνι ήταν άφθαρτη, με καθαρό λόγο και εξέφραζε ένα κλίμα που κυριαρχούσε σε πολλά ευρωπαϊκά κράτη, ακόμη και σ’ αυτά τα οποία παραδοσιακά είχαν φιλομεταναστευτικές πολιτικές. Αίφνης, η Ιταλίδα πρωθυπουργός πέταξε λευκή πετσέτα στο ριγκ.

Δήλωσε παντελή αδυναμία να αντιμετωπίσει μόνη της το πρόβλημα, κραυγάζοντας πως «έχουμε πόλεμο». Με κραυγές όμως το πρόβλημα δεν λύνεται, καθώς μόνο σε μια ημέρα, την Τρίτη 12 Σεπτεμβρίου, αφίχθησαν στη Λαμπεντούζα 112 σκάφη που μετέφεραν 6.000 μετανάστες - πρόσφυγες. Μπροστά σε αυτούς τους αριθμούς η πολιτική βούληση καταρρέει. Τα προεκλογικά συνθήματα σαρώνονται από τη σκληρή πραγματικότητα και η Ιταλία διανύει ένα έτος στο οποίο οι αφίξεις μεταναστών θα πλησιάσουν αυτές του 2016. Ήδη από την αρχή του 2023 μπήκαν στη χώρα 124.000 μετανάστες - πρόσφυγες. Λόγω δε των πρόσφατων πλημμυρών της Λιβύης αναμένεται νέα έξαρση του φαινομένου.

Τι έκανε η Μελόνι εκτός από το να κραυγάζει; Ζήτησε τη βοήθεια της Ευρωπαϊκής Ενωσης. Τι άλλο μπορούσε να κάνει! Το μεταναστευτικό –ας μην έχουν αυταπάτες και οι εγχώριοι θαυμαστές της– δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί από τις χώρες υποδοχής. Και η πολιτική, «σας δίνουμε λεφτά για

Το μεταναστευτικό δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί από τις χώρες υποδοχής.

να τους κρατάτε στις χώρες σας» αποδεδειγμένα δεν λύνει το πρόβλημα. Είναι εύκολο και ανέξοδο για τα κράτη του Βορρά να κλείνουν τα σύνορά τους ή οι πολιτικοί τους να βγάζουν τις γνωστές κορώνες που γιγαντώνουν την άκρα Δεξιά.

Στον ευρωπαϊκό Νότο τα πράγματα είναι ιδιαίτερα δύσκολα και το διαπίστωσε αυτό και η ίδια η Ιταλίδα πρωθυπουργός. Τα κύματα μεταναστών που έρχονται από Ανατολή και από Νότο θα αυξηθούν, διότι όλο και περισσότεροι άνθρωποι βλέπουν, μέσα από το Διαδίκτυο, πώς περνούν οι πολίτες του ανεπτυγμένου κόσμου και θέλουν κι αυτοί να ζήσουν μια παρόμοια ζωή, ενώ και οι τοπικοί πόλεμοι συντελούν σημαντικά στη μετακίνηση των πληθυσμών.

Αναζητούν μια καλύτερη μοίρα, αλλά φαίνεται πως η Ευρώπη δεν μπορεί να την προσφέρει σε όλους. Τα σοβαρά ευρωπαϊκά κράτη προσπαθούν να ενσωματώσουν όσους έχουν τις απαιτούμενες δεξιότητες για να καλύψουν τις ανάγκες τους. Ομως δεν μπορεί να υπάρξει ορθολογική σκέψη σε εξαθλιωμένους και απελπισμένους ανθρώπους. Δεν μπορεί να αντιληφθούν ότι δεν χωράνε όλοι στην ήπειρό μας. Ετσι, οι ροές είναι αδύνατον να αντιμετωπιστούν στην αφετηρία τους, πολύ δε περισσότερο όταν τη μετάναστευση την ευνοούν και την οργανώνουν, μαζί με τους διακινητές, διεφθαρμένα καθεστώτα, καθώς έχει εξελιχθεί σε μια πολυεθνική μπίζνα με πολλά δισεκατομμύρια τζίρο.

ΕΙΔΙΚΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ

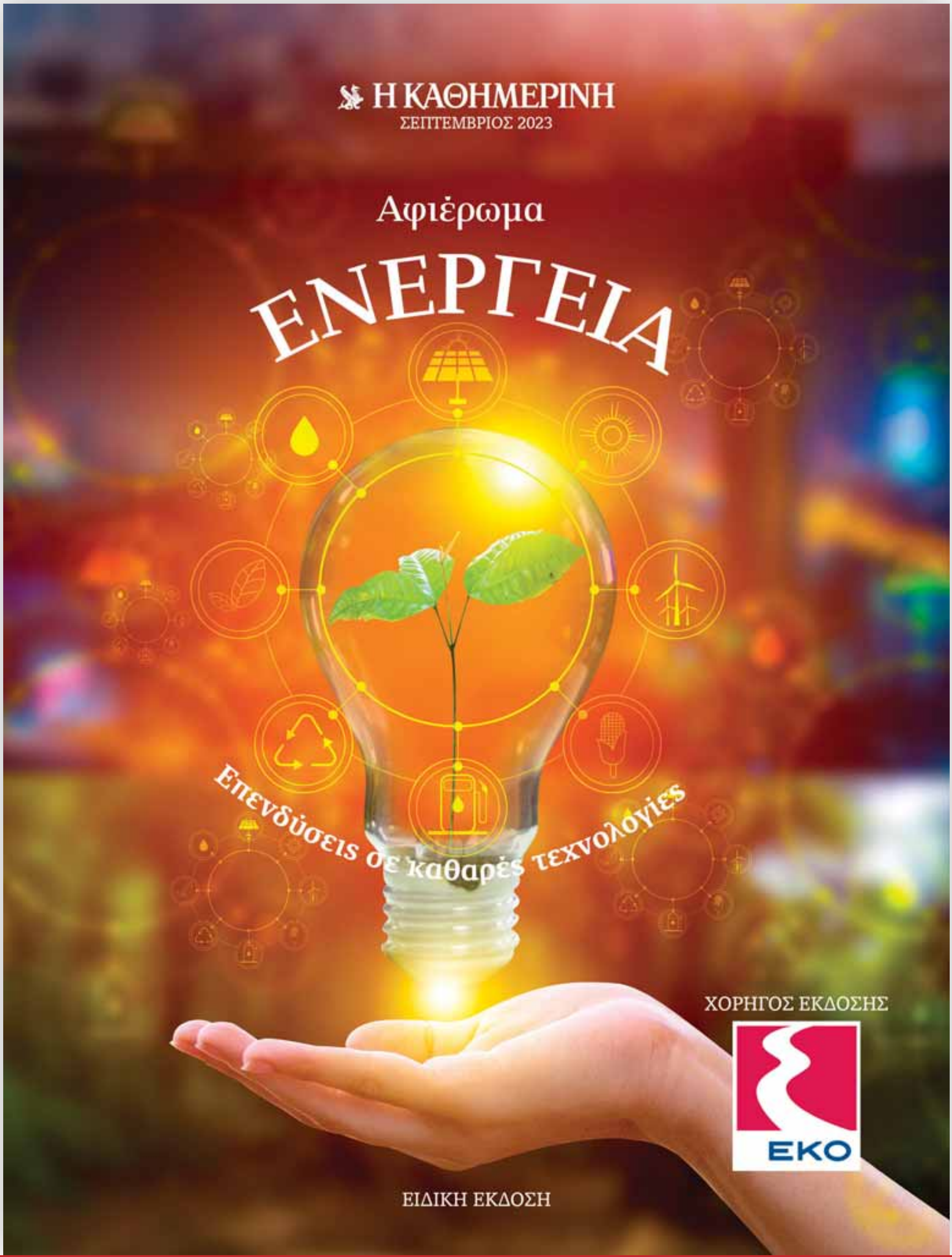

Την Κυριακή 24 Σεπτεμβρίου μαζί με την ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

«Εάν ο ποταμός Πεδιαίος κατεβάσει μεγάλες ποσότητες νερού, όπως ο Πηνειός, ο κόσμος γνωρίζει τι να κάνει; Δεν γνωρίζει. Κι αυτό το έζησα στη Λάρισα», δήλωσε στην «Κ» ο επικεφαλής επιχειρήσεων του «SupportCY» Τράπεζας Κύπρου, Μάριος Σταύρου. (Φωτογραφία αρχείου από τις πλημμύρες σε δρομολαξιά-Μενεού τον Ιανουάριο του 2023)

Πόσο έτοιμοι είμαστε να αντιμετωπίσουμε πλημμυρικά φαινόμενα

Τι μπορεί να διδάξει στην Κύπρο η περίπτωση της Θεσσαλίας

Του **ΠΑΥΛΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ**

Το νερό σταδιακά υποχωρεί από την ανατολική Λιβύη και γίνεται ορατή η απόκοσμη καταστροφή. Την ίδια ώρα καθηλώνει ο αριθμός των 7.000 περίπου καταγεγραμμένων νεκρών, ενώ με βάση των αριθμό των αγνοουμένων, ο αριθμός αυτός υπολογίζεται γύρω στις 20.000. Η μεσογειακή κακοκαιρία «Daniel» έπληξε και την Ελλάδα, προκαλώντας ανυπολόγιστες καταστροφές στη Θεσσαλία, ενώ η λίστα των θυμάτων έφτασε τους 17. Επίσης, το ίδιο διάστημα σημειώθηκαν πλημμυρικά φαινόμενα και στη βορειοδυτική Τουρκία και την κεντρική και παράκτια Ισπανία. Καθώς τα καιρικά φαινόμενα στην περιοχή μας παρουσιάζονται όλο και πιο βίαια και ακραία, οι επιστήμονες, οι οποίοι λαμβάνουν υπόψη και τη συχνότητά τους, δηλώνουν όλο και πιο βέβαιοι ότι αυτά συνδέονται με την κλιματική κρίση. Απέναντι σε αυτές τις πρωτόγνωρες συνθήκες, καίριο είναι το ερώτημα για την ετοιμότητα

«Υπάρχει το "Σχέδιο Προμηθέας", το οποίο προβλέπει όλες τις ενέργειες για τα ακραία καιρικά φαινόμενα», δήλωσε στην «Κ» ο εκπρόσωπος Τύπου της Υπηρεσίας Πολιτικής Αμυνας, Παναγιώτης Λιασίδης.

της Κύπρου απέναντι σε κρίσεις πλημμύρας, όπως αυτή που προκάλεσε η καταιγίδα «Daniel», ή και σε ακραία φαινόμενα μικρότερης κλίμακας, από τη στιγμή που κάθε χρόνο –πέρυσι στον Πρωταρά, τις προηγούμενες χρονιές στη Λεμεσό– ακόμα και οι μικρές καταιγίδες δημιουργούν σωρεία προβλημάτων, καθιστώντας τον πολίτη ανήμπορο και απροστάτευτο απέναντι στην ορμητικότητα του νερού.

Εντοπισμός κενών

«Σε γενικές γραμμές, ο σχεδιασμός των αποχετευτικών χρειάζεται δουλειά. Το ζήτημα της απεμπλοκής των χειμάρρων και των ρεμάτων από μπάζα, ή ενδεχομένως της διεύρυνσης της κοίτης τους, έτσι ώστε να υπάρχει ικανοποιητική παροχέτευση του νερού, επίσης χρειάζεται δουλειά, και αν επικεντρωθούμε σε περιπτώσεις ακραίων φαινομένων, που θα μπορούσαν να είναι επικίνδυνα για την ανθρώπινη ζωή, πρέπει να υπάρχει διαρκής και σωστή συνεργασία των φορέων πολιτικής προστασίας με τους φορείς της μετεωρολογικής πρόγνωσης», δήλωσε στην «Κ» ο αναπληρωτής καθηγητής Υδραυλικής και Μηχανικής Ρευστών στο Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου (ΤΕΠΑΚ), Ευάγγελος Ακύλας. «Λυπάμαι να το πω, αλλά αν και η Κύπρος είναι ένα νησί στο οποίο η βροχή πέφτει κατεξοχήν σαν καταιγιδοφόρο φαινόμενο και γενικότερα είναι συχνές οι καταιγίδες –και δεν μιλάω για ακραία γεγονότα–, είναι επίσης συχνές και οι έντονες απορροές από χειμάρρους, ρέματα κτλ., όπως και οι πλημμύρες. Και μην πάτε μόνο στον Πρωταρά πέρυσι, ελάτε στη Λεμεσό, και δείτε για παράδειγμα την οδό Ανεξαρτησίας, που μέχρι πριν από ένα-δύο χρόνια γινόταν "θάλασσα"» τόνισε. Σύμφωνα με τον κ. Ακύλα, αν και στην Κύπρο είναι πιο εύκολο για μία κρίση πλημμύρας να γίνει γρήγορος συντονισμός, λόγω του μικρού μεγέθους της, πρέπει οι ιθύνοντες, συμπεριλαμβανομένων και των σχεδιαστών της αστικής δόμησης, να αρχίσουν να λαμβάνουν υπόψη τους τη δυνατότητα τα ακραία φαινόμενα, αν όχι όπως αυτά στην Ελλάδα, πάντως σίγουρα ακραία, να αρχίσουν να πλήττουν όλο και συχνότερα τη δική μας περιοχή.

«Ο κόσμος δεν γνωρίζει»

Το ζήτημα του βαθμού ετοιμότητας απέναντι σε μία κρίση πλημμύρας φωτίζει από μία άλλη πλευρά ο επικεφαλής επιχειρήσεων του «SupportCY» της Τράπεζας Κύπρου Μάριος Σταύρου, αναδεικνύοντας το ζήτημα της ενημέρωσης και εκπαίδευσης των πολιτών. Ο ίδιος συμμετείχε μαζί με άλλα τρία μέλη της ομάδας του στις προσπάθειες βοήθειας των πλημμυροπαθών στη Θεσσαλία και μεταφέρει στην «Κ» τραγικά κενά, η κάλυψη των οποίων σίγουρα δεν θα απέτρεπε τις τεράστιες ζημιές που προξενεί ένα τόσο ακραίο φαινόμενο, όπως η κακοκαιρία «Daniel», αλλά σίγουρα θα τις μείωνε και συγχρόνως θα ενίσχυε το επίπεδο ασφάλειας των πολιτών. Έχοντας επίγνωση των δεδομένων στην Κύπρο και έχοντας βιώσει τον αντίκτυπο της καταστροφής στη Θεσσαλία, ο κ. Σταύρου κρούει τον κώδωνα του κινδύνου για την έλλειψη ενημέρωσης των Κυπρίων πολιτών ως προς το πώς να αντιδράσουν σε τέτοιες κρίσεις. «Είναι αναρτημένοι στην ιστοσελίδα του Τμήματος Αναπτύξεως Υδάτων οι πλημμυρικοί χάρτες με τις περιοχές υψηλού κινδύνου. Όμως κανένας κάτοικος αυτών των περιοχών δεν έχει ενημερωθεί για το πώς θα ενεργήσει σε μία πλημμύρα», τόνισε.

«Εάν για παράδειγμα ο ποταμός Πεδιαίος κατεβάσει μεγάλες ποσότητες νερού, όπως ο Πηνειός, και ψηλώσει η στάθμη του νερού, ο κόσμος γνωρίζει τι να κάνει; Δεν γνωρίζει. Κι αυτό το έζησα στη Λάρισα. Θα τρέχουμε εκείνη την ώρα και θα τους λέμε: "Ξέρετε, ο τάδε δήμος έχει σακιά με άμμους, και θα έρθουμε να σας φέρουμε να βάλετε μπροστά από την πόρτα σας, για να μην πλημμυρίσετε". Νύχτες ολόκληρες βλέπαμε τον κόσμο να κάνει αυτό το πράγμα, να βάζει σακιά με άμμο μπροστά από τα υποστατικά του, ενώ μπορούσαν να γίνονταν ενέργειες πριν, διότι είχε εκδοθεί μετεωρολογικό δελτίο. Όπως φάνηκε, ο κόσμος δεν αξιολόγησε σωστά τον κίνδυνο, διότι δεν ενημερώθηκε», ανάφερε ο κ. Σταύρου. Την ίδια ώρα τόνισε την ανάγκη για εκπαίδευση των πολιτών σε θέματα πλημμυρών από την παιδική ηλικία. «Όπως εκπαιδεύουμε τα παιδιά για το πώς θα αντιδράσουν σε έναν σεισμό και από τη στιγμή που φαίνεται ότι η ραγδαιότητα και η ακρότητα κάποιων φαινομένων αυξάνεται, λόγω τις κλιματικής κρίσης, είναι αναγκαίο να μάθουν να ενεργούν και απέναντι σε πλημμύρες, αλλά και σε πυρκαγιές», σημείωσε.

Σύμφωνα με τον κ. Σταύρου, στις περιοχές της Ελλάδας που έδωσαν αρωγή για αντλήσεις υδάτων από υποστατικά, διαπίστωσαν έλλειψη ακόμα και αναγκαίων μέτρων μικρής προστασίας, κάτι που, όπως σημείωσε, πρέπει να προσέξουμε και στην Κύπρο. Ενδεικτικά, αναφέρθηκε σε μικρούς οχετούς ομβρίων υδάτων, που δεν μπορούσαν να προσφέρουν ικανοποιητική απορρόφηση νερού, για να αποτρέψουν το πλημμύρισμα κτιρίων. Αναφέρθηκε και σε απουσία μικρών, αλλά πολλές φορές σωτήριων, μέτρων προστασίας, όπως είναι τα κουτιά έκτακτης ανάγκης. «Έχουμε προετοιμαστεί αν –ο μη γένοιτο– χρειαστεί να φύγουμε ανά πάσα στιγμή από το σπίτι μας, είτε για πυρκαγιά, είτε για πλημμύρα, για τα φάρμακα που πρέπει να πάρουμε μαζί μας ή για έναν φακό; Αν τα ψάχνουμε εκείνην την ώρα, θα είναι δύσκολο. Πρέπει να υπάρχει σε κάποιο μέρος του σπιτιού ένα κουτί έκτακτης ανάγκης», είπε.

Σχέδιο Προμηθέας

«Υπάρχει το "Σχέδιο Προμηθέας", το οποίο προβλέπει όλες τις ενέργειες για τα ακραία καιρικά φαινόμενα», δήλωσε στην «Κ» ο εκπρόσωπος Τύπου της Υπηρεσίας Πολιτικής Άμυνας, Παναγιώτης Λιασίδης. Σημείωσε ότι σε περίπτωση πλημμυρών όλα τα τηλεφωνήματα των πολιτών καταλήγουν στην πυροσβεστική, μέσω του 112. «Εμείς, σε συνεργασία με την πυροσβεστική, προβλέπεται να έχουμε ένα άτομο στο Κέντρο Ελέγχου της κάθε επαρχίας. Η πυροσβεστική διαχειρίζεται τα επεισόδια, μαζί τις ομάδες μας, οι οποίες διαθέτουν γύρω στις 60 αντλίες παγκύπρια. Επίσης, έχουμε προμηθευτεί τελευταίως τέσσερις ρυμουλκούμενες αντλίες βαριού τύπου, που σε συνεργασία με την πυροσβεστική θα βοηθήσουν όπου χρειάζεται. Οι εθελοντές-διασώστες που έχουμε είναι εκπαιδευμένοι και στη χρήση δεντροκοπτικών μηχανών από το Τμήμα Δασών, και διαφόρων άλλων εργαλείων, διότι, αν έχουμε μία πλημμύρα, σίγουρα θα έχουμε και αποκοπές δέντρων και αποκλεισμούς δρόμων», ανάφερε. Ερωτηθείς για το ζήτημα της ενημέρωσης των πολιτών, ως προς το πώς θα ενεργήσουν απέναντι σε μία πλημμύρα, ο κ. Λιασίδης είπε ότι κάθε φορά που εκδίδεται από τη Μετεωρολογική Υπηρεσία, είτε κίτρινη είτε πορτοκαλί προειδοποίηση, η Υπηρεσία Πολιτικής Άμυνας εκδίδει τα μέτρα αυτοπροστασίας. Τόνισε ότι αυτές τις μέρες η Υπηρεσία κάνει σκέψεις για τη διεξαγωγή μιας εκστρατείας ενημέρωσης των πολιτών. Για τις περιοχές επικινδυνότητας σημείωσε ότι έγινε ενημέρωση των κατοίκων το 2020, όταν ετοιμάστηκαν οι πλημμυρικοί χάρτες. Συγκεκριμένα ανάφερε ότι έγιναν σε κάθε επαρχία ανοιχτές ενημερώσεις προς τους πολίτες. Σύμφωνα με τον κ. Λιασίδη, η Υπηρεσία μελετά το ενδεχόμενο να επαναλάβει και σήμερα εκείνη την ενημέρωση. Αξίζει να σημειωθεί ότι στις 8 Σεπτεμβρίου το υπουργείο Εσωτερικών έστειλε εγκύκλιο σε όλες τις επαρχιακές διοικήσεις για προληπτικά μέτρα αντιμετώπισης ακραίων καιρικών φαινομένων, ώστε να γίνουν ενέργειες σε δήμους και κοινότητες, όπως ο καθαρισμός και οι επιδιορθώσεις όλων των συστημάτων απορροής και αποχέτευσης ομβρίων υδάτων, οχετών, φρεατίων, γεφυριών, αργακιών κτλ., που μπορεί να εμποδίζουν τη φυσική ροή των νερών.

ΑΡΘΡΟ / *Του δρος* **ΒΥΡΩΝΑ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Πλημμύρες και χωρική ανθεκτικότητα

Τα πρόσφατα ακραία φαινόμενα πλημμύρας στην Ελλάδα, τη Λιβύη και αλλού, κάνουν επιτακτική την ουσιαστική υιοθέτηση της αρχής της χωρικής ανθεκτικότητας (spatial resilience). Ανθεκτική είναι μια περιφέρεια ή μια πόλη που ανακάμπτει και προσαρμόζεται όταν πλήττεται το περιβάλλον της, η οικονομία και ο κοινωνικός της ιστός από απρόβλεπτες καταστροφές, όπως οι πλημμύρες.

Προφανώς, μετά από τέτοια γεγονότα, η κριτική επικεντρώνεται στις παραλείψεις της διοίκησης να προβλέψει και να προλάβει με έργα και δράσεις που, είτε είχαν σχεδιαστεί και δεν υλοποιήθηκαν, είτε δεν είχαν μελετηθεί. Η κριτική αυτή πηγάζει από την απαίτηση μετριασμού (mitigation) των επιπτώσεων από την κλιματική κρίση και από το αίτημα για επάνοδο, με τις λιγότερες δυνατές απώλειες, στην κατάσταση που υπήρχε πριν από την καταστροφή. Στην πράξη όμως τα σφοδρά κλιματικά φαινόμενα έχουν τέτοια ένταση και σύνθετες επιπτώσεις που καθιστούν πολλές φορές αδύνατη την επιστροφή στην αφετηρία. Για παράδειγμα, μετά από τις έντονες πλημμύρες στη Θεσσαλία έχουν καταστεί ορισμένες δομημένες περιοχές γεωλογικά ακατάλληλες, και σύμφωνα με διακεκριμένους ειδικούς προτείνεται να μετακινηθούν ολόκληροι οικισμοί.

Δεν μιλούμε δηλαδή για μετριασμό ή επαναφορά στο σημείο 0 αλλά για μια νέα κατάσταση. Για να προσαρμοστεί σε αυτήν ομαλά η κοινωνία, η οικονομία και το περιβάλλον, απαιτούνται εξειδικευμένα νομικά εργαλεία, δυνατότητα άντλησης πόρων και ευέλικτη διαχείριση της κρατικής και ιδιωτικής γης, δυνατότητες που δεν παρέχονται εύκολα από ένα συμβατικό πολεοδομικό ή χωροταξικό σύστημα. Για τον λόγο αυτό, πολλές πόλεις και περιφέρειες θέτουν σε ισχύ την Κλιματική και Περιβαλλοντική Κατάσταση Έκτακτης Ανάγκης (CED – Climate Emergency Declaration). Η CED αποτελεί ένα εργαλείο που δίνει από τη μία κατευθύνσεις στις αρχές να προσαρμόσουν τον χώρο σε συνθήκες κρίσης, από την άλλη όμως στοχεύει στη διαφάνεια και στη συμπόρευση της κοινωνίας και των εμπλεκομένων φορέων στην ανάγκη για ανθεκτικότητα και προσαρμογή (adaptation). Πολλές ευρωπαϊκές χώρες έχουν συντάξει CED μετά από σχετική απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (2019/2930 RSP) που παράλληλα εισηγείται αλλαγή της φιλοσοφίας ανάπτυξης, ειδικότερα κλάδων όπως η γεωργία, το εμπόριο, οι μεταφορές, η ενέργεια και οι επενδύσεις σε υποδομές και δημόσια έργα.

Το βασικό ερώτημα δεν είναι πλέον πώς θα μειωθούν οι επιπτώσεις από μια ενδεχόμενη πλημμύρα ή άλλη καταστροφή, για να συνεχίσουμε από εκεί που μείναμε, αλλά πώς θα προσαρμοστούμε καλύτερα στις νέες, μη αναστρέψιμες συνθήκες που ενδεχομένως θα δημιουργηθούν. Η προσαρμογή ξεκινά από το πιο σημαντικό που είναι η διαφύλαξη της ανθρώπινης ζωής και της δημόσιας υγείας. Σε δεύτερο επίπεδο, η κάθε κοινωνία, ήδη μέσα από τον σχεδιασμό σεναρίων προσαρμογής της και πριν ακόμα προκύψει η καταστροφή, θα πρέπει να μπορεί να απαντήσει σε δύσκολα διλήμματα και να ιεραρχήσει προτεραιότητες, όπως, για παράδειγμα, πού θα δοθεί το βάρος μιας αποκατάστασης; Στις δημόσιες υποδομές ή στις ιδιωτικές περιουσίες; Στη γεωργία ή στον τουρισμό; Στις φυσικές ή στις παραγωγικές εκτάσεις; Ή, ποιες οικονομικές δραστηριότητες θα πρέπει ίσως να αλλάξουν ή να εγκαταλειφθούν;

Στην Κύπρο έχει γίνει ένα πρώτο βήμα, τόσο από κρατικές υπηρεσίες όσο και από ερευνητικά ιδρύματα, όσον αφορά τη συλλογή και ανάλυση των δεδομένων που μπορούν να δώσουν εκτιμήσεις για το εύρος πιθανών καταστροφών. Ο κίνδυνος πλημμύρας είναι ήδη χαρτογραφημένος και διαθέσιμος. Έχουν δημοσιευτεί επίσης εξειδικευμένες αναλύσεις ρίσκου για ακίνητα σε εύληπτη μορφή και υπήρξε δημόσιος προβληματισμός επί αυτού. Ερευνητικά Κέντρα, όπως το Frederick Research Center στο πανεπιστήμιο μας, ασχολήθηκαν με εξειδικευμένη εκτίμηση ρίσκου για αστικές περιοχές και με ψηφιακά εργαλεία υποστήριξης των ενεργειών για τις πρώτες ώρες ή μέρες μετά από μια πλημμύρα. Εξακολουθεί να μας λείπει η μακροχρόνια διάσταση, η χαρτογράφηση της μελλοντικής ανάπτυξης στο σύνολο του εδάφους, ο χωροταξικός σχεδιασμός και τα συμφωνημένα με την κοινωνία σενάρια για την ανθεκτικότητα και την προσαρμογή.

*Ο δρ Βύρων Ιωάννου είναι αναπληρωτής καθηγητής στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών της Πολυτεχνικής Σχολής του Πανεπιστημίου Frederick.

ΘΕΣΣΑΛΙΑ

Η ΖΩΗ ΜΕΤΑ ΤΙΣ ΛΑΣΠΕΣ

720.000

στρέμματα έχουν πλημμυρίσει, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων αποτελεί αγροτική γη.

85.000

ζώα (αγελάδες, αιγοπρόβατα και γουρούνια) έχουν χαθεί.

1 δισ.

ευρώ ήταν το 2020 το αγροτικό ΑΕΠ στη Θεσσαλία.

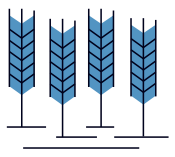

1/3

της εθνικής παραγωγής σε σιτάρι και κριθάρι παράγεται στην περιοχή.

1η

σε παραγωγή βαμβακιού, μελιού και βιομηχανικής ντομάτας.

19%

των κτηνοτροφικών φυτών παράγεται στη Θεσσαλία, η οποία ταυτόχρονα αποτελεί τη μεγαλύτερη μελισσοκομική περιφέρεια.

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΕΙΣ: ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΑΒΡΑΜΙΔΗΣ

Η Θεσσαλία συμμετέχει στο 5,5% του ΑΕΠ της χώρας σε αγροτικά προϊόντα. Μετά το σαρωτικό πέρασμα του «Daniel», όλα πρέπει να ξαναφτιαχτούν από το μηδέν. Η πρόκληση είναι αυτή τη φορά να φτιαχτούν σωστά.

Αναζητώντας νέο παραγωγικό μοντέλο για τον κάμπο

Επιστήμονες απαντούν στα ζωτικά ερωτήματα για την επανεκκίνηση της γεωργίας και της κτηνοτροφίας

Της **ΤΑΝΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΠΟΥΛΟΥ**

Κάθε ημέρα που περνάει αποκαλύπτονται όλο και περισσότερο τα τεράστια προβλήματα που θα αντιμετωπίσει η πλέον παραγωγική περιφέρεια της χώρας, η Θεσσαλία, μετά τις καταστροφές που έφερε η κακοκαιρία «Daniel» σε αγροτική, βιομηχανική και βιοτεχνική παραγωγή, επιχειρήσεις, υποδομές και σπίτια. Προβλήματα τα οποία θα διαχυθούν και θα επηρεάσουν ολόκληρη τη χώρα, με αύξηση των τιμών και έλλειψη βασικών προϊόντων.

Από τα 720.000 στρέμματα τα οποία πλημμύρισαν, το μεγαλύτερο ποσοστό αποτελεί αγροτική γη. Περισσότερα από 85.000 ζώα (αγελάδες, αιγοπρόβατα και γουρούνια) έχουν πνιγεί και οι υποδομές των στάβλων έχουν καταστραφεί. Παράλληλα, εργοστάσια επεξεργασίας και μεταποίησης αγροτικών προϊόντων έχουν θαφτεί κάτω από τη λάσπη. Οι καταστροφές στο οδικό δίκτυο καθιστούν τη μεταφορά των αγροτικών προϊόντων που έχουν διασωθεί εξαιρετικά δυσχερή.

Είναι φανερό ότι το παραγωγικό μοντέλο στη Θεσσαλία θα πρέπει να οικοδομηθεί από την αρχή, κυριολεκτικά να αναγεννηθεί από τις λάσπες. Είναι η ώρα να επιλέξουμε: Θα ξαναφτιάξουμε τα πράγματα όπως ήταν, περιμένοντας την επόμενη καταστροφή; Θα ξανακλείσουμε τα ρέματα που άνοιξαν οι χείμαρροι, καθώς το νερό έψαχνε «δρόμο» να προχωρήσει; Θα φυτέψουμε σε εκτάσεις που πλημμυρίζουν ξανά και ξανά; Θα ρίξουμε περισσότερα λιπάσματα για να αποδώσει το έδαφος που έχει εξαντληθεί; Το μοντέλο εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων στη Θεσσαλία εδώ και δεκαετίες δοκιμάζει τις αντοχές του οικοσυστήματος. Υπεράντληση υδάτων, διάβρωση εδαφών, τα οποία γίνονται όλο και πιο ευάλωτα, με σαφή σημάδια ερημοποίησης, και χάνουν την παραγωγικότητά τους. Αυξανόμενες ανάγκες λίπανσης και νερού, και στο βάθος η εκτροπή του Αχελώου που θα έσωζε τον κάμπο διαλύοντας κάθε έννοια οικολογικής ισορροπίας. Εχουν ξοδευθεί δισεκατομμύρια σε αντιπλημμυρικά έργα, τα οποία όμως δεν κατάφεραν αυτή τη φορά ούτε να περιορίσουν το μέγεθος της καταστροφής.

Η Θεσσαλία συμμετέχει στο 5,5% του ΑΕΠ της χώρας σε αγροτικά προϊόντα και διψάει για νερό όλο και περισσότερο. Ταυτόχρονα, μέσα σε μόλις τρία χρόνια έχει πνιγεί δύο φορές από τεράστιες ποσότητες νερού («Ιανός» και «Daniel») που έπεσε ραγδαία μέσα σε ελάχιστο χρονικό διάστημα. Εφόσον η παραγωγική βάση της μεγαλύτερης παραγωγικής περιφέρειας της χώρας θα χρειαστεί να φτιαχτεί από την αρχή είναι μια ευκαιρία να κάνουμε τα πράγματα αλλιώς, οικοδομώντας ένα σύστημα περισσότερο ανθεκτικό και βιώσιμο στις συνθήκες της κλιματικής κρίσης.

Με αυτά τα ερωτήματα η «Κ» απευθύνθηκε σε επιστήμονες πολλών ειδικοτήτων προκειμένου να αναζητηθούν και να καθοριστούν οι βασικές προκλήσεις για την επόμενη ημέρα στη Θεσσαλία. Στην έρευνα συμμετείχαν: Οι ερευνητές του Ινστιτούτου Βιομηχανικών και Κτηνοτροφικών Φυτών του ΕΛΓΟ «ΔΗΜΗΤΡΑ» δρ Δημήτριος Βλαχοστέργιος (γεωπόνος, γενετική βελτίωση φυτών), δρ Μιλτιάδης Τζιουβαλέκας (χημικός μηχανικός, περιβαλλοντική χημεία), δρ Χρήστος Νούλας (γεωπόνος, γονιμότητα εδάφους), δρ Ελευθέριος Ευαγγέλου (γεωπόνος, ποιότητα εδάφους), ο κ. Δημήτρης Γούσιος (δρ Γεωγραφίας και Χωροταξίας), η κ. Εφη Λαζαρίδου, CEO του οργανισμού Νέα Γεωργία - Νέα Γενιά που υλοποιεί προγράμματα του Γεωπονικού Πανεπιστημίου με τη χορηγία του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος και έχει υποστηρίξει περισσότερους από 3.500 νέους ανθρώπους και δεκάδες νεοφυείς και μικρές αγροδιατροφικές επιχειρήσεις, και ο κ. Αθανάσιος Τσαυτάρης, καθηγητής Γενετικής στο Τμήμα Γεωπονίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και πρώην υπουργός Γεωργίας.

Καθώς τουλάχιστον επτά χωριά παραμένουν κάτω από τα νερά και χιλιάδες αγρότες και παραγωγοί δεν θα έχουν εισόδημα για τους επόμενους μήνες ή και χρόνια, ενώ τα σπίτια τους είναι μη κατοικήσιμα, είναι πολύ πιθανό να αποφασίσουν να εγκαταλείψουν για πάντα τη γεωργοκτηνοτροφική παραγωγή. Η μετεγκατάσταση αγροτών και κτηνοτρόφων σε ασφαλέστερες περιοχές, με την παροχή συγκεκριμένων διευκολύνσεων και κινήτρων, θα μπορούσε να βοηθήσει στη διατήρηση της παραγωγικής βάσης με όρους βιωσιμότητας.

INTIME NEWS

Τρακτέρ διασχίζουν τον υδάτινο κόσμο που προκάλεσε ο «Daniel», εκεί όπου μέχρι πρότινος ήταν χωράφια. Η αγροτική παραγωγή στον Θεσσαλικό Κάμπο πρέπει να οργανωθεί από την αρχή, σε νέες βάσεις, με υποδομές προσαρμοσμένες στα δεδομένα που δημιουργεί η κλιματική κρίση.

1

Πώς πρέπει να οργανωθεί τώρα η αντιπλημμυρική άμυνα;

Το υδρογραφικό δίκτυο της Θεσσαλίας ήταν πολύπλοκο και πολυσχιδές έως πριν από μερικές δεκαετίες. Ο δρόμος που ακολούθησε η αγροτική παραγωγή στηρίχθηκε σε εντατικές καλλιέργειες με κυρίαρχο το βαμβάκι, το οποίο επιδοτήθηκε από την Ε.Ε., το καλαμπόκι και τη βιομηχανική ντομάτα, αλλά η ανάπτυξη του αστικού ιστού έφερε έργα που περιόρισαν τη ροή των ποταμών και έκλεισαν τον δρόμο των ρεμάτων. Είναι χαρακτηριστικό, επισημαίνουν οι επιστήμονες, ότι τόσο στον «Ιανό» όσο και τώρα στον «Daniel» μεγάλες ποσότητες νερού θυμήθηκαν τα παλιά μονοπάτια τους, με αποτέλεσμα να ξυπνήσουν ξεχασμένα ρέματα τα οποία διέλυσαν τις ανθρώπινες κατασκευές στο πέρασμά τους: δρόμους, γέφυρες, φράγματα. Θα πρέπει να επανασχεδιάσουμε τα έργα με βάση τη φυσική ροή σε συνεργασία με τις τοπικές κοινωνίες που γνωρίζουν για ποιους λόγους πνίγονται, όπως λένε οι ίδιες. Τα αντιπλημμυρικά έργα που εξαγγέλλονται είναι φαραωνικά και έχουν στόχο να τιθασεύσουν, να νικήσουν τη φύση. Ωστόσο, τα νέα επιστημονικά δεδομένα κατατείνουν προς περισσότερο ήπιες παρεμβάσεις, όπως ένα δίκτυο μικρών φραγμάτων σε πολλά σημεία της φυσικής ροής των υδάτων.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα της επεκτατικής αντίληψης των ανθρώπων που επικράτησε για δεκαετίες στη Θεσσαλία σε σχέση με το φυσικό περιβάλλον είναι αυτό της λίμνης Κάρλας, η οποία αποξηράνθηκε το 1962 για να αυξηθούν οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις στην περιοχή, που έφθαναν τα 190.000 στρέμματα. «Ένα μεγάλο γεωργικό έργο», όπως παρουσιάστηκε τότε. Πενήντα χρόνια αργότερα, υπό το βάρος των οικολογικών προβλημάτων που προέκυψαν, επιχειρήθηκε η ανασύσταση ενός τμήματος της λίμνης, έκτασης περίπου 35.000 στρεμμάτων. Στην πρόσφατη κακοκαιρία χιλιάδες στρέμματα στη λίμνη, καλλιεργήσιμες εκτάσεις και σπίτια κατακλύστηκαν από νερό. Το κανάλι που είχε δημιουργηθεί για την αποστράγγιση και διοχέτευε το νερό στη θάλασσα, δεν επαρκεί. Μέχρι το βράδυ της Πέμπτης τα Κανάλια Μαγνησίας, ο Ριζόμυλος, το Στεφανοβίκειο, η Σωτήριος, η Νίκη και το Αχίλλειο κινδύνευαν να κατακλυστούν.

2

Πότε θα μπορέσουν ξανά να σπείρουν στον κάμπο;

Σε αντίθεση με όσα έχουν διατυπωθεί, το πότε η γη θα μπορέσει και πάλι να καλλιεργηθεί και να είναι αποδοτική έχει σχέση με πολλούς παράγοντες. Οι γεωπόνοι συμβουλεύουν τους αγρότες να μην μπουν στα χωράφια τους πριν στεγνώσουν εντελώς. Επίσης, οι αγρότες δεν πρέπει να μπουν στα χωράφια τους με βαριά μηχανήματα για να μη συμπιέσουν το έδαφος που έχει απομείνει. Η δυνατότητα καλλιέργειας των κτημάτων τους επόμενους μήνες εξαρτάται από τη θέση τους αλλά και από το πόσο καιρό έμειναν κάτω από το νερό. Πολλές εκτάσεις θα είναι δύσκολο να καλλιεργηθούν, γιατί για πολύ καιρό θα έχουν πολλή υγρασία, οπότε δεν θα μπορούν να γίνουν πολλές προκαταρκτικές εργασίες.

Στους αγρούς που έχει επικαθίσει ίζημα κάτω από 20 εκατοστά χρειάζεται σειρά εργασιών, ώστε το ίζημα να ενσωματωθεί στο έδαφος. Οταν το ίζημα ξεπερνάει τα 20 εκατοστά είναι πολύ πιθανό να μην είναι δυνατή η καλλιέργεια. Οι αγρότες θα πρέπει να εκτιμήσουν τη γονιμότητα του εδάφους με τις νέες συνθήκες, έτσι ώστε να υπάρχει και εκτίμηση του κόστους καλλιέργειας. Στα σημεία από όπου πέρασαν οι χείμαρροι και παρέσυραν το έδαφος ενδεχομένως να χρειαστεί μεταφορά εδάφους, εργασία που θα πρέπει να αποτιμηθεί οικονομικά.

Κάθε παραγωγός θα πρέπει να εκτιμήσει το κάθε ένα από τα χωράφια του χωριστά.

Στις περιοχές όπου υπάρχει κλίση του εδάφους για να περιοριστεί η διάβρωση είναι καλό να γίνει σπορά, ώστε να υπάρξει φυτοκάλυψη στη διάρκεια του χειμώνα. Επίσης, η κάλυψη θα βοηθήσει στην αποκατάσταση της φυσικής του κατάστασης.

3

Θα πρέπει να στραφούν οι αγρότες σε άλλες καλλιέργειες;

Το επιστημονικό προσωπικό στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας ήδη έχει προχωρήσει στην αναζήτηση ποικιλιών βαμβακιού, σιτηρών και καλαμποκιού που έχουν μεγαλύτερη ανθεκτικότητα στις συνθήκες που διαμορφώνονται με την κλιματική αλλαγή. Επίσης υπάρχουν τεχνικές καλλιέργειας, όπως η γεωργία ακριβείας, που μπορούν να προσφέρουν λύσεις.

Το επιστημονικό προσωπικό της Θεσσαλίας είναι διατεθειμένο να προσφέρει και να βοηθήσει στη διαμόρφωση ενός στρατηγικού σχεδίου ανάκαμψης για την περιοχή. Εφόσον, βέβαια, κληθεί. Η συνεργασία πολλών επιστημονικών κλάδων είναι η οριζόντια διάχυση των πληροφοριών, είναι απαραίτητη, τονίζουν.

4

Πώς θα αποκατασταθεί το ζωικό κεφάλαιο;

Είναι ανάγκη να αξιολογηθεί άμεσα η δυνατότητα αναπλήρωσης με εντός Ελλάδας αγοραπωλησίες και να διερευνηθεί ενδεχόμενο διακρατικών συμφωνιών για διευκόλυνση εισαγωγών ζωικού κεφαλαίου από όμορες χώρες, ώστε οι φάρμες που έχασαν τα ζώα τους να μπορέσουν να ξαναξεκινήσουν άμεσα. «Μόλις δύο ημέρες πριν από την καταστροφή είχα ξεχρεώσει τη μηχανή αρμέγματος, κόστους 40.000 ευρώ. Μπορώ να την επισκευάσω, αλλά φυσικά δεν θα είναι το ίδιο», λέει ενδεικτικά ο 30χρονος κτηνοτρόφος Δημήτρης Φιλίππου που έχασε τα ζώα του μία φορά στον «Ιανό» το 2020 και ακόμη μία φορά τώρα. «Είχα κάνει διακανονισμό χρεών για δέκα χρόνια. Εχουμε φθάσει στον τέταρτο χρόνο και έχω πληρώσει ανελλιπώς όλες τις δόσεις. Ομως τώρα και για αρκετό καιρό δεν θα μπορώ να πληρώσω», λέει ο κτηνοτρόφος Γιώργος Διδάγγελος που έχασε 6.635 γουρούνια όλων των ηλικιών στην κακοκαιρία. «Θα μου πάρουν και το σπίτι;», αναρωτιέται. Οι αποζημιώσεις αποτελούν ένα πρώτο μέτρο στήριξης, ωστόσο χρειάζεται η εκπόνηση σχεδίου αφού διερευνηθούν οι πραγματικές ανάγκες που έχουν οι αγρότες, αλλά και συνολικά ο πληθυσμός στις πληγείσες περιοχές.

5

Τι παρενέργειες θα έχει η καταστροφή των ζωοτροφών;

Η Θεσσαλία παράγει μεγάλη ποσότητα ζωοτροφών, οι οποίες χρησιμοποιούνται όχι μόνο για τη διατροφή των ζώων στην ίδια περιφέρεια. Η Ηπειρος, που διαθέτει επίσης μεγάλο ζωικό κεφάλαιο, προμηθεύεται ζωοτροφές από τη Θεσσαλία. Μεγάλες ποσότητες ζωοτροφών θα λείψουν από την παραγωγή και θα πρέπει να βρεθεί τρόπος να αναπληρωθούν, ενώ μάλιστα οι τιμές των ζωοτροφών έχουν αυξηθεί υπερβολικά. Στη Θεσσαλία παράγεται το 19,4% του πρόβειου γάλακτος και το 13,7% του αιγείου γάλακτος, η πρώτη ύλη για να παρασκευαστεί η φέτα. Χρειάζονται: άμεση κτηνιατρική μέριμνα και παροχή ζωοτροφών στις πληγείσες εκμεταλλεύσεις όπου επέζησε ζωικό κεφάλαιο, προκειμένου αυτό να διασωθεί.

Η μέθοδος Μπαρτζώκα στο επιτελικό ναρκοπέδιο

Ζάλισε την κυβέρνηση το ροτέισον;

Του **ΠΑΥΛΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ**

Η τελευταία φήμη που κυκλοφορεί μεταξύ μελών της κυβέρνησης που ανταλλάσσουν κρυπτογραφημένα μηνύματα (ελπίζοντας ότι έτσι η επικοινωνία τους παραμένει εμπιστευτική) είναι ότι ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης επέβαλε ροτέισον (κυκλική εναλλαγή υπουργών) εμπνεόμενος από τον χώρο του μπάσκετ, αφού ο προπονητής Γιώργος Μπαρτζώκας εφαρμόζει με επιτυχία το μοντέλο αυτό στον Ολυμπιακό. Οι πιο μυημένοι συμπληρώνουν ότι ο πρώτος διδάξας στην ελληνική κρατική μηχανή μπορεί να είναι ο γενικός γραμματέας Δημοσίων Εσόδων Γιώργος Πιτσιλής, ο οποίος ήδη από το λυκόφως της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ, στις αρχές του 2019, εφάρμοσε την «κυκλική μετακίνηση υπαλλήλων» στις εφορίες. «Ξεσπιτώνονται εφοριακοί», ήταν ένας από τους τίτλους της ειδησεογραφίας της εποχής. Ο λόγος του «πιτσιλικού» ροτέισον, όπως μεταδιδόταν από αρμόδιες πηγές, ήταν η πρόληψη της διαφθοράς. Όταν ένας υπάλληλος ριζώνει σε μια θέση εξουσίας, είναι πιθανό να αναπτύσσονται υπερβολικές «σχέσεις αλληλεγγύης» με πρόσωπα που διαλέγονται μαζί του για το νόημα της ζωής.

Κάτι ανάλογο μπορεί να εξυπηρετεί το μαζικό «ξεσπίτωμα υπουργών» (πλην της αμετακίνητης Λίνας Μενδώνη στο υπουργείο Πολιτισμού) που πραγματοποιήθηκε με την ορκωμοσία της κυβέρνησης στις 27 Ιουνίου 2023. Μόνο που μια σειρά από... «στραβές στη βάρδια» (πυρκαγιές, Κροάτες χούλιγκαν, πλημμύρες, δολοφονία επιβάτη πλοίου) έδειξε ότι η κυβέρνηση αποτελείται από υπουργούς που είναι ακόμη ζαλισμένοι από την περιστροφή που υπέστησαν, με αποτέλεσμα να αδυνατούν να διαχειριστούν τα προβλήματα με αυτοπεποίθηση και αποτελεσματικότητα.

Ο περιορισμός της ισχύος των υπουργών έχει απασχολήσει τους πρωθυπουργούς της Μεταπολίτευσης. Οι μετακινήσεις υπουργών σε άλλα υπουργεία (δηλαδή το ροτέισον) δεν είναι μια μητσοτακική επινόηση. Συχνά πρωθυπουργοί κατέφυγαν σε αυτό το μέτρο. Μόνο που ο Κυριάκος Μητσοτάκης, όπως λένε οι επικριτές του, εφάρμοσε σε ακραίο βαθμό το μέτρο αυτό, με αποτέλεσμα η μουρμούρα μέσα στην κυβέρνηση κατά του ροτέισον (που εκδηλώθηκε από την πρώτη μέρα) να έχει ενισχυθεί εσχάτως. Μάλιστα ορισμένοι υπουργοί έχουν αρχίσει να απογοητεύονται για δύο λόγους, αλλά προτού αναφέρουμε τους λόγους αυτούς οφείλουμε να υπογραμμίσουμε τα θετικά του ροτέισον για τα οποία ο πρωθυπουργός ήταν απολύτως πεπεισμένος όταν μία ημέρα πριν από τις εκλογές του Ιουνίου, σε ερώτηση δημοσιογράφων για το νέο υπουργικό συμβούλιο, απάντησε κοφτά: «Όλοι στο ροτέισον. Οι θέσεις είναι πεπερασμένες, οι φιλοδοξίες είναι ατελείωτες».

«Το ροτέισον χρειάζεται για να μη σκουριάζουν οι υπουργοί στις ίδιες καρέκλες και για να φρεσκάρονται τα υπουργικά γραφεία με νέες ιδέες».

«Μόνη ρεαλιστική επιλογή»

Οπως λένε στην «Κ» συνομιλητές του πρωθυπουργού, το ροτέισον είναι η μόνη ρεαλιστική επιλογή για την ανανέωση ενός κυβερνητικού σχήματος και επιπλέον χρειάζεται για να μη σκουριάζουν οι υπουργοί στις ίδιες καρέκλες, για να μην πλήττουν κάθε μέρα με τα ίδια και τα ίδια, αλλά και για να φρεσκάρονται τα υπουργικά γραφεία με νέες ιδέες. Μετά τέσσερα χρόνια πολλοί υπουργοί, ακόμη και οι καλύτεροι, αισθάνονται ότι έχουν κλείσει τον κύκλο τους σε ένα υπουργείο. Ο,τι μεταρρυθμίσεις ήταν να κάνουν τις έκαναν. Τι άλλο πια να μεταρρυθμίσουν; Τους εαυτούς τους; Τις γραμματείς τους; Τα έπιπλα; Εγκλωβίζονται σε φάση διαχείρισης. Το ροτέισον υποτίθεται ότι είναι βάλσαμο κατά της ανίας, ότι μπορεί να τους ξαναδώσει τον χαμένο μεταρρυθμιστικό οίστρο τους. Κι εδώ εκδηλώνεται η αντίφαση. Ναι, οι μεταρρυθμίσεις χρειάζονται κέφι, αλλά χρειάζονται και γνώση.

Πώς θα εκφραστεί ο «μεταρρυθμιστικός οίστρος» όταν οι υπουργοί χρειάζονται τουλάχιστον έξι μήνες (κάποιοι υπουργοί μιλούν ακόμη και για δύο χρόνια!) μέχρι να μάθουν το υπουργείο τους και να μπορούν να το διοικήσουν με αποτελεσματικότητα και αυτοπεποίθηση; Η απάντηση των υποστηρικτών του ροτέισον είναι ότι οφείλουν να μπορούν χάρη στους δυναμωτικούς «μπλε φακέλους» που έλαβαν στο πρώτο υπουργικό συμβούλιο και οι οποίοι περιέχουν όλες τις δράσεις που πρέπει να υλοποιήσουν. Υπενθυμίζουμε ότι το επιτελικό κράτος των υφυπουργών παρά τω Πρωθυπουργώ και των υπουργών Επικρατείας σχεδιάζει τις πρωτοβουλίες, παρακολουθεί την παραγωγή του κυβερνητικού έργου και βαθμολογεί τους υπουργούς. Αυτή η πατερναλιστική προσέγγιση, όμως, εκλαμβάνεται σχεδόν από όλους τους υπουργούς ως συνώνυμη της «υπαλληλοποίησής» τους. Κάποιοι στις κατ' ιδίαν συζητήσεις τους ανασύρουν από τη μνήμη τους τη φράση που είπε ο Κώστας Σημίτης (ως υπουργός) στον Ανδρέα Παπανδρέου το 1995, ότι «οι υπουργοί δεν είναι υπάλληλοι», αλλά ουδείς μέχρι στιγμής έχει τολμήσει να πει κάτι ανάλογο στον Κυριάκο Μητσοτάκη. Το λένε όμως στον διάλογο με τον εαυτό τους (και με τους δημοσιογράφους).

Οταν ένας υπουργός θεωρεί ότι το Μέγαρο Μαξίμου τον αντιμετωπίζει ως υπάλληλο (ή ως μια ομιλούσα κεφαλή δίπλα σε υφυπουργούς-τεχνοκράτες με γνώση του τομέα τους, όπως συμβαίνει σε ορισμένα υπουργεία όπου κάποιοι δουλευταράδες γενικοί γραμματείς προήχθησαν σε υφυπουργούς), τότε χάνει τον ενθουσιασμό του, αδρανοποιείται και αναπτύσσει κυνισμό. Ο κυνισμός συνδυάζεται με τον ίλιγγο και την υψοφοβία που αισθάνονται όσοι υπουργοί από τη μια πλευρά δεν έχουν την ελευθερία για να αναπτύξουν έναν δικό τους πολιτικό βηματισμό και από την άλλη διαπιστώνουν ότι το ύψος των ευθυνών τους είναι αντιστρόφως ανάλογο της γνώσης που διαθέτουν για να διατηρήσουν την ισορροπία τους στο πεδίο που ανέλαβαν. Η υπαλληλοποίηση που αισθάνονται και η συνειδητοποίηση ότι τοποθετήθηκαν σε υπουργεία για τα οποία δεν γνωρίζουν τίποτα είναι οι δύο αιτίες που σπρώχνουν ορισμένους υπουργούς στην πολιτική κατάθλιψη. Οπως υπογραμμίζει μέλος του υπουργικού συμβουλίου, σε μια εποχή μεγάλων ταχυτήτων και ξαφνικών κρίσεων, «όλα τα παραπάνω συμβάλλουν συχνά σε κυβερνητικό βραχυκύκλωμα». Η νέα κυβέρνηση εξαιτίας όλων των παραπάνω λειτουργεί με πολύ αργούς ρυθμούς, ενώ οι υπουργοί, όταν έρχονται αντιμέτωποι με κρίσεις, δεν μπορούν να κάνουν παρά μόνο «δηλώσεις ενσυναίσθησης», που δείχνουν στην πράξη ότι ο κρατικός μηχανισμός σχεδόν σε κάθε υπουργείο δεν έχει πραγματικό πολιτικό προϊστάμενο.

Οι «σοκαρισμένοι»

Κάποιοι υπουργοί δεν είναι τόσο καλοί στην ενσυναίσθηση, με αποτέλεσμα οι δηλώσεις τους να ζωντανεύουν το Χ (πρώην Twitter) περισσότερο από όσο θα έπρεπε. Τότε η τιμωρία έρχεται με επιβεβλημένες από το Μαξίμου παραιτήσεις, κάτι που τρομοκρατεί ακόμη περισσότερο τους εναπομείναντες, οι οποίοι βλέπουν ότι ο Κυριάκος Μητσοτάκης μπορεί να συγχωρήσει τα πάντα, αλλά όχι την έλλειψη ενσυναίσθησης. «Είμαι σοκαρισμένος», ομολόγησε πρόσφατα υπουργός σε συνομιλητή του μόλις έμαθε για την παραίτηση του υπουργού Ναυτιλίας Μιλτιάδη Βαρβιτσιώτη. «Εννοείται ότι δεν πρόκειται να βγω στην τηλεόραση για τίποτα».

Βετεράνοι πολιτικοί παραδέχονται ότι παρά τα πάνω από 40 χρόνια στην Ευρώπη, η Ελλάς δεν διαθέτει «γαλλική» δημόσια διοίκηση που να λειτουργεί αυτόνομα, χωρίς υπουργικό μαστίγωμα, χωρίς υπουργούς-ακτιβιστές, που να μπορούν να δράσουν πολιτικά και τεχνοκρατικά και να κινητοποιήσουν τον κρατικό μηχανισμό (συχνά με θεσμικές πατέντες, με ηρωισμούς και με δικούς τους ανθρώπους-κομάντο σε θέσεις-κλειδιά). Ολα αυτά είναι αρκετά για να εξηγήσουν γιατί το ροτέισον μπορεί να έχει δώσει νίκες και πρωταθλήματα στην ομάδα μπάσκετ του Ολυμπιακού ή να λειτουργεί (;) στις εφορίες, αλλά έχει οδηγήσει πολλούς υπουργούς και την ίδια την κυβέρνηση μέσα σε μόλις δύο μήνες στο όριο του βέρτιγκο (περιδίνηση).

Στο «μπλοκάκι» του Μητσοτάκη

Από την κυβέρνηση της Ν.Δ. του 2019 σε αυτή του 2023 σχεδόν όλοι, άλλαξαν θέσεις – πλην της αμετακίνητης Λίνας Μενδώνη. Πολλοί υπουργοί μετακινήθηκαν. Τον Ιούνιο, ο Κυριάκος Μητσοτάκης είχε υπερασπιστεί τη συγκεκριμένη στρατηγική: «Όλοι στο ροτέισον. Οι θέσεις είναι πεπερασμένες, οι φιλοδοξίες είναι ατελείωτες». Ωστόσο, σχεδόν τρεις μήνες μετά, πολλοί υπουργοί μοιάζουν ζαλισμένοι από την περιστροφή...

Ο πόλεμος των δέκα ημερών (σε Κάμπο και Μαξίμου)

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

Στις Ειδικές Δυνάμεις υπάρχει η λεγόμενη «διαβολοβδομάδα», όπου οι νεοσύλλεκτοι περνούν τις πιο δύσκολες δοκιμασίες ενόψει της θητείας τους. Για την κυβέρνηση αυτό το διάστημα ήταν πολύ μεγαλύτερο, καθώς τις φωτιές του καλοκαιριού διαδέχθηκε η πρωτοφανής καταιγίδα με την ονομασία «Daniel» που πλημμύρισε τη Θεσσαλία, ταρακουνώντας το κυβερνητικό οικοδόμημα.

Η Τετάρτη ήταν η ημέρα-ορόσημο, καθώς το ξημέρωμά της βρήκε χωριά πλημμυρισμένα και τον πρώτο νεκρό από την κακοκαιρία. Οι πρώτες διασώσεις είχαν ξεκινήσει, ο Γιάννης Μπρατάκος είχε πάει ήδη στη Λάρισα, αλλά από την ίδια τη ροή των πραγμάτων φαινόταν πως έρχεται μια άνευ προηγουμένου καταστροφή.

Στις αλλεπάλληλες συσκέψεις που γίνονταν στο Μαξίμου είχε αρχίσει να μπαίνει το αίσθημα της ανασφάλειας, καθώς κανείς δεν μπορούσε με βεβαιότητα να ξέρει πόσοι κάτοικοι υπήρχαν στα χωριά την ώρα που πλημμύριζαν. Στο Μαξίμου κανείς δεν αποδέχθηκε την άποψη πως το φαινόμενο μπορούσε να αναχαιτιστεί. Εκεί όμως που υπήρχε ένα μούδιασμα ήταν στο πόσο γρήγορα κινητοποιήθηκε η κρατική μηχανή, αφού είχε συμβεί ήδη το κακό. Ενώ το φαινόμενο ήταν σε πλήρη εξέλιξη και ήδη υπήρχαν πλημμυρισμένα χωριά, νεκροί και αγνοούμενοι, την Τετάρτη 6 Σεπτεμβρίου ήρθε να προστεθεί και η δολοφονία του Αντώνη Καργιώτη στο λιμάνι του Πειραιά που επιβάρυνε πολύ το κλίμα. Οι ατυχείς δηλώσεις του Μιλτιάδη Βαρβιτσιώτη την Πέμπτη σε συνδυασμό με τις εικόνες της πλημμυρισμένης Θεσσαλίας και της βιβλικής καταστροφής επιδείνωσαν την ήδη ζοφερή ατμόσφαιρα. Ο κυβερνητικός εκπρόσωπος Παύλος Μαρινάκης ανέφερε κατά την ενημέρωση πως όλοι οι υπουργοί συνεχώς αξιολογούνται, ανοίγοντας παράθυρο αλλαγών στην κυβέρνηση. «Η Πέμπτη ήταν μία από τις πιο δύσκολες ημέρες στο Μαξίμου από το 2019», αναφέρει στην «Κ» κυβερνητική πηγή περιγράφοντας το κλίμα. Σε δύο ημέρες ο πρωθυπουργός θα ανέβαινε στη ΔΕΘ. «Δεν γίνεται να πάω στη Θεσσαλονίκη με τέτοια καταστροφή», είπε σε μια σύσκεψη ακυρώνοντας την επίσκεψή του. Την επόμενη Παρασκευή βρέθηκε στη Λάρισα σε μια πρώτη αποτίμηση της κατάστασης.

Το περασμένο Σάββατο συζητήθηκε το ενδεχόμενο να υπάρξει άλλη δομή με νέο επικεφαλής για την αποκατάσταση της Θεσσαλίας. Ο πρωθυπουργός το ξέκοψε: «Εγώ είμαι επικεφαλής».

Οι συσκέψεις

Οι συσκέψεις στο Μαξίμου ήταν αλλεπάλληλες. Το Σάββατο ο πρωθυπουργός συγκάλεσε σύσκεψη με το οικονομικό επιτελείο, προκειμένου να συζητήσουν για την έκτακτη βοήθεια την οποία θα ζητούσε η Ελλάδα από την Ε.Ε., καθώς την Τρίτη ήταν προγραμματισμένη συνάντηση με τον κ. Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν στο Στρασβούργο, με τους Κωστή Χατζηδάκη, Σταύρο Παπασταύρου και Θάνο Πετραλιά να έχουν κεντρικό ρόλο. «Ουσιαστικά ο πρωθυπουργός ήδη από την Τετάρτη που έγινε το συντονιστικό στη Λάρισα το πήρε πάνω του», λέει η ίδια πηγή, εξηγώντας πως ενώ η καταγραφή της καταστροφής δεν είχε ολοκληρωθεί, ο πρωθυπουργός ήδη σκεπτόταν τα επόμενο βήμα, δηλαδή τα χρήματα για την αποκατάσταση. Σε άλλη σύσκεψη, που έγινε επίσης το Σάββατο, συζητήθηκε το ενδεχόμενο να υπάρξει άλλη δομή με νέο επικεφαλής για την αποκατάσταση της Θεσσαλίας. Ο πρωθυπουργός το ξέκοψε με τη φράση «εγώ είμαι επικεφαλής».

Ενώ συνέβαιναν όλα αυτά, τα σενάρια περί ανασχηματισμού όχι μόνο δεν είχαν κοπάσει, αλλά φούντωναν. Το ρεπορτάζ έλεγε πως Κικίλιας και Βαρβιτσιώτης ήταν θέμα χρόνου να φύγουν από τις θέσεις τους. Ο υπουργός Ναυτιλίας τη Δευτέρα ανακοίνωσε την παραίτησή του, καταγγέλλοντας κατακρεούργηση της προσωπικότητάς του. Τα σύννεφα πύκνωναν και για τον Κικίλια. Το βράδυ της Τρίτης ο υπουργός Πολιτικής Προστασίας με συνέντευξή του πέρασε στην αντεπίθεση. Υπερασπιζόμενος τον εαυτό του κατήγγειλε την τοπική αυτοδιοίκηση, ακόμη και τον προκάτοχό του για όσα έγιναν στη Θεσσαλία λέγοντας πως δεν πρόκειται να παραιτηθεί, πετώντας το μπαλάκι στο Μαξίμου. Στην κυβέρνηση δεν άρεσαν καθόλου όσα είπε, αλλά κινήθηκαν με ψυχραιμία. Με δεδομένο πως πράγματι το φαινόμενο υπερέβαινε τις δυνατότητες του μηχανισμού, κάτι το οποίο κάλυπτε τον Βασίλη Κικίλια, επέλεξαν να μη δημιουργηθεί νέο ρήγμα στην κυβέρνηση και να πέσουν οι τόνοι.

«Η παρατεταμένη κρίση δεν μπορούσε να παραταθεί και άλλο», εξηγεί στην «Κ» πηγή που έχει γνώση για όσα έλαβαν χώρα στο Μαξίμου στις αρχές της εβδομάδας. Ο πρωθυπουργός είχε τετ α τετ την Τετάρτη με τον υπουργό Πολιτικής Προστασίας, που δημοσιοποιήθηκε ώστε να διασκεδαστούν οι εντυπώσεις. Την ίδια ώρα η συμφωνία για βοήθεια 2,2 δισ. ευρώ από την Ε.Ε. προς την Ελλάδα άνοιγε μια χαραμάδα μετά τον κατακλυσμό. Οι δύο διαβολοβδομάδες έφθαναν προς το τέλος τους.

Οι καταστροφές μάς φέρνουν κοντά

Το ραντεβού Μητσοτάκη - Ερντογάν στη Νέα Υόρκη γίνεται στη μακρότερη περίοδο επιχειρησιακής νηνεμίας στο Αιγαίο

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΔΟΥ**

Η στιγμή που άρχισε να μετράει από το μηδέν η διαδικασία προσέγγισης Αθήνας και Αγκυρας μπορεί να εντοπιστεί λίγες ώρες μετά τους σεισμούς της 6ης Φεβρουαρίου, όταν στο Λευκό Παλάτι ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν αντιλήφθηκε το μέγεθος της καταστροφής που είχε χτυπήσει τη χώρα του. Η ανάγκη ανασυγκρότησης της τουρκικής οικονομίας, μάλιστα σε μια φάση κρίσιμη λίγους μήνες πριν από τις εκλογές, οδήγησε την Αγκυρα σε μια άνευ προηγουμένου στροφή στην εξωτερική πολιτική της, κάτι που συμπαρέσυρε και τα Ελληνοτουρκικά. Από τις 6 Φεβρουαρίου μέχρι και σήμερα ουσιαστικά δεν γίνονται παραβιάσεις στο Αιγαίο, όχι διότι οι χειριστές των τουρκικών μαχητικών αεροσκαφών το αποφεύγουν, αλλά επειδή απλούστατα έχει παύσει σχεδόν καθολικά η δραστηριότητα της τουρκικής αεροπορίας πάνω από το αρχιπέλαγος.

Πριν από λίγες ημέρες, το επιτελείο του πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη επικοινώνησε με τους συνεργάτες του κ. Ερντογάν στην Αγκυρα ζητώντας μια μικρή μετάθεση της συνάντησης που θα γινόταν στο περιθώριο της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ στη Νέα Υόρκη αύριο το απόγευμα. Τελικά η συνάντηση θα γίνει την Τετάρτη, στις 20 Σεπτεμβρίου. Αιτία και αυτή τη φορά μια καταστροφή που οφείλεται σε παράγοντες πέρα και πάνω από τις ανθρώπινες δυνάμεις: τις πλημμύρες στη Θεσσαλία που στοίχισαν σε ανθρώπινες ζωές, οδήγησαν μεγάλο μέρος του κάμπου κάτω από το νερό και –μακροπρόθεσμα– δημιουργούν για την Ελλάδα ένα κόστος αποκατάστασης το οποίο θα πάρει χρόνια να καλυφθεί.

Ορισμένοι έμπειροι παρατηρητές των ελληνοτουρκικών σχέσεων σημειώνουν ότι –τηρουμένων των αναλογιών– οι πλημμύρες της Θεσσαλίας είναι για την ελληνική οικονομία ένα βάρος ανάλογο (αν και όχι αντίστοιχο) με τις ισοπεδωμένες εκτάσεις της νότιας Τουρκίας στο Χατάι, το Καχραμανμαράς και στην Αντιόχεια.

Πρακτικά, σε χρονική διάρκεια η επιχειρησιακή νηνεμία στο Αιγαίο έχει ήδη ξεπεράσει την προηγούμενη αντίστοιχη περίοδο που ακολούθησε τους σεισμούς του 1999 σε Κωνσταντινούπολη και Νικομήδεια τον Αύγουστο και Αθήνα τον Σεπτέμβριο. Και ήδη συζητείται η επιμήκυνση του μορατόριουμ μέχρι και το τέλος του έτους. Αυτή τη στιγμή, πάντως, είναι στο τραπέζι το ενδεχόμενο μείωσης του χρονικού εύρους της μείζονος διακλαδικής άσκησης «Παρμενίων '23», λόγω του κόστους αλλά και της καταπόνησης που ήδη υφίσταται το προσωπικό των Ενόπλων Δυνάμεων στη Θεσσαλία, μάλιστα σε πραγματικές και όχι εικονικές συνθήκες (αν και όχι σε πολεμικά σενάρια). Σε κάθε περίπτωση, όλα αυτά θα κριθούν μετά το ραντεβού Μητσοτάκη - Ερντογάν στη Νέα Υόρκη, το οποίο υπό τις παρούσες συνθήκες ενδεχομένως οδηγήσει σε αλλαγή προτεραιοτήτων.

Υπενθυμίζεται ότι Αθήνα και Αγκυρα βρίσκονται προ των πυλών της υπογραφής συμφωνίας συνεργασίας στον τομέα της Πολιτικής Προστασίας, σε μια προσπάθεια να δημιουργηθούν συνέργειες πάνω σε ζητήματα που εκ των πραγμάτων επηρεάζουν τόσο την Ελλάδα όσο και την Τουρκία, όπως οι σεισμοί, οι κακοκαιρίες ή οι θερινές πυρκαγιές. Από τη διπλωματία των σεισμών του 1999 στη διπλωματία των σεισμών (και των πλημμυρών) του 2023 έχει, παράλληλα, κυλήσει πολύ νερό στο αυλάκι των διαφορών Ελλάδας και Τουρκίας, κυρίως με την υπαιτιότητα της Αγκυρας.

Καθαριστής απομακρύνει τις λάσπες που άφησε πίσω της η πρόσφατη νεροποντή στην Κωνσταντινούπολη. Τουρκία και Ελλάδα βρίσκονται προ των πυλών της υπογραφής συμφωνίας συνεργασίας στον τομέα της Πολιτικής Προστασίας, σε μια προσπάθεια να δημιουργηθούν συνέργειες πάνω σε ζητήματα που εκ των πραγμάτων επηρεάζουν εξίσου τις δύο χώρες, όπως οι σεισμοί, οι κακοκαιρίες ή οι θερινές πυρκαγιές.

Από την ελληνική πλευρά η ανάγκη για ανασυγκρότηση των δύο χωρών σε κατάσταση νηνεμίας, ενώ παράλληλα γίνεται προσπάθεια για συζητήσεις που μπορεί να οδηγήσουν σε κάποια διπλωματική πρόοδο, αποτελεί ξεκάθαρη προτεραιότητα. Και υπάρχει βούληση για επιμήκυνση της διαδικασίας σε βάθος χρόνου και όχι εξάντληση των συζητήσεων στις προγραμματισμένες επαφές του ερχόμενου διμήνου. Αν και το ραντεβού των υφυπουργών Εξωτερικών Αλεξάνδρας Παπαδοπούλου και Μπουράκ Ακσαπάρ στην Αθήνα για τον πολιτικό διάλογο περιγράφεται ως πολύ σημαντικό (η ατζέντα γι' αυτό θα τεθεί την ερχόμενη Τετάρτη από τους δύο ηγέτες στη Νέα Υόρκη), είναι απολύτως δεδομένο ότι η συζήτηση δεν μπορεί να εξαντληθεί σε μια συνάντηση. Οι συναντήσεις σε επίπεδο υφυπουργών Εξωτερικών θα χρειαστεί να επαναληφθούν και τον επόμενο χρόνο, ανεξάρτητα από την πορεία που θα έχει το ραντεβού της 16ης Οκτωβρίου.

Υπενθυμίζεται ότι στην Αθήνα στις 17 Οκτωβρίου ο κ. Ακσαπάρ θα συναντηθεί και με τον υφυπουργό Εξωτερικών για την Οικονομική Διπλωματία Κώστα Φραγκογιάννη για τη θετική ατζέντα (η οποία περιλαμβάνει τις «μικρές νίκες», δηλαδή τα άμεσα παραδοτέα αποτελέσματα), ενώ στα τέλη Νοεμβρίου ή στις αρχές Δεκεμβρίου τοποθετείται το Ανώτατο Συμβούλιο Συνεργασίας (ΑΣΣ) Ελλάδας - Τουρκίας στη Θεσσαλονίκη.

Αυτή τη στιγμή η μόνη διαδικασία θεσμοθετημένων επαφών ανάμεσα σε Αθήνα και Αγκυρα που δεν έχει δρομολογηθεί είναι η συζήτηση για τα Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης (ΜΟΕ) σε επίπεδο υπουργείων Εθνικής Αμυνας. Σύμφωνα με καλά πληροφορημένες πηγές, αν και η ημερομηνία δεν έχει ακόμη οριστικοποιηθεί, ο επόμενος γύρος των ΜΟΕ θα διεξαχθεί κάποια στιγμή εντός του ερχόμενου Νοεμβρίου, σε κάθε περίπτωση πριν από το ΑΣΣ της Θεσσαλονίκης. Δεδομένου ότι ο επόμενος γύρος ΜΟΕ πρέπει να διεξαχθεί στην Αγκυρα, οι σχετικές προτάσεις αναμένονται από την τουρκική πλευρά, η οποία δεν φάνηκε να διαφωνεί με την παραίνεση της Αθήνας για επιστροφή στην παλαιότερη μορφή των επαφών υπό την αιγίδα έμπειρων διπλωματών και όχι στρατιωτικών, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι μπορεί να επιτευχθεί πρόοδος. Στα ΜΟΕ μπορεί να υπάρξει ουσιαστική πρόοδος ιδίως ως προς τη συμφωνία για τον χρόνο και τη διάρκεια διεξαγωγής στρατιωτικών ασκήσεων στον χώρο του Αιγαίου.

Οπως ο ίδιος ο πρωθυπουργός, σχεδόν αμέσως μετά τις εκλογές, έχει σημειώσει, μακροπρόθεσμος στόχος είναι η προσφυγή στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης για την επίλυση της διαφοράς που συνδέεται με τις θαλάσσιες ζώνες, δηλαδή την οριοθέτηση Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ) και υφαλοκρηπίδας. Ωστόσο, μέσα από όλους τους πιθανούς διαύλους η κυβέρνηση προσπαθεί να κρατήσει τις ελπίδες για την προσφυγή στη Χάγη χαμηλά, αφενός διότι οι διαπραγματεύσεις με τον Ερντογάν είναι πάντα απρόβλεπτες, αφετέρου επειδή μέχρι εκείνη τη στιγμή Αθήνα και Αγκυρα θα πρέπει να έχουν καταλήξει και σε προηγούμενες δράσεις. Εν ολίγοις, προεξοφλείται ότι ο δρόμος είναι μακρύς, δίχως εγγυημένα αποτελέσματα.

Λιβύη: ένα έγκλημα με πολλούς ενόχους

Αυτό που συνέβη στην Ντέρνα δεν ήταν θεομηνία, αλλά το αποτέλεσμα της διάλυσης του κράτους από τον εμφύλιο και τις ξένες επεμβάσεις

Του **ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ**

Καμία φυσική καταστροφή δεν είναι μόνο «φυσική». Παντού και πάντα εμπλέκονται τα έργα και οι παραλείψεις του πιο άγριου θηρίου που γέννησε η Φύση, του ανθρώπου. Την ενοχλητική αυτή αλήθεια ήρθε να μας υπενθυμίσει η καινούργια τραγωδία που εκτυλίσσεται εδώ και μία εβδομάδα στη Λιβύη, με επίκεντρο το λιμάνι της Ντέρνα.

Την ώρα που γράφονταν αυτές οι γραμμές, οι επίσημα επιβεβαιωμένοι νεκροί από τη βιβλική πλημμύρα που ακολούθησε τον τυφώνα «Daniel» είχαν ξεπεράσει τις 11.300, ενώ ο ΟΗΕ εκτιμούσε τους αγνοούμενους σε 10.000 και ο δήμαρχος της πόλης φοβόταν ότι τα θύματα θα ξεπερνούσαν, τελικά, τις 20.000, κάτι ανήκουστο για μια πόλη περίπου 100.000 κατοίκων. Η οσμή του θανάτου είχε εξαπλωθεί παντού, καθώς το ποτάμι δεν είχε σταματήσει να ξεβράζει πτώματα σε αποσύνθεση, στα συντρίμμια και στη θάλασσα, με άμεσο τον κίνδυνο για νέες, δευτερογενείς εκατόμβες από λοιμώξεις και επιδημίες.

Ο «Daniel»

Εχοντας ήδη πλήξει την Ελλάδα, τη Βουλγαρία και την Τουρκία, ο «Ντάνιελ» έφτασε το περασμένο Σαββατοκύριακο στην ανατολική Λιβύη, προκαλώντας σφοδρές βροχοπτώσεις, με το ύψος τους να φτάνει τα 414 mm σε μία ημέρα. Πάρα πολύ νερό, αλλά αυτό δεν δικαιολογεί από μόνο του το μέγεθος της καταστροφής – λίγες ημέρες πριν, στη Ζαγορά του Πηλίου είχε ρίξει 754 mm νερού σε μία ημέρα. Αυτό που έκανε τη διαφορά είναι η κατάρρευση δύο φραγμάτων, του Αλ Μπιλάντ και του Σίντι Μπουμαντούρ, που είχαν εγκαινιαστεί το 1986, δεν άντεξαν την πίεση και απελευθέρωσαν τόσο νερό, που κυριολεκτικά έπνιξε το ένα τέταρτο της πόλης. Οι New York Times παρομοίασαν την ολέθρια αλληλουχία με την καταστροφή της Νέας Ορλεάνης στον τυφώνα «Κατρίνα», τον Αύγουστο του 2005. Οπως και τότε, έτσι και τώρα τίποτα δεν ήταν «φυσικό».

Ευλογημένη από τη Φύση, καθώς βρίσκεται ανάμεσα στη θάλασσα, τα καταπράσινα βουνά της βορειοανατολικής Λιβύης και την έρημο που καλύπτει το συντριπτικά μεγαλύτερο μέρος του εδάφους της, η Ντέρνα γνώρισε εποχές οικονομικής ακμής και υπήρξε μητρόπολη ενός από τα ισχυρότερα Βερβερικά κράτη της Βόρειας Αφρικής, που είχαν αυτονομηθεί ντε φάκτο από την Οθωμανική Αυτοκρατορία στις αρχές του 19ου αιώνα. Αλλά ό,τι ευλογεί η Φύση, συχνά το εκδικείται η Ιστορία. Η πολύνεκρη Μάχη της Ντέρνα, την άνοιξη του 1805, ήταν η πρώτη νίκη των Ηνωμένων Πολιτειών σε πόλεμο που διεξήγαγαν έξω από τα εδάφη τους. Ηταν ο Πρώτος Βερβερικός Πόλεμος, όπου οι Αμερικανοί, αγανακτισμένοι με την πειρατεία που ασκούσαν οι επίγονοι του Χαϊρεντίν Μπαρμπαρόσα στη Μεσόγειο, έδωσαν το πρώτο προείκασμα του Λεβιάθαν στον οποίο θα εξελισσόταν η νεαρή Δημοκρατία.

Επί ιταλικής αποικιοκρατίας και μετά την κατάκτηση της λιβυκής ανεξαρτησίας, το 1951, η Ντέρνα αναδείχθηκε σε λίκνο της λιβυκής διανόησης και θερμοκήπιο εξεγερτικών ρευμάτων. Η παράδοση αυτή συνεχίστηκε και μετά το αναίμακτο, Νασερικής έμπνευσης στρατιωτικό κίνημα του 1969, υπό την ηγεσία του Μουαμάρ Καντάφι, που ανέτρεψε τον βασιλιά Ιντρίς. Το τρίγωνο Βεγγάζη - Μπάιντα - Ντέρνα, στην ανατολική Λιβύη, τη λεγόμενη Κυρηναϊκή, αντιπροσώπευε τα βασικά ορμητήρια των Αδελφών Μουσουλμάνων, που αναδείχθηκαν στη βασική δύναμη παράνομης (και κάποτε ένοπλης) αντιπολίτευσης στο καθεστώς Καντάφι. Η γενικευμένη αίσθηση ότι η Κυρηναϊκή, παρά τον πετρελαϊκό της πλούτο, ήταν ριγμένη από τον κρατικό προϋπολογισμό και τα έργα υποδομών, σε σύγκριση με την Τριπολίτιδα, στη δυτική πλευρά της χώρας, ήταν ένας από τους βασικούς παράγοντες που τροφοδότησαν την εξέγερση εναντίον του Καντάφι, στη διάρκεια της λεγόμενης «Αραβικής Ανοιξης», το 2011.

Ο εμφύλιος πόλεμος που ακολούθησε και η επέμβαση του ΝΑΤΟ διέλυσαν το λιβυκό κράτος, μετατρέποντας τη χώρα σε μωσαϊκό από φέουδα τοπικών φυλάρχων - οπλαρχηγών, με έντονη την παρουσία των τζιχαντιστών. Τον Οκτώβριο του 2014, μια ένοπλη εξέγερση έθεσε την Ντέρνα υπό την αιγίδα του Ισλαμικού Κράτους (ISIS), που καρατομούσε μπροστά στις κάμερες Δυτικούς, στο Ιράκ και τη Συρία. Μια νέα ένοπλη εξέγερση, τον Ιούνιο του 2015, έδιωξε το ISIS, δίνοντας την τοπική εξουσία στο Συμβούλιο της Σούρα των Μουτζαχεντίν, παρακλάδι της Αλ Κάιντα, το οποίο οργάνωσε επιθέσεις εναντίον της γειτονικής Αιγύπτου. Καθόλου περίεργο που οι Αιγύπτιοι στήριξαν στον νέο λιβυκό εμφύλιο, αυτή τη φορά ανάμεσα στις αντιπαλες κυβερνήσεις της Τρίπολης και της Βεγγάζης, τον στρατηγό Χαφτάρ, ο οποίος έθεσε υπό τον έλεγχό του την ανατολική Λιβύη και έδιωξε τους τζιχαντιστές από την Ντέρνα ύστερα από μακρά πολιορκία, το 2019.

Στα χρόνια που ακολούθησαν, μεγάλες και περιφερειακές δυνάμεις συνδαύλιζαν τον δεύτερο λιβυκό εμφύλιο, με πρώτη από όλους την Τουρκία του Ερντογάν, που εξασφάλισε την επιβίωση της κυβέρνησης της Τρίπολης υπό τον Αμπντουλχαμίντ Ντμπέιμπα, με την οποία συνήψε και τη γνωστή συμφωνία για τις ΑΟΖ. Αλλά η διάλυση του λιβυκού κράτους έθετε αθόρυβα ωρολογιακές βόμβες παντού.

Ερευνα επιστημόνων από το Πανεπιστήμιο Ομάρ αλ Μουχτάρ, που δημοσιεύθηκε το 2022, έκρουε τον κώδωνα του κινδύνου για την ελλιπή συντήρηση των μοιραίων φραγμάτων και προειδοποιούσε ότι «αν συμβεί μεγάλων διαστάσεων πλημμύρα, το αποτέλεσμα θα είναι καταστροφικό για τους κατοίκους της Ντέρνα και της περιοχής γύρω από το ποτάμι». Η καταστροφή ήρθε και τώρα Τρίπολη και Βεγγάζη τρέχουν και δεν φτάνουν, ομνύουν για νιοστή φορά στην εθνική συμφιλίωση, ενώ Αμερικανοί, Γάλλοι, Τούρκοι, Αιγύπτιοι και άλλοι στέλνουν κάποια συνεργεία και περισσότερες υποσχέσεις. Πολλοί θα σκεφτούν ότι είθισται οι εγκληματίες να επιστρέφουν στον τόπο του εγκλήματος.

«Μεσογειακοί τυφώνες»

Ωστόσο η καμπάνα της Ντέρνα χτυπάει για όλους, καθώς, όπως προειδοποιούν οι ειδικοί, η κλιματική κρίση θα μας φέρνει τα επόμενα χρόνια ακόμη σφοδρότερους «Μεσογειακούς τυφώνες» (Medicane). Οπως έγραψε η γαλλική Le Figaro, ο «Daniel» γιγαντώθηκε από την ασυνήθιστη άνοδο της θερμοκρασίας στα νερά της Μεσογείου, η οποία επί αρκετές εβδομάδες βρισκόταν δύο έως τρεις βαθμούς Κελσίου πάνω από τα φυσιολογικά για την εποχή επίπεδα και τον Ιούλιο χτύπησαν ρεκόρ όλων των εποχών φτάνοντας τους 28,7 βαθμούς. Ο Ευρωπαίος επίτροπος Οικονομικών Πάολο Τζεντιλόνι κάλεσε την Ε.Ε. να προχωρήσει σε κοινά έργα υποδομών, με κοινό ευρωπαϊκό ταμείο, τονίζοντας ότι οι υπάρχουσες υποδομές, ακόμη κι αν ήταν άριστες στον καιρό τους, δεν ανταποκρίνονται στα καινούργια δεδομένα. Για πολλές κυβερνήσεις, όμως, η κλιματική αλλαγή είναι ένα βολικό άλλοθι για να αποσείσουν τις ευθύνες από τους ώμους τους, αλλά περιττή πολυτέλεια («μια φορά στα 400 χρόνια γίνονται αυτά»...) όταν καλούνται να αφιερώσουν τα απαραίτητα κονδύλια. Και η ζωή συνεχίζεται, με τους θεούς να γελάνε πάντα με τους ανθρώπους που επιμένουν, ξανά και ξανά, να διεκτραγωδούν τα συμπτώματα χωρίς να αντιμετωπίζουν τις αιτίες.

20.000

νεκροί είναι η εκτίμηση του δημάρχου της Ντέρνα, αριθμός πρωτοφανής για μία πόλη 100.000 κατοίκων.

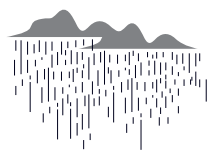

414 mm

ήταν το ύψος της βροχής που έπεσε σε μία ημέρα. Λίγες ημέρες πριν, στη Ζαγορά του Πηλίου είχε ρίξει 754 mm.

A.P. PHOTO/YOUSEF MURAD

Ο,τι απέμεινε από την Ντέρνα, μετά το πέρασμα του «Daniel». Παρότι το ύψος της βροχής ήταν σχεδόν το μισό από εκείνο που καταγράφηκε στο Πήλιο, η καταστροφή στην πόλη της ανατολικής Λιβύης είναι βιβλικών διαστάσεων εξαιτίας της κατάρρευσης δύο φραγμάτων.

Σταθμοί που σημάδεψαν την ιστορία της Λιβύης

1911-12
Η Ιταλία καταλαμβάνει τη Λιβύη από τους Οθωμανούς.

1951
Η Λιβύη γίνεται ανεξάρτητη με βασιλιά τον Ιντρίς αλ Σανούσι.

1969
Στρατιωτικό πραξικόπημα από τον συνταγματάρχη Μουαμάρ Καντάφι, ο οποίος προωθεί μια παναραβική ατζέντα.

1986
Οι ΗΠΑ βομβαρδίζουν στρατιωτικές εγκαταστάσεις στη Λιβύη με 101 νεκρούς και το σπίτι του Καντάφι με θύμα τη θετή του κόρη.

A.P. PHOTO / MARTIN CLEAVER

1988
Αεροσκάφος εκρήγνυται πάνω από την πόλη Λόκερμπι της Σκωτίας από Λίβυους πράκτορες.

2003
Η Λιβύη υπογράφει συμφωνία για την αποζημίωση των οικογενειών των θυμάτων του Λόκερμπι ύψους 2,7 δισ. δολαρίων και ο ΟΗΕ αίρει τις κυρώσεις εις βάρος της χώρας.

2011
Μετά την 8μηνη πολυεθνική νατοϊκή επιχείρηση στη χώρα, ο Καντάφι συλλαμβάνεται και δολοφονείται στο πλαίσιο εξέγερσης στα πρότυπα της «Αραβικής Ανοιξης».

2012
Ο Αμερικανός πρέσβης και άλλοι τρεις Αμερικανοί δολοφονούνται όταν ισλαμιστές εισβάλλουν στο προξενείο της Βεγγάζης.

A.P. PHOTO / JON GAMBRELL

2019
Ο Εθνικός Στρατός του πολεμάρχου Χαλίφα Χαφτάρ ελέγχει το Τομπρούκ.

2021
Ο Αμπντούλ Χαμίντ Ντμπεϊμπά αναλαμβάνει πρωθυπουργός της κυβέρνησης εθνικής συμφιλίωσης στην Τρίπολη, που αναγνωρίζεται από τον ΟΗΕ και υπογράφει συμφωνία για ενεργειακή εξερεύνηση με την Τουρκία, προκαλώντας την αντίδραση της Ελλάδας.

MAXAR TECHNOLOGIES VIA AP

Κατέρρευσαν τα φράγματα

Δορυφορικές φωτογραφίες μιας γειτονιάς της Ντέρνα, πριν και μετά την πλημμύρα. Η πρώτη λήψη, αριστερά, έγινε την 1η Ιουλίου 2023 και η δεύτερη στις 13 Σεπτεμβρίου, τρεις μέρες μετά την καταστροφή που προκάλεσε η κατάρρευση φραγμάτων λίγα χιλιόμετρα έξω από την πόλη.

EPA/MICHAEL REYNOLDS

Ελον Μασκ
Διευθύνων σύμβουλος Space X, Tesla, ιδιοκτήτης X

Η ύπαρξη διαιτητή είναι αναγκαία σε κάθε παιχνίδι. Αυτό πρέπει να υπάρχει και στην AI. Δεν μπορούμε να επιτρέψουμε τον αφανισμό μας από έναν αλγόριθμο.

A.P.PHOTO/MARK LENNIHAN

Μαρκ Ζούκερμπεργκ
Συνιδρυτής και διευθύνων σύμβουλος Meta

Οι ανοικτοί αλγόριθμοι οδηγούν σε εκδημοκρατισμό των εργαλείων αυτών, και ενισχύουν την ανθρωποκεντρική καινοτομία και την επιχειρηματικότητα.

AP PHOTO/THIBAULT CAMUS

Αλεξ Καρπ
Συνιδρυτής και διευθύνων σύμβουλος Palantir Technologies

Η τεχνολογία μας θα ενισχύσει την αμερικανική άμυνα. Την άποψη αυτή μοιράζονται και οι άλλοι στη σύσκεψη της Γερουσίας. Η Αμερική θα ηγηθεί στην AI.

A.P.

Σαμ Αλτμαν
Διευθύνων σύμβουλος OpenAI

Παρά τους κινδύνους της τεχνητής νοημοσύνης, οι ευκαιρίες που προσφέρει η τεχνολογία αυτή είναι αδιανόητες για το ανθρώπινο μυαλό.

A.P.PHOTO/J. SCOTT APPLEWHITE

Ελίζαμπεθ Ουόρεν
Γερουσιαστής των Δημοκρατικών, Μασαχουσέτη

Δεν αντιλαμβάνομαι γιατί αποκλείσθηκαν οι δημοσιογράφοι από τη σύσκεψη. Το μόνο που άκουσα εδώ ήταν ότι στηρίζουν την καινοτομία, αλλά με κανόνες ασφαλείας.

Οι χλωμοί όρκοι της Σίλικον Βάλεϊ

Την ώρα που ανταγωνίζονται για την ανάπτυξη της AI, οι κολοσσοί δεσμεύθηκαν στη Γερουσία για τη χαλιναγώγησή της

Της **ΣΕΣΙΛΙΑ ΚΑΝΓΚ**
THE NEW YORK TIMES

Ο Ελον Μασκ έκανε λόγο για πολιτισμικό κίνδυνο από την τεχνητή νοημοσύνη (AI). Ο Σουντάρ Πισάι της Google υπογράμμισε την ικανότητα της τεχνολογίας να καταπολεμήσει τις ασθένειες και να αντιμετωπίσει τα ενεργειακά προβλήματα. Ο Μαρκ Ζούκερμπεργκ της Meta μίλησε για τη σημασία ανοικτών και διάφανων συστημάτων AI.

Οι τιτάνες της τεχνολογίας εξέθεσαν εκτενώς τις θέσεις τους την Τετάρτη σε τρίωρη συνάντηση που είχαν με μέλη της Γερουσίας γύρω από την τεχνητή νοημοσύνη και το μελλοντικό ρυθμιστικό πλαίσιο. Η συνάντηση, που ονομάσθηκε Φόρουμ Διορατικότητας AI, αποτελούσε μέρος εντατικού μαθήματος του Κογκρέσου για την τεχνολογία και είχε διοργανωθεί από τον Δημοκρατικό επικεφαλής της Γερουσίας, Τσακ Σούμερ.

Η σύσκεψη, στην οποία συμμετείχαν και ο ιδρυτής της Microsoft Μπιλ Γκέιτς, ο Σαμ Αλτμαν της OpenAI, ο Σατία Ναντέλα της Microsoft και ο Ζενσέν Χουάνγκ της Nvidia, δεν αποτελεί συνηθισμένο γεγονός, αλλά συνειδητή προσπάθεια των τιτάνων της ψηφιακής βιομηχανίας να παραμείνουν στην πρωτοπορία και να επηρεάσουν την κατεύθυνση της πολιτικής γύρω από την τεχνητή νοημοσύνη.

«Εχουμε κοινό συμφέρον η AI να οικοδομηθεί σωστά», είπε ο Αλτμαν βγαίνοντας από τη σύνοδο, που πραγματοποιήθηκε στην αίθουσα Κένεντι της Γερουσίας. Ο Πισάι χαρακτήρισε «εποικοδομητική» τη συνάντηση και τόνισε την ανάγκη η κυβέρνηση να ενισχύσει «την καινοτομία, αλλά και να δημιουργήσει δικλίδες ασφαλείας».

Η σειρά τέτοιων συζητήσεων, στις οποίες θα συμμετέχουν και μέλη εργατικών σωματείων, εκπρόσωποι μη κυβερνητικών οργανώσεων και στελέχη επιχειρήσεων, υπήρξε η κορωνίδα ενός έτους ραγδαίας ανάπτυξης της AI. Μετά την περυσινή κυκλοφορία της εφαρμογής ChatGTP –το πρόγραμμα σύνθεσης ανθρώπινου λόγου και συζήτησης χάρη στην AI– και την εκτόξευση της δημοτικότητάς της, Αμερικανοί νομοθέτες και ρυθμιστικές αρχές πασχίζουν να καταλάβουν πως η νέα τεχνολογία θα επηρεάσει την αγορά εργασίας, τη διασπορά παραπληροφόρησης και εάν αυτή θα καταστεί ικανή να αναπτύξει αυτόνομη νοημοσύνη, μακριά από τον ανθρώπινο έλεγχο.

REUTERS/LEAH MILLIS

Στιγμιότυπο από την αίθουσα Κένεντι στο Καπιτώλιο, όπου την Τετάρτη 22 στελέχη εταιρειών και ειδικοί εμφανίσθηκαν ενώπιον επιτροπής υπό τον Δημοκρατικό επικεφαλής της Γερουσίας Τσακ Σούμερ, στο πλαίσιο του «Φόρουμ Διορατικότητας AI». Από μόνη της η επιλογή της αίθουσας εκπέμπει ισχυρό συμβολισμό, αφού εκεί διεξήχθη η έρευνα για τη βύθιση του «Τιτανικού», τον βομβαρδισμό του Περλ Χάρμπορ και το σκάνδαλο Ουοτεργκέιτ.

Google, OpenAI και Anthropic επιμένουν ότι ο ανοικτός στο κοινό κώδικας μπορεί να επιτρέψει σε κακόβουλους παίκτες να διασπείρουν παραπληροφόρηση.

Η νέα γενιά εφαρμογών chatbot, που αξιοποιούν την τεχνητή νοημοσύνη, απειλεί να ανατρέψει τα δεδομένα στο Διαδίκτυο και να μετατρέψει τους σημερινούς κολοσσούς σε μακρινές μνήμες, ανοίγοντας τον δρόμο για τους επόμενους τιτάνες του χώρου. Η γλωσσική εφαρμογή ChatGPT έχει την ικανότητα να απαντά σε σύνθετες ερωτήσεις, να συνθέτει ποίηση, να γράφει κώδικα υπολογιστών, να σχεδιάζει διακοπές και να μεταφράζει γλώσσες.

Δύο μήνες μετά την κυκλοφορία της ChatGTP τον περασμένο Νοέμβριο, η Microsoft παρουσίασε τη δική της εφαρμογή Bing, ικανή να συζητάει πάνω σε κάθε θέμα. Οι ενίοτε ανακριβείς, παραπλανητικές και παράξενες απαντήσεις της εφαρμογής απασχόλησαν την κοινή γνώμη.

Την ώρα που η Ευρώπη έχει εγκαινιάσει νομοπαρασκευαστική διαδικασία για τη ρύθμιση της AI, οι ΗΠΑ έχουν μείνει χαρακτηριστικά πίσω. Η υστερία που ξέσπασε, όμως, γύρω από τις εφαρμογές αυτές οδήγησε τον Λευκό Οίκο να ασχοληθεί σοβαρά με την τεχνητή νοημοσύνη και τη ρύθμισή της τους τελευταίους μήνες. Η κυβέρνηση Μπάιντεν αναμένεται να δημοσιοποιήσει προεδρικό διάταγμα γύρω από την AI εντός του έτους και έχει πραγματοποιήσει πολλές συναντήσεις με στελέχη εταιρειών υψηλής τεχνολογίας. Στις αρχές της εβδομάδας ανακοινώθηκε ότι 15 εταιρείες είχαν προθυμοποιηθεί να θέσουν κανόνες ασφαλείας στα εργαλεία τους που αξιοποιούν AI, ανοίγοντάς τα ακόμη και σε επιθεώρηση ανεξάρτητων εταιρειών ασφαλείας.

Την Τρίτη, η επιτροπή Δικαστικών Υποθέσεων της Γερουσίας συζήτησε για θέματα νομοθετικής ρύθμισης με τον πρόεδρο της Microsoft και τον επικεφαλής τεχνολογίας της Nvidia. Την περασμένη εβδομάδα, ο γερουσιαστής Ρίτσαρντ Μπλούμενταλ, Δημοκρατικός του Κονέκτικατ και ο Ρεπουμπλικανός συνάδελφός του από το Μιζούρι, Τζος Χόλεϊ, ανακοίνωσαν νομοθετικό πλαίσιο για την AI, το οποίο περιλαμβάνει τη θέσπιση ανεξάρτητου γραφείου επίβλεψης της νέας τεχνολογίας, καθώς και υποχρεωτική αδειοδότηση και κανόνες ασφαλείας για τις εφαρμογές αυτές.

«Πρόκειται για το πιο δύσκολο θέμα που αντιμετωπίζει το Κογκρέσο καθώς η AI είναι τόσο περίπλοκη και τεχνική», είπε σε συνέντευξή του ο Σούμερ. Την Τετάρτη, ο επικεφαλής της Γερουσίας προσκάλεσε 22 στελέχη εταιρειών και ειδικούς, οι οποίοι εμφανίσθηκαν ενώπιον δώδεκα γερουσιαστών στην αίθουσα Κένεντι, στην οποία είχε διεξαχθεί μεταξύ άλλων η έρευνα για τη βύθιση του «Τιτανικού», τον βομβαρδισμό του Περλ Χάρμπορ και το σκάνδαλο Ουοτεργκέιτ.

Στο τραπέζι σε σχήμα ημισελήνου, το μήκος του οποίου ήταν σχεδόν όσο και της αίθουσας, ο Σούμερ πλαισιωνόταν από τους Ρεπουμπλικανούς γερουσιαστές Μάικ Ράουντς της Νότιας Ντακότα και Τοντ Γιανγκ της Ιντιάνα. Ο Χουάνγκ της Nvidia βρισκόταν δίπλα στον Ναντέλα της Microsoft. Ο Αλεξ Καρπ, επικεφαλής της Palantir, καθόταν δίπλα στον Μασκ, ο οποίος έκανε το σήμα της επιτυχίας, υψώνοντας τον αντίχειρα, κοιτάζοντας τους φωτορεπόρτερ, προτού τους αποχαιρετήσει με τη γνωστή χειρονομία της «καρδούλας».

Στην κεκλεισμένων των θυρών συνάντηση, οι επικεφαλής εταιρειών τεχνολογίας αιχμής παρουσίασαν ο καθένας τις θέσεις τους σε σύντομο πρόλογο, προτού γίνει συζήτηση με συντονιστή τον Σούμερ. Ο Δημοκρατικός γερουσιαστής παραδέχθηκε την έλλειψη τεχνολογικής παιδείας μεταξύ των μελών της Γερουσίας και δεσμεύθηκε ότι θα πιέσει προς την κατεύθυνση της εκπαίδευσης των νομοθετών από πανεπιστημιακούς και επικεφαλής εταιρειών της Σίλικον Βάλεϊ για τη νέα τεχνολογία.

Αγνωστο παρέμεινε, όμως, αν η σύνοδος οδήγησε σε ουσιαστικές προτάσεις. Οι συναντήσεις αυτές πρόκειται να συνεχισθούν, σύμφωνα με τον Σούμερ. Τα στελέχη των εταιρειών εκμεταλλεύθηκαν, όμως, την ευκαιρία για να προωθήσουν τις θέσεις τους, με τον Καρπ της Palantir να δεσμεύεται ότι θα προωθήσει την υιοθέτηση της τεχνητής νοημοσύνης στον τομέα της άμυνας, κύριος πελάτης της εταιρείας του.

Οι περισσότεροι επικεφαλής εταιρειών στο τραπέζι της αίθουσας Κένεντι συμφώνησαν στην ανάγκη ρύθμισης της AI, η οποία βρίσκεται ήδη κάτω από το μικροσκόπιο για τις επικίνδυνες παρενέργειές της. Οι διαφωνίες, όμως, δεν ξεπεράστηκαν, με τον Ζούκερμπεργκ να ευαγγελίζεται την έρευνα και ανάπτυξη ανοικτών στο κοινό αλγορίθμων AI.

Αλλοι, όπως ο Τζακ Κλαρκ της νεοφυούς εταιρείας τεχνητής νοημοσύνης Anthropic, αλλά και ο Μπιλ Γκέιτς, υπογράμμισαν τις ανησυχίες τους για τους ανοικτούς αλγορίθμους, επικαλούμενοι θέματα ασφαλείας. Οι Google, OpenAI, αλλά και η Anthropic, επιμένουν ότι ο ανοικτός στο κοινό κώδικας μπορεί να επιτρέψει σε κακόβουλους παίκτες να παρακάμψουν τα μέτρα ασφαλείας και να διασπείρουν παραπληροφόρηση και τοξικότητα.

Ο Μασκ, ο οποίος έχει καλέσει σε μορατόριουμ ανάπτυξης ορισμένων νέων συστημάτων AI, την ώρα που προωθεί τις δικές του πρωτοβουλίες γύρω από την τεχνητή νοημοσύνη, επέμεινε ιδιαίτερα στους κινδύνους της νέας τεχνολογίας, παρουσιάζοντας την AI ως δυνητική υπαρξιακή απειλή για την ανθρωπότητα. Απαντώντας στον Μασκ, η ερευνήτρια του Πανεπιστημίου της Καλιφόρνιας στο Μπέρκλεϊ, Ντέμπρα Ράζι, έθεσε το θέμα των προβλημάτων ασφαλείας σε ηλεκτρικά αυτοκίνητα Tesla, που χρησιμοποιούν τεχνητή νοημοσύνη στα συστήματα αυτόματης πλοήγησης και έχουν οδηγήσει και σε θανάτους.

ΑΠΟΨΗ

Τα «έξυπνα ψέματα» απειλούν τη δημοκρατία

Του **ΦΡΑΝΣΙΣ ΦΟΥΚΟΥΓΙΑΜΑ**

Η παρούσα γενιά εφαρμογών τεχνητής νοημοσύνης απειλεί με δύο τρόπους τη δημοκρατία. Πρώτον, με την αποσάθρωση των βεβαιοτήτων μας για την αξιοπιστία των πληροφοριών που λαμβάνουμε. Η μέθοδος του deep fake, που αξιοποιεί πολλά μέσα για να προωθήσει ψευδείς πληροφορίες, καθιστά δυσχερή την αξιολόγηση όσων βλέπουμε στο Ιντερνετ. Παρ' όλα αυτά, υπάρχουν σήμερα τεχνολογικά μέσα πιστοποίησης γνησιότητας που χρησιμοποιούν και αυτά την τεχνητή νοημοσύνη και είναι ικανά να εντοπίσουν την προέλευση και τη γνησιότητα ψηφιακών δημιουργιών.

Η λύση δεν είναι να απαγορεύσουμε την τεχνολογία, αλλά να την αξιοποιήσουμε για έλεγχο και πιστοποίηση.

Οι ρυθμιστικές αρχές οφείλουν να κινηθούν γρήγορα για να προφτάσουν την τεχνολογική πρόοδο. Μόλις ριζώσει η αμφιβολία, θα πρέπει το κοινό να αποκτήσει πρόσβαση σε τεχνολογία πιστοποίησης γνησιότητας. Η λύση δεν είναι να απαγορεύσουμε την τεχνολογία, αλλά να την αξιοποιήσουμε για έλεγχο και πιστοποίηση.

Η δεύτερη πρόκληση αφορά την εντατικοποίηση φαινομένων που είχαν ήδη παρατηρηθεί. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αποδείχθηκαν αποτελεσματικά στη χειραγώγηση του κοινού μέσω στοχευμένης διαφήμισης. Με την AI, η στόχευση αυτή κατέστη πιο έξυπνη και προσαρμοστική. Οταν οι άνθρωποι συνειδητοποιούν ότι είναι στόχοι διαφήμισης, το λογισμικό τεχνητής νοημοσύνης αλλάζει αυτόματα τη μέθοδο χειραγώγησης, δυσχεραίνοντας τον εντοπισμό του. Το έχω παρατηρήσει στο Twitter, όπου η κάλυψη του πολέμου στην Ουκρανία μετατοπίστηκε αδιόρατα μετά την εξαγορά της πλατφόρμας από τον Ελον Μασκ. Η εφαρμογή δεν εμφανίζει πια τόσο όγκο περιεχομένου υπέρ της Ουκρανίας και έχει γίνει ανεπαίσθητα πιο φιλική προς τη Ρωσία. Η ύπουλη αυτή χειραγώγηση μπορεί να έχει συνέπειες εάν συνεχίζεται στο διηνεκές και λειτουργεί αθροιστικά στις συνειδήσεις των πολιτών.

Πάνω στο θέμα του απολυταρχικού ελέγχου, όπως αυτός ασκείται μέσω της τεχνολογίας στην Κίνα, το σύστημα «κοινωνικών πιστώσεων» αποτελεί νέα κλιμάκωση στην καθολική παρακολούθηση των πολιτών. Η παρακολούθηση αυτή καθίσταται δυνατή χάρη στην τεχνητή νοημοσύνη και την ικανότητά της να αναλύει τεράστιο όγκο δεδομένων σε ελάχιστο χρόνο.

Χάρη στην ενσωμάτωση της επιτήρησης για την COVID-19 και στο συνολικό δίκτυο παρακολούθησης στην Κίνα, το καθεστώς έχει τώρα πλήρη εικόνα της γεωγραφικής θέσης κάθε πολίτη, των κοινωνικών του συναναστροφών και των συζητήσεών του. Παρότι, όμως, τα εργαλεία αυτά είναι ισχυρά, δεν οδήγησαν στα επιθυμητά αποτελέσματα, όπως φάνηκε και από τις αντιδράσεις των Κινέζων στα μέτρα κατά της πανδημίας.

Οσοι προβλέπουν ότι τα τεχνολογικά αυτά μέσα θα πλήξουν τη δημοκρατία, πρέπει να θυμηθούν ότι πολλές φορές η τεχνολογία είναι αυτή που θα μας επιτρέψει να αντιμετωπίσουμε τους κινδύνους του ψηφιακού κόσμου.

Ο κ. Φράνσις Φουκουγιάμα είναι συγγραφέας, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Στάνφορντ.

Ο νεαρός σέντερ φορ άφησε τις καλύτερες εντυπώσεις στα δοκιμαστικά που έκανε στην Ιταλία, συμφώνησε με την Πάρμα και πρόσφατα υπέγραψε τριετές, επαγγελματικό συμβόλαιο. Πριν λίγες ημέρες αγωνίστηκε για πρώτη φορά με την ομάδα U17 της Πάρμα στον αγώνα με την Σασουόλο (2-0).

Στην Πάρμα ένας 16χρονος «δικός μας» σέντερ φορ

Ο Ρένος Παπαδημητρίου έχει το ταλέντο και τα εφόδια για μια σπουδαία καριέρα

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΠΑΤΤΙΧΗ**

Ο 16χρονος –γεννήθηκε στις 2 Φεβρουαρίου 2007– επιθετικός Ρένος Παπαδημητρίου, ετοιμάζεται ν' ανοίξει τα φτερά του, να ξεδιπλώσει το μεγάλο ταλέντο του και να κάνει μια σπουδαία καριέρα στο ευρωπαϊκό ποδόσφαιρο.

Ο νεαρός σέντερ φορ άφησε τις καλύτερες εντυπώσεις στα δοκιμαστικά που έκανε στην Ιταλία, συμφώνησε με την Πάρμα και πρόσφατα υπέγραψε τριετές, επαγγελματικό συμβόλαιο. Πριν λίγες ημέρες αγωνίστηκε για πρώτη φορά με την ομάδα U17 της Πάρμα στον αγώνα με την Σασουόλο (2-0). Μπήκε στο παιχνίδι στο 75' και λίγο αργότερα, στην πρώτη του επαφή με τη μπάλα, σκόραρε το δεύτερο γκολ.

Ο Ρένος Παπαδημητρίου γεννήθηκε στο Λουτράκι. Οι γονείς του, Ιωάννης Παπαδημητρίου και Ναυσικά Κανάκη, ήρθαν στην Κύπρο πριν από εφτά χρόνια. Ο αδερφός του Γιώργος (19χρονών), είναι επίσης ποδοσφαιριστής, αγωνίζεται ως ανασταλτικός μέσος και προσπαθεί να βρει και αυτός ομάδα στην Ιταλία.

Από τον Α.Ο. Λουτρακίου

Ο Ρένος Παπαδημητρίου άρχισε να μαθαίνει ποδόσφαιρο σε ηλικία τεσσάρων χρονών στον Αθλητικό Όμιλο Λουτρακίου. Πριν κλείσει τα δέκα του χρόνια ήρθε στο νησί μας μαζί με την οικογένειά του. Εντάχθηκε για ένα χρόνο στην Ακαδημία Αθλέτικο στη Λάρνακα. Το 2017, όταν ήταν στην 5η δημοτικού, η οικογένεια Παπαδημητρίου μετακόμισε στη Λεμεσό και ο Ρένος εντάχθηκε στην Ακαδημία της ΑΕΛ (U10).

Ένας Αμμοχωστιανός, άνθρωπος του ποδοσφαίρου, ο Λοΐζος Βαττής, τον είδε σε έναν αγώνα και μεσολάβησε για να συνεχίσει στην Ακαδημία της Ανόρθωσης. Έτσι εντάχθηκε στο Κλιμάκιο Λεμεσού (U12). Λίγο αργότερα, όταν ήταν 13 χρονών, τον σύστησε στους προπονητές Χριστάκη Χριστοφόρου και Αλέκο Αλέκου οι οποίοι διαδραμάτισαν πολύ σημαντικό ρόλο στη γρήγορη και εντυπωσιακή ανέλιξη του. Ο πρώτος έγινε ο μέντοράς του και ο δεύτερος ο προπονητής που δούλεψε μαζί του καθημερινά (με ιδιαίτερα μαθήματα), για να του μάθει όλα όσα αφορούν στον ρόλο του επιθετικού.

Στο ντεμπούτο του με την ομάδα U17 της Πάρμα μπήκε στο παιχνίδι στο 75' και λίγο αργότερα, στην πρώτη του επαφή με την μπάλα, σκόραρε το δεύτερο γκολ.

Στον δεύτερο του χρόνο στο Κλιμάκιο της Ανόρθωσης στη Λεμεσό, η ομάδα του συγχωνεύθηκε με την Καρμιώτισσα. Συνέχισε εκεί μέχρι το τέλος της περσινής σεζόν 2022-'23. Προπονητές του ήταν οι Δήμος Θεοδοσίου, Αντώνης Αντρελλής.

Ο Αλέκου και το Football Pro

Από το 2019 ο Αλέκος Αλέκου, ο οποίος δουλεύει σε ένα πολύ εξειδικευμένο πρόγραμμα ατομικής βελτίωσης των νεαρών παικτών, το Football Pro, ανάλαβε δράση με στόχο να μεταμορφώσει τον 13χρονο τότε Ρένο, σε έναν επιθετικό που θα διαθέτει όλα τα εφόδια για μια σπουδαία καριέρα.

Από τότε μέχρι και τον μήνα που διανύουμε, δούλεψαν μαζί εκατοντάδες ώρες για τη βελτίωση της τεχνικής κατάρτισής του, τελειώματα με τα πόδια και το κεφάλι, ντρίπλες, κοντρόλ, τοποθετήσεις στην αντίπαλη περιοχή και πολλά άλλα που αφορούν τον ρόλο του σέντερ φορ στο σύγχρονο ποδόσφαιρο.

Ο Ρένος Παπαδημητρίου δηλώνει ενθουσιασμένος με τον προπονητή του Αλέκο Αλέκου: «Από τις πρώτες 2-3 προπονήσεις ενθουσιάστηκα με το συγκεκριμένο πρόγραμμα αλλά και τον τρόπο που με δίδασκε ο κ. Αλέκου. Κάθε φορά, σε κάθε προπόνηση, κάναμε και κάτι το διαφορετικό και αυτό μου άρεσε πολύ. Ο προπονητής μού εξηγούσε απλά και κατανοητά το κάθε τι που θέλει να δουλέψουμε. Συχνά μου έδειχνε στην πράξη τι ακριβώς ήθελε να κάνω. Έπαιρνε τον ρόλο μου και μου έδειχνε, όσες φορές χρειαζόταν, πως να κινηθώ, πως πρέπει να εκτελέσω τη συγκεκριμένη άσκηση.

Είχαμε γενικά μια άριστη συνεργασία. Ήταν σαν τον δάσκαλό μου στο γήπεδο. Τον εκτιμώ και τον σέβομαι σαν άνθρωπο αλλά και σαν προπονητή. Ήταν μαζί μου πάντα φιλικός, ήρεμος με χιούμορ και καλή διάθεση, πάντα πρόθυμος να με βοηθήσει να μάθω πολύ χρήσιμα πράγματα και να βελτιωθώ γενικότερα».

Ο Ρένος Παπαδημητρίου είναι αρκετά δυνατό παιδί για την ηλικία του, γρήγορος και με εξαιρετική τεχνική κατάρτιση.

Ο μέντοράς του

Για τον Χριστάκη Χριστοφόρου (διετέλεσε προπονητής στον Απόλλωνα, την ΑΕΛ, στην Apollon Ladies και στο αντιπροσωπευτικό μας συγκρότημα), ο ταλαντούχος νεαρός έχει να πει τα καλύτερα: «Τον σέβομαι και τον εκτιμώ αφάνταστα. Από τότε που τον γνώρισα έγινε ο μέντοράς μου. Με συμβουλεύει και με καθοδηγεί. Από την πρώτη στιγμή μού έδειξε ότι πιστεύε σε εμένα και έκτοτε τον νιώθω σαν δικό μου άνθρωπο που νοιάζεται για το καλό μου».

Σαν δεύτερος πατέρας

Ο νεαρός σέντερ φορ νιώθει ευγνωμοσύνη για τον Λοΐζο Βαττή, και τον πολύ σημαντικό ρόλο που διαδραμάτισε στην ανέλιξη του: «Από τότε που γνώρισα τον κ. Λοΐζο Βαττή, ένιωσα ότι είναι ένας σπουδαίος άνθρωπος που ενδιαφέρεται ειλικρινά και με ανιδιοτέλεια για την πρόοδό μου. Από τότε είναι σαν δεύτερος πατέρας για εμένα. Χωρίς αυτόν και τα όσα έχει κάνει, ίσως να μην ήμουν αυτός που είμαι σήμερα».

Ξεκίνησε ως «δεκάρι»

Στα πρώτα του ποδοσφαιρικά βήματα ο Ρένος Παπαδημητρίου έπαιζε ως «δεκάρι». Όταν πήγε στην ΑΕΛ και αφού μίλησε με τον πατέρα του, αποφάσισαν να συνεχίσει ως σέντερ φορ. Στο μεταξύ το ύψος του είναι στα 1,84 μ. με προοπτική (σύμφωνα με τους γιατρούς) να φτάσει το 1,95 μ. Είναι αρκετά δυνατό παιδί για την ηλικία του και εκτός από εξαιρετική τεχνική κατάρτιση που απέκτησε δουλεύοντας το ταλέντο του, είναι και αρκετά γρήγορος. Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν ότι διαθέτει όλο το «πακέτο» για να φτάσει πολύ ψηλά.

Οι μάνατζερ

Ο Ρένος Παπαδημητρίου δεν ξέχασε να αναφερθεί στους δύο μάνατζερ του, τους Πανίκο Λένο και Αντώνη Παύλου. Μας είπε για τους εκπροσώπους του: «Σε συνεννόηση με τον κ. Χριστοφόρου με πρότειναν για δοκιμαστικά στην Πάρμα. Πήγα τρεις φορές σε δοκιμαστικά της U17 (τον Οκτώβριο και τον Νοέμβριο του 2022 και στο τέλος του Απριλίου αυτού του χρόνου). Όλα πήγαν καλά και συμφωνήσαμε σε τριετές, επαγγελματικό συμβόλαιο. Με βοήθησαν πολύ για να πάω στην Ιταλία και τους ευχαριστώ».

American Academy Λεμεσού

Ο Ρένος Παπαδημητρίου έκανε την πρώτη λυκείου (2022-2023) στην American Academy Λεμεσού. Εκεί τον βοήθησαν πάρα πολύ με πρωινές προπονήσεις αλλά και διευκολύνοντάς τον με το εντατικό πρόγραμμά του. Του έδειξαν κατανόηση, ενδιαφέρον και του συμπαραστάθηκαν σε ό,τι χρειάστηκε: «Το περιβάλλον που συνάντησα ήταν πολύ φιλικό και ανθρώπινο. Με βοήθησαν να προσαρμοστώ πολύ γρήγορα. Έκανα νέους φίλους. Μπορώ να πω ότι ήταν η καλύτερη μου χρονιά ως μαθητής».

Οι γυμναστές του

Ο γυμναστής Νικόλας Περικλέους τον βοήθησε πολύ στην ενδυνάμωση του την τριετία 2018-2022. Ο τελευταίος του γυμναστής ήταν ο Αντρέας Λαυρεντίου.

Ο Λοΐζος Βαττής σύστησε στον Ρένο και τον αθλητικό ψυχολόγο Αδάμο Παπαντωνίου, ο οποίος τον βοήθησε πάρα πολύ στην ψυχολογική ενδυνάμωσή του, σε μια ηλικία πολύ ξεχωριστή. Όπως ο ταλαντούχος νεαρός μάς είπε: «Ο κ. Αδάμος με άλλαξε σαν άνθρωπο, τον τρόπο που σκέφτομαι και λειτουργώ».

ΑΠΟΨΕΙΣ

Χάβρα

Του **ΧΡΙΣΤΟΥ ΖΑΒΟΥ**

Ωσάν και μαζευόμαστε σ' ένα ναό, μια πλατεία, σ' έναν υπαίθριο ή κλειστό χώρο και κραυγάζουμε, ουρλιάζουμε, φωνάζουμε μανιωδώς ή και υστερικά. Κάθε φορά που παίζει η εθνική μας και χάνει, δηλαδή πάντα, δημιουργείται μια χάβρα μέσα από την οποία δεν βγαίνει κανένα χρήσιμο ή ωφέλιμο συμπέρασμα.

Ο καθένας κάνει το κομμάτι του. Ο φίλαθλος τάχατες δικαιωμένος για τις απόψεις του ξεσπαθώνει προς γνωστούς και αγνώστους, ο δημοσιογράφος χαριεντίζεται με τη δικαίωση των λεγομένων ή και των γραπτών του, ο «ειδικός» και καλά, καλεσμένος των εκπομπών, υποδύεται τον μέγα γνώστη που έχει τις λύσεις στο τσεπάκι του, οι παίκτες έτσι και αλλιώς άφαντοι επιστρέφουν στις ζωές τους, ο προπονητής αποδέχεται τον ρόλο του αμαρτωλού, έτοιμος να πληρώσει για τα λάθη του και οι παράγοντες της Ομοσπονδίας απλά συνεχίζουν τις διακοπές τους σ' ό,τι έχει να κάνει εννοείται με το ποδόσφαιρο.

Φαύλος κύκλος που τροφοδοτείται ακριβώς από την ανύπαρκτη, μη σοβαρή ή εποικοδομητική συζήτηση που πρέπει επιτέλους να διεξαχθεί, εάν όντως επιθυμούμε αλλαγές σ' ό,τι έχει να κάνει με το άθλημα και το πρωτογενώς υλικό που παράγεται, ό,τι παράγεται, σ' αυτό το νησί.

Η αφετηρία μια τέτοιας σοβαρής συζήτησης δεν μπορεί να έχει άλλο περιεχόμενο πέρα από την ανάληψη των ευθυνών όσων διοικούν το άθλημα, τα τελευταία 20 χρόνια, και επανειλημμένα απέτυχαν.

Ομολογουμένως μια τέτοια προοπτική φλερτάρει μέχρι και με τον σουρεαλισμό, νοουμένου ότι οι υπεύθυνοι για το άθλημα δεν έδειξαν ποτέ το παραμικρό ίχνος μεταμέλειας ή διάθεση ν' αναλάβουν τις ευθύνες που τους αναλογούν αδειάζοντάς μας τη γωνία. Επί τούτου, συνεχίζουν αμέριμνοι το έργο τους, απολαμβάνοντας μεταξύ άλλων και την χάβρα που όλοι οι υπόλοιποι δημιουργούν.

Πες το καταφύγιο, πες το παραθυράκι απόδρασης, τούτη η άναρχη συζήτηση που γίνεται γύρω από την εθνική μας και το ποδόσφαιρο, αποτελεί αποκούμπι για όλους όσους δεν κάνουν σωστά τη δουλειά τους.

Σ' αντίθετη περίπτωση, αν δηλαδή οι φωνές, η γκρίνια και τα παράπονα διαμόρφωναν μια σοβαρή, εποικοδομητική κριτική, οι «υπεύθυνοι» δύσκολα θα μπορούσαν να γλιστρήσουν ή καλύτερα να κρυφτούν μέσα από την χάβρα του κυπριακού ποδοσφαιρικού γίγνεσθαι.

Κατάντια με ευθύνη...

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΟΓΙΔΗ**

Από τα λίγα που μπορεί κάποιος να συμφωνήσει με τον Τιμούρ Κετσπάγια, είναι πως ο χαρακτηρισμός κατάντια αντικατοπτρίζει πλήρως την εικόνα που παρουσιάζει η Εθνική. Και η κατάντια της Εθνικής χρονολογείται και πολύ πριν την ανάληψη της τεχνικής ηγεσίας από τον Τιμούρ Κετσπάγια. Ωστόσο, δεν μπορεί να αποτελεί άλλοθι για την ευκολία με την οποία η ομάδα μας εξακολουθεί να διασύρεται στο γήπεδο, ακόμη και από ποδοσφαιρικές δυνάμεις πολύ πιο κάτω από την Ισπανία.

Στα σίγουρα, κατάσταση κατάντιας, παρέλαβε ο Τιμούρ Κετσπάγια, ωστόσο, αν ο ίδιος θεωρεί πως αυτοί είμαστε, δεν αλλάζουμε, πως μάταιος είναι ο κόπος και εκτός πραγματικότητας το βήμα πιο πάνω, τότε ποιος ο λόγος που δέχθηκε να αναλάβει την τεχνική ηγεσία; Και αν η άποψη πως «αυτοί είμαστε» μπορεί να γίνει αποδεκτή για αντιπάλους-μεγαθήρια, διαφορετικά αξιολογείται σε αγώνες με ομάδες αξιόλογες μεν, αλλά καμία σχέση με του Ισπανούς. Διαφορετική η αξιολόγηση, ίδια όμως η θλιβερή εικόνα της ομάδας μας –και εδώ είναι το πρόβλημα.

Ούτε η (φθηνή) δικαιολογία ως προς τον αγωνιστικό χρόνο των Κύπριων διεθνών στέκει. Ίσως, μάλιστα, αυτή η περίοδος να είναι και η καλύτερη των τελευταίων πολλών χρόνων σε ό,τι έχει να κάνει με συμμετοχές Κυπρίων ποδοσφαιριστών, τόσο στο κυπριακό πρωτάθλημα όσο και στο εξωτερικό.

Σημαντικό ποσοστό της ευθύνης για το εθνικό ποδοσφαιρικό μας κατάντημα, βαραίνει τους εκάστοτε προπονητές, χρόνια τώρα. Από μόνος του, ωστόσο, ένας προπονητής σε μια εθνική ομάδα, δεν μπορεί. Η απουσία πλάνου και μακροπρόθεσμου σχεδιασμού, με συγκεκριμένο στόχο και στη βάση μιας ρεαλιστικής προσέγγισης του ποδοσφαιρικού μας εκτοπίσματος, αφαιρεί τις όποιες ελπίδες για ουσιαστική πρόοδο και όχι απλά κάποιες εξαιρέσεις και αναλαμπές. Η ανυπαρξία συγκεκριμένου πλάνου πολύ πιθανό να χρέωσε όλα αυτά τα χρόνια και μεγαλύτερη ευθύνη, απ' όση αναλογούσε, σε κάποιους από τους προπονητές που πέρασαν από τον πάγκο της Εθνικής.

Καταδικασμένο σε αποτυχία το όποιο νέο ξεκίνημα επιχειρείται τα τελευταία χρόνια και από την επιμονή των αρμοδίων –χρόνια τώρα– να αποφασίζουν σε σχέση με το μέλλον της Εθνικής, χωρίς την απαραίτητη βοήθεια από τους ειδικούς, χωρίς την εξειδικευμένη ποδοσφαιρική γνώση και άποψη για το σύγχρονο ποδόσφαιρο και ειδικότερα τον τρόπο λειτουργίας μιας εθνικής ομάδας, σε μια χώρα που δεν έχει άφθονο το ποδοσφαιρικό ταλέντο.

Και ναι, το όλο αυτό σκηνικό, το λες και κατάντια...

EUROBANK
Cyprus

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΚΥΡΙΑΚΗ 17 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2023

EUROBANK
Cyprus

Μεταβολές εβδομάδας

Χ.Α.Κ.	Χ.Α.	Dow Jones	Nasdaq	Nikkei	Dax	FTSE 100	Πετρέλαιο	€/$
-1,18%	-0,07%	0,48%	-0,01%	2,87%	0,55%	3,1%	3,83%	-0,47%

ΚΟΜΙΣΙΟΝ
Επιχειρεί να βάλει φρένο στα ηλεκτρικά Ι.Χ. από Κίνα
Σελ. 11

ΔΙΑΒΑΣΤΕ

ΕΛΛΑΔΑ

Μικρές αυξήσεις τιμών σε ξενοδοχεία για το '24

Πέριξ του 5% κινούνται οι αυξήσεις τιμών στα συμβόλαια που υπογράφουν αυτή την περίοδο οι Έλληνες ξενοδόχοι με μεγάλα τουριστικά γραφεία. Οι ανατιμήσεις έρχονται ύστερα από αυξήσεις 11%-12% που έγιναν πέρυσι και τις πολύ υψηλότερες στο κομμάτι του υπερπολυτελούς τουρισμού. **Σελ. 8**

ΣΤΑ ΥΨΗ ΟΙ ΤΙΜΕΣ

Ανάρπαστα τα πολυτελή ακίνητα στην Αθήνα

Αύξηση της ζήτησης για πολυτελή ακίνητα στην Αθήνα και γενικά στην Αττική, διαπιστώνει η Greece Sotheby's International Realty. Η ζητούμενη τιμή ανά τ.μ. για διακεκριμένα ακίνητα στο κέντρο της Αθήνας έχει ανέβει στις 8.200 ευρώ, ενώ στα παράλια έχει ξεπεράσει τις 15.000 ευρώ. **Σελ. 12**

Επενδύστε τα κέρδη από τα επιτόκια

Προειδοποιήσεις του SSM προς τις τράπεζες να μην επαναπαυθούν και να τα αξιοποιήσουν σωστά

Σαφή προειδοποίηση προς τις τράπεζες για τα κέρδη από τα υψηλά επιτόκια απηύθυνε ο πρόεδρος του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού (SSM), Ανδρέα Ένρια. Σε συνέντευξη που παραχώρησε στο ειδησεογραφικό πρακτορείο Bloomberg ο κ. Ένρια κάλεσε τις τράπεζες να επενδύσουν σωστά τα κέρδη τους. Κατά τον πρόεδρο του SSM οι τράπεζες είναι αρκετά κερδοφόρες και ανακτούν την εμπιστοσύνη των επενδυτών δίνοντας μερίσματα. Προσθέτει ωστόσο ότι θα πρέπει να αρχίσουν να επενδύουν στο μέλλον τους. Υπενθυμίζει στις τράπεζες πως υπάρχουν πολλές επενδυτικές ανάγκες, όπως η πράσινη μετάβαση, η ψηφιοποίηση, η ενίσχυση της υποδομής της πληροφορικής τους υπό το πρίσμα του κινδύνου στον κυβερνοχώρο. «Η ελπίδα είναι ότι η σεζόν των ολοένα και υψηλότερων διανομών μερισμάτων θα φτάσει στο τέλος της, θα σταθεροποιηθεί και θα επιστρέψουμε σε έναν κανονικό κόσμο όπου οι τράπεζες αρχίζουν να σκέφτονται πώς να αυξήσουν το franchise τους», συμπληρώνει ο κ. Ένρια. Αναφερόμενος στις συγχωνεύσεις είπε ότι είναι κάτι που πρέπει να αποφασίσουν οι τράπεζες με βάση την επιχειρηματική τους στρατηγική και την αντίληψή τους για τις εξελίξεις της αγοράς. **Σελ. 3**

Οι Νορβηγοί κροίσοι μετακομίζουν στην Ελβετία

Στην Ελβετία μετοικούν μερικοί από τους πιο εύπορους Νορβηγούς, μετά την απόφαση της νορβηγικής κυβέρνησης πέρυσι να αυξήσει τη φορολογία επί της περιουσίας. Ειδικότερα, τον περασμένο Νοέμβριο η νορβηγική κυβέρνηση αύξησε τον φορολογικό συντελεστή επί του συνολικού πλούτου (wealth tax) από το 0,85% στο 1,1%. Ως αποτέλεσμα, 65 από τους πλουσιότερους Νορβηγούς αποφάσισαν να μετακομίσουν σε άλλες χώρες. **Σελ. 10**

«Βαφτίζουν» το λευκό τυρί ΠΟΠ χαλλούμι

Αρχίζουν εντατικοί έλεγχοι

Ενα χρόνο μετά τη μαζική παραγωγή του χαλλουμιού ΠΟΠ, και παρά τους ελέγχους, εξακολουθούν να υπάρχουν κενά και περιπτώσεις μη συμμόρφωσης στη διαδικασία παραγωγής και διάθεσης του προϊόντος εντός και εκτός Κύπρου. Στο μεταξύ οι τυροκόμοι χαρακτηρίζουν πολιτικό το θέμα και ζητούν παρέμβαση του Προέδρου της Δημοκρατίας για απόσυρση της προσφυγής κατά του κανονισμού. **Σελ. 4**

Οι διαγραφές δανείων μείωσαν το ιδιωτικό χρέος

Παραμένει όμως υψηλό

Ο δείκτης ιδιωτικού χρέους ως προς το ΑΕΠ μειώθηκε κατά 135 μονάδες και διαμορφώθηκε στο 218% από 353% το 2015. Σύμφωνα με την Κεντρική Τράπεζα η μείωση προήλθε κυρίως από την αύξηση του ΑΕΠ και τις διαγραφές δανείων. Το ιδιωτικό χρέος εξακολουθεί να είναι υψηλό σε σύγκριση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης. **Σελ. 5**

Απόδοση δεκαετών ομολόγων

	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	**3,88%**	**0,00%**
Γερμανία	2,59%	-0,01%
Γαλλία	3,13%	0,00%
Ιταλία	4,33%	0,01%
Ισπανία	3,64%	0,01%
Ιρλανδία	3,07%	0,06%
Ελλάδα	3,94%	0,02%
Ην. Βασίλειο	4,28%	0,15%

Βαθμολογία από οίκους αξιολόγησης

Οίκος Αξιολόγησης	Μακρο-πρόθεσμο Χρέος	Προοπτικές (outlook)
DBRS	BBB	Σταθερή
Fitch	BBB	Σταθερή
Moody's	Bal	Θετική
S&P	BBB	Σταθερή

ΑΝΑΛΥΣΗ / *Των* **ΒΙΤΟΡ ΓΚΑΣΠΑΡ*, ΜΑΡΚΟΣ ΠΟΠΛΑΒΣΚΙ-ΡΙΜΠΕΙΡΟ**** *και* **ΖΙΑΕ ΓΟΥ*****

Η βραδυφλεγής βόμβα του παγκόσμιου χρέους

Το παγκόσμιο χρέος διατηρείται σε υψηλότερα επίπεδα από τα ήδη υψηλά προ πανδημίας, σύμφωνα με τα στοιχεία του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Το σύνολο ανέρχεται σε ποσοστό 238% επί του παγκόσμιου Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) για το 2022, δηλαδή είναι 9 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερο από το αντίστοιχο του 2019. Αναφορικά με το εάν υπολογιζόταν σε όρους δολαρίου, τότε αυτό θα ανερχόταν το 2022 σε 235 τρισ. δολάρια, άρα 200 δισ. δολάρια υπεράνω των επιπέδων του 2022. Οι αρμόδιοι αξιωματούχοι των επιμέρους κυβερνήσεων θα πρέπει τα προσεχή χρόνια να επανεξετάσουν τη δέσμευσή τους για βιώσιμο χρέος. Αξίζει, εν τω μεταξύ, να επισημανθεί ότι ήδη από το 2020 και μετά σημειώθηκε οικονομική ανάκαμψη. Παρά ταύτα και παρά τον πολύ υψηλότερο από τον αναμενόμενο πληθωρισμό, το δημόσιο χρέος παραμένει αμετακίνητα και επίμονα διογκωμένο. Υπογραμμίζεται ότι τα δημοσιονομικά ελλείμματα διατηρούν υψηλά τα επίπεδα του δημοσίου χρέους, διότι πολλές ήταν οι κυβερνήσεις οι οποίες προχώρησαν σε δαπάνες για να τονώσουν την ανάπτυξη και να ανταποκριθούν στην άνοδο των τιμών τροφίμων και ενέργειας, ασχέτως με το ότι μόλις είχαν ολοκληρώσει τη δημοσιονομική τους παρέμβαση για την πανδημία.

Το 2022 το σύνολο του χρέους ανήλθε στο 238% επί του παγκόσμιου Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος.

Ως αποτέλεσμα, το παγκόσμιο χρέος ως ποσοστό επί του ΑΕΠ υποχώρησε μόνο 8 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ κατά την τελευταία διετία, ισοφαρίζοντας μόνο σχεδόν το ήμισυ της αύξησης που απορρέει από τη συνθήκη του κορωνοϊού και των επιπτώσεών του. Σχετικά με το χρέος του ιδιωτικού τομέα, στο οποίο συγκαταλέγονται οι δανειακές υποχρεώσεις των νοικοκυριών και το εταιρικό χρέος των ομίλων εκτός του χρηματοπιστωτικού κλάδου, έδειξε να μειώνεται πιο γρήγορα κατά 12 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ. Ακόμη κι έτσι, όμως, η μείωση δεν στάθηκε ικανή να ισοφαρίσει την άνοδο την περίοδο της πανδημίας.

Πριν από αυτή την περίοδο η αναλογία χρέους προς ΑΕΠ αυξανόταν επί δεκαετίες. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1970 το παγκόσμιο δημόσιο χρέος τριπλασιάστηκε, φθάνοντας στο 92% του ΑΕΠ ή, απλά, λίγο πάνω από 91 τρισ. δολάρια στα τέλη του 2022. Το ιδιωτικό χρέος επίσης τριπλασιάστηκε στο 146% του ΑΕΠ ή σχεδόν στα 144 τρισ. δολάρια, αν και σε μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από το 1960 έως το 2022. Κεντρικό ρόλο στην εκτίναξη του παγκοσμίου χρέους διαδραμάτισε η Κίνα τις τελευταίες δεκαετίες, επειδή ο δανεισμός υπερέβη την ανάπτυξη. Συν τοις άλλοις, το χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ έχει ανέλθει σχεδόν στα ίδια επίπεδα με αυτά των ΗΠΑ.

* Ο κ. Βιτόρ Γκασπάρ είναι επικεφαλής Διεύθυνσης Δημοσιονομικών Υποθέσεων του ΔΝΤ.
** Ο κ. Μάρκος Ποπλάβσκι-Ριμπέιρο είναι αναπληρωτής διευθυντής τμήματος.
*** Ο κ. Ζιάε Γου είναι οικονομολόγος.
Το άρθρο δημοσιεύεται στο ιστολόγιο του ΔΝΤ.

pwc
PwC Κύπρου
Annual Review 2023
Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα μας

ΑΝΑΛΥΣΗ

Των ΤΖΟΝ ΠΡΕΣΤΟΝ, ΝΤΕΝΙΣ ΜΠΑΣΕΛ ΚΑΙ ΑΝΤΟΝΙ ΜΑΙΚΛΣ*
THE NEW YORK TIMES

Μια λύση από τους ωκεανούς για την κλιματική κρίση

Για κάποιο διάστημα είχε δημιουργηθεί η εντύπωση ότι η απλή μεταστροφή στην καθαρή ενέργεια μπορεί από μόνη της να αποτρέψει την κλιματική καταστροφή. Εντούτοις, ακόμη κι αν οι ΗΠΑ έχουν περιστείλει τη χρήση της παραγόμενης από γαιάνθρακα ηλεκτρικής ενέργειας από το 50% στο 19,5% τα τελευταία 20 έτη, η αντίστοιχη αύξηση της χρήσης γαιάνθρακα από τον υπόλοιπο κόσμο και η διογκούμενη ζήτηση για ενέργεια αθροιστικά καθιστά σαφές ότι χρειαζόμαστε απελπισμένα νέα προσέγγιση. Οσο τρελό κι αν ακούγεται, η γεωμηχανική των ωκεανών με την προσθήκη σιδήρου, ήτοι η γονιμοποίησή τους, πιθανώς να προσφέρει την κάλλιστη, αποτελεσματικότερη και οικονομικότερη μέθοδο να επιβραδύνουμε την υπερθέρμανση, αλλά και να αντιστρέψουμε την πορεία της με το να απομακρύνουμε απευθείας το διοξείδιο του άνθρακα (CO2) από την ατμόσφαιρα. Η γεωμηχανική θα μπορούσε να αντιγράψει μια φυσική διαδικασία δισεκατομμυρίων ετών. Μια σιδηρούχος σκόνη σηκώνεται από το έδαφος, την ωθεί ο αέρας προς τη θάλασσα, γονιμοποιώντας τα φύκια και το πλαγκτόν. Οσο οι οργανισμοί αναπτύσσονται, τόσο περισσότερο μετατρέπουν το διοξείδιο του άνθρακα στον αέρα σε οργανικό άνθρακα, μέρος του οποίου βυθίζεται στα βαθέα ύδατα. Μελέτες δείχνουν ότι η διεργασία αύξησης της σιδηρούχου σκόνης στους ωκεανούς αφαιρεί τόσο πολύ CO2 από την ατμόσφαιρα, ώστε σε κάποιο βαθμό και προϊόντος του χρόνου μπορεί και να είχε συμβάλει στο να επέλθει η Εποχή των Παγετώνων. Αλλά η ανθρώπινη δραστηριότητα τη διέκοψε. Παρά το ότι η επέκταση των ερήμων μετακινούσε περισσότερη σκόνη στους ωκεανούς, οι πρακτικές της γεωργίας για τη διατήρηση της καλλιεργήσιμης γης έφεραν αντίθετο αποτέλεσμα. Η σκόνη παρέμενε μακριά από τους ωκεανούς και πιθανολογούμε πως μπορεί και να χειροτέρευσε το φαινόμενο του θερμοκηπίου συνολικά. Η σκόνη που αιωρείτο και μετακινείτο προς τους ωκεανούς ίσως και να είχε διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην Εποχή των Παγετώνων. Οσο μεγαλύτερη ποσότητα σκόνης βρισκόταν στη θάλασσα, τόσο λιγότερο CO2 εντοπιζόταν στην ατμόσφαιρα, οπότε τόσο χαμηλότερη ήταν κι η θερμοκρασία του πλανήτη. Από το 1993 έως το 2009 σχεδόν 12 πειράματα διεκπεραιώθηκαν και χρησιμοποίησαν πλοία για εναπόθεση σιδήρου σε τμήματα της θάλασσας με διάμετρο έως και 10 μιλίων. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι αυτή η προσέγγιση θα μπορούσε να τροποποιήσει την ανταλλαγή διοξειδίου του άνθρακα μεταξύ θάλασσας και αέρα, αυξάνοντας την ποσότητα CO2 που απομακρύνεται από την ατμόσφαιρα. Συν τοις άλλοις φάνηκε ο τεράστιος αντίκτυπος που δυνητικά θα είχε η εν λόγω μέθοδος έναντι ελάχιστου κόστους. Σε άλλη έρευνα αποδείχθηκε ότι κάθε άτομο σιδήρου προκαλεί αντιδράσεις που μετατρέπουν έως και 8.000 μόρια CO2 σε πλαγκτόν ή φύκια.

Ενα βασικό ερώτημα έχει να κάνει με το πόσο διάστημα μένει το CO2 στο νερό, ενώ επίσης επιστήμονες και ακτιβιστές φοβούνται μήπως η γεωμηχανική δώσει ένα «άλλοθι» στις επιχειρήσεις για να μη μεταβούν σε καθαρότερες ενεργειακά τεχνολογίες. Ακόμη, προβληματισμός διατυπώνεται και για αντίθετα αποτελέσματα που μπορεί να ανακύψουν, όπως μεγάλη αύξηση τοξικών φυκιών και επιπτώσεις σε εμπορικά σημαντικά είδη αλιευμάτων. Πάντως, εν κατακλείδι, είναι πλέον τόσο επικίνδυνες οι συνέπειες της κλιματικής κρίσης, ώστε το μείζον ερώτημα είναι το πώς οι πιθανές επιπτώσεις της γονιμοποίησης των θαλασσών συγκρίνονται με τη βλάβη η οποία ήδη συντελείται σε αυτές και στον υπόλοιπο πλανήτη με την καύση υπέρογκων ποσοτήτων ορυκτών καυσίμων.

* Ο κ. Τζον Πρέστον είναι επενδυτής και πρώην διευθυντής τμήματος τεχνολογικής ανάπτυξης του Τεχνολογικού Ινστιτούτου Μασαχουσέτης, ο κ. Ντένις Μπάσελ πρώην προϊστάμενος επιστημονικής ομάδας στο Ερευνητικό Κέντρο Λάνγκλεϊ της NASA και ο κ. Αντονι Μάικλς ωκεανογράφος και αγρότης.

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

4% και τέλος;

Ο μπαμπούλας της ενέργειας επέστρεψε, καθώς οι προβλέψεις για την αγορά πετρελαίου διατηρούν ζωντανούς τους φόβους για συνέχιση της ακρίβειας. Ως αποτέλεσμα η ΕΚΤ προχώρησε στην δέκατη διαδοχική άνοδο των επιτοκίων διαμορφώνοντας το βασικό στο 4%. Σύμφωνα με τις δηλώσεις της επικεφαλής της ΕΚΤ, το επιτόκιο στα υφιστάμενα επίπεδα είναι δυνατόν εφόσον διατηρηθεί για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα να προκαλέσει την επιθυμητή μείωση του πληθωρισμού στο 2%. Η συγκεκριμένη δήλωση μπορεί να ερμηνευθεί και ως παραδοχή ότι φτάσαμε στο τέλος του δρόμου.

Μόνιμη απώλεια

Σύμφωνα με παλαιότερη μελέτη της παγκόσμιας τράπεζας, η οικονομική επίδραση μια φυσικής καταστροφής όπως σεισμός ή πλημμύρα μπορεί να «κοστίσει» από 7% μέχρι 17% του ΑΕΠ μιας χώρας, αναλόγως της έκτασης του προβλήματος. Από αυτή την άποψη είναι οικονομικά επωφελές να επενδύονται χρήματα στην πρόληψη, αφού οι συνέπειες της αδράνειας είναι πολλαπλάσιες. Οι πρόσφατες καταστροφές στην Θεσσαλία εκτιμάται πως θα απαιτήσουν μέχρι και 5 δισ. ευρώ για ανάκτηση των υποδομών που χάθηκαν και επαναφορά της οικονομικής δραστηριότητας. Αυτό όμως δεν μπορεί άμεσα να μετρηθεί καθώς θα απαιτηθούν χρόνια αποκατάστασης σε μια περιοχή που ο πληθυσμός είναι ηλικιωμένος, και άρα ο κίνδυνος να προέλθει μόνιμη απώλεια της οικονομικής δραστηριότητας είναι ορατός.

Να κοπάσουν οι πανηγυρισμοί

Τα περιθώρια κερδοφορίας των τραπεζών διευρύνονται, όμως οι επόπτες καλούν τις τράπεζες να είναι προσεκτικές γιατί αυτό δεν πρόκειται να διαρκέσει για πάντα. Ο λόγος έχει να κάνει με την μεγάλη καθυστέρηση να αποδοθεί τόκος στους καταθέτες, κάτι που όμως αρχίζει να ομαλοποιείται. Καθώς προχωρά η ομαλοποίηση των συνθηκών στην καταθετική βάση, η προσοχή στρέφεται στην ποιότητα του ενεργητικού και στις προβλέψεις. Αυτή εξάλλου είναι και η φυσική εξέλιξη της απότομης αύξησης των επιτοκίων η οποία μπορεί μεσοπρόθεσμα να είναι επιζήμια για τους τραπεζικούς ισολογισμούς παρά τις περί του αντιθέτου απόψεις που είχαν αρχικά δημιουργηθεί.

Ωρα για κανονικότητα

Η κερδοφορία των τραπεζών μετά από μεγάλη περίοδο αρνητικών επιδόσεων είναι λογικό να πυροδοτεί αυξήσεις στις πληρωμές σε μετόχους και διευθυντές υπό την μορφή μερισμάτων και μπόνους. Αν και απόλυτα κατανοητή αυτή η ανάγκη, καθώς είναι σημαντικό οι τράπεζες να καταστούν ξανά ελκυστικός επενδυτικός προορισμός, η συγκυρία προσφέρεται και για επενδύσεις. Περιοχές που θα μπορούσαν να απορροφήσουν μέρος της απροσδόκητης κερδοφορίας είναι η πράσινη μετάβαση, η ψηφιοποίηση και η κυβερνοασφάλεια. Με άλλα λόγια ώρα για κανονικότητα με το βλέμμα στις προκλήσεις που έρχονται.

Η ακρίβεια συσσωρεύει πολιτικό κόστος που θα κληθούν να πληρώσουν αυτοί που επέλεξαν να μην εμπλακούν και άφησαν όλες τις πρωτοβουλίες στους κεντρικούς τραπεζίτες.

Επιφυλάξεις για φορολόγηση

Είναι λογικό η μεγάλη άνοδος των τραπεζικών κερδών να έχει ανοίξει την όρεξη όλων των ενδιαφερόμενων μερών (stakeholders). Σε αυτά περιλαμβάνεται και το κράτος που συμμετέχει μέσω της είσπραξης φόρων. Η συζήτηση για έκτακτη φορολόγηση των απροσδόκητων κερδών έχει ξεκινήσει σε διάφορα σημεία της Ευρώπης προκαλώντας αντιδράσεις. Μεγάλο ενδιαφέρον έχει πάντα και η άποψη των εποπτών, αφού δίνει το στίγμα της θεσμικής προσέγγισης. Σύμφωνα με την ΕΚΤ το ενδεχόμενο της φορολόγησης αντιμετωπίζεται με επιφύλαξη καθώς, αφενός, τα κέρδη αυτά είναι προσωρινά και, αφετέρου, η δυνατότητα που προσφέρεται με τα επιπλέον κέρδη θα ήταν καλό να επενδυθούν προς την κατεύθυνση ενίσχυσης των επιχειρηματικών μοντέλων των τραπεζών.

Αυξημένη επιφυλακή

Το ύψος των επιτοκίων προβληματίζει τους ειδικούς για την πορεία της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας μεσοπρόθεσμα. Η προσοχή σύμφωνα με τις αναλύσεις τους θα πρέπει να στραφεί στην αγορά ακινήτων ως η μεγαλύτερη πηγή κινδύνου αυτή την περίοδο. Προς αυτή την κατεύθυνση γίνεται προτροπή προς τις τράπεζες να αξιολογήσουν με προσοχή τους κινδύνους στο χαρτοφυλάκιό τους και να προβούν στις απαραίτητες ενέργειες εφαρμόζοντας πλήρως τους κανόνες. Αυτό πάντως που είναι σημαντικό και ευχή όλων είναι να παραμείνει έτσι ό,τι αφορά στη διατήρηση της ομαλότητας και η αποφυγή δυσάρεστων εξελίξεων τύπου Credit Suisse.

Η ΛΕΞΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Προεξοφλητικό Επιτόκιο

Προεξοφλητικό επιτόκιο καλείται το επιτόκιο το οποίο χρησιμοποιείται για μετατροπή της μελλοντικής αξίας ενός ομολόγου / μακροπρόθεσμου χρεογράφου / επενδυτικού τίτλου σε παρούσα (σημερινή) αξία. Είναι επίσης το επιτόκιο με το οποίο η Κεντρική Τράπεζα χρεώνει τις Εμπορικές Τράπεζες για δάνεια, σε περιπτώσεις όπου αυτές χρειάζονται ρευστά διαθέσιμα.

Μάριος Χαραλαμπίδης
Καθηγητής διοίκησης και οικονομικών
Cyprus Institute of Marketing / The Cyprus Business School

Η NASA αρχίζει να διερευνά μυστήρια φαινόμενα

Ομάδα εκπροσώπων της NASA έδωσε στη δημοσιότητα μια έκθεση που αποπειράται να δώσει κάποια απάντηση στο ερώτημα σχετικά με τα αγνώστου ταυτότητας ιπτάμενα αντικείμενα. Οπως φαίνεται, όμως, η υπηρεσία δεν σκοπεύει να κλείσει σύντομα το συναρπαστικό ζήτημα. Αντιθέτως, προτείνει ένα μεγαλύτερο πρόγραμμα για τη συλλογή και ερμηνεία δεδομένων σχετικά με τα UAP –που αφορούν αγνώστου ταυτότητας αντικείμενα και μυστήρια φαινόμενα– όπως είναι ο σύγχρονος όρος για τα UFO.

Ως απάντηση, η διαστημική υπηρεσία ανακοίνωσε πως δημιουργεί έναν νέο τομέα και ότι διορίζει έναν διευθυντή έρευνας για τα UAP. «Η NASA θα κάνει αυτό το έργο με διαφάνεια προς όφελος της ανθρωπότητας», δήλωσε ο διοικητής της υπηρεσίας, Μπιλ Νέλσον.

Πάντως, στη συνέντευξη Τύπου στα κεντρικά γραφεία της NASA στην Ουάσιγκτον, η Νικολα Φοξ, η αναπληρώτρια διοικητής της διεύθυνσης επιστημονικών αποστολών της υπηρεσίας, αρνήθηκε να κατονομάσει τον νέο διευθυντή, εν μέρει για λόγους ασφαλείας. «Δεν θα δώσουμε το όνομά του στη δημοσιότητα», δήλωσε η δρ Φοξ.

Οι αξιωματούχοι της NASA ανέφεραν ότι ένας από τους λόγους που κράτησαν μυστική την ταυτότητα του νέου διευθυντή ήταν οι παρενοχλήσεις και οι απειλές που δέχθηκαν τα μέλη της επιτροπής κατά την περίοδο της μελέτης.

Οι περισσότεροι ειδικοί θεωρούν ότι τα εξωγήινα διαστημόπλοια είναι μια απίθανη εξήγηση για οποιαδήποτε παρατήρηση έχει γίνει στο παρελθόν.

Κατά τη διάρκεια μιας δημόσιας συνεδρίασης που πραγματοποιήθηκε τον Μάιο, πολλοί σχολιαστές στη ζωντανή μετάδοση της NASA στο YouTube κατηγόρησαν τα μέλη της επιτροπής ότι λένε ψέματα ή συγκαλύπτουν στοιχεία για εξωγήινους.

Στην ενημέρωση, η NASA ανέφερε ότι δεν βρήκε αποδείξεις που να οδηγούν στο συμπέρασμα ότι τα UAP έχουν εξωγήινη προέλευση. Ωστόσο, όπως αναφέρθηκε, σε αρκετές περιπτώσεις έχουμε παρατηρήσει αντικείμενα ή χρώματα τα οποία «δεν γνωρίζουμε τι είναι» και σε αυτό ακριβώς το πλαίσιο η υπηρεσία ορίζει διευθυντή έρευνας στον τομέα των UAP.

Η διαστημική υπηρεσία ορίζει διευθυντή σε νέα ομάδα, ενώ ο διοικητής Μπιλ Νέλσον δεσμεύεται ότι «θα προχωρήσουμε με διαφάνεια προς όφελος της ανθρωπότητας».

«Μερικές φορές», αναφέρει η μελέτη, «βλέπουμε αντικείμενα τα οποία πρέπει να έχουν ταξιδέψει πολύ μέσω του ηλιακού μας συστήματος για να φτάσουν εδώ», προσθέτει. «Ακριβώς όπως ερευνούμε το άγνωστο μέσα στον δικό μας γαλαξία, έτσι θα πρέπει επίσης να λάβουμε σοβαρά υπόψη μας την προοπτική της άγνωστης τεχνολογίας, που θα μπορούσε να προέρχεται από άλλες γωνιές του γαλαξία», καταλήγει με νόημα.

Τα UAP συχνά αποδεικνύεται πως είναι αθώα αντικείμενα, όπως μετεωρολογικά μπαλόνια. Οι περισσότεροι ειδικοί θεωρούν ότι τα εξωγήινα διαστημόπλοια είναι μια απίθανη εξήγηση για οποιαδήποτε παρατήρηση έχει γίνει στο παρελθόν. Ωστόσο, είναι πιθανό ότι κάποια από αυτά που έχουν παρατηρηθεί θα μπορούσαν να είναι ανεξερεύνητα ατμοσφαιρικά φαινόμενα ή δοκιμές προηγμένων οπλικών συστημάτων.

Η επιτροπή δήλωσε πως η NASA φιλοδοξεί να διαδραματίσει εξέχοντα ρόλο στη μελέτη των UAP, ιδίως χρησιμοποιώντας τα όργανα παρατήρησης της Γης για τη συλλογή περιβαλλοντικών δεδομένων που συμπίπτουν χρονικά με τις αναφορές για άγνωστα φαινόμενα. Η ομάδα πρότεινε επίσης τη χρήση εξελιγμένων υπολογιστικών αλγορίθμων, συμπεριλαμβανομένης της τεχνητής νοημοσύνης και της μηχανικής μάθησης, για την αναζήτηση μοτίβων στις αναφορές για UAP που μπορούν να βοηθήσουν στον εντοπισμό των πραγματικών αιτιών.

Σημάδια ζωής;

Παράλληλα, το βράδυ της Τετάρτης, το τηλεσκόπιο Τζέιμς Γουέμπ, που ταξιδεύει στα βάθη του Διαστήματος για να χαρίσει στην ανθρωπότητα πολύτιμες συμπαντικές πληροφορίες, «είναι πιθανό» να έκανε ένα θεμελιώδους σημασίας εύρημα. Συγκεκριμένα, στον πλανήτη K2-18b, ο οποίος έχει απασχολήσει στο παρελθόν καθώς διαθέτει μόρια που θα μπορούσαν να σχετίζονται με τη ζωή, φαίνεται να ανακαλύφθηκε μόριο διμεθυλοσουλφιδίου. Οι επιστήμονες θα ερευνήσουν με προσοχή το υποτιθέμενο εύρημα. Ωστόσο, εάν ευσταθεί, θα πρόκειται για ένα μόριο που στη Γη παράγεται μόνο από ζωντανούς οργανισμούς, κυρίως από φυτοπλαγκτόν σε θαλάσσια περιβάλλοντα.

SSM: Προβλέπει τέλος στο πάρτι από τα επιτόκια

Τα κέρδη των τραπεζών δεν θα είναι για πάντα τονίζει ο πρόεδρος του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού, Ανδρέα Ένρια

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ**

Τα κέρδη που έρχονται από τα υψηλά επιτόκια για τις τράπεζες κάποια στιγμή θα τελειώσουν και ο πρόεδρος του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού (SSM), Ανδρέα Ένρια, το υπογραμμίζει εμφατικά. Αξιολογεί πως υπάρχουν τράπεζες που έχουν προβλέψεις «ρόδινες» και δεν προβλέπουν πως το περιβάλλον γενικότερα είναι σε αβέβαιη βάση. Την ίδια ώρα, ο ισχυρός άνδρας του SSM εκφράζει τη θέση πως δεν θα σταθεί εμπόδιο στις τράπεζες σε εποπτικό επίπεδο να δώσουν μερίσματα στους μετόχους, ωστόσο θα πρέπει τα πιστωτικά ιδρύματα να δίνουν μεγάλη προσοχή στον πιστωτικό κίνδυνο και να λαμβάνουν τις ανάλογες προβλέψεις.

Κατά τον πρόεδρο του SSM βρισκόμαστε σε μία περίοδο που οι τράπεζες «καίνε» κεφάλαια και θα πρέπει να αρχίσουν να επενδύουν στο μέλλον τους.

Είμαστε ακόμα σε ένα πολύ αβέβαιο περιβάλλον σύμφωνα με τον πρόεδρο του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού (SSM) Ανδρέα Ένρια.

Σε συνέντευξη που παραχώρησε στο ειδησεογραφικό πρακτορείο Bloomberg εντός της εβδομάδας, από τις τελευταίες που δίνει με τον μανδύα του προέδρου του SSM, ο Α. Ένρια απέστειλε αρκετά μηνύματα στις τράπεζες σχετικά με την κερδοφορία τους, τη διαχείριση των κερδών που προκύπτουν από την αύξηση των επιτοκίων, την επένδυση των κερδών αυτών για την εκπλήρωση του επιχειρηματικού τους πλάνου, αλλά και την εισαγωγή πάγιας φορολογίας, κάτι που συζητείται στις χώρες της Ευρώπης (βλέπε Ιταλία). Κατά τον πρόεδρο του SSM βρισκόμαστε σε μία περίοδο που οι τράπεζες «καίνε» κεφάλαια. Ναι μεν έχουν φτάσει σε μια στιγμή που είναι αρκετά κερδοφόρες και ανακτούν την εμπιστοσύνη των επενδυτών, δίνοντας μερίσματα, αλλά κατά τον ίδιο θα πρέπει να αρχίσουν να επενδύουν στο μέλλον τους. Υπενθυμίζει στις τράπεζες πως υπάρχουν πολλές επενδυτικές ανάγκες, όπως η πράσινη μετάβαση, η ψηφιοποίηση, η ενίσχυση της υποδομής της πληροφορικής τους υπό το πρίσμα του κινδύνου στον κυβερνοχώρο. «Η ελπίδα είναι ότι η σεζόν των ολοένα και υψηλότερων διανομών μερισμάτων θα φτάσει στο τέλος της, θα σταθεροποιηθεί και θα επιστρέψουμε σε έναν κανονικό κόσμο όπου οι τράπεζες αρχίζουν να σκέφτονται πώς να αυξήσουν το franchise τους» συμπληρώνει επί τούτου ο κ. Ένρια.

Αφήνοντας στην άκρη τα μερίσματα και επιστρέφοντας στα τα των επιτοκίων, ο ανώτατος εποπτής των Ευρωπαϊκών Τραπεζών εξηγεί ότι «είμαστε ακόμα σε ένα πολύ αβέβαιο περιβάλλον». Τονίζει παράλληλα πως, το περιβάλλον των επιτοκίων έχει αλλάξει πολύ γρήγορα και ακόμα δεν γνωρίζουμε πού θα σταθεροποιηθεί. «Καλούμε τις τράπεζες να είναι ιδιαίτερα προσεκτικές ως προς αυτό. Τίθεται το ερώτημα πόσο θα υλοποιηθεί η αύξηση των επιτοκίων και από την άποψη της ποιότητας του ενεργητικού, αλλά και των αναγκών προβλέψεων» σημειώνει χαρακτηριστικά.

Χρηματοδότηση

Όσον αφορά στη συζήτηση για το ενιαίο προφίλ χρηματοδότησης στις τράπεζες ο κ. Ένρια εκφράζει τη θέση πως θα ήταν ακατάλληλο ως εποπτικές αρχές να προωθήσουν ένα ενιαίο προφίλ χρηματοδότησης για όλες τις τράπεζες. «Οι τράπεζες πρέπει να βρουν τις ρυθμίσεις χρηματοδότησης που ταιριάζουν στο επιχειρηματικό τους μοντέλο. Όσο πιο διαφοροποιημένες είναι οι πηγές χρηματοδότησης, τόσο το καλύτερο. Φυσικά, όσο πιο σταθερές είναι οι πηγές χρηματοδότησης που έχουν, τόσο το καλύτερο, όσον αφορά την προστασία. Αυτό που είναι σημαντικό είναι οι τράπεζες να είναι επαρκώς προσεκτικές στον έλεγχο και να διαχειρίζονται τους κινδύνους χρηματοδότησης και ρευστότητας με αποτελεσματικό τρόπο» τόνισε.

Πράσινο για συγχωνεύσεις

Ο κ. Ένρια άφησε και το αποτύπωμά του στη συνέντευξη που παραχώρησε για τις συγχωνεύσεις, ενέργειες που γίνονται άλλωστε και στην Κύπρο. Σύμφωνα με τον κ. Ένρια, η συγχώνευση είναι κάτι που πρέπει να αποφασίσουν οι τράπεζες με βάση την επιχειρηματική τους στρατηγική και την αντίληψή τους για τις εξελίξεις της αγοράς. Εξέφρασε δε την ανησυχία του μήπως και οι τράπεζες χρησιμοποιήσουν τα κέρδη τους μόνο για να τα επιστρέψουν μέσω μερισμάτων στους επενδυτές. «Έχουμε δει πολλές τράπεζες να πωλούν επιχειρηματικούς τομείς που δεν ήταν κερδοφόροι και να αγοράζουν άλλους επιχειρηματικούς τομείς που τους επέτρεψαν να αποκτήσουν δυναμική και να γίνουν ανταγωνιστικοί σε ορισμένα τμήματα της αγοράς. Το έχουμε δει αυτό στη διαχείριση περιουσιακών στοιχείων, τη χρηματοδοτική μίσθωση, τη φύλαξη και άλλα. Ελπίζω αυτό να συνεχιστεί» τόνισε.

Όχι σε πάγια φορολογία

Όσον αφορά το ζήτημα της επιβολής της φορολογίας πάνω στα κέρδη των τραπεζών –συζήτηση που υπάρχει σε Ισπανία και Ιταλία– τόνισε πως έτσι δημιουργείται ανησυχία ότι ένας εφάπαξ φόρος που μπορεί να διαρκέσει για σχετικά μεγάλο χρονικό διάστημα θα πλήξει τον τομέα. Σημείωσε δε ότι δίνοντας την εντύπωση ότι όποτε οι ευρωπαϊκές τράπεζες πραγματοποιούν κέρδη υπάρχει κάποιος που παρεμβαίνει και τα μειώνει, θα μπορούσε να μειώσει την ελκυστικότητα της επένδυσης σε αυτές.

Μεγάλη ρευστότητα

Αναφορικά με τη ρευστότητα των ευρωπαϊκών τραπεζών και πόσο ισχυρές είναι σε σχέση με την κρίση στην Credit Suisse, σημείωσε ότι οι κίνδυνοι ρευστότητας και χρηματοδότησης δεν ήταν πολύ ψηλά στην εποπτική τους ατζέντα τα τελευταία χρόνια, καθώς οι τράπεζες ήταν γεμάτες ρευστότητα. «Οι έκτακτες διευκολύνσεις της κεντρικής τράπεζας είχαν περιορίσει σημαντικά τον κίνδυνο ρευστότητας. Από τότε που ξεκίνησε η ομαλοποίηση της νομισματικής πολιτικής, η προσοχή μας στράφηκε ξανά στον κίνδυνο ρευστότητας και χρηματοδότησης. Το θέμα δεν είναι πραγματικά τόσο πολύ να έχουμε αυστηρότερες απαιτήσεις σε όλους τους τομείς. Είναι πραγματικά να εμβαθύνουμε στα προφίλ ρευστότητας και στα προφίλ χρηματοδότησης μεμονωμένων τραπεζών. Έχουμε κάνει πολλή δουλειά στα σχέδια για την αντικατάσταση της χρηματοδότησης TLTRO (στοχευμένες πράξεις πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης). Εξετάσαμε την αστάθεια των πηγών χρηματοδότησης, τη συγκέντρωση της χρηματοδότησης και η διαφοροποίηση των πηγών χρηματοδότησης είναι επίσης πολύ σημαντική. Εξετάσαμε επίσης την ικανότητα των τραπεζών να έχουν εύκολη πρόσβαση σε διευκολύνσεις της κεντρικής τράπεζας, έχοντας ήδη αρκετές εξασφαλίσεις που έχουν ήδη τοποθετηθεί ή είναι έτοιμες για καταχώρηση» κατέληξε.

cyta business
Μαζί από την αρχή
B-start
Κάνε καλή αρχή με Business Start
Ολοκληρωμένες Λύσεις για νέες επιχειρήσεις
Σταθερή | Ίντερνετ | Υπηρεσία Cloud | Κινητή
Δωρεάν εγκατάσταση και πολλά προνόμια
Μέχρι 25% έκπτωση στη μηνιαία συνδρομή για 12 μήνες
Ισχύουν όροι | Cyta Business Call Center 150

Ζητούν παρέμβαση προέδρου για το χαλλούμι

Σε εξέλιξη η προσφυγή κατά του κανονισμού – Σε κίνδυνο το πλαίσιο παραγωγής του κυπριακού τυριού

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ**

Μπορεί ο φάκελος για το χαλλούμι να πέρασε και πλέον να μιλάμε για ευρωπαϊκό κανονισμό και προϊόν ΠΟΠ, ωστόσο ένα χρόνο μετά την έναρξη της εφαρμογής της συμφωνίας (που υπογράφηκε στις 22 Ιουλίου 2023 μεταξύ υπουργείου Γεωργίας, παραγωγών, τυροκόμων και ΚΕΒΕ), και της εφαρμογής των όρων του Ευρωπαϊκού Κανονισμού από την αλυσίδα παραγωγής χαλλουμιού, τα προβλήματα που αφορούν το κυπριακό τυρί παραμένουν. Κυρίως, δε, φαίνεται ότι παρά την υπογραφή της συμφωνίας, οι διαφωνίες σε σχέση με τις προδιαγραφές δεν έχουν καμφθεί και μάλιστα διατυπώνονται με τον πλέον ξεκάθαρο τρόπο. Την προσφυγή κατά του ευρωπαϊκού κανονισμού. Έχει ήδη καταγραφεί σε ρεπορτάζ της «Κ» από τον Ιούλιο, ότι ο Παγκύπριος Οργανισμός

Μόνο σε ανώτατο πολιτικό επίπεδο θα δοθεί η λύση για τις προσφυγές κατά του Κανονισμού για το ΠΟΠ εκτιμά ο Σύνδεσμος Τυροκόμων.

Ενα χρόνο μετά τη μαζική παραγωγή του χαλλουμιού ΠΟΠ, και παρά τους ελέγχους της Bureau Veritas αλλά και του υπουργείου Γεωργίας, εξακολουθούν να υπάρχουν κενά και περιπτώσεις μη συμμόρφωσης στη διαδικασία παραγωγής και διάθεσης του προϊόντος εντός και εκτός Κύπρου.

Αγελαδοτρόφων και το Τυροκομείο Παπουής, έχουν υποβάλει προσφυγή τον περασμένο Ιούνιο ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, με την οποία ζητούν ακύρωση της νομικής πράξης της κατοχύρωσης, εφόσον θεωρούν ότι τους ζημιώνει άμεσα. Η απόφαση του δικαστηρίου αναμένεται περί τα τέλη του 2023. Αυτό που αναμένεται είναι ότι θα επικρατήσει ένα από τα δύο σενάρια –είτε να ακυρωθεί ο Κανονισμός και το χαλλούμι να χάσει την σφραγίδα του ΠΟΠ, (που θεωρείται ένα ακραίο σενάριο μεν, αλλά με καταστροφικές συνέπειες για το κυπριακό προϊόν), είτε να παραμείνει ο Κανονισμός αλλά να μην επιτρέπονται οι αλλαγές που εφαρμόζονται στις προδιαγραφές του. Όποιο σενάριο και να ισχύσει, θεωρείται βέβαιο ότι θα βάλει σε νέες περιπέτειες το προϊόν. Όπως λέχθηκε στην «Κ», η μόνη λύση είναι η απόσυρση της προσφυγής. Ήδη, σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», ο Σύνδεσμος Τυροκόμων τοποθετείται ξεκάθαρα για το θέμα, αφού έχει ζητήσει συνάντηση με τον πρόεδρο της Δημοκρατίας για επίλυσή του, εκτιμώντας ότι μόνο σε ανώτατο πολιτικό επίπεδο μπορεί να δοθεί λύση σε σχέση με τις προσφυγές κατά του κανονισμού. Ζητούν, στην ουσία, από τον πρόεδρο Χριστοδουλίδη να μεσολαβήσει, ώστε οι Papouis Dairies και ο ΚΟΑ να αποσύρουν την προσφυγή κατά της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Ελλιπείς έλεγχοι

Στο μεταξύ, το προϊόν συνεχίζει να παράγεται, χωρίς να λείπουν οι παρατυπίες. Η δήλωση του προέδρου της επιτροπής Γεωργίας της Βουλής Γιαννάκη Γαβριήλ περιγράφει την εικόνα: Φαίνεται, ανέφερε, ότι η συμφωνία εφαρμόζεται κατά το δοκούν από τα μέρη που την υπέγραψαν, ενώ οι έλεγχοι που γίνονται είναι πενιχροί. Σύμφωνα με στοιχεία του υπουργείου Γεωργίας, το τελευταίο εξάμηνο έγιναν 24 έλεγχοι από το Τμήμα Γεωργίας και όπως λέχθηκε στην «Κ», σε πρώτο στάδιο δόθηκαν προειδοποιήσεις και έγιναν συστάσεις. Ένα τυροκομείο κινδυνεύει να χάσει την πιστοποίηση του λόγω μη συμμόρφωσης με τις προδιαγραφές, ενώ εντοπίστηκαν ευρήματα για μη συμμόρφωση σε δέκα τυροκομεία. Υπάρχουν επίσης ενώπιον του αρμόδιου υπουργείου καταγγελίες πολιτών για εστιατόρια τα οποία στο μενού τους περιλαμβάνεται το έδεσμα του χαλλουμιού, ωστόσο στην ουσία πρόκειται για λευκό τυρί σχάρας και μάλιστα εισαγόμενο (είτε από Βουλγαρία είτε από Πολωνία).

Το συμπέρασμα είναι ότι, τουλάχιστον στην κυπριακή αγορά, γνωρίζουμε πως κυκλοφορούσαν χαλλούμια που βαφτίζονταν ΠΟΠ και έφεραν τη σχετική σφραγίδα και το ανάλογο κόστος βεβαίως, χωρίς όμως να είναι ΠΟΠ. Κατά την πρόσφατη συνεδρία του θέματος στη Βουλή, τέθηκε και η πρόταση για τροποποίηση της νομοθεσίας ώστε να δημοσιεύεται το όνομα/επωνυμία όσων παραβιάζουν τη νομοθεσία για παραγωγή και εμπορία του χαλλουμιού.

Θα ανοίγουν κοντέινερ

Και ενώ στην κυπριακή αγορά εφαρμόζεται κάποιος έλεγχος στη διαδικασία παραγωγής και την αλυσίδα εμπορίας του προϊόντος, δεν υπάρχει ξεκάθαρη εικόνα για το τι εξάγουμε στο εξωτερικό. Από πλευράς του Τμήματος Τελωνείων αναφέρεται ότι οι οδηγίες που έχουν ενώπιόν τους οι αρμόδιοι λειτουργοί είναι ότι, εφόσον έχουν τη σφραγίδα ΠΟΠ τα χαλλούμια, μπορούν να εξαχθούν. Σύμφωνα με τελευταία ενημέρωση από πλευράς του υπουργείου Γεωργίας έχουν δοθεί οδηγίες από τον υπουργό Γεωργίας ώστε τις επόμενες ημέρες να ξεκινήσουν εντατικοί έλεγχοι στα σημεία εξόδου των προϊόντων από τη χώρα. Οι οδηγίες, όπως μας αναφέρθηκε, είναι να ανοίγουν τα κοντέινερ και να παίρνουν δείγμα το οποίο θα ελέγχεται από ειδική μονάδα του κρατικού χημείου (η σύσταση της ειδικής μονάδας κόστισε 60 χιλιάδες ευρώ). Αυτό που θα ελέγχεται είναι κατά πόσο εφαρμόζεται η ποσόστωση, το επίπεδο υγρασίας, αλατιού και λίπους στο προϊόν. Στην περίπτωση που διαπιστωθεί παραβίαση, τότε το προϊόν θα ανακαλείται από την αγορά. Πέραν τούτου, βρίσκεται στα σκαριά συνεργασία μεταξύ ΤΕΠΑΚ, Κρατικού Χημείου και υπουργείου Γεωργίας, με στόχο την εφαρμογή μεθόδου πιστοποίησης προέλευσης του γάλακτος που χρησιμοποιήθηκε για την παραγωγή του χαλλουμιού. Κάτι τέτοιο θεωρείται ότι θα αποτελέσει ένα επιπλέον δίκτυ προστασίας στην αυθεντικότητα του προϊόντος. Εγείρεται πάντως, εύλογα, ένας προβληματισμός για τους λόγους που ένα χρόνο μετά την μαζική παραγωγή του χαλλουμιού ΠΟΠ, και παρά τους ελέγχους της Bureau Veritas αλλά και του υπουργείου Γεωργίας, να υπάρχουν ακόμη σοβαρά κενά και περιπτώσεις μη συμμόρφωσης στη διαδικασία και στις προδιαγραφές.

Περισσότερα έσοδα

Την ίδια ώρα καταγράφεται αύξηση στα έσοδα από τις εξαγωγές χαλλουμιού. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την τελευταία έκδοση της στατιστικής υπηρεσίας για το ενδοενωσιακό εμπόριο και το εμπόριο με τρίτες χώρες σε επίπεδο Ιουνίου 2023 οι εξαγωγές χαλλουμιού απέφεραν 32,3 εκατ. ευρώ. Σε επίπεδο α΄ εξαμήνου του έτους, τα έσοδα των εξαγωγών ήταν στα 178,2 εκατ. ευρώ. Το αντίστοιχο περσινό ποσό ήταν 28,5 εκατ. σε επίπεδο Ιουνίου και σε επίπεδο εξαμήνου 160,5 εκατ. Πρόκειται για μια αύξηση γύρω στα 11% σε επίπεδο εξαμήνου σε σύγκριση με πέρσι. Τα έσοδα λοιπόν ανεβαίνουν.

Έχουν δοθεί οδηγίες ώστε τις επόμενες ημέρες να ξεκινήσουν εντατικοί έλεγχοι στα κοντέινερ με χαλλούμι που προορίζονται για τις αγορές του εξωτερικού.

Ωστόσο, ο όγκος των εξαγωγών παραμένει περιορισμένος σύμφωνα με τις αναφορές τόσο του Συνδέσμου Τυροκόμων, όσο και από πλευράς υπουργείου Γεωργίας. Αυτό φαίνεται να προκύπτει λόγω της αύξησης της τιμής του προϊόντος, κάτι που αναπόφευκτα έχει αρνητική επίδραση στον όγκο της ζήτησης. Ωστόσο, η μείωση στον όγκο των εξαγωγών ήταν εν πολλοίς αναμενόμενη λόγω της αύξησης στην τιμή του προϊόντος και, όπως συνάγεται από τα προαναφερθέντα, δεν είναι το σοβαρότερο πρόβλημα που έχει να αντιμετωπίσει ο κλάδος παραγωγής και εμπορίας του χαλλουμιού τη δεδομένη στιγμή.

ΑΡΘΡΟ / *Του* **ΜΙΧΑΛΗ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗ**

Ιδιωτική κατανάλωση και επενδύσεις οι βασικοί τροφοδότες της ανάπτυξης το 2023

Η ισχυρή ανάπτυξη της οικονομίας της Κύπρου το 2021 (+6,6%) εξασθένησε μόνο ελαφρώς το 2022 (+5,6%), παρά τον πόλεμο στην Ουκρανία. Σε αυτή την εξέλιξη συνέβαλαν ως γνωστόν πρωτίστως ο τουρισμός, που ανέκαμψε ισχυρά για δεύτερη χρονιά, οδηγώντας σε σημαντική ενίσχυση των εξαγωγών υπηρεσιών (+11,6%, κατόπιν +12,6% το 2021) και η κατανάλωση των νοικοκυριών που διευρύνθηκε σημαντικά (+7,8% από +4,5% στο προηγούμενο έτος), παρά την ταχεία άνοδο των τιμών καταναλωτή από το δεύτερο τρίμηνο του 2022 εξαιτίας του πολέμου, καθώς λήφθηκαν δημοσιονομικά μέτρα για την αντιμετώπιση των επιπτώσεών του στις τιμές. Η ιδιωτική κατανάλωση υποστηρίχθηκε και από το ότι δεν επιβλήθηκαν το 2022 περιορισμοί σχετικά με την πανδημία COVID-19 ύστερα από δύο διαδοχικά χρόνια μέτρων με αυτή τη στόχευση, γεγονός που ευνόησε και την απασχόληση, με το μέσο ποσοστό ανεργίας πέρυσι στο 6,8%, που ήταν το ελάχιστο 12 ετών.

Η ιδιαίτερα σημαντική αναπτυξιακή δυναμική συνολικά πέρυσι μετριάστηκε το τέταρτο τρίμηνο του 2022, καθώς το ΑΕΠ ανήλθε κατά 4,4% σε ετήσια βάση, με την αύξησή του να επιβραδύνεται περαιτέρω στο πρώτο και το δεύτερο τρίμηνο του 2023, σε 3,4% και 2,3% αντίστοιχα. Η μικρότερη ένταση της ανάπτυξης στο πρώτο εξάμηνο φέτος, προήλθε κυρίως από επιδείνωση του εξωτερικού ισοζυγίου. Οι εξαγωγές υποχώρησαν ήπια, κατά 2,3% σε ετήσια βάση (έναντι +21,2% την ίδια περίοδο του 2022), αποκλειστικά από λιγότερες εξαγωγές υπηρεσιών (-3,5%). Παράλληλα, οι εισαγωγές διευρύνθηκαν, αν και σαφώς λιγότερο από ότι πριν ένα έτος (+7,3% έναντι +24,5%), κυρίως λόγω περισσότερων εισαγωγών αγαθών (+15,1%), οι οποίες όμως σχετίζονται με επενδύσεις από τη ναυτιλία, οπότε η αρνητική επίδρασή τους στο ΑΕΠ εν πολλοίς αντισταθμίστηκε από την ισχυρή επέκταση του ακαθάριστου σχηματισμού παγίου κεφαλαίου (+9,9% από +9,5% στο α' εξάμ. 2022). Εκτός του επιδεινωμένου εξωτερικού ισοζυγίου, η άνοδος της κατανάλωσης των νοικοκυριών, παρότι παρέμεινε ισχυρή στο πρώτο εξάμηνο, είναι εξασθενημένη συγκριτικά με το 2022 (+4,6% από +6,4%), με αντίκτυπο στην αναπτυξιακή δυναμική.

Η κυπριακή οικονομία δεν αναμένεται να επηρεαστεί σημαντικά στο υπόλοιπο του 2023 από τις επιπτώσεις του πολέμου στην Ουκρανία, υποστηριζόμενη πρωτίστως από την κατανάλωση των νοικοκυριών σε συνθήκες υποχώρησης του πληθωρισμού, την περαιτέρω ανάκαμψη στον τουριστικό τομέα και τον τομέα Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), με τις επενδύσεις από αυτούς τους τομείς καθώς και εκείνες σε κατοικίες επίσης να συμβάλλουν στην αύξηση του ΑΕΠ. Ο τουριστικός τομέας έχει ήδη δείξει σημάδια ισχυρότερης ώθησης στην ανάπτυξη το δεύτερο τρίμηνο του 2023 έναντι του προηγούμενου, με τις αφίξεις τουριστών να αυξάνονται κατά 24,9% σε ετήσια βάση και τις δαπάνες τους 27,4% υψηλότερα.

Η αύξηση της κατασκευαστικής δραστηριότητας είναι στενά συνδεδεμένη με τις χρηματοοικονομικές και ασφαλιστικές υπηρεσίες, επομένως αυτός θα είναι ένας ακόμη αναπτυσσόμενος κλάδος φέτος.

Η έντονη κλιμάκωση της δραστηριότητας στο πεδίο των ΤΠΕ που ξεκίνησε πέρυσι οφείλεται στην κρατική στρατηγική για την προσέλκυση ξένων επιχειρήσεων, η οποία οδήγησε έως τον Οκτώβριο του 2022 στην εγγραφή περισσότερων από 1.100 εταιρειών με παραπάνω από 9.000 εργαζομένους στη Μονάδα Διευκόλυνσης Επιχειρήσεων της Κύπρου. Ως αποτέλεσμα, η ανάπτυξη στον τομέα ΤΠΕ το 2022 ήταν η δεύτερη ισχυρότερη μεταξύ των βασικών οικονομικών τομέων, με το μερίδιό του στο ΑΕΠ να αυξάνεται κατά 0,8 π.μ., στο 10,4%, άνοδος μικρότερη μόνο εκείνης στον τουρισμό, ο οποίος όμως κατείχε σαφώς μικρότερο μερίδιο, επομένως παρουσίαζε μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης (+1,0 π.μ., στο 3,9%). Οι ΤΠΕ παρέμειναν σε τροχιά σημαντικής, ωστόσο σαφώς ηπιότερης από ότι το 2022, ανόδου και στο πρώτο εξάμηνο φέτος, με διεύρυνση προϊόντος σε ετήσια βάση κατά 5,2% (έναντι 16,7% ένα έτος νωρίτερα), υπολειπόμενης μόνο της ανάκαμψης στο χονδρικό-λιανικό εμπόριο, μεταφορές-αποθήκευση, ξενοδοχεία-εστιατόρια (+7,1%).

Η ανερχόμενη δραστηριότητα στον τουρισμό και τις ΤΠΕ πέρυσι, και, σε μικρότερο βαθμό, οι μεταναστευτικές ροές που προκλήθηκαν από τον πόλεμο στην Ουκρανία, αναθέρμαναν τη δραστηριότητα στις κατασκευές, με έμφαση στις κατοικίες, μια δυναμική που συνεχίζεται το τρέχον έτος. Η αύξηση της κατασκευαστικής δραστηριότητας είναι στενά συνδεδεμένη με τις χρηματοοικονομικές και ασφαλιστικές υπηρεσίες, επομένως αυτός θα είναι ένας ακόμη αναπτυσσόμενος κλάδος φέτος. Από την άλλη πλευρά, η άνοδος των επιτοκίων στην Κύπρο –όπως διεθνώς– για την ανάσχεση του υψηλού πληθωρισμού, ασκεί πιέσεις στη ζήτηση δανείων, μετριάζοντας την τρέχουσα περίοδο την αναπτυξιακή δυναμική του χρηματοπιστωτικού τομέα.

Εστιάζοντας στις εξελίξεις στο πεδίο του πληθωρισμού, που επηρεάζουν το πραγματικό εισόδημα των νοικοκυριών και ακολούθως τις καταναλωτικές δαπάνες τους, κατόπιν της ανόδου του ρυθμού μεταβολής του εναρμονισμένου δείκτη τιμών (ΕνΔΤΚ) στην Κύπρο σε υψηλό όλων των εποχών τον Ιούλιο του 2022 (10,6%), οι πληθωριστικές πιέσεις έκτοτε υποχωρούν συνεχώς. Ο εναρμονισμένος πληθωρισμός υποχώρησε τον Ιούλιο του 2023 σε 2,4%, από την εξασθενημένη άνοδο των συνιστωσών του που τροφοδότησαν τη ραγδαία αύξηση στο αρχικό επτάμηνο πέρυσι (ενέργεια, τρόφιμα, καταλύματα), ενώ ο μέσος πληθωρισμός στο πρώτο επτάμηνο φέτος διαμορφώθηκε σε 4,6%, έναντι 7,7% πριν ένα χρόνο. Πιθανές εστίες επιτάχυνσης του πληθωρισμού την προσεχή περίοδο είναι μια νέα συνεχής ανάκαμψη των τιμών ενέργειας παγκοσμίως και η προσφάτως αποδειχθείσα από το ΔΝΤ υψηλή μετακύλιση του πληθωρισμού στους μισθούς στην Κύπρο (Country Report No. 23/192), που θα μπορούσε να πυροδοτήσει ένα spiral ανόδου τιμών-μισθών. Το μέσο επίπεδο του εναρμονισμένου πληθωρισμού το 2023 αναμένεται να διαμορφωθεί στην περιοχή του 3,7%, από 8,1% στο προηγούμενο έτος, και να επιδράσει λιγότερο περιοριστικά στην κατανάλωση των νοικοκυριών.

Υπό τις πρόσφατες τάσεις και τις αναμενόμενες εξελίξεις στις συνιστώσες του εγχώριου προϊόντος, τόσο στην πλευρά της ζήτησης όσο και σε εκείνη της παραγωγής, η αύξηση του ΑΕΠ της Κύπρου το 2023 εκτιμάται πως θα διαμορφωθεί στην περιοχή του 2,3%, με προοπτικές επιτάχυνσης στο επόμενο έτος, ελαφρώς υψηλότερα του 3,0%.

Ο κ. Βασιλειάδης είναι ερευνητής οικονομολόγος στη Eurobank Research.

Με το σταγονόμετρο η μείωση του ιδιωτικού χρέους

Διαγραφές χρέους και αύξηση του ΑΕΠ, μηδενική συνεισφορά από τις εκποιήσεις οι οποίες δεν εφαρμόστηκαν ποτέ

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ**

Ο δείκτης ιδιωτικού χρέους ως προς το ΑΕΠ από την κορύφωσή του στο τέλος του πρώτου τριμήνου του 2015 μέχρι το τέλος Μαρτίου 2023, σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου, μειώθηκε κατά 135 ποσοστιαίες μονάδες και διαμορφώθηκε στο 218% από το 353%. Αναντίλεκτα, πρόκειται για μία θετική εξέλιξη, ωστόσο η επεξήγηση που δίνει η ΚΤΚ είναι μάλλον απογοητευτική. Όπως εξηγεί, η συνολική μείωση προήλθε κυρίως από την αύξηση του ονομαστικού ΑΕΠ (επίδραση παρονομαστή) και τις διαγραφές δανείων. Επί της ουσίας δηλαδή, αν η οικονομία δεν παρουσίαζε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης, το ιδιωτικό χρέος δεν θα μειωνόταν, ή έστω θα μειωνόταν με βάση μόνο τις διαγραφές δανείων.

Είναι γεγονός πως οι διαγραφές δανείων αποτέλεσαν μία από τις σημαντικότερες πρακτικές που εφάρμοσαν οι εμπορικές τράπεζες κατά την περίοδο διαχείρισης του μεγάλου όγκου ΜΕΔ που είχαν στα χαρτοφυλάκιά τους. Πρακτική που σήμερα φαίνεται να συνεχίζουν κάποιες από τις εταιρείες διαχείρισης δανείων. Για παράδειγμα, η Themis της Pimco, η εταιρεία διαχείρισης μη εξυπηρετούμενων δανείων στην Κύπρο, που έχει αγοράσει τρία μεγάλα πακέτα μη εξυπηρετούμενων δανείων μέχρι σήμερα, έχει ολοκληρώσει αναδιαρθρώσεις 200 εκατ. ευρώ και έχει συμφωνήσει υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις σε διαγραφές ποσών της τάξης των 50 εκατ. ευρώ. Μπορεί να μην υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία αντιστοίχως για την Apollo με την Gordian, που έχουν αγοράσει μεγάλα πακέτα δανείων, ή για την doValue με την Altamira, που διαχειρίζονται μεγάλα χαρτοφυλάκια, ωστόσο και αυτές προχωρούν σε διαγραφές ποσών.

Γύρω στο 34% του χρέους των νοικοκυριών σχετίζεται με κληρονομικά μη εξυπηρετούμενα δάνεια (ΜΕΔ) που κατέχονται από εταιρείες εξαγοράς πιστώσεων.

Αν η οικονομία δεν παρουσίαζε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης, το ιδιωτικό χρέος δεν θα μειωνόταν, ή έστω θα μειωνόταν με βάση μόνο τις διαγραφές δανείων.

Σύμφωνα με την Κεντρική Τράπεζα, παρά τη μείωση που σημειώθηκε, το ιδιωτικό χρέος στην Κύπρο εξακολουθεί να είναι υψηλό σε σύγκριση με τις υπόλοιπες χώρες της Ζώνης του Ευρώ. Ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που διατηρούν το ιδιωτικό χρέος σε υψηλά επίπεδα είναι και η συνέχιση της καταγραφής στο ιδιωτικό χρέος μεγάλου μέρους παλαιών δανείων (legacy loans), τα οποία είχαν παραχωρηθεί πριν από τη χρηματοπιστωτική κρίση του 2013 και έχουν μεταβιβαστεί/πωληθεί σε εταιρείες εξαγοράς δανείων. Πρόκειται ουσιαστικά για μία καταγραφή της βασικής αιτίας του πολύ υψηλού δημόσιου χρέους και μία έμμεση παραδοχή πως οι πολιτικές που εφαρμόστηκαν κι αυτές που δεν εφαρμόστηκαν μέχρι σήμερα, δεν συνέβαλαν στη μείωση του ιδιωτικού χρέους στη χώρα. Ούτε η προφανής λύση των εκποιήσεων αφέθηκε να δουλέψει αλλά ούτε και πιο κοινωνικής απήχησης λύσεις, όπως το σχέδιο Εστία, είχαν την αναμενόμενη ανταπόκριση από τους επηρεαζόμενους.

Κάτω από το 133%

Σύμφωνα με στοιχεία, η ΚΤΚ εκτιμά ότι το ιδιωτικό χρέος στην Κύπρο θα συνεχίσει να μειώνεται κατά τα επόμενα έτη, εφόσον συνεχίσει να καταγράφεται αύξηση στο ονομαστικό ΑΕΠ. «Σημειώνεται ότι, η μείωση του δείκτη ιδιωτικού χρέους ως προς το ΑΕΠ κάτω από το 133% όριο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αναμένεται να γίνει σταδιακά σε βάθος χρόνου, ιδιαίτερα με την εξυγίανση του χρέους που κατέχουν οι εταιρείες διαχείρισης δανείων», σημειώνει η ΚΤΚ στο πρόσφατο οικονομικό της Δελτίο, παραπέμποντας ουσιαστικά στην εφαρμογή λύσεων αναδιάρθρωσης και ανάκτησης χρέους αλλά και στο πόσο πρακτική και εφαρμόσιμη θα είναι η νομοθεσία που διέπει τις εκποιήσεις ενυπόθηκων ακινήτων. Επειδή επί της ουσίας, αυτός είναι ο σκοπός των εκποιήσεων. Να μειώσουν το προβληματικό χρονίζον δανειακό χαρτοφυλάκιο, το οποίο μπορεί μεν να μην βαραίνει τόσο πολύ τις κυπριακές τράπεζες πλέον, αλλά σίγουρα επηρεάζει τη γενικότερη εικόνα της κυπριακής οικονομίας. Δεν είναι τυχαίο που στις φθινοπωρινές προβλέψεις της για την κυπριακή οικονομία, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εντοπίζει ως μεγαλύτερο δημοσιονομικό κίνδυνο την επέκταση των εργασιών της ΚΕΔΙΠΕΣ, την ανάληψη δηλαδή υλοποίησης του Σχεδίου «Ενοίκιο έναντι Δόσης».

Οι ανησυχίες της Κομισιόν

Η Κομισιόν εκφράζει ιδιαίτερα έντονα τις ανησυχίες της για το ιδιωτικό χρέος στην Κύπρο, στην τελευταία έκθεση «in-depth review» της κυπριακής οικονομίας που δημοσιεύτηκε τον περασμένο Μάιο. Εξηγεί μεταξύ άλλων ότι, γύρω στο 34% του χρέους των νοικοκυριών σχετίζεται με κληρονομικά μη εξυπηρετούμενα δάνεια (ΜΕΔ) που κατέχονται από εταιρείες εξαγοράς πιστώσεων. «Ενώ αυτό το μέρος του χρέους δεν αναμένεται να επηρεαστεί από τα αυξανόμενα επιτόκια, τα επισφαλή δάνεια των νοικοκυριών επηρεάζουν τη συνολική ταχύτητα απομόχλευσης του ιδιωτικού χρέους. Επιπλέον, η επίλυση των ΜΕΔ με υποθήκη οικιστικό ακίνητο, καθίσταται ακόμη μεγαλύτερη πρόκληση λόγω των πολυάριθμων συνεχόμενων αναστολών της διαδικασίας εκποίησης τα τελευταία χρόνια», σημειώνει η Επιτροπή. Η συγκεκριμένη αναφορά έγινε προτού αποφασιστεί από τράπεζες και εταιρείες εξαγοράς πιστώσεων η νέα αναστολή εκποιήσεων πρώτων κατοικιών αξίας κάτω των 350 χιλιάδες ευρώ μέχρι το τέλος Οκτωβρίου.

Επιπρόσθετα, σημειώνει πως το συνολικό επίπεδο των μη εξυπηρετούμενων δανείων που κατείχαν τον Δεκέμβριο του 2022, οι εταιρείες εξαγοράς δανείων ανερχόταν σε 19,7 δισ. ευρώ, ενώ οι τράπεζες είχαν περίπου 2,3 δισ. ΜΕΔ. «Η πανδημία και οι επακόλουθες αναστολές των εκποιήσεων επιβράδυναν σημαντικά την επίλυση των ΜΕΔ που κατείχαν οι εταιρείες εξαγοράς δανείων, καθυστερώντας αναδιαρθρώσεις δανείων και καθιστώντας πιο περίπλοκες τις συνθήκες για τις πωλήσεις ΜΕΔ. Παρόλα αυτά, με την προϋπόθεση ότι υπάρχει ένα καλά λειτουργικό πλαίσιο εκποιήσεων, οι διεργασίες των ΜΕΔ θα πρέπει να επιταχυνθούν στο μέλλον, καθώς οι εταιρείες εξαγοράς πιστώσεων ειδικεύονται στη διαχείριση και τη μεγιστοποίηση των ανακτήσεων δανείων. Εκ φύσεως, η επίλυση των ΜΕΔ αναμένεται να υποστηρίξει περαιτέρω μείωση του ιδιωτικού χρέους». Προφανώς το σχόλιο της Κομισιόν για λειτουργικό πλαίσιο εκποιήσεων δεν αφορούσε τη νέα αναστολή που προέκυψε αλλά ούτε και τις διάφορες νομοθετικές ρυθμίσεις που ακούστηκαν τους τελευταίους μήνες και οι οποίες εκ προοιμίου καθιστούν τη διαδικασία όχι απλώς αναποτελεσματική αλλά ανεφάρμοστη στην πράξη.

Ξεκίνησαν οι αυξήσεις στις τιμές των λαχανικών

Ανατιμήσεις έως και 45% στη χονδρική σε εγχώρια και εισαγόμενα προϊόντα

Της **ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ**

Αυξήσεις που αγγίζουν ακόμη και το 45% σε σύγκριση με την προηγούμενη εβδομάδα, πριν από την εκδήλωση της καταστροφικής κακοκαιρίας «Daniel», καταγράφονται στις τιμές χονδρικής λαχανικών, τις οποίες μέσα στις αμέσως επόμενες ημέρες αναμένεται να δούμε –τουλάχιστον έως ένα βαθμό– και στις τιμές λιανικής. Οι αυξήσεις στις τιμές αφορούν και εισαγόμενα προϊόντα, γεγονός που σχετίζεται αφενός με την αυξημένη ζήτηση και τη χαμηλή προσφορά, και αφετέρου με τις μη ευνοϊκές καιρικές συνθήκες που επικράτησαν τις προηγούμενες εβδομάδες και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Αξίζει, άλλωστε, να σημειωθεί ότι και στην Ελλάδα, όπως σημειώνουν στην «Κ» παράγοντες της αγοράς λαχανικών και γαλακτοκομικών, η παραγωγή είχε πληγεί από τον παρατεταμένο καύσωνα, με τις πολύ υψηλές θερμοκρασίες να επηρεάζουν αρνητικά ακόμη και την ποσότητα γάλακτος που «κατεβάζουν» τα αιγοπρόβατα. Εκτεταμένες ζημιές στη φυτική και τη ζωική παραγωγή, οι οποίες ενδέχεται να πυροδοτήσουν ανατιμήσεις, υπάρχουν και στην περιοχή του Εβρου.

Ειδικότερα, σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία του Οργανισμού Κεντρικών Αγορών και Αλιείας (ΟΚΑΑ), τη Δευτέρα 11 Σεπτεμβρίου οι εγχώριες ντομάτες πωλούνταν από 1 έως 1,50 ευρώ/κιλό, με επικρατούσα τιμή το 1,30 ευρώ (σ.σ. η επικρατούσα τιμή δηλώνει ότι σε αυτό το επίπεδο τιμής έγιναν οι περισσότερες αγοραπωλησίες), ενώ μία εβδομάδα πριν, στις 4 Σεπτεμβρίου, το εύρος τιμών ήταν από 0,60 έως 1,20 ευρώ/κιλό, με επικρατούσα τιμή τα 0,90 ευρώ/κιλό. Σημειώνεται ότι οι τιμές και για τις δύο εβδομάδες αφορούν ντομάτες ίδιας ποιότητας. Τα κολοκύθια πωλούνται αυτή την εβδομάδα από 1 έως 1,50 ευρώ ανά κιλό, ενώ στις 4 Σεπτεμβρίου πωλούνταν από 0,70 έως 1,30 ευρώ/κιλό, με επικρατούσα τιμή αυτή την εβδομάδα το 1,30 ευρώ/κιλό, από 1 ευρώ/κιλό προ κακοκαιρίας. Τα φασολάκια (τσαουλιά) πωλούνται από 1,50 έως 2,80 ευρώ/κιλό έναντι 1,20-2,30 ευρώ/κιλό την προηγούμενη εβδομάδα, ενώ παρόμοια είναι η κατάσταση και στα φασολάκια μπαρμπούνια, με τις τιμές χονδρικής αυτή την εβδομάδα να κυμαίνονται από 1,50 έως 2,30 ευρώ, από 1,20 έως 1,60 ευρώ μία εβδομάδα πριν. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι υψηλότερες τιμές παρατηρούνται και σε εισαγόμενα προϊόντα και δη στις εισαγόμενες ντομάτες. Τη Δευτέρα πριν από την κακοκαιρία η τιμή χονδρικής κυμαινόταν από 0,70 έως 1,30 ευρώ/κιλό, ενώ ακριβώς μία εβδομάδα μετά, και με την κακοκαιρία να έχει πλήξει την Ελλάδα, πωλούνταν από 1,20 έως 1,40 ευρώ ανά κιλό. Αυξήσεις, αν και μικρότερες, παρατηρούνται στις τιμές χονδρικής και άλλων κηπευτικών, όπως στα αγγούρια, τα φρέσκα κρεμμυδάκια και τα μαρούλια.

Στην περίπτωση των φρούτων, πάντως, δεν παρατηρούνται ακόμη ανατιμήσεις, δεδομένου ότι αρκετά από αυτά έχουν συγκομισθεί πριν από την κακοκαιρία και βρίσκονται σε ψυγεία σε σχετική επάρκεια. Αυτό, βεβαίως, δεν σημαίνει ότι δεν θα δούμε ανατιμήσεις και ελλείψεις το επόμενο διάστημα, ειδικά στα μήλα. Χθες, εξάλλου, το υπουργείο Ανάπτυξης προχώρησε στην επιβολή πλαφόν στην τιμή του εμφιαλωμένου νερού που πωλείται στην περιοχή της Θεσσαλίας, καθώς φαίνεται ότι η επιβολή πλαφόν στο περιθώριο κέρδους δεν φαίνεται να απέτρεψε φαινόμενα αισχροκέρδειας.

Η παραγωγή λαχανικών, αλλά και γάλακτος, είχε πληγεί από τον παρατεταμένο καύσωνα και οι πλημμύρες επιδείνωσαν την κατάσταση.

Με βάση την υπουργική απόφαση, θα ισχύουν μέχρι τις 31 Οκτωβρίου 2023 οι ακόλουθες ανώτατες τιμές για το εμφιαλωμένο νερό που πωλείται στη Θεσσαλία: 0,50 ευρώ για τη συσκευασία των 500 ml, 0,55 ευρώ για τη συσκευασία των 750 ml, 0,60 ευρώ για τη συσκευασία του ενός λίτρου, 0,70 ευρώ για τη συσκευασία του 1,5 λίτρου, 1,20 ευρώ για πολυσυσκευασία 6 φιαλών των 500 ml, 2 ευρώ για τις πολυσυσκευασίες των 12 φιαλών των 500 ml και των 6 φιαλών του ενός λίτρου, και 2,50 ευρώ για την πολυσυσκευασία των 6 φιαλών του 1,5 λίτρου.

Η άνοδος στις τιμές αφορά και εισαγόμενα προϊόντα, γεγονός που σχετίζεται αφενός με την αυξημένη ζήτηση και τη χαμηλή προσφορά και αφετέρου με τις μη ευνοϊκές καιρικές συνθήκες που επικράτησαν τις προηγούμενες εβδομάδες και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Η βενζίνη πάνω από τα 2 ευρώ

Ξεπέρασε τα 2 ευρώ/λίτρο η μέση πανελλαδική τιμή της βενζίνης, εξέλιξη απολύτως αναμενόμενη αφού το φράγμα των δύο ευρώ είχε σπάσει εδώ και πολλές ημέρες σε πάνω από 30 νομούς της χώρας. Η μέση τιμή της αμόλυβδης διαμορφώθηκε χθες πανελλαδικά στα 2,02 ευρώ/λίτρο, ενώ στα Δωδεκάνησα έφθασε στα 2,164 ευρώ/λίτρο και στις Κυκλάδες στα 2,249 ευρώ/λίτρο. Ανοδικά κινείται και η τιμή του πετρελαίου κίνησης, η οποία έφθασε στο 1,789 ευρώ/λίτρο. Το ανησυχητικό για τους καταναλωτές είναι ότι δεν διαφαίνεται ανακοπή της ανοδικής πορείας των τιμών μετά τις αποφάσεις Σαουδικής Αραβίας και Ρωσίας να μειώσουν την παραγωγή τους κατά 1,3 εκατ. βαρέλια ημερησίως έως τα τέλη του τρέχοντος έτους, με αποτέλεσμα η τιμή του Brent να κινείται πλέον πάνω από τα 90 δολ./βαρέλι. Εάν συνεχισθεί η άνοδος της τιμής του Brent και φθάσει στα 100 δολάρια το βαρέλι, παράγοντες της αγοράς εκτιμούν ότι η τιμή της βενζίνης στην εγχώρια αγορά τον Οκτώβριο και πιθανότατα νωρίτερα ενδέχεται να φθάσει τα 2,5 ευρώ/λίτρο και να δούμε το πετρέλαιο θέρμανσης να κάνει πρεμιέρα στην τιμή των 2 ευρώ/λίτρο.

Με τεράστια προβλήματα οι μεταφορές εμπορευμάτων

Του **ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΕΛΕΒΕΓΚΟΥ**

Η διακοπή κυκλοφορίας στην εθνική οδό Αθήνας - Θεσσαλονίκης και η διακοπή λειτουργίας της σιδηροδρομικής γραμμής Αθήνας - Θεσσαλονίκης λόγω της θεομηνίας στη Θεσσαλία έχουν προκαλέσει πλήγμα και στον κλάδο των εμπορευματικών μεταφορών. Οι μεταφορείς για να παρακάμψουν την κλειστή εθνική οδό διέρχονται μέσω της Εγνατίας και της Ιόνιας Οδού για να κατευθυνθούν προς το Ρίο - Αντίρριο και την Πάτρα και από εκεί στην Αθήνα. Διανύουν, δηλαδή, μια διαδρομή που είναι μεγαλύτερη κατά περίπου 250 χιλιόμετρα σε σχέση με αυτήν προτού εκδηλωθεί η κακοκαιρία «Daniel». Η παράκαμψη της εθνικής οδού Αθήνας - Θεσσαλονίκης εκτιμάται ότι θα αυξήσει το κόστος της διαμετακίνησης, όμως στελέχη των χερσαίων μεταφορών αναφέρουν ότι η επιβάρυνση αυτή είναι μικρή, αντιστοιχώντας σε ένα μικρό κλάσμα της συνολικής αξίας του μεταφορικού έργου. Εκτός, όμως, από ενισχυμένο κόστος, το κλείσιμο της βασικής οδικής αρτηρίας της χώρας αυξάνει τον χρόνο παράδοσης των εμπορευμάτων και επηρεάζει –για την ώρα σε μικρό βαθμό– τον χρόνο παράδοσης εμπορευμάτων στο «τελευταίο μίλι» (από το τελευταίο σημείο αποθήκευσης στον καταναλωτή).

Εάν, όμως, οι επιπτώσεις στις χερσαίες οδικές εμπορευματικές μεταφορές είναι προσωρινές, η καταστροφή του σιδηροδρομικού δικτύου Λάρισας - Βόλου, εκτός από τις άμεσες προφανείς επιπτώσεις που προκαλεί, πληγώνει την ήδη λαβωμένη αξιοπιστία του ελληνικού σιδηροδρόμου, όπως σημειώνουν στελέχη του κλάδου των μεταφορών. Για να παρακάμψουν τη σιδηροδρομική διαδρομή Αθήνας - Θεσσαλονίκης οι διαμεταφορείς κατευθύνουν τα εμπορεύματα από τον Πειραιά στο λιμάνι της Ριέκα στην Κροατία. Αυτή τη λύση είχαν υιοθετήσει και τον Δεκέμβριο του 2015, οπότε η σιδηροδρομική σύνδεση είχε ανασταλεί λόγω του πολυήμερου αποκλεισμού της Ειδομένης από μετανάστες.

Εχουν διακοπεί τόσο η οδική όσο και η σιδηροδρομική σύνδεση της Αθήνας με τη Θεσσαλονίκη.

Ταυτόχρονα, όπως σημειώνουν παράγοντες του κλάδου των logistics, οι ζημιές στην υποδομή και την επιδομή του σιδηροδρομικού άξονα Αθήνας - Θεσσαλονίκης αναχαιτίζουν, έως ένα βαθμό, την προσπάθεια της χώρας για ενίσχυση του ρόλου του σιδηροδρόμου στις εμπορευματικές μεταφορές. Τη φετινή χρονιά η ελληνική εφοδιαστική αλυσίδα κατέλαβε την 23η θέση από την 42η το 2018 (το τελευταίο προηγούμενο έτος της έρευνας), με βάση έξι κριτήρια. Αυτά περιλαμβάνουν το επίπεδο των υποδομών, τις διαδικασίες εκτελωνισμού, την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, τη δυνατότητα ελέγχου και καταγραφής εμπορευμάτων, την ύπαρξη ανταγωνιστικών τιμών και τον χρόνο παράδοσης - παραλαβής των εμπορευμάτων. Το τελευταίο αποτελεί καθοριστικής σημασίας παράγοντα, καθώς ο μέσος χρόνος προκειμένου ένα κοντέινερ να μεταφερθεί από το λιμάνι εισόδου μέχρι τον προορισμό του, μέσω όλων των υφιστάμενων διεθνών διαδρομών, φθάνει τις 44 ημέρες.

Παράλληλα, περίπου το 60% του χρόνου που χρειάζεται για τη διαμεταφορά των αγαθών αντιστοιχεί στις θαλάσσιες οδούς, με τη μεγαλύτερη πηγή καθυστερήσεων να σχετίζεται με τον εγκλωβισμό των κοντέινερ είτε στην αφετηρία είτε στον τελικό προορισμό.

Μένει να φανεί εάν οι ζημιές στο σιδηροδρομικό δίκτυο, των οποίων η αποκατάσταση εκτιμάται ότι θα απαιτήσει τουλάχιστον ένα μήνα, θα πληγώσουν περαιτέρω την αξιοπιστία του σιδηροδρόμου, κάτι που θα φανεί κατά την επόμενη κατάρτιση του Logistics Performance Index (LPI) της Παγκόσμιας Τράπεζας. Ο χαμηλός βαθμός αξιοπιστίας της μεταφορικής αλυσίδας προκαλεί επιπτώσεις και στις επιχειρήσεις, οι οποίες για να παραμείνουν ανταγωνιστικές αυξάνουν τα αποθέματά τους, κάτι όμως που μεγαλώνει το κόστος και έχει επιπτώσεις στη λειτουργική κερδοφορία τους.

Κύμα ακρίβειας και κρούσματα αισχροκέρδειας στις πληγείσες περιοχές

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΕΛΑΦΡΟΥ**

Αντιμέτωποι με μεγάλη ακρίβεια, ακόμη και με κρούσματα αισχροκέρδειας είναι οι κάτοικοι στις πλημμυρισμένες περιοχές της Θεσσαλίας.

Ειδικά οι τιμές των κηπευτικών έχουν απογειωθεί, με τάσεις διπλασιασμού τους, σε ένα περιβάλλον ελλείψεων.

«Σήμερα αγόρασα ντομάτες με 2,80 ευρώ το κιλό, σχεδόν διπλάσια τιμή σε σχέση με μία εβδομάδα νωρίτερα, πριν από τις πλημμύρες. Εγραφε πως ήταν από την Κορινθία. Τα αγγούρια έκαναν 0,85 το ένα, ενώ με ένα ευρώ έπαιρνες τρία», λέει στην «Κ» ο Νίκος Παπαδόπουλος, κάτοικος Λάρισας.

Ο κ. Παπαδόπουλος μιλάει για γενικότερη αύξηση της τιμής των κηπευτικών, ενώ σημαντική αύξηση βλέπει και σε άλλα προϊόντα: «Στο κρέας, για παράδειγμα, όλα τα είδη τσίμπησαν μισό ευρώ πάνω το κιλό. Από την άλλη, στις καφετέριες, που μαζί με τον καφέ έδιναν και ένα μπουκαλάκι νερό δωρεάν, τώρα το χρεώνουν 50 λεπτά», συμπληρώνει.

Στη Λάρισα οι ντομάτες πωλούνται προς 2,80 ευρώ/κιλό, ενώ σε Τρίκαλα και Βόλο η τιμή του εμφιαλωμένου νερού φθάνει τα 5 με 6 ευρώ η εξάδα.

Το εμφιαλωμένο νερό έχει γίνει περιζήτητο στις περιοχές που επλήγησαν. «Εάν πας κάπως αργά στο μίνι μάρκετ της γειτονιάς μπορεί να μη βρεις εξάδα εμφιαλωμένου νερού να αγοράσεις», μας λέει ο Κώστας από τα Τρίκαλα. Στη Λάρισα η εξάδα πουλιόταν προς 3,5-4 ευρώ, χωρίς να λείπουν και περιπτώσεις ακραίας αισχροκέρδειας με 5-6 ευρώ! Αντίστοιχα ή και ακόμη πιο έντονα προβλήματα παρουσιάστηκαν στον Βόλο, με καταστήματα να πωλούν την εξάδα προς 6 ευρώ...

Στον Βόλο η ανάγκη για εμφιαλωμένο νερό είναι επιτακτική, καθώς το νερό της βρύσης δεν είναι πόσιμο, ενώ υπάρχουν πολύωρες διακοπές.

Κάτω από την κατακραυγή και καθώς η κατάσταση είχε ξεφύγει, η κυβέρνηση προχώρησε σε επιβολή πλαφόν, με τιμή 2,5 ευρώ η εξάδα. «Είναι ένα φρένο στην αισχροκέρδεια, αλλά ακόμη κι έτσι είναι πολύ πιο ακριβή η τιμή από αυτήν που πληρώναμε πριν», λέει στην «Κ» ο Αργύρης Παπαθανάσης, κάτοικος Βόλου.

Μάλιστα, στον Βόλο η ανάγκη για εμφιαλωμένο νερό είναι επιτακτική, καθώς το νερό της βρύσης δεν είναι πόσιμο, ενώ υπάρχουν πολύωρες διακοπές.

«Μεγάλη ακρίβεια υπάρχει στις λαϊκές αγορές και στα μανάβικα. Η ντομάτα, όχι πολύ καλής ποιότητας, έχει ανέβει στα δύο ευρώ, από ένα ευρώ που είχε πριν από τις πλημμύρες», λέει ο κ. Παπαθανάσης, με την ανησυχία να είναι πολύ έντονη για το μέλλον. «Ερχεται πολύ μεγάλη ακρίβεια και ο κόσμος νιώθει τελείως απροστάτευτος», συμπληρώνει.

«Πολλοί παραγωγοί από τις γειτονικές περιοχές είδαν τα χωράφια τους να καταστρέφονται. Δεν θα έρθουν στις λαϊκές, δεν θα τροφοδοτήσουν την περιοχή. Κάποιοι θα το εκμεταλλευθούν για να ανεβάσουν τις τιμές. Η ντομάτα έχει πάει και 3 ευρώ, από 1,5 που είχε. Στα ύψη τα λαχανικά», σημειώνει ο Κώστας από τα Τρίκαλα.

Φρένο στις αυξήσεις τιμών των ξενοδοχείων για το 2024

Κοντά στο 5% οι ανατιμήσεις για τα πρώτα πακέτα των τουριστικών γραφείων, κάτω από τον ευρωπαϊκό πληθωρισμό

Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

Με χαμηλές, μονοψήφιες αυξήσεις τιμών υπογράφονται αυτή την περίοδο τα περισσότερα συμβόλαια μεταξύ Ελλήνων ξενοδόχων και μεγάλων ξένων τουριστικών γραφείων για τα πακέτα διακοπών του 2024. Σύμφωνα με συγκλίνουσες εκτιμήσεις της αγοράς, οι αυξήσεις κυμαίνονται γύρω στο 5%, επίπεδο ανάλογο με τον πληθωρισμό στην Ευρώπη, ο οποίος τον Αύγουστο διαμορφώθηκε στο 5,3%. Οι μάλλον συγκρατημένες, όπως τις χαρακτηρίζουν οι ξενοδόχοι, αυτές ανατιμήσεις έρχονται έπειτα από αυξήσεις της τάξης του 11%-12% που έγιναν πέρυσι και τις πολύ υψηλότερες αυξήσεις που έχουν καταγραφεί στο κομμάτι του υπερπολυτελούς τουρισμού.

Ωστόσο, ακόμη και σε αυτές τις ήπιες σε σχέση με το παρελθόν αυξήσεις καταγράφονται σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ ξενοδόχων αλλά και προορισμών, καθώς ορισμένα συγκροτήματα, στα οποία συνήθως έχουν γίνει σημαντικές επενδύσεις σε αναβάθμιση υποδομών και υπηρεσιών, πετυχαίνουν καλύτερες τιμές, ενώ υπάρχουν και ξενοδοχεία τα οποία αναγκάστηκαν ακόμη και σε μειώσεις.

Ξενοδόχοι επισημαίνουν στην «Κ», πάντως, ότι οι τιμές που συμφωνούνται τώρα αποτελούν τιμές αναφοράς και όχι απαραίτητα πραγματικές τιμές, στις οποίες τελικά μπορεί να γίνουν πράξεις το 2024. Και αυτό διότι αρκετοί επιχειρηματίες, εκείνοι κυρίως που είδαν φέτος τις πληρότητές τους να υποχωρούν, έχουν ατύπως συμφωνήσει πως εφόσον υπάρχει σημαντικός όγκος πελατείας που θα φέρουν τα ξένα γραφεία, είναι διατεθειμένοι να προχωρήσουν σε προσφορές με εκπτώσεις από 10% έως και 20% προκειμένου να αυξήσουν τον κύκλο εργασιών τους. Μονάδες από τη Μύκονο και τη Σαντορίνη αναφέρονται ως χαρακτηριστικά τέτοια παραδείγματα, καθώς έμπειροι επιχειρηματίες του κλάδου εμφανίζονται αποφασισμένοι να δείξουν ανάλογα και με τη ζήτηση την απαραίτητη ευελιξία, ώστε να ανακτήσουν το όποιο χαμένο έδαφος της φετινής χρονιάς. Σημειώνεται ότι οι διεθνείς αφίξεις φέτος στη Μύκονο και τη Σαντορίνη έχουν υποχωρήσει και τα πρώτα στοιχεία δείχνουν κάμψη της πληρότητας των ξενοδοχείων αλλά και των διανυκτερεύσεων σε ακίνητα που διατίθενται μέσω βραχυπρόθεσμων μισθώσεων.

Αυτό στο οποίο φαίνεται ότι συμφωνούν όλοι είναι πως η ζήτηση είναι υπαρκτή για την Ελλάδα και για το 2024, αν και τα επίπεδα τιμών στα οποία έχουν ανέβει πλέον τα ελληνικά ξενοδοχεία κρίνονται ως επιεικώς «απαιτητικά». Αξίζει να αναφερθεί πως τα συμβόλαια που υπογράφονται τώρα με τα τουριστικά γραφεία σε καμία περίπτωση δεν εγγυώνται συγκεκριμένο αριθμό ταξιδιωτών. Παράλληλα, οι ξενοδόχοι διαθέτουν ένα συγκεκριμένο ποσοστό των διαθέσιμων δωματίων τους και όχι το σύνολο, καθώς πλέον πετυχαίνουν ικανοποιητικές πωλήσεις και άμεσα ή μέσω άλλων καναλιών, όπως οι διαδικτυακές πλατφόρμες.

Σε κάθε περίπτωση δεν υπάρχει ακόμη πλήρης καταγραφή των επιπέδων τιμών στα οποία έχουν κλειστεί πολλά από τα συμβόλαια του 2024, που όπως κάθε χρονιά έτσι και φέτος οριστικοποιούνται αυτή την περίοδο. Αυτή η εικόνα αναμένεται να ξεκαθαρίσει τις επόμενες εβδομάδες, όπως εξηγεί στην «Κ» ο πρόεδρος του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδος, Αλέξανδρος Βασιλικός.

Η Ελλάδα φέτος είχε την υψηλότερη αύξηση τιμών έναντι των υπολοίπων χωρών σε σχέση με το 2019. Οι επισκέπτες των ελληνικών ξενοδοχείων 5 αστέρων κλήθηκαν, σύμφωνα με την εταιρεία ερευνών Mabrian, να πληρώσουν κατά μέσον όρο 123% περισσότερα από ό,τι το καλοκαίρι του 2019.

Ατυπες συμφωνίες και για προσφορές με εκπτώσεις αλλά και υψηλότερες αυξήσεις σε διακεκριμένα ξενοδοχεία.

Περισσότερο αισιόδοξος είναι ο πρόεδρος της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Ξενοδόχων (ΠΟΞ) και της Ενωσης Ξενοδοχείων Χαλκιδικής (ΕΞΧ), Γρηγόρης Τάσιος. Μιλώντας στην «Κ» εκτιμά πως οι αυξήσεις που δόθηκαν στα μέχρι τώρα συμβόλαια που έχουν υπογραφεί με τους μεγάλους tour operators κυμαίνονται μεταξύ 5% και 7%.

Ωστόσο και ο ίδιος ξεκαθαρίζει ότι «υπάρχουν ξενοδοχεία που ανταμείβονται από τους πράκτορες για τις επενδύσεις και την προσπάθεια που έχουν κάνει και παίρνουν υψηλότερες αυξήσεις». Αυτό επιβεβαιώνεται και από μεμονωμένες περιπτώσεις ξενοδοχείων κυρίως στην πρωτεύουσα, και δευτερευόντως στη Θεσσαλονίκη, καθώς η Αθήνα αναπτύσσεται πλέον ραγδαία ως αυτοτελής προορισμός και όχι ως σταθμός μετεπιβίβασης για τα νησιά, ενώ και η συμπρωτεύουσα αρχίζει σταδιακά να κερδίζει επισκέπτες, αλλά από πολύ χαμηλότερα επίπεδα.

Μικρότερες αυξήσεις αναφέρουν, ωστόσο, προορισμοί στα Δωδεκάνησα, με την πρόεδρο του Ινστιτούτου Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (ΙΤΕΠ) και πρόεδρο της Ενωσης Ξενοδόχων Κω, Κωνσταντίνα Σβύνου, να δηλώνει στην «Κ» πως τα πακέτα για το 2024 κλείνουν στην επικράτειά της με αυξήσεις από 3% έως 4%.

Συγκεκριμένες μονάδες εκεί όμως, αλλά και σε άλλους προορισμούς, ειδικά όσες απευθύνονται σε πελάτες πολύ υψηλότερων εισοδημάτων και έχουν υψηλό βαθμό ικανοποίησης πελατών, αναφέρουν μεγαλύτερες αυξήσεις. Και κυρίως όσες έχουν οικοδομήσει ισχυρά brands και δικά τους αυτόνομα κανάλια πωλήσεων.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα ο όμιλος Sani/Ikos, του οποίου ο διευθύνων σύμβουλος και Co-Managing Partner, Ανδρέας Αβδρεάδης, σε πρόσφατη ενημέρωση μίλησε για ισχυρή ζήτηση για ξενοδοχεία και υπηρεσίες που απευθύνονται στο πολυτελές κομμάτι της ζήτησης, εκτιμώντας παράλληλα ότι η μέση αύξηση των τιμών για το 2024 θα κινηθεί στο 8%-10% σε σχέση με το 2023.

Πηγές της ελληνικής τουριστικής βιομηχανίας, πάντως, εκφράζουν εδώ και αρκετές εβδομάδες τον προβληματισμό τους για το κατά πόσον, πέραν των διακεκριμένων πετυχημένων παραδειγμάτων ξενοδοχίας, δικαιολογούνται οι αυξήσεις που έγιναν και σε αρκετές υποδεέστερες μονάδες στην Ελλάδα φέτος.

Η ανησυχία εστιάζεται στο κατά πόσον παραμένει ανταγωνιστική η χώρα και ακόμη περισσότερο συγκεκριμένες μονάδες, όταν δεν μπορούν να παράσχουν τις υποδομές και τις υπηρεσίες που σε αυτά τα επίπεδα τιμών μπορεί πλέον να βρει σε άλλους μεσογειακούς προορισμούς ο ταξιδιώτης.

Σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποίησε τον Ιούλιο η εταιρεία ερευνών Mabrian, η Ελλάδα φέτος είχε την υψηλότερη αύξηση τιμών σε σύγκριση με τις υπόλοιπες χώρες σε σχέση με το 2019. Φέτος, οι επισκέπτες των ελληνικών ξενοδοχείων 5 αστέρων κλήθηκαν, σύμφωνα με τη Mabrian, να πληρώσουν κατά μέσον όρο 123% περισσότερα από ό,τι το καλοκαίρι του 2019. Μπορεί η Γαλλία και η Ιταλία να έχουν ακόμη τις πιο ακριβές τιμές, αλλά έχουν και μεγαλύτερη δημοφιλία, ενώ η επίσης δημοφιλής Ισπανία ξεχωρίζει για τις ανταγωνιστικές τιμές της, σημειώνει η Mabrian.

ΕΡΑΤΩ · ΑΠΟΛΛΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ · GRAMMO

Οι ΟΣΔ απαντούν στον βουλευτή κ. Κυριάκο Χατζηγιάννη

Απάντηση των Οργανισμών Συλλογικής Διαχείρισης Πνευματικών και Συγγενικών Δικαιωμάτων στις δηλώσεις του βουλευτή κ. Κυριάκου Χατζηγιάννη

Οι ΟΣΔ Ερατώ, Απόλλων, Διόνυσος και Grammo που διαχειρίζονται και προστατεύουν συλλογικά, αντιστοίχως, τα δικαιώματα των ερμηνευτών (ΕΡΑΤΩ) και εκτελεστών καλλιτεχνών, μουσικών (ΑΠΟΛΛΩΝ) και ηθοποιών (ΔΙΟΝΥΣΟΣ), και παραγωγών ήχου (GRAMMO), ενημερώθηκαν για την πρόσφατη ανάρτηση σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης, του Βουλευτού του ΔΗΣΥ κ. Κυριάκου Χατζηγιάννη, σχετικά με την πρωτοβουλία του για την τροποποίηση του νόμου 65(Ι)/2017 περί Συλλογικής Διαχείρισης των Δικαιωμάτων Πνευματικής Ιδιοκτησίας. Η δήλωση του αυτή είναι εξόχως προσβλητική για την τιμή και την υπόληψη των διοικούντων των ΟΣΔ και παντελώς συκοφαντική για τους ίδιους τους ΟΣΔ.

Οι ΟΣΔ μας, που επί σειρά ετών προσπαθούν να διεκδικήσουν στην Κύπρο τα νόμιμα δικαιώματα των δικαιούχων τους, έχουν να αντιμετωπίσουν ένα ατελές νομικό περιβάλλον για την διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους, δεδομένου ότι από το έτος 2017 μέχρι σήμερα, η Κυπριακή Βουλή δεν έχει ψηφίσει τους Κανονισμούς για τη λειτουργία της Αρχής Πνευματικής Ιδιοκτησίας.

Ενώ, λοιπόν, θα ανέμενε καλόπιστα κανείς μία πρωτοβουλία για την ολοκλήρωση της διαδικασίας αυτής, ο κ. Χατζηγιάννης, προωθεί, όπως σημειώνει, ένα νομοσχέδιο δια του οποίου ζητά την τροποποίηση του -μη εφαρμοσθέντος μέχρι σήμερα- νόμου. Η υποβληθείσα δε πρόταση νόμου, στην μορφή που μας εστάλη και ετέθη προς συζήτηση στην Ειδική Επιτροπή της Βουλής, περιελάμβανε πλείστες διατάξεις, που έρχονται σε πλήρη αντίθεση με την Ευρωπαϊκή Νομοθεσία, αλλά και το Σύνταγμα της Δημοκρατίας !!!

Δεν φανταζόμασταν ωστόσο, ότι ένας, εν ενεργεία, Βουλευτής θα προβεί σε τόσο προσβλητικές για τους ΟΣΔ και τους δικαιούχους τους δηλώσεις.

Αντί να στηλιτεύσει, όπως θα έπρεπε, το γεγονός ότι οι δικαιούχοι αντιμετωπίζουν τεράστιες δυσκολίες στο να εισπράξουν τα δικαιώματα τους από τους χρήστες, λόγω άρνησης των τελευταίων να εφαρμόσουν το νόμο, παρουσιάζει τους ΟΣΔ και τους δικαιούχους ως αισχροκερδείς απατεώνες!

Οι ΟΣΔ μας, που επί τριάντα έτη λειτουργούν με πλήρη διαφάνεια και πάντοτε προς όφελος των δικαιούχων τους, δεν ανέχονται οποιαδήποτε τέτοιου είδους προσβολή και επιδιώκουν αμέσως τη δικαστική προστασία τους, αναφορικά με τις σχετικές δηλώσεις του Βουλευτού, κ. Κυριάκου Χατζηγιάννη.

Για τους ΟΣΔ

ΕΡΑΤΩ	ΑΠΟΛΛΩΝ	ΔΙΟΝΥΣΟΣ	GRAMMO
Εμμ. Φάμελλος	Γ. Λαμπριανίδης	Β. Καΐλας	Μ. Μάτσα
Πρόεδρος Δ.Σ	Πρόεδρος Δ.Σ	Πρόεδρος Δ.Σ	Πρόεδρος Δ.Σ

Στήριξη 1 δισ. ευρώ στη Θεσσαλία για φέτος

Τα 600 εκατ. θα προέλθουν από τον συμπληρωματικό προϋπολογισμό και τα 400 εκατ. από ευρωπαϊκούς πόρους

Της **ΕΙΡΗΝΗΣ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ**

Ένα δισ. ευρώ υπολογίζει το οικονομικό επιτελείο της κυβέρνησης ότι θα διατεθεί για τη Θεσσαλία το 2023, σύμφωνα με δήλωση του εκπροσώπου Τύπου του υπουργείου Οικονομικών, Ομήρου Τσάπαλου, στην ΕΡΤ. Τα 600 εκατ. ευρώ προέρχονται από τον συμπληρωματικό προϋπολογισμό και περί τα 400 εκατ. ευρώ από ευρωπαϊκούς πόρους. Ο συμπληρωματικός προϋπολογισμός είναι έτοιμος και θα κατατεθεί τις επόμενες μέρες στη Βουλή. Οι δαπάνες του θα καλυφθούν εξ ολοκλήρου από την υπεραπόδοση των εσόδων, σύμφωνα με πηγές του υπουργείου Οικονομικών. Από τα 600 εκατ. ευρώ, τα 450 εκατ. ευρώ θα διατεθούν για την πρώτη αρωγή, για την κάλυψη οικοσκευών, έναντι στεγαστικής υποδομής και έναντι επιχορήγησης επιχειρήσεων και κτηνοτροφικών μονάδων, για την οποία άνοιξε ήδη η πλατφόρμα. Τα υπόλοιπα 150 εκατ. ευρώ θα δοθούν για αποζημιώσεις στους αγρότες.

Από τα 400 εκατ. ευρώ που υπολογίζει η κυβέρνηση ότι θα πάρει φέτος από ευρωπαϊκούς πόρους, θα χρηματοδοτηθούν οι πρώτες ανάγκες σε υποδομές, σιδηρόδρομο και οδικό δίκτυο, αφού άλλωστε οι πόροι θα προέλθουν σε μεγάλο βαθμό (250 εκατ. ευρώ) από το ΕΣΠΑ.

«Τα χρήματα που θα χρειαστούμε θα εξαντλήσουν τους ευρωπαϊκούς πόρους, άρα ξεπερνούν τα 2 δισ. ευρώ που θα δώσει η Ε.Ε.», είπε ο κ. Τσάπαλος. Στην πραγματικότητα, με τα 2,25 δισ. ευρώ της Ε.Ε. και τα 600 εκατ. ευρώ του συμπληρωματικού προϋπολογισμού, οι πόροι που έχουν δρομολογηθεί για την αποκατάσταση των ζημιών φθάνουν ήδη τα 2,85 δισ. ευρώ.

INTIME

Από τα 600 εκατ. ευρώ, τα 450 εκατ. ευρώ θα διατεθούν για την πρώτη αρωγή, για την κάλυψη οικοσκευών, έναντι στεγαστικής υποδομής και έναντι επιχορήγησης επιχειρήσεων και κτηνοτροφικών μονάδων, για την οποία άνοιξε ήδη η πλατφόρμα.

Οι πόροι που έχουν δρομολογηθεί για την αποκατάσταση των ζημιών φθάνουν ήδη τα 2,85 δισ. ευρώ.

Για το 2024, πέραν των υπολοίπων ευρωπαϊκών πόρων που θα εισρεύσουν, η κυβέρνηση ποντάρει μεταξύ άλλων στην καθιέρωση ενός τέλους για την ενίσχυση του αποθεματικού αντιμετώπισης φυσικών καταστροφών. Οπως είπε χθες ο επικεφαλής του οικονομικού Γραφείου του πρωθυπουργού, Αλέξης Πατέλης, το τέλος θα είναι δίκαια κατανεμημένο. Πάντως, πληροφορίες από το υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών αναφέρουν ότι το τέλος αυτό δεν θα είναι καθοριστικής σημασίας για την κάλυψη των αναγκών έναντι των φυσικών καταστροφών. «Θα είναι ένα μέτρο light», ανέφερε χαρακτηριστικά πηγή με τα έσοδα που θα αποφέρει να εκτιμώνται μεταξύ 100 και 150 εκατ. ευρώ.

Στα μέτρα που εξετάζονται, όπως αποκάλυψε στον ΣΚΑΪ ο κ. Πατέλης, είναι και η θέσπιση υποχρεωτικής ασφάλισης. «Δεν είναι εύκολο, δεν είναι η λύση στο πρόβλημα, οι υποδομές κοστίζουν, όμως έχει και μια διάσταση δικαιοσύνης και η υποχρεωτικότητα μπορεί να οδηγήσει σε χαμηλότερο κόστος ασφάλισης».

Αυτό στο οποίο επιμένουν στην κυβέρνηση είναι η τήρηση των ορίων που έχουν τεθεί στο Πρόγραμμα Σταθερότητας για το πρωτογενές πλεόνασμα: 0,7% του ΑΕΠ φέτος και 2% του ΑΕΠ το 2024. (2,1% του ΑΕΠ προβλέπει το Πρόγραμμα Σταθερότητας). «Οι στόχοι του 2023 και του 2024 δεν θα αναθεωρηθούν... Την αξιοπιστία πρέπει να την περιφρουρήσουμε», είπε ο κ. Πατέλης.

Προς το παρόν δεν υπάρχει απολογισμός του τελικού κόστους της καταστροφής, κάτι που δυσκολεύει τη διαμόρφωση του οικονομικού σχεδιασμού και τη σύνταξη του προσχεδίου προϋπολογισμού για το 2024, το οποίο πρέπει να κατατεθεί στις 2 Οκτωβρίου. Οπως ανακοίνωσε ο υφυπουργός Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας Χρ. Τριαντόπουλος, χθες είχαν κατατεθεί 6.764 οριστικές αιτήσεις και 3.513 προσωρινές στην πλατφόρμα της πρώτης αρωγής, η οποία θα παραμείνει ωστόσο ανοιχτή για αρκετές εβδομάδες ακόμη. Στην περίπτωση του «Ιανού» είχαν υποβληθεί συνολικά περίπου 30.000 αιτήσεις.

Πώς θα ασφαλίσετε σωστά την κατοικία σας

Της **ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΤΖΩΡΤΖΗ**

Κάθε φορά που μια φυσική καταστροφή χτυπάει κάποια περιοχή και αρχίζουν οι υπολογισμοί για το δημοσιονομικό κόστος των αποζημιώσεων, επανέρχεται η δημόσια συζήτηση στο θέμα της υποχρεωτικής ασφάλισης ακινήτων. Σε αυτή τη συζήτηση, οι κυβερνήσεις –επισήμως τουλάχιστον– δεν συμμετείχαν ποτέ. Ωστόσο, αυτή τη φορά το θέμα έφερε στο τραπέζι ο οικονομικός σύμβουλος του πρωθυπουργού Αλέξης Πατέλης. Και σωστά.

Η ανάγκη να υπάρξει καθολική ασφάλιση υπαγορεύεται από το γεγονός της αύξησης της συχνότητας και της έντασης των καταστροφικών φαινομένων, αλλά και του χαμηλού ποσοστού των ασφαλισμένων κατοικιών, που σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της ασφαλιστικής αγοράς κυμαίνεται μεταξύ 16%-20%. Το χαμηλό ποσοστό ασφάλισης –στην περιφέρεια το ποσοστό είναι ακόμη χαμηλότερο– αφήνει εκτεθειμένα στις ζημιές από φυσικά φαινόμενα τη συντριπτική πλειοψηφία των ακινήτων στη χώρα, παρά το υψηλό ποσοστό ιδιοκατοίκησης, αλλά και το γεγονός ότι το κόστος της ασφάλισης είναι χαμηλό.

Πόσο κοστίζει

Το μέσο κόστος για την ασφάλιση κατοικίας στη χώρα μας, ανάλογα με την εταιρεία και το ύψος των απαλλαγών που μπορεί να περιέχει κάποιο συμβόλαιο, διαμορφώνεται μεταξύ 1,4-1,80 τοις χιλίοις για κατασκευές μετά το 2000 και αυξάνεται έως 1,65-2,1 τοις χιλίοις για παλαιότερες κατασκευές από το 1970 και μετά. Η τιμή αυτή είναι το ασφάλιστρο που πληρώνει κάποιος για να αγοράσει 1.000 ευρώ ασφαλισμένο κεφάλαιο. Το τελικό κόστος υπολογίζεται με βάση την αξία ανακατασκευής για κάθε 1.000 ευρώ ασφαλισμένης αξίας, που με βάση τις τιμές που διαμορφώνονται στην αγορά κυμαίνεται μεταξύ 1.100 ευρώ και μπορεί να φτάσει έως και 1.400 ευρώ ανάλογα με την ποιότητα κατασκευής.

Ετσι, το κόστος για την ασφάλιση ενός ακινήτου επιφανείας π.χ. 80 τ.μ. αν πρόκειται για κατασκευή του 2000 διαμορφώνεται ετησίως κοντά στα 145 ευρώ τον χρόνο (υπολογισμένο με κόστος ανακατασκευής 1.300 ευρώ το τ.μ.). Αντίστοιχα για ένα μεγαλύτερο σπίτι, π.χ. 135 τ.μ., το κόστος ασφάλισης με βάση αξία ανακατασκευής 1.400 ευρώ το τ.μ. είναι 260 ευρώ τον χρόνο αν είναι κατασκευής του 2000 ή 310 ευρώ αν είναι του 1975.

ΑΠΕ

Το χαμηλό ποσοστό ασφάλισης -στην περιφέρεια είναι ακόμη χαμηλότερο- αφήνει εκτεθειμένη στις ζημιές από φυσικά φαινόμενα την πλειονότητα των ακινήτων στη χώρα, παρά το υψηλό ποσοστό ιδιοκατοίκησης.

Η αύξηση της συχνότητας και της έντασης των καταστροφικών φαινομένων καθιστά αναγκαία την ασφάλιση του σπιτιού και του περιεχομένου του.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στην ασφαλιστική πρακτική η βάση της ασφάλισης είναι η φωτιά και πάνω σε αυτή χτίζονται όλες οι πρόσθετες καλύψεις, όπως η ασφάλιση έναντι φυσικών καταστροφών και ο σεισμός που αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους κινδύνους για τη χώρα μας. Η φωτιά ως βασική κάλυψη μπορεί να έχει προκληθεί και άρα να αποζημιωθεί από οποιαδήποτε αιτία, είτε δηλαδή από εξωτερική, όπως η φωτιά σε δάσος, είτε από άλλη αιτία που σχετίζεται με την ανθρώπινη δραστηριότητα εντός του σπιτιού, όπως η χρήση του τζακιού.

Στις πρόσθετες καλύψεις των φυσικών καταστροφών περιλαμβάνονται ζημιές από πλημμύρα, καταιγίδα, θεομηνία, ανεμοστρόβιλο κ.ά., οι περισσότερες από τις οποίες περιλαμβάνονται στα πλήρη πακέτα που προσφέρουν οι ασφαλιστικές εταιρείες, παρέχοντας συνολική κάλυψη για τους σημαντικότερους κινδύνους.

Ενα σωστό ασφαλιστικό πακέτο περιλαμβάνει και την ασφάλιση του περιεχομένου της κατοικίας, δηλαδή όσα βρίσκονται εντός της κατοικίας, όπως τα έπιπλα, οι ηλεκτρικές συσκευές, ο ρουχισμός και πλήθος άλλων αντικειμένων, είτε είναι μεγάλης αξίας είτε όχι. Η εμπειρία άλλωστε δείχνει ότι στις περισσότερες ζημιές όπου δεν έχουμε ολική καταστροφή του κτιρίου, οι ζημιές στην οικοσκευή είναι περισσότερες από αυτές στο ακίνητο.

Οπως στη φωτιά που δεν θα πλήξει μόνο το κτίριο, αλλά και το εσωτερικό του, έτσι και στην πλημμύρα οι ζημιές που μπορεί να προκληθούν στα έπιπλα μπορεί να οδηγούν σε υψηλότερο κόστος αντικατάστασης και γι' αυτό οι ειδικοί της ασφάλισης προτείνουν ένα πλήρες πακέτο καλύψεων.

Οπως και στην περίπτωση ασφάλισης της κατοικίας, όπου ο ασφαλισμένος πρέπει να δηλώσει την πραγματική αξία του σπιτιού τους με τις ακριβείς προδιαγραφές του, έτσι και στην ασφάλιση της οικοσκευής πρέπει να δηλώσει την αντιπροσωπευτική αξία τους. Η ασφαλιστική πρακτική αναγνωρίζει ένα ελάχιστο όριο για την ασφάλιση των αντικειμένων στο εσωτερικό ενός ακινήτου που είναι συνήθως τα 300-400 ευρώ το τ.μ. Ετσι, π.χ. σε ένα σπίτι 80 τ.μ. θεωρείται εύλογο ότι η αξία των επίπλων και των υπόλοιπων αντικειμένων είναι 32.000 ευρώ, αλλά αυτό είναι το όριο. Στην περίπτωση που κάποιος διαθέτει ακριβά έπιπλα, περισσότερες ηλεκτρονικές συσκευές από ένα μέσο νοικοκυριό, π.χ. πάνω από έναν ηλεκτρονικούς υπολογιστές, τηλεοράσεις ή ακόμη και ρουχισμό μεγάλης αξίας, το σωστό είναι να το δηλώσει με ακρίβεια για να αποζημιωθεί στη σωστή αξία αντικατάστασής τους, ενώ ξεχωριστή περίπτωση αποτελεί η ύπαρξη αντικειμένων εξαιρετικής αξίας, όπως τα κοσμήματα ή ένας πίνακας, περιπτώσεις που απαιτούν ειδική συνεννόηση με την εταιρεία.

Ποια είναι τα ακίνητα που δεν ασφαλίζονται και τα ψιλά γράμματα

Υπάρχουν χιλιάδες ακίνητα στην Ελλάδα που οι ασφαλιστικές δεν τα ασφαλίζουν ακόμη κι αν οι ιδιοκτήτες τους θα το επιθυμούσαν. Αυτό είναι ένα πρακτικό πρόβλημα που απαιτεί λύση, στην περίπτωση που αποφασιστεί τελικά η υποχρεωτική ασφάλιση.

Για παράδειγμα, η ασφαλιστική πρακτική εξαιρεί όσα σπίτια έχουν χτιστεί πριν από το 1960 αλλά και όσα κατασκευάστηκαν αυθαίρετα χωρίς οικοδομική άδεια, ακόμα και αν στη συνέχεια νομιμοποιήθηκαν. Οι περιπτώσεις αυτές δεν είναι η πλειοψηφία, αλλά σύμφωνα με εκτιμήσεις της αγοράς αντιπροσωπεύουν τουλάχιστον το 10% των κατοικιών της χώρας.

Στην πρώτη περίπτωση, δηλαδή των κατοικιών προ του 1960, η άρνηση της ασφάλισης έχει να κάνει με το γεγονός ότι τότε δεν υπήρχε αντισεισμικός κανονισμός και άρα δεν πληρούν τις αντισεισμικές προδιαγραφές για να ασφαλιστεί το ακίνητο από σεισμό.

Η δεύτερη κατηγορία, αυτή των αυθαιρέτων, αγγίζει ένα σημαντικό αριθμό κυρίως εξοχικών κατοικιών που χτίστηκαν στο παρελθόν χωρίς οικοδομική άδεια και άρα τα ακίνητα αυτά επίσης δεν διαθέτουν στατικές μελέτες και έτσι αποκλείονται της ασφάλισης σεισμού.

Εξαίρεση αποτελεί η περίπτωση όπου η νομιμοποίηση ή το αίτημα για ασφάλιση συνοδεύεται με στατική μελέτη μηχανικού που να βεβαιώνει ότι «ο φέρων οργανισμός τηρεί τις αντισεισμικές προδιαγραφές», προϋπόθεση που ανοίγει και τον δρόμο για την ασφαλιστική κάλυψη του ακινήτου.

Ενα βασικό στοιχείο που πρέπει κάποιος να προσέξει στο ασφαλιστήριο συμβόλαιό του είναι οι απαλλαγές, δηλαδή το όριο της ζημιάς πάνω από το οποίο παρεμβαίνει η ασφαλιστική εταιρεία για να αποζημιώσει.

Με βάση τον κανόνα, όσο μεγαλύτερες απαλλαγές προβλέπει το συμβόλαιο τόσο φθηνότερο είναι το ασφάλιστρο, αλλά η πρακτική της αγοράς είναι οι απαλλαγές να είναι μικρές, της τάξης των 300-500 ευρώ. Εξαίρεση αποτελεί ο σεισμός που προβλέπει 2% απαλλαγή με ελάχιστο τα 700-1.000 ευρώ, ανάλογα με την εταιρεία.

Στην ασφάλιση σημασία έχει επίσης το ακίνητο να μην είναι υποασφαλισμένο, δηλαδή να ασφαλιστεί στη σωστή αξία ανακατασκευής του. Ετσι, αν η αξία ανακατασκευής είναι 100.000 και κάποιος ασφαλιστεί για 50.000 ευρώ, η αποζημίωση που θα λάβει για μια πιθανή ζημιά που θα στοιχίσει 10.000 ευρώ είναι 5.000 ευρώ.

Στο ερωτηματολόγιο για την ασφάλιση μιας κατοικίας περιλαμβάνονται και ερωτήματα που αφορούν τυχόν αυθαίρετες κατασκευές, οι οποίες επίσης πρέπει να δηλωθούν με ακρίβεια προκειμένου να αποφευχθούν απρόβλεπτα τη στιγμή της αποζημίωσης. Οι ασφαλιστικές εταιρείες κάνουν τα στραβά μάτια στην περίπτωση που οι αυθαιρεσίες είναι μικρού μεγέθους. Είναι αντίθετα κόκκινο πανί και φυσικά αιτία για την άρνηση αποζημίωσης στην περίπτωση που αυτές επηρεάζουν τη στατικότητα της κατασκευής, όπως π.χ. το να διαθέτει κάποιος άδεια για 50 τ.μ. και έχει χτίσει 90 τ.μ. Μεταξύ των ερωτήσεων που περιλαμβάνονται στην αίτηση ασφάλισης, είναι και πληροφορίες σε σχέση με τον περιβάλλοντα χώρο του ακινήτου, αν π.χ. βρίσκεται κοντά σε ρέμα ή στοιχεία που έχουν να κάνουν με την κατασκευή, όπως π.χ. το είδος της σκεπής αν πρόκειται για μονοκατοικία.

Ενα βασικό στοιχείο που πρέπει κάποιος να προσέξει στο ασφαλιστήριο συμβόλαιο είναι οι απαλλαγές.

ΜΕΓΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ ΣΗΜΕΙΩΣΕ ΤΟ 2-ΗΜΕΡΟ GREEN TOURISM FESTIVAL ΠΟΥ ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕ ΤΟ ΕΒΕ ΠΑΦΟΥ ΣΤΙΣ 10 & 11 ΤΟΥ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΙΝΝΙΑΣ

Στο πλαίσιο υλοποίησης του έργου CROSS - COASTAL – NET, που σκοπό έχει την ίδρυση ενός Δικτύου Προώθησης Αειφόρων Μορφών Παράκτιου Τουρισμού για να εισαγάγει για πρώτη φορά στην κοινή διασυνοριακή περιοχή (ΑΚΑΜΑΣ-ΜΠΑΛΟΣ) καινοτόμες πολιτικές αειφόρου τουριστικής διαχείρισης των παράκτιων περιοχών, το ΕΒΕ ΠΑΦΟΥ διοργάνωσε μεταξύ άλλων μία μεγάλη εκδήλωση προβολής "πράσινων εναλλακτικών τουριστικών προορισμών" με την μορφή ενός μεγάλου διασυνοριακού 2-ήμερου GREEN TOURISM FESTIVAL.

Η 2-ήμερη έκθεση πράσινων τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών που έλαβε χώρα στην πλατεία της Κοινότητας Ίννιας, σημείωσε τεράστια επιτυχία αφού η συμμετοχή του κοινού ήταν αθρόα και παράλληλα ο αριθμός των εκθετών-ενδιαφερομένων επιχειρήσεων & φορέων από τον χώρο του τουρισμού και της προστασίας του περιβάλλοντος ξεπέρασε

κάθε προσδοκία. Η έκθεση περιλάμβανε προβολή "πράσινων" τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών, Forum,B2B και B2C συναντήσεις, εκπαιδευτικά & καλλιτεχνικά δρώμενα καθώς επίσης και πλούσιο φαγητό από τοπικά παραδοσιακά προϊόντα και τοπικό οίνο και ποτά.

Εκ μέρους του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Πάφου, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε όλους όσους συνέβαλαν στην επιτυχία της εκδήλωσης και ευελπιστούμε ότι το κοινό έγινε σοφότερο σε θέματα πράσινων εναλλακτικών τουριστικών προορισμών.

Το GREEN TOURISM FESTIVAL αποτελεί μέρος του Ευρωπαϊκού προγράμματος INTERREG-CROSS COASTAL NET: Ανάπτυξη Διασυνοριακού Δικτύου Προώθησης Αειφόρου Παράκτιου Τουρισμού το οποίο συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Τ.Π.Α.) και από Εθνικούς πόρους της Ελλάδας και της Κύπρου.

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΕΒΕΠ ΣΤΗΝ ΤΕΛΙΚΗ ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΕΛΙΚΟ ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ "ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΠΑΡΑΚΤΙΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ | ΑΚΑΜΑΣ -ΜΠΑΛΟΣ"

Στα πλαίσια του Προγράμματος Συνεργασίας INTERREG V-A Ελλάδα-Κύπρος πραγματοποιήθηκε στα Χανιά στις 01/09/2023 και 02/09/2023 η Καταληκτική Συνάντηση καθώς επίσης και το Τελικό Διασυνοριακό Συνέδριο του έργου "Ανάπτυξη Διασυνοριακού Δικτύου Προώθησης Αειφόρου Παράκτιου Τουρισμού | Ακάμας-Μπάλος".

Στη συνάντηση συμμετείχε όλο το εταιρικό σχήμα του έργου και συντονιστής της εκδήλωσης ήταν το Επιμελητήριο Χανίων. Από πλευράς ΕΒΕΠ συμμετείχε ο Γραμματέας / Διευθυντής κ. Μαρίνος Στυλιανού και ο Υπεύθυνος Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων Λειτουργός του Επιμελητηρίου κ. Στέφανος Χατζηιωάννου.

Ο κύριος στόχος του προτεινόμενου έργου είναι η ίδρυση ενός Δικτύου Προώθησης Αειφόρων Μορφών Παράκτιου Τουρισμού, το οποίο θα εισαγάγει για πρώτη φορά στην κοινή διασυνοριακή περιοχή καινοτόμες πολιτικές αειφόρου τουριστικής διαχείρισης των παράκτιων περιοχών. Στις εκδηλώσεις συμμετείχαν από πλευράς Κύπρου το ΕΒΕ Πάφου, το Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου και το Κοινοτικό Συμβούλιο Ίννιας, ενώ από πλευράς Ελλάδας συμμετείχαν το ΕΒΕ Χανίων, ο Δήμος Κισσάμου και το Πολυτεχνείο Κρήτης. Στις τελικές αυτές συναντήσεις πραγματοποιήθηκε η τελική ανασκόπηση της μέχρι τώρα πορείας του Έργου υπό το συντονισμό του Κύριου Δικαιούχου, (Επιμελητήριο Χανίων) πα-

ρουσιάστηκαν οι καταληκτικές εργασίες όλων των Εταίρων, ενώ μεγάλη ικανοποίηση πρόσφερε σε όλους τους παρευρισκόμενους η παρουσίαση των αποτελεσμάτων του έργου. Από τις συναντήσεις έχουν εξαχθεί τα βασικά συμπεράσματα του έργου και συζητήθηκαν τρόποι κεφαλαιοποίησης των αποτελεσμάτων έτσι ώστε το έργο Cross-Coastal-Net να συνεχίσει να ενισχύει τις προσπάθειες για ανάπτυξη και προώθηση του αειφόρου παράκτιου τουρισμού στις δύο ευαίσθητες περιοχές (Ακάμας-Μπάλος).

Στέφανος Χατζηιωάννου
Λειτουργός ΕΒΕ Πάφου
Υπεύθυνος Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων

Ο βασικός μέτοχος και πρόεδρος της νορβηγικής επενδυτικής εταιρείας Aker, Κιέλ Ινγκε Ρόκε, με περιουσιακά στοιχεία 4,9 δισ. δολ., ανακοίνωσε πρόσφατα μέσω επιστολής στο διοικητικό συμβούλιο ότι πήρε τη «δύσκολη απόφαση» να μετακομίσει από τη Νορβηγία στην Ελβετία.

Οι Νορβηγοί κροίσοι μετακομίζουν στην Ελβετία

Στην Ελβετία μετοικούν μερικοί από τους πιο εύπορους Νορβηγούς, μετά την απόφαση της νορβηγικής κυβέρνησης πέρυσι να αυξήσει τη φορολογία επί της περιουσίας.

Ειδικότερα, τον περασμένο Νοέμβριο η νορβηγική κυβέρνηση αύξησε τον φορολογικό συντελεστή επί του συνολικού πλούτου (wealth tax) από το 0,85% στο 1,1%.

Αιτία η απόφαση της νορβηγικής κυβέρνησης να αυξήσει τη φορολογία επί της περιουσίας, από το 0,85% στο 1,1%.

Ως αποτέλεσμα, 65 από τους πλουσιότερους Νορβηγούς αποφάσισαν να μετακομίσουν σε άλλες χώρες. Σύμφωνα με την τοπική εφημερίδα Dagens Naeringsliv, η περιουσία της συγκεκριμένης ομάδας, η οποία έφυγε από τη χώρα μέσα σε έναν χρόνο, ανέρχεται τουλάχιστον στα 47 δισ. νορβηγικές κορώνες (4,4 δισ. δολάρια).

Οσοι έχουν περιουσία πάνω από 1,7 εκατ. κορώνες (περίπου 158.000 δολάρια) ή παντρεμένα ζευγάρια με περιουσία τουλάχιστον 3,4 εκατ. (317.000 δολάρια) οφείλουν να καταβάλουν φόρο 1,1%.

Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του δισεκατομμυριούχου Κιέλ Ινγκε Ρόκε, ο οποίος είναι βασικός μέτοχος και πρόεδρος της νορβηγικής επενδυτικής εταιρείας Aker, καθώς ανακοίνωσε πρόσφατα μέσω επιστολής στο διοικητικό συμβούλιο ότι πήρε τη «δύσκολη απόφαση» να μετακομίσει από τη Νορβηγία στην Ελβετία.

Σύμφωνα με το Forbes, ο πλούτος του (καθαρή αξία) εκτιμάται στα 4,9 δισ. δολάρια και φημολογείται πως ήταν ο πιο βαριά φορολογούμενος στη Νορβηγία.

Η Ελβετία, από την άλλη, θεωρούνταν ανέκαθεν ένας από τους πιο ελκυστικούς φορολογικούς παραδείσους για βαθύπλουτους, καθώς παρότι έχει επίσης φόρο περιουσίας, προβλέπει ειδικές και ευνοϊκότερες προσφορές για αλλοδαπούς. Σύμφωνα με στοιχεία της PwC, οι φόροι περιουσίας στην Ελβετία διαφέρουν ανά καντόνι, αλλά συνολικά ο φορολογικός συντελεστής περιουσίας κυμαίνεται μεταξύ 0,02% και 1,03%.

Αξίζει να σημειωθεί πως η Ελβετία θεωρείται επίσης ιδανικός προορισμός για συνταξιούχους. Σύμφωνα με πρόσφατη έκθεση από το U.S. News & World Report, η χώρα ήταν κορυφαία στη λίστα συνταξιοδότησης, ξεπερνώντας τον Καναδά, τη Σουηδία και την Αυστραλία. Η έρευνα αυτή έγινε ανάμεσα σε 6.100 άτομα άνω των 40 ετών ανά τον κόσμο και εξέταζε το κόστος ζωής, τους φόρους και τα δικαιώματα ιδιοκτησίας.

Επαναπατρισμός 50 δισ. δολ. από τους Ρώσους μεγιστάνες

Αποσύρουν κεφάλαια και επιχειρήσεις τους από «καταφύγια» στη Δύση

Η ρωσική ελίτ εγκαταλείπει την Κύπρο και άλλους δημοφιλείς επενδυτικούς προορισμούς στην Ε.Ε., επαναπατρίζοντας περιουσιακά στοιχεία αξίας 50 δισ. δολαρίων. Αντιμέτωποι με διεθνείς κυρώσεις αλλά και πιέσεις από τον Ρώσο πρόεδρο Βλαντιμίρ Πούτιν να επαναπατρίσουν τον πλούτο τους, δεκάδες δισεκατομμυριούχοι έχουν αποσύρει περιουσιακά στοιχεία αξίας πολλών δισεκατομμυρίων από την Ευρώπη, μετά την εισβολή στην Ουκρανία.

Τον προηγούμενο μήνα, οι μέτοχοι των United Medical Group CY Plc και MD Medical Group Investments Plc, που ελέγχονται από τους μεγιστάνες Ιγκόρ Σίλοφ και Μαρκ Κούρτσερ, ενέκριναν τη μετακίνηση των εταιρειών από την Κύπρο στη Ρωσία. Η μεταφορά αυτή θα συμβάλει στην αύξηση της συνολικής αξίας των περιουσιακών στοιχείων που έχουν επανεγκατασταθεί από τους πλουσιότερους Ρώσους από τον Φεβρουάριο του 2022 σε τουλάχιστον 50 δισ. δολάρια, σύμφωνα με στοιχεία του Bloomberg.

Η μετατόπιση αυτή έρχεται σε ρήξη με μια πρακτική δεκαετιών των Ρώσων δισεκατομμυριούχων να διατηρούν τα περιουσιακά τους στοιχεία στην Ευρώπη, εκμεταλλευόμενοι τα φιλικά προς τους επενδυτές νομικά συστήματα, την ευκαιρία να λαμβάνουν μερίσματα σε ξένα νομίσματα και τους χαμηλούς φόρους. Πλέον τα ασφαλή «καταφύγια» για τους πλουσιότερους της Ρωσίας είναι ολοένα και λιγότερα, καθώς πολλοί από αυτούς αντιμετωπίζουν τις κυρώσεις των ΗΠΑ, του Ηνωμένου Βασιλείου ή της Ευρώπης.

«Αυτή τη στιγμή, η Ρωσία φαίνεται πιο φιλόξενη από το εξωτερικό», λέει η Νατάλια Κουζνέτσοβα, συνεργάτις της Business Solutions and Technologies, η οποία στο παρελθόν λειτουργούσε στη Ρωσία με την επωνυμία Deloitte.

Η μεταφορά περιουσιακών στοιχείων που είναι εγγεγραμμένα σε τοποθεσίες όπως η Κύπρος, το Τζέρσεϊ και η Ελβετία, στη Ρωσία και σε χώρες που το Κρεμλίνο θεωρεί φιλικές, όπως τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και το Καζακστάν, ξεκίνησε αμέσως μετά την εισβολή. Μεταξύ των πρώτων κινήσεων ήταν οι οικογενειακές περιουσίες του δισεκατομμυριούχου λιπασμάτων Αντρέι Γκουριέφ και του μεγιστάνα του χάλυβα Βίκτορ Ρασνίκοφ από την Ελβετία και την Κύπρο στη Ρωσία. Αλλοι, όπως ο δισεκατομμυριούχος Ιγκόρ Αλτούσκιν, ακολούθησαν αργότερα. Ο μεγιστάνας της χαλυβουργίας Βλαντιμίρ Λίσιν και η μεταφορική Globaltrans Investment Plc μετακόμισαν στο Αμπου Ντάμπι από την Κύπρο, ενώ η δεύτερη μεγαλύτερη μεταλλευτική εταιρεία χρυσού της Ρωσίας Polymetal International Plc «μετακόμισε» στο Καζακστάν τον προηγούμενο μήνα.

Η Μόσχα αύξησε το κόστος διατήρησης περιουσιακών στοιχείων σε «παραδείσους» όπως η Κύπρος ή η Μάλτα, ενώ τα διεθνή περιουσιακά στοιχεία που επιστρέφουν στη Ρωσία μπορεί να τύχουν φορολογικών πλεονεκτημάτων.

Αντιμέτωπη με τις δυτικές κυρώσεις αλλά και τις πιέσεις Πούτιν, η ρωσική ελίτ μετακινεί περιουσιακά της στοιχεία, μετά την εισβολή στην Ουκρανία.

Το Κρεμλίνο έχει ασκήσει πίεση στους πλουσιότερους Ρώσους να επαναπατρίσουν τα περιουσιακά τους στοιχεία από τις χώρες που αποκαλεί «μη φιλικές». «Η σύνδεση Ρωσίας - Κύπρου δεν λειτουργεί πολύ καλά τώρα όσον αφορά τις μεταφορές χρημάτων», δήλωσε ο Αλεξέι Κουσνέτσοφ, συνεργάτης της Β1, η οποία στο παρελθόν λειτουργούσε στη Ρωσία με την επωνυμία Ernst & Young. «Αυτό λύνεται μεταβαίνοντας σε μια φιλική χώρα ή στη Ρωσία», πρόσθεσε. Τον Αύγουστο, ο Πούτιν έδωσε εντολή στην κυβέρνηση να δημιουργήσει έναν μηχανισμό που θα επιτρέψει στη Ρωσία να ανακτήσει τον έλεγχο των ρωσικών εταιρειών. Για να προσελκύσει τους μεγιστάνες στην πατρίδα τους, το Κρεμλίνο έχει χρησιμοποιήσει κίνητρα, όπως οι τοπικές «υπεράκτιες» ζώνες χαμηλής φορολογίας που εισήγαγε το 2018 και συνεχώς βελτιώνει.

Η Ρωσία αύξησε επίσης το κόστος διατήρησης περιουσιακών στοιχείων σε παραδοσιακούς «παραδείσους» όπως η Κύπρος ή η Μάλτα, ενώ τα διεθνή περιουσιακά στοιχεία που επιστρέφουν στη Ρωσία μπορούν να τύχουν φορολογικών πλεονεκτημάτων.

Δεν είναι μόνο οι δισεκατομμυριούχοι που μετατοπίζουν τις συμμετοχές τους – άλλοι Ρώσοι μεταφέρουν επίσης τα περιουσιακά τους στοιχεία στην πατρίδα τους. Εως και 115 εταιρείες μετακόμισαν σε εγχώριες «υπεράκτιες» ζώνες φέτος, αγγίζοντας συνολικά τις 254, δήλωσε ο αναπληρωτής υπουργός Οικονομίας Ιλια Τορός στο 8ο Ανατολικό Οικονομικό Φόρουμ. Ορισμένες από τις μεγαλύτερες εταιρείες εμπορευμάτων και τεχνολογίας της Ρωσίας εξακολουθούν να είναι εγγεγραμμένες στην Ευρώπη. Η εταιρεία κατασκευής λιπασμάτων EuroChem Group AG, που ιδρύθηκε από τον δισεκατομμυριούχο Αντρέι Μελνιτσένκο, εδρεύει στο Τσουγκ της Ελβετίας, ενώ η γεωργική εταιρεία Ros Agro PLC μετέφερε την εισαγωγή της στο Καζακστάν και εργάζεται για να επανεγκατασταθεί από την Κύπρο.

BLOOMBERG

Πάνω από 1.000 CEO έχουν εγκαταλείψει τη θέση τους σε επτά μήνες

Ανησυχητικός είναι ο ρυθμός με τον οποίο τα διευθυντικά στελέχη εγκαταλείπουν τις θέσεις τους, καθώς η απόδοσή τους – και η συμπεριφορά τους– υπόκειται σε αυξημένο έλεγχο από τα διοικητικά συμβούλια.

Αναλυτικότερα, πάνω από 1.000 CEO έχουν εγκαταλείψει φέτος τις εταιρείες στις οποίες εργάζονταν, σύμφωνα με μια έκθεση της Challenger, Gray & Christmas.

Πρόκειται για αύξηση 33% συγκριτικά με πέρυσι και το υψηλότερο σύνολο τους πρώτους επτά μήνες του έτους από τότε που η εταιρεία έρευνας προσωπικού άρχισε να παρακολουθεί τις αποχωρήσεις, το 2002.

Η μέση θητεία ενός διευθύνοντος συμβούλου έχει μειωθεί σημαντικά, από τα 12 έτη σε 5-7 χρόνια τώρα, σύμφωνα με αναλυτές.

«Ενώ συγκεκριμένες λεπτομέρειες σχετικά με αυτές τις αποχωρήσεις συνήθως δεν αποκαλύπτονται, είναι προφανές ότι όλο και περισσότεροι CEO αποχωρούν λόγω των νέων πιέσεων που έχει ο ρόλος τους, του ανελέητου ρυθμού των αλλαγών και, σε ορισμένες περιπτώσεις, των δικών τους ενεργειών», έγραψαν οι αναλυτές, σύμφωνα με το CNN.

Η μέση θητεία ενός διευθύνοντος συμβούλου έχει μειωθεί σημαντικά, από τα 12 έτη σε 5-7 χρόνια.

Ο ρόλος του διευθύνοντος συμβούλου αλλάζει γρήγορα και τα διοικητικά συμβούλια αγωνίζονται να κρατήσουν τους μετόχους ευχαριστημένους.

Να σημειωθεί ότι τουλάχιστον τρεις CEO μεγάλων εταιρειών παραιτήθηκαν μόνο τις δύο πρώτες εβδομάδες του Σεπτεμβρίου.

Ο διευθύνων σύμβουλος της BP, Bernard Looney έφυγε την Τρίτη, και μάλιστα από τη μια μέρα στην άλλη, αφού παραδέχτηκε ότι δεν ήταν «πλήρως διαφανής» όσον αφορά τις «σχέσεις με τους συναδέλφους του», σύμφωνα με δήλωση του πετρελαϊκού κολοσσού.

Ο διευθύνων σύμβουλος της BP Bernard Looney έφυγε την Τρίτη, αφού παραδέχτηκε ότι δεν ήταν «πλήρως διαφανής» όσον αφορά τις «σχέσεις με τους συναδέλφους του», σύμφωνα με δήλωση του πετρελαϊκού κολοσσού. Αλλά εκτός από τις ηθικές παραβάσεις, οι επενδυτές ήταν απογοητευμένοι με την απόδοσή του πολύ πριν από την παραίτησή του.

A.P.

Ο Looney ήταν λιγότερο από τέσσερα χρόνια στη θέση, αλλά είχε ενταχθεί στην εταιρεία το 1991 σε ηλικία 21 ετών ως μηχανικός γεωτρήσεων και από εκεί ανέβηκε στην κορυφαία θέση της ιεραρχίας.

Αλλά εκτός από τις ηθικές παραβάσεις, οι επενδυτές ήταν απογοητευμένοι με την απόδοσή του πολύ πριν από την παραίτησή του. Οσο ήταν στο «τιμόνι» ο Looney, η BP έγινε η μόνη μεγάλη εταιρεία πετρελαίου με στόχο να μειώσει την παραγωγή πετρελαίου και φυσικού αερίου αυτή τη δεκαετία. Οι μέτοχοι δεν ήταν πολύ ευχαριστημένοι με την απόφαση – ή με την τιμή της μετοχής της BP, η οποία υστερεί σε σχέση με τους ανταγωνιστές της.

Παράλληλα, η εταιρεία ένδυσης Express ανακοίνωσε το Σάββατο ότι το πρώην στέλεχος της Tyson Foods, Stewart Glendinning, θα γίνει ο επόμενος διευθύνων σύμβουλός της, αντικαθιστώντας τον Timothy Baxter, από τις 15 Σεπτεμβρίου.

Η παραίτηση του Baxter ανακοινώθηκε μόλις μία ημέρα αφότου η εταιρεία δημοσίευσε τα αποτελέσματα του δευτέρου τριμήνου, με τις καθαρές πωλήσεις του brand Express και της σειράς lifestyle UpWest να μειώνονται κατά 15% σε σύγκριση με πέρυσι. Οι πωλήσεις της εταιρείας στα καταστήματα έπεσαν κατά 21% και οι ηλεκτρονικές της πωλήσεις υποχώρησαν 1%. Η Express κατέγραψε καθαρή ζημία 44,1 εκατ. δολαρίων, σε σύγκριση με καθαρά έσοδα 7 εκατ. δολαρίων το ίδιο τρίμηνο του 2022. Η εταιρεία δήλωσε ότι η αποχώρηση του Baxter δεν σχετίζεται με την οικονομική απόδοσή της. Ωστόσο, η μετοχή της εταιρείας σημείωσε «βουτιά» κατά περίπου 85% από τότε που ο Baxter εντάχθηκε στην Express τον Ιούνιο του 2019 έπειτα από 11 χρόνια παραμονής στη Macy's.

Νωρίτερα τον Σεπτέμβριο, η Walgreens Boots Alliance δήλωσε ότι η CEO Rosalind Brewer παραιτήθηκε έπειτα από λιγότερο από τρία χρόνια στην ηγεσία της αλυσίδας φαρμακείων.

Η Walgreens στοχεύει να επικεντρωθεί περισσότερο στην υγειονομική περίθαλψη, τη στιγμή που η τεχνογνωσία της Brewer βασίζεται στο λιανικό εμπόριο, δήλωσε ο Neil Saunders, διευθύνων σύμβουλος της εταιρείας ανάλυσης δεδομένων, GlobalData. Το λιανικό εμπόριο, πρόσθεσε, δεν ήταν ο μοχλός ανάπτυξης για την εταιρεία. Η μετοχή της Walgreens έχει υποχωρήσει 32% μέχρι στιγμής φέτος.

ΑΝΑΛΥΣΗ

Η Google στο εδώλιο για μονοπωλιακές πρακτικές

Του **ΜΠΕΝ ΓΟΥΙΝΚ / REUTERS BREAKINGVIEWS**

Το υπουργείο Δικαιοσύνης των ΗΠΑ σε συνεργασία με ομάδα γενικών εισαγγελέων ξεκίνησαν την Τρίτη ακροαματική διαδικασία κατά της Google, θυγατρικής της Alphabet, με γνώμονα τη μονοπωλιακή συμπεριφορά της. Πρόκειται για τη μεγαλύτερη μήνυση κατά τεχνολογικού ομίλου τον 21ο αιώνα. Τα κυβερνητικά στελέχη στις εναρκτήριες δηλώσεις τους είχαν υποστηρίξει ότι οι συνεργασίες που συνήψε η εταιρεία για τη μηχανή αναζήτησής της, οι οποίες αποτιμώνται σε 1,7 τρισ. δολάρια, λειτουργούν με τέτοιο τρόπο, ώστε να προστατεύουν παρανόμως το μονοπώλιό της, βλάπτοντας τους καταναλωτές. Η Ιστορία μας έχει δείξει ότι σε υποθέσεις σαν αυτήν θα είναι δύσκολο να κερδίσει η κυβέρνηση. Από μέρους της η Google, ωστόσο, δίνει μια χαμένη μάχη. Η υπόθεση συνοψίζεται στο

Ξεκίνησε η μεγάλη δίκη κατά του τεχνολογικού κολοσσού στις ΗΠΑ.

αν η συμπεριφορά της Google έβλαψε τους καταναλωτές μέσω ενός μονοπωλίου, που δημιούργησε αθέμιτα. Είναι αναμφισβήτητο ότι ο κολοσσός της υψηλής τεχνολογίας λαμβάνει και χρησιμοποιεί δεδομένα, τα οποία δημιουργούν έναν καλύτερο αλγόριθμο που προσελκύει τους καταναλωτές και, κατά συνέπεια, σωρεύει περισσότερες πληροφορίες.

Ο δικηγόρος που εκπροσωπεί το υπουργείο Δικαιοσύνης των ΗΠΑ, Κένεθ Ντίνζερ, το αποκάλεσε «βρόχο ανάδρασης». Το πρόβλημα για το υπουργείο έγκειται στο ότι οι καταναλωτές διανέμουν εύκολα τα δεδομένα τους, και όχι μόνο προς την Google. Ομίλοι όπως οι Amazon.com και Meta Platforms συλλέγουν πληροφορίες επίσης με αυτόν τον τρόπο.

Η κυβέρνηση έχει λίγους άσους στο μανίκι της. Θα μπορούσε, για παράδειγμα, να στραφεί κατά της Google, εάν δημιουργούσε συνεργασίες που άφηναν τους καταναλωτές ή άλλους διαφημιστές χωρίς τρίτες επιλογές. Ο Ντίντζερ υποστήριξε, απευθυνόμενος στον δικαστή Αμίτ Μέχτα, ότι η Google πληρώνει περισσότερα από 10 δισ. δολάρια κάθε χρόνο για να διατηρήσει τη θέση της ως προεπιλεγμένη μηχανή αναζήτησης και είχε συζητήσεις σχετικά με την ισχυρή επίδραση που θα είχαν τέτοιες συνεργασίες στο μερίδιό της. Βέβαια, δεν είναι σαφή και ξεκάθαρα ούτε άσπρο-μαύρο. Οι κατασκευαστές συσκευών και οι δημιουργοί προγραμμάτων περιήγησης επιλέγουν την Google, επειδή είναι η υπηρεσία υψηλότερης ποιότητας και οι χρήστες μπορούν εύκολα να διαλέξουν άλλη προεπιλεγμένη μηχανή αναζήτησης, υποστήριξε ο Τζον Σμιντλάιν, επικεφαλής της ομάδας δικηγόρων της Google. Επιπλέον, ο αντιμονοπωλιακός αγώνας της κυβέρνησης κατά της Microsoft το 1998 φανερώνει κάποιες ρωγμές.

Το υπουργείο Δικαιοσύνης υποστήριζε τότε ότι ο τεχνολογικός γίγαντας περιόρισε παράνομα τη δυνατότητα των χρηστών να απεγκαταστήσουν το λογισμικό του. Το περιφερειακό δικαστήριο διέταξε τη διάσπαση της Microsoft σε δύο ξεχωριστές μονάδες, αλλά η απόφαση ανατράπηκε, αφού η εταιρεία υποστήριξε επιτυχώς ότι ο δικαστής ήταν προκατειλημμένος. Τέτοιες παραδοξότητες είναι δυνατές, όταν οι εταιρείες απασχολούν τους καλύτερους δικηγόρους του κόσμου.

Παρά ταύτα, ακόμα και αν το υπουργείο Δικαιοσύνης αποτύχει στην προσπάθειά του, η ζωή του ομίλου υψηλής τεχνολογίας της Google γίνεται πιο δύσκολη. Αντιμετωπίζει άλλη μια μήνυση από τις Ομοσπονδιακές Αρχές κατά των πρακτικών της στον τομέα της τεχνολογίας διαφημίσεων. Είναι σημαντικό ότι η τρέχουσα περίπτωση θα δείξει με περισσότερες λεπτομέρειες τις εσωτερικές λειτουργίες της μηχανής αναζήτησης.

Μπορεί να μην είναι παράνομες, αλλά οι αποκαλύψεις μπορεί να φέρουν στο φως τον βαθμό, στον οποίον φθάνει η εταιρεία για να αποκτήσει δεδομένα κι αυτό ίσως και να αποδειχθεί ανατριχιαστικό, αλλοιώνοντας περαιτέρω την αντίληψη του κοινού για την εταιρεία και τις τεράστιες δυνατότητες της τεχνολογίας σήμερα. Οι δικηγόροι της κυβέρνησης θα έχουν ολοκληρώσει το έργο τους, αλλά με απώλειες.

Η Ε.Ε. εξετάζει την επιβολή δασμών στα ηλεκτρικά αυτοκίνητα από Κίνα

Ξεκίνησε έρευνα για τις κινεζικές κρατικές επιδοτήσεις που κρατούν χαμηλά τις τιμές

Φρένο στα φθηνά ηλεκτρικά αυτοκίνητα «made in China» που πλημμυρίζουν την ευρωπαϊκή αγορά επιχειρεί να βάλει η Κομισιόν, που εξετάζει πλέον το ενδεχόμενο επιβολής δασμών για την προστασία των παραγωγών του μπλοκ. Τα ηλεκτρικά αυτοκίνητα (EV) κινεζικής παραγωγής φθάνουν στην Ευρώπη σε πολύ χαμηλές τιμές, λόγω των μεγάλων κρατικών επιδοτήσεων του Πεκίνου προς τις αυτοκινητοβιομηχανίες της χώρας, γεγονός που δημιουργεί πιέσεις στην ευρωπαϊκή αυτοκινητοβιομηχανία. «Οι παγκόσμιες αγορές έχουν πλέον πλημμυρίσει από φθηνότερα ηλεκτρικά αυτοκίνητα. Και η τιμή τους διατηρείται τεχνητά χαμηλά από τεράστιες κρατικές επιδοτήσεις», δήλωσε η πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν στην τελευταία της ομιλία για την «Κατάσταση της Ενωσης» στο Στρασβούργο. Η Κομισιόν θα έχει στη διάθεσή της έως και 13 μήνες για να αξιολογήσει εάν θα επιβάλει δασμούς πάνω από τον κανονικό συντελεστή 10% της Ε.Ε. για τα ηλεκτρικά αυτοκίνητα στην πιο προβεβλημένη εμπορική κόντρα Κίνας - Ε.Ε., μία δεκαετία μετά την επιβολή περιορισμών στις εισαγωγές ηλιακών συλλεκτών από την Κίνα. Η έρευνα κατά των επιδοτήσεων καλύπτει αυτοκίνητα που κινούνται με μπαταρίες από την Κίνα, επομένως περιλαμβάνει και μη κινεζικές μάρκες που κατασκευάζονται στη χώρα, όπως η Tesla, η Renault και η BMW, ενώ υποβάλλεται από την ίδια την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και όχι ως απάντηση σε καταγγελία του κλάδου.

Η Ε.Ε. επιδιώκει να μειώσει την εξάρτησή της από τη δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία στον κόσμο, ιδιαίτερα για υλικά και προϊόντα που απαιτούνται για την «πράσινη μετάβασή» της, καθώς οι εντάσεις μεταξύ Κίνας και Ε.Ε. έχουν αυξηθεί, εν μέρει λόγω των στενότερων δεσμών του Πεκίνου με τη Μόσχα μετά τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία. Οι ευρωπαϊκές αυτοκινητοβιομηχανίες συνειδητοποίησαν ότι δεν μπορούν να ανταγωνιστούν τα κινεζικά ηλεκτρικά οχήματα χαμηλότερου κόστους και να προλάβουν το προβάδισμα της Κίνας στην ανάπτυξη φθηνότερων μοντέλων. Οι Κινέζοι κατασκευαστές ηλεκτρικών οχημάτων, από την κορυφαία στην αγορά BYD έως τους μικρότερους ανταγωνιστές Xpeng και Nio, ενισχύουν τις προσπάθειές τους να επεκταθούν στο εξωτερικό. Οι εξαγωγές κινεζικών αυτοκινήτων αυξήθηκαν κατά 31% τον Αύγουστο, έπειτα από άλμα της τάξης του 63% τον Ιούλιο, σύμφωνα με στοιχεία της China Passenger Car Association (CPCA). Η μέση τιμή λιανικής πώλησης ενός κινεζικού ηλεκτρικού αυτοκινήτου στη Γερμανία ήταν 29% χαμηλότερη από τον μέσο όρο για μη κινεζικά μοντέλα EV, χωρίς να υπολογίζονται τα κίνητρα ή οι εκπτώσεις, σύμφωνα με την Jato Dynamics, 32% χαμηλότερη στη Γαλλία και 38% χαμηλότερη στο Ηνωμένο Βασίλειο. Σύμφωνα με την Κομισιόν, το μερίδιο της Κίνας στα ηλεκτρικά οχήματα που πωλούνται στην Ευρώπη έχει αυξηθεί στο 8% και θα μπορούσε να αγγίξει το 15% το 2025, σημειώνοντας ότι οι τιμές είναι συνήθως 20% χαμηλότερες από τα μοντέλα της Ε.Ε. Στα δημοφιλή κινεζικά μοντέλα που εξάγονται στην Ευρώπη περιλαμβάνονται το MG της SAIC και το Volvo της Geely.

Η έρευνα κατά των επιδοτήσεων καλύπτει αυτοκίνητα που κινούνται με μπαταρίες από την Κίνα, επομένως περιλαμβάνει και μη κινεζικές μάρκες που κατασκευάζονται στη χώρα, όπως η Tesla, η Renault και η BMW.

Το μερίδιο της Κίνας στα ηλεκτρικά Ι.Χ. που πωλούνται στην Ευρώπη έχει αυξηθεί στο 8% και θα μπορούσε να αγγίξει το 15% το 2025, ενώ οι τιμές είναι συνήθως 20% χαμηλότερες από τα μοντέλα της Ε.Ε.

Η εισροή φθηνότερων ηλεκτρικών οχημάτων από την Κίνα έχει ήδη ωθήσει ορισμένες ευρωπαϊκές αυτοκινητοβιομηχανίες να αναλάβουν δράση. Η Renault ανακοίνωσε τον Ιούλιο ότι στόχευε να μειώσει το κόστος παραγωγής για τα ηλεκτρικά της μοντέλα κατά 40%. Οπως και άλλοι κατασκευαστές ηλεκτρικών οχημάτων, η γαλλική Renault αντιμετωπίζει αυξημένη πίεση από την αμερικανική Tesla, η οποία έχει μειώσει τις τιμές αρκετές φορές φέτος. Η Ε.Ε. πρέπει να λάβει υπόψη μια πιθανή αντίδραση από την Κίνα στο ενδεχόμενο επιβολής δασμών, προειδοποίησε η ένωση Γερμανών κατασκευαστών αυτοκινήτων (VDA). Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής θα πρέπει να επικεντρωθούν στη δημιουργία κατάλληλων συνθηκών για να μπορέσουν οι Ευρωπαίοι παίκτες να «σκοράρουν στο δικό τους γήπεδο», από τη μείωση των τιμών ηλεκτρικής ενέργειας, έως τη μείωση των γραφειοκρατικών εμποδίων.

«Αυτή είναι η αρχή ενός μεγάλου ταξιδιού», δήλωσε ο αναλυτής Σιμόνε Ταλιαπέτρα του think tank Bruegel. «Θα μπορούσε τελικά να λειτουργήσει, αλλά αυτό πρέπει να γίνει παράλληλα με μια ενεργή βιομηχανική πολιτική για να διασφαλιστεί ότι η βιομηχανία της Ε.Ε. θα αναπτύξει γρήγορα την ανταγωνιστικότητά της». Οι κινεζικές κρατικές επιδοτήσεις για ηλεκτρικά και υβριδικά οχήματα ήταν 57 δισ. δολάρια την περίοδο 2016-2022, σύμφωνα με την εταιρεία συμβούλων AlixPartners, βοηθώντας την Κίνα να γίνει ο μεγαλύτερος παραγωγός ηλεκτρικών οχημάτων στον κόσμο και να περάσει την Ιαπωνία ως ο μεγαλύτερος εξαγωγέας αυτοκινήτων το πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους.

Επενδύσεις πολλών δισ. από το Ριάντ στη Δύση

Ενα τιτάνιο εγχείρημα απεξάρτησης από τα πετρελαϊκά έσοδα έχει ξεκινήσει από το 2016 η Σαουδική Αραβία. Το λεγόμενο «Vision 2030» έχει στόχο να αυξήσει τη συμβολή του ιδιωτικού τομέα στο ΑΕΠ από 40% το 2016 στο 65% το 2030, και σε αυτό το πλαίσιο το κρατικό επενδυτικό ταμείο της χώρας επενδύει ανά περιόδους μεγάλα ποσά σε δυτικές εταιρείες.

Πλέον, η λίστα των δυτικών εταιρειών που έχουν δεχθεί –με συνοπτικές διαδικασίες– αξιοσημείωτες ενέσεις ρευστότητας εξ ανατολών είναι μεγάλη. Από αυτοκινητοβιομηχανίες και ποδοσφαιρικές ομάδες μέχρι ηχηρά ονόματα του κλάδου των βιντεοπαιχνιδιών και μεγάλα brands με διεθνή παρουσία: Uber, Meta, Microsoft, Starbucks μεταξύ άλλων. Επενδυτικό όχημα είναι το κρατικό ταμείο το οποίο ελέγχεται από τον πρίγκιπα διάδοχο και πρωθυπουργό Μοχάμεντ Μπιν Σαλμάν.

Το επενδυτικό ταμείο διαχειρίζεται περιουσιακά στοιχεία αξίας 776 δισ. δολαρίων, σύμφωνα με την τελευταία ετήσια έκθεσή του. Σε ένα χρόνο αυτό το ποσό αυξήθηκε κατά 10%, καθώς ενσωμάτωσε 25 νέες εταιρείες στο χαρτοφυλάκιο. Ωστόσο αξίζει να σημειωθεί ότι παρά τα τεράστια μερίδια που κατέχει εκτός των συνόρων της χώρας, οι επενδύσεις του στο εξωτερικό είναι μόλις το 23% του συνόλου.

Η Σαουδική Αραβία με όχημα το κρατικό ταμείο αυξάνει τις χρηματοδοτήσεις ξένων εταιρειών, σε μια προσπάθεια απεξάρτησης από τα πετρελαϊκά έσοδα.

Εξ ου και εντός της Σαουδικής Αραβίας είναι δύσκολο να βρει κανείς κάποια εταιρεία χωρίς να έχει μέτοχο το επενδυτικό ταμείο. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του πετρελαϊκού γίγαντα Aramco, όπου το ταμείο διπλασίασε το μερίδιό του στο 8% πέρυσι. Επίσης, στην περίπτωση της εταιρείας παροχής τηλεπικοινωνιών Saudi Telecom, το επενδυτικό ταμείο έχει πλειοψηφικό μερίδιο 64%.

Βέβαια δεν απέδωσαν όλα τα «στοιχήματα» του κρατικού επενδυτικού ταμείου στη Δύση. Ενδεικτικά, κατέχει μερίδιο στη Lucid Motors, η οποία παλαιότερα θεωρείτο αντάξιος ανταγωνιστής της Tesla, αλλά τώρα καταγράφει απογοητευτικές πωλήσεις και έχει χάσει περίπου το 60% της μετοχικής αξίας της. Επίσης, το επενδυτικό ταμείο έχασε τουλάχιστον 1 δισ. δολάρια σε πέντε μήνες προσπαθώντας να αποτρέψει την κατάρρευση της ελβετικής Credit Suisse.

Ωστόσο, αυτά τα προβλήματα είναι «σταγόνα στον ωκεανό» της ρευστότητας, στον οποίο κολυμπάει το κρατικό επενδυτικό ταμείο.

HERMES airports

Request for Proposals for the operation of ATMs at Larnaka and Pafos International Airports

Hermes Airports invites proposals from qualified parties to operate ATMs in dedicated locations in the terminal of Larnaka and Pafos International Airports.

The Tender will close on 13th October 2023 at 12:00

For a copy of the tender documents please contact,
Panayiota Fiakkou,
email: panayiota.fiakkou@hermesairports.com
copying Lucas Papaleontiou,
email: lucas.papaleontiou@hermesairports.com
or visit the Hermes' Website at www.hermesairports.com

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
Real Estate
ΚΥΡΙΑΚΗ 17 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2023

Μεγάλη ζήτηση για πολυτελείς κατοικίες στην Αθήνα

Πιο δημοφιλής η Αθηναϊκή Ριβιέρα από τη Μύκονο στους ξένους επενδυτές

Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

Αύξηση της ζήτησης για πολυτελή ακίνητα και μετατόπισή της από προορισμούς όπως η Μύκονος και η Ρόδος προς την Αττική, αλλά και άλλες περιοχές όπως η Λευκάδα, διαπιστώνει η Greece Sotheby's International Realty. Με βάση τα δεδομένα ζήτησης του πρώτου εξαμήνου από εύπορους αλλοδαπούς αγοραστές ή αλλιώς άτομα υψηλής καθαρής θέσης (High Net Worth Individuals - HNWI), φαίνεται ξεκάθαρα ότι μέσα στο 2023 η Αθήνα δείχνει τις πραγματικές της δυνατότητες, επισημαίνει μιλώντας στην «Καθημερινή» ο πρόεδρος και διευθύνων σύμβουλος του κτηματομεσιτικού οίκου Σάββας Σαββαΐδης. «Εδώ και καιρό είναι εμφανές στις ομάδες μας ότι οι διεθνείς πελάτες μας στρέφουν την προσοχή τους προς την πρωτεύουσα, ωστόσο η δυναμική αποτυπώνεται πλέον και ποσοτικά, με την Αθηναϊκή Ριβιέρα να καταλαμβάνει τη 2η θέση πάνω από τη Μύκονο και το κέντρο της πόλης την 4η θέση πάνω από δημοφιλείς νησιωτικούς προορισμούς», εξηγεί. Είναι χαρακτηριστικό πως η μέση ζητούμενη τιμή ανά τετραγωνικό μέτρο για διακεκριμένα ακίνητα στο κέντρο της Αθήνας έχει ανέβει στις 8.200 ευρώ, ενώ στο παραλιακό μέτωπο έχει ξεπεράσει τις 15.000 ευρώ ανά τετραγωνικό. Η Αθήνα πλέον «ακουμπάει» τη Μύκονο, όπου η μέση τιμή ανά τετραγωνικό για ακίνητα με πρόσοψη στην παραλία βρίσκεται στα επίπεδα των 14.000 ευρώ. Οι τιμές έχουν αρχίσει πλέον να προσομοιάζουν με αυτές άλλων κορυφαίων μεσογειακών προορισμών. Κάτι που εξηγείται, όχι μόνο από την υψηλή ζήτηση αλλά κι από την περιορισμένη προσφορά: «Το απόθεμα πραγματικά κορυφαίων πολυτελών προς πώληση σπιτιών της χώρας είναι αρκετά μικρότερο από όσο νομίζει η κοινή γνώμη. Ειδικά στην κατηγορία παραθαλάσσιων κατοικιών, ο μεγάλος όγκος συναλλαγών των προηγούμενων ετών έχει μειώσει αρκετά τις διαθέσιμες επιλογές», επισημαίνει ο επικεφαλής της Sotheby's Realty στην Ελλάδα.

Στην πρώτη πεντάδα της ζήτησης το κέντρο της πρωτεύουσας, άνοδος για Λευκάδα, Κέα, αλλά και Κρήτη.

Πρόσφατες συναλλαγές του οίκου είναι ίσως χαρακτηριστικές: για παράδειγμα, ρετιρέ 4ου και 5ου ορόφου στη Βούλα με θέα τη θάλασσα στην Αθηναϊκή Ριβιέρα, εμβαδού 227 τετραγωνικών μέτρων, σε συγκρότημα με πλήρη εξυπηρέτηση, πουλήθηκε για 2.600.000 ευρώ. Αλλο ρετιρέ στην Αθηναϊκή Ριβιέρα, επίσης στη Βούλα, με θέα θάλασσα 4ου και 5ου ορόφου, 292 τ.μ., πουλήθηκε 2.920.000 ευρώ, ενώ στην ίδια περιοχή μεζονέτα 2ου και 3ου με ταβάνια διπλού ύψους και θέα σε πάρκο, 203 τ.μ., πουλήθηκε 2.000.000 ευρώ.

Μια άλλη τάση που αποτυπώνεται σταθερά τα τελευταία τρίμηνα, σύμφωνα με τον Σ. Σαββαΐδη, είναι ότι πλέον οι αγοραστές είναι ιδιαίτερα επιλεκτικοί σε ό,τι αφορά τα επιμέρους χαρακτηριστικά του ακινήτου και δεν εντυπωσιάζονται αποκλειστικά από τον προορισμό. «Αυτό σε μεγάλο βαθμό διαγράφεται και στα ποσοστά κλεισίματος, που αν και έχουν βελτιωθεί σε σχέση με το 2022 υστερούν των επιδόσεων του 2021», επισημαίνει, προσθέτοντας ότι «η αγορά έχει πολύ μεγαλύτερη διαφάνεια απ' ό,τι στο παρελθόν και έτσι οι αγοραστές είναι σε θέση να αποτιμήσουν τα ακίνητα γρήγορα σωστά και με σχετική ευκολία, βάζοντας στην άκρη τα υπερτιμημένα, ιδίως όταν αυτά μένουν για μεγάλο χρονικό διάστημα προς πώληση».

Δεν είναι όμως μόνον η Αθηναϊκή Ριβιέρα και το κέντρο της Αθήνας που πρωταγωνιστούν αυτή την περίοδο στις προτιμήσεις των ξένων πελατών του οίκου. Σε επίπεδο ζήτησης η Κέρκυρα παραμένει στην κορυφή των προτιμήσεων, ωστόσο για πρώτη φορά η Αθηναϊκή Ριβιέρα ξεπέρασε σε ζήτηση τη Μύκονο. Την 1η πεντάδα συμπληρώνουν το κέντρο της Αθήνας και η Πάρος, ενώ ακολουθούν Λευκάδα, Κρήτη, Κέα, Τήνος και Ρόδος.

«Παρακολουθώντας τα μοτίβα συμπεριφοράς της τελευταίας τριετίας, είναι εμφανές ότι η πανδημία έφερε "μπροστά" πωλήσεις που υπό κανονικές συνθήκες θα ωρίμαζαν από φέτος έως και το 2025. Εχω την αίσθηση ότι αρκετά άτομα υψηλής καθαρής θέσης τοποθετήθηκαν με αγορές μέσα στην πανδημία, επισπεύδοντας σχετικές αποφάσεις που κανονικά σκόπευαν να υλοποιήσουν σε μεταγενέστερο στάδιο της ζωής τους», σημειώνει.

Το τμήμα ανάλυσης του γραφείου της Sotheby's International Realty στην Αθήνα, επιχειρώντας να διαμορφώσει μια συγκριτική εικόνα της αγοράς των πολυτελών ακινήτων σε ολόκληρη τη Μεσόγειο συνεργάστηκε με τα γραφεία Sotheby's International Realty της Κυανής Ακτής στη Γαλλία, της Κροατίας, της Κύπρου, της Ιταλίας, της Ισπανίας, του Μαυροβουνίου, της Πορτογαλίας και της Αιγύπτου. Σύμφωνα με αυτή την έρευνα, στις περισσότερες αγορές της λεκάνης της Μεσογείου το ενδιαφέρον των ιδιαίτερα ευκατάστατων αγοραστών για πολυτελείς κατοικίες παραμένει σταθερό. Πιο συγκεκριμένα, τα γραφεία σε Ιταλία, Ελλάδα, Κύπρο, Αίγυπτο και Κροατία δεν αναφέρουν κάποια μεταβολή στο μοτίβο ζήτησης από το 2022 στο 2023. Το Μαυροβούνιο είναι η μόνη αγορά που παρατηρείται αύξηση, ενώ τα γραφεία Sotheby's International Realty στην Πορτογαλία, στην Ισπανία και την Κυανή Ακτή αναφέρουν μείωση.

Παρατηρείται, ωστόσο, μεταστροφή της ζήτησης εντός αγορών και μια πολύ πιο προσεκτική και ενδελεχής εξέταση των ακινήτων πριν ληφθούν οι τελικές αποφάσεις των αγοραστών.

Ενα μεγάλο μέρος της ζήτησης προέρχεται από την ίδια την Ευρώπη. Οπως εξηγεί η Sotheby's International Realty, «υπάρχει ένα εμφανές ενδιαφέρον για πολυτελή ακίνητα από ευρωπαϊκές χώρες. Για παράδειγμα, η Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο εμφανίζονται ως πηγές αιτημάτων προς τα κτηματομεσιτικά γραφεία σε πολλές αγορές, συμπεριλαμβανομένων της Πορτογαλίας, της Ισπανίας, της Ελλάδας και της Κύπρου. Η Γαλλία δείχνει ενδιαφέρον για την Πορτογαλία, την Ιταλία και την Ελλάδα.

Οι Ηνωμένες Πολιτείες δείχνουν ενδιαφέρον για πολυτελείς κατοικίες σε Πορτογαλία, Ισπανία, Ιταλία και Ελλάδα. Οι χώρες της Βόρειας Ευρώπης συμμετέχουν στη ζήτηση σε Ισπανία, Ιταλία και Κύπρο. Ταυτόχρονα, οι χώρες της Κεντρικής Ευρώπης, ειδικότερα η Τσεχία και η Σλοβακία, εμφανίζουν ενδιαφέρον για τις αγορές της Αδριατικής και ειδικότερα την Κροατία και το Μαυροβούνιο».

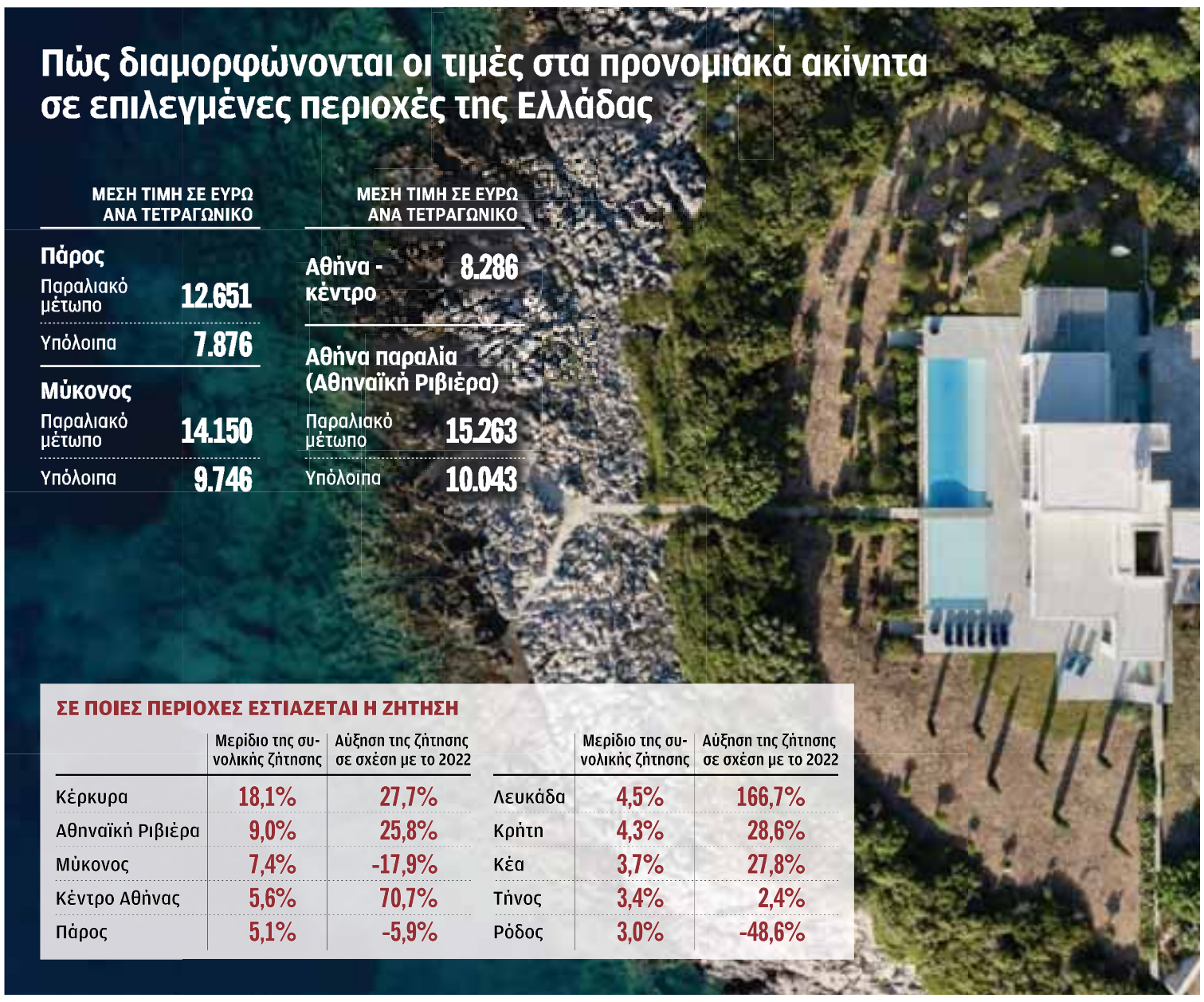

Πώς διαμορφώνονται οι τιμές στα προνομιακά ακίνητα σε επιλεγμένες περιοχές της Ελλάδας

	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ ΣΕ ΕΥΡΩ ΑΝΑ ΤΕΤΡΑΓΩΝΙΚΟ
Πάρος	
Παραλιακό μέτωπο	12.651
Υπόλοιπα	7.876
Μύκονος	
Παραλιακό μέτωπο	14.150
Υπόλοιπα	9.746

	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ ΣΕ ΕΥΡΩ ΑΝΑ ΤΕΤΡΑΓΩΝΙΚΟ
Αθήνα - κέντρο	8.286
Αθήνα παραλία (Αθηναϊκή Ριβιέρα)	
Παραλιακό μέτωπο	15.263
Υπόλοιπα	10.043

ΣΕ ΠΟΙΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΕΣΤΙΑΖΕΤΑΙ Η ΖΗΤΗΣΗ

	Μερίδιο της συνολικής ζήτησης	Αύξηση της ζήτησης σε σχέση με το 2022		Μερίδιο της συνολικής ζήτησης	Αύξηση της ζήτησης σε σχέση με το 2022
Κέρκυρα	18,1%	27,7%	Λευκάδα	4,5%	166,7%
Αθηναϊκή Ριβιέρα	9,0%	25,8%	Κρήτη	4,3%	28,6%
Μύκονος	7,4%	-17,9%	Κέα	3,7%	27,8%
Κέντρο Αθήνας	5,6%	70,7%	Τήνος	3,4%	2,4%
Πάρος	5,1%	-5,9%	Ρόδος	3,0%	-48,6%

ΠΗΓΗ: Greece Sotheby's International Realty

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Επενδυτικό «Ελντοράντο» για ξένους η ελληνική αγορά ακινήτων

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ**

Μπορεί για τα ελληνικά «βαλάντια» η αγορά νέας κατοικίας να καθίσταται όλο και δυσκολότερη, εξαιτίας της ανόδου των τιμών αλλά και της αύξησης των επιτοκίων, ωστόσο για τους περισσότερους ξένους αγοραστές η Ελλάδα αποτελεί επενδυτικό «παράδεισο», καθώς συνδυάζει χαμηλές τιμές συγκριτικά με το τι συμβαίνει στο εξωτερικό, σταθερό πολιτικοοικονομικό σύστημα και τη δυνατότητα για μελλοντικές υπεραξίες. Σε αυτό το πλαίσιο, άλλωστε, η Ελλάδα και επιμέρους περιοχές της έχουν αρχίσει πλέον να «φιγουράρουν» σε διεθνείς μελέτες, από τις οποίες η χώρα μας «έλαμπε διά της απουσίας της» επί σειράν ετών.

Σε φετινή παγκόσμια έρευνα της CIA Landlords Insurance, ενός από τους μεγαλύτερους ηλεκτρονικούς παρόχους ασφαλειών ακινήτων για ιδιοκτήτες στη Μεγάλη Βρετανία, προέκυψε ότι η Αθήνα είναι η φθηνότερη πόλη για την αγορά κατοικίας. Ειδικότερα, η μέση τιμή πώλησης στο κέντρο της Αθήνας διαμορφώνεται σε 1.940 ευρώ/τ.μ., όταν η αμέσως επόμενη πόλη είναι η Μαδρίτη της Ισπανίας με κόστος 3.190 ευρώ/τ.μ. Αντίστοιχα, στη Ρώμη το σχετικό κόστος ανέρχεται σε 3.790 ευρώ/τ.μ., στο Λονδίνο σε 4.826 ευρώ/τ.μ., ενώ στη Στοκχόλμη της Σουηδίας η μέση τιμή ξεπερνάει τις 6.000 ευρώ/τ.μ. (6.015). Στο δε Τόκιο της Ιαπωνίας το μέσο κόστος ανέρχεται σε 6.223 ευρώ/τ.μ.

Συνδυάζει χαμηλές τιμές συγκριτικά με το τι συμβαίνει στο εξωτερικό και τη δυνατότητα για μελλοντικές υπεραξίες.

Σημειωτέον ότι σύμφωνα με τους δείκτες τιμών της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ), το διάστημα 2017-2023 στην Αττική καταγράφεται σωρευτική αύξηση της τάξεως του 68%, ενώ σε πανελλαδικό επίπεδο η άνοδος διαμορφώνεται σε σχεδόν 50%. Παρ' όλα αυτά, όπως αναφέρει σχετική ανάλυση της Εθνικής Τράπεζας, που δημοσιεύθηκε εντός της εβδομάδας, οι τιμές στο σύνολο της χώρας εξακολουθούν να υπολείπονται κατά 14% του υψηλότερου σημείου στο οποίο είχαν βρεθεί κατά το τρίτο τρίμηνο του 2008. Παράλληλα, όμως, στην υπόλοιπη Ευρωζώνη οι τιμές είναι υψηλότερες κατά 37% συγκριτικά με το 2008, με αποτέλεσμα να είναι ιδιαίτερα ευνοϊκή η σύγκριση για την ελληνική αγορά. Ετσι εξηγείται και η κατακόρυφη αύξηση των επενδύσεων από το εξωτερικό τα τελευταία χρόνια. Κατά το διάστημα 2018-2022 οι άμεσες ξένες επενδύσεις στην Ελλάδα άγγιξαν τα 3,5 δισ. ευρώ, αποτελώντας το 25% του συνολικού αριθμού των συναλλαγών κατοικιών που πραγματοποιούνται σε ετήσια βάση. Επίσης, κατά το φετινό πρώτο τρίμηνο, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΤτΕ, σημειώθηκε ετήσια αύξηση κατά 33% σε σχεδόν 500 εκατ. ευρώ. Το αγοραστικό ενδιαφέρον προέρχεται τόσο από επενδυτές που ενδιαφέρονται να αποκτήσουν ακίνητο για τους ίδιους (π.χ. για τις διακοπές τους), όσο και από πολίτες τρίτων χωρών που προσδοκούν στην εξασφάλιση άδειας παραμονής μέσω του προγράμματος «χρυσή βίζα», αλλά και να τοποθετηθούν σε μια αγορά με προοπτικές και ακίνητα που προσφέρουν υψηλή απόδοση.

Η Αθήνα είναι η φθηνότερη πρωτεύουσα για αγορά κατοικίας

Α/Α	ΧΩΡΑ	ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ ΑΓΟΡΑΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ (ευρώ/τ.μ.)
1	**ΕΛΛΑΔΑ**	**Αθήνα**	1.940
2	Ισπανία	Μαδρίτη	3.190
3	Ρωσία	Μόσχα	3.280
4	Ιταλία	Ρώμη	3.790
5	ΗΠΑ	Ουάσινγκτον	3.965
6	Βρετανία	Λονδίνο	4.826
7	Δανία	Κοπεγχάγη	4.888
8	Αυστραλία	Καμπέρα	5.295
9	Σουηδία	Στοκχόλμη	6.015
10	Ιαπωνία	Τόκιο	6.223

ΠΗΓΗ: CLA Landlords

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Σύμφωνα με τον Οφερ Ρεσέφ, διευθυντή επιχειρηματικής ανάπτυξης της Arledan Group, μιας εταιρείας που δραστηριοποιείται στην ελληνική αγορά ακινήτων, «στην περίπτωση των επενδυτών από το Ισραήλ η προτίμηση στην ελληνική αγορά ακινήτων οφείλεται στο χαμηλό επενδυτικό κατώφλι, στη γεωγραφική εγγύτητα, όπως επίσης και στις ομοιότητες μεταξύ της κουλτούρας των δύο λαών». Οπως σημειώνει ο κ. Ρεσέφ, «στο Τελ Αβίβ ένα διαμέρισμα δύο υπνοδωματίων στοιχίζει σήμερα 850.000 ευρώ κατά μέσον όρο. Στην Ελλάδα, ένα αντίστοιχο ακίνητο έχει τιμή εκκίνησης 125.000 ευρώ, ένα ποσό που μπορούν με ευκολία να διαθέσουν πολλοί Ισραηλινοί. Στη χώρα τους όμως χρειάζονται ίδια κεφάλαια 400.000 ευρώ και ένα επιπλέον ποσό δανεισμού, προκειμένου να αποκτήσουν ακίνητο», τονίζει ο κ. Ρεσέφ. Ταυτόχρονα, άλλος ένας λόγος είναι και η προοπτική μελλοντικών υπεραξιών σε σχέση με το Ισραήλ, καθώς ακόμη και σήμερα οι τιμές στην ελληνική αγορά εμφανίζονται κατά μέσον όρο 14% χαμηλότερες σε σχέση με το απόγειο της αγοράς το 2008.

Εκτός όμως από την Αθήνα, δεν αποκλείεται τα επόμενα χρόνια να βρεθούν κι άλλες πόλεις της χώρας στο «στόχαστρο» των επενδυτών, ίσως ακόμη και σε περιοχές μη τουριστικές. Κριτήριο θα είναι το χαμηλό κόστος, καθώς υπάρχει στην Ευρώπη μια αναδυόμενη κατηγορία ενδιαφερόμενων αγοραστών που αναζητούν όσο το δυνατόν χαμηλότερες τιμές αγοράς ώστε να κεφαλαιοποιήσουν μελλοντικές υπεραξίες και ταυτόχρονα να αποκομίσουν κέρδος από την εκμετάλλευση ενός διαμερίσματος σε μια χώρα με υψηλό επίπεδο ετήσιας ηλιοφάνειας και έντονη νυχτερινή ζωή.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
ΤΈΧΝΕΣ & γράμματα
ΚΥΡΙΑΚΗ 17 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2023

Το εξώφυλλο του Μόραλη για τις «Εξη Λαϊκές Ζωγραφιές» του Χατζιδάκι. «Μεγίστη κοινή στιγμή μας», είχε πει ο συνθέτης για τη συγκεκριμένη συνεργασία. Στο κέντρο, η Βούλα Σαββίδη σε ασπρόμαυρο προσχέδιο του Γιάννη Μόραλη για τον δίσκο του Μάνου Χατζιδάκι «Τα Πέριξ» και δεξιά, ζωγραφισμένη στο εξώφυλλο σαν λαϊκή τραγουδίστρια στο πάλκο. Ο δίσκος ηχογραφήθηκε τον χειμώνα του 1973 και κυκλοφόρησε την άνοιξη του 1974.

Η μικρή ιστορία μιας μεγάλης φιλίας

Μάνος Χατζιδάκις - Γιάννης Μόραλης: μουσική, ζωγραφική και η αύρα μιας άλλης Ελλάδας

Της **ΜΑΡΩΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ**

Η Βούλα Σαββίδη σε μια μικρή πολαροϊντ φωτογραφία, ντυμένη με κόκκινη μπλούζα και λουλούδι στο πέτο, πορφυρά χείλη και γραμμένα μαύρα φρύδια. Η Βούλα Σαββίδη σε ασπρόμαυρο προσχέδιο του Γιάννη Μόραλη για το εξώφυλλο του δίσκου του Μάνου Χατζιδάκι «Τα Πέριξ». Η Βούλα Σαββίδη ζωγραφισμένη στο εξώφυλλο σαν λαϊκή τραγουδίστρια στο πάλκο, μελαχρινή, με σκουλαρίκια κρίκους και τα χέρια σταυρωμένα πάνω στην ποδιά της. Ο δίσκος ηχογραφήθηκε χειμώνα του 1973, η έκδοσή του έγινε την άνοιξη του 1974.

Αυτό το εξώφυλλο, κι άλλα ακόμη με τα προσχέδιά τους – μερικά από τα πολλά που φιλοτέχνησε ο Μόραλης για τη μουσική του φίλου του, Χατζιδάκι–, αναρτημένα στους τοίχους του εργαστηρίου-κατοικίας του Γιάννη Μόραλη στην Αίγινα στην εκδήλωση που διοργάνωσε πρόσφατα η Εταιρεία Μελέτης, Ερευνας και Προβολής της Νεοελληνικής Τέχνης - Εργαστήριο Γιάννης Μόραλης, ζωντανεύουν μοναδικά το πνεύμα μιας εποχής που άφησε ανεξίτηλο σημάδι στον νεοελληνικό πολιτισμό.

Ο Χατζιδάκις για τον Μόραλη: Είναι από τους λίγους που υπολογίζω την επιδοκιμασία ή την απόρριψη των πράξεών μου. Οταν συνοφρυώνεται σκέφτομαι, όταν χαμογελάει δυναμώνω.

Μαζί με τα εξώφυλλα, και η ασπρόμαυρη εικόνα που καταφέρνει να αποτυπώσει τον χαρακτήρα αυτής της εξαιρετικής φιλίας: Ο ζωγράφος Γιάννης Μόραλης, κομψός και πάντοτε στητός, μιλάει στον Μάνο Χατζιδάκι κι εκείνος γελάει με την ψυχή του όπως συνήθιζε, κρατώντας βεβαίως ένα τσιγάρο στο χέρι.

Η Χριστίνα Μόραλη, ανιψιά του ζωγράφου, θυμάται πως τα μεσημέρια της Κυριακής, όταν και τα τέσσερα αδέλφια της οικογένειας Μόραλη συναντιόνταν για να φάνε μαζί, πάντοτε ο «Γιαννάκης» τούς εξιστορούσε περιστατικά της πόλης, και αστεία στα οποία πρωταγωνιστούσε ο Μάνος Χατζιδάκις. Η ιστορία της συγκεκριμένης φιλίας, που άνθησε μέσα σε δεκαετίες δημιουργικές για τα πολιτιστικά πράγματα της χώρας ανάμεσα σε δύο καλλιτέχνες που ταίριαζαν ως προς την ηθική και την αισθητική τους, έχει γραφτεί με πολλά γέλια, πάμπολλα καλλιτεχνικά επιτεύγματα και σπουδαίες μουσικές.

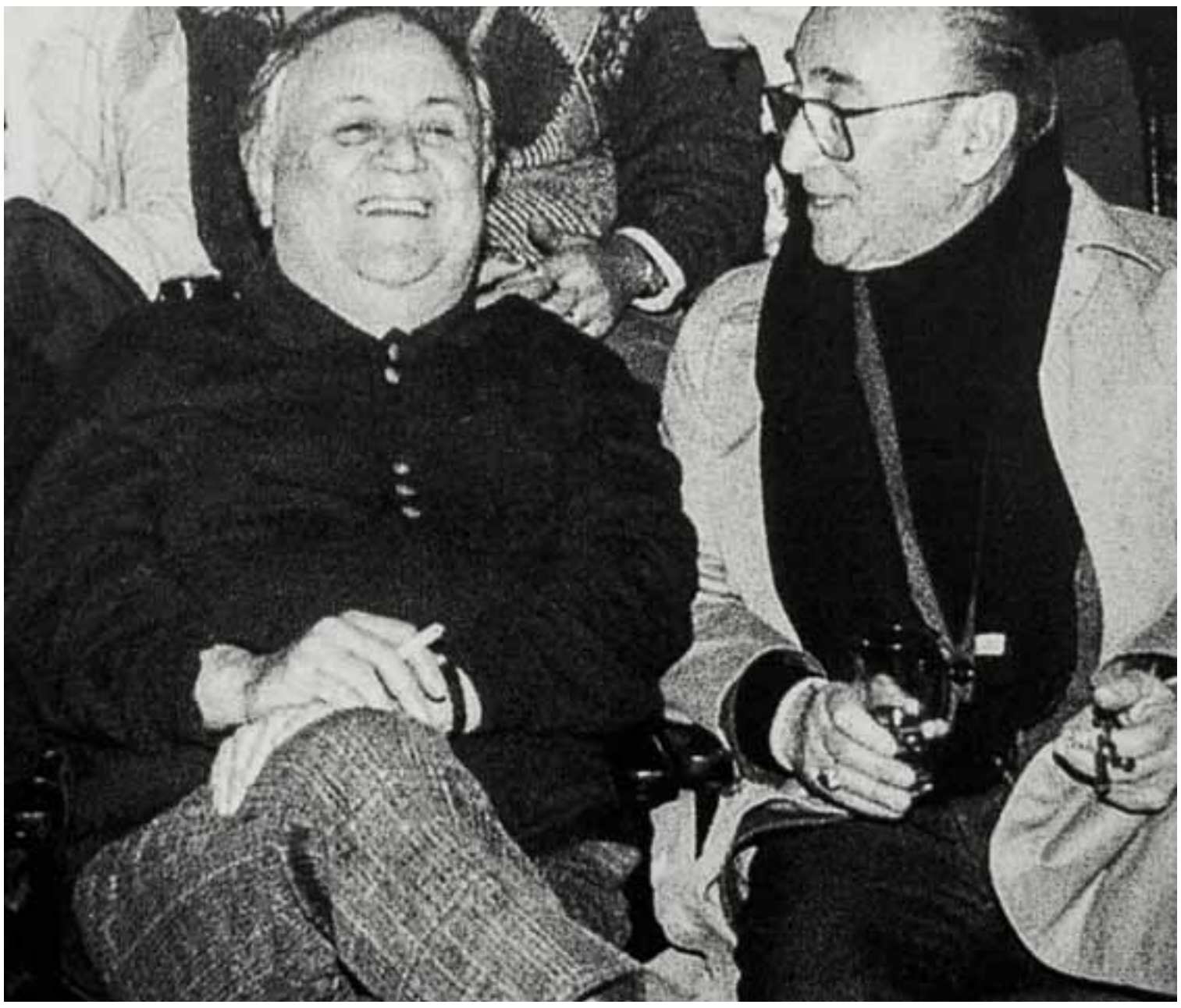

Ο Γιάννης Μόραλης (δεξιά), κομψός και πάντοτε στητός, μιλάει στον Μάνο Χατζιδάκι κι εκείνος γελάει με την ψυχή του όπως συνήθιζε.

«Μου αρέσει γενικά η εκκλησιαστική μουσική, π.χ. η βυζαντινή, τα Γρηγοριανά, τα Requiem. Ενα Requiem που αγαπώ πολύ είναι του Pierre de la Rue. Επίσης πολλά έργα του Μότσαρτ και του Μπαχ. Τούτες τις μέρες της Μεγάλης Εβδομάδας ακούω τα "Κατά Ματθαίον" και τα "Κατά Ιωάννην". Βέβαια συχνά ακούω μουσική του φίλου μου Χατζιδάκι, ο οποίος μάλιστα μου χάρισε το πρώτο μου μαγνητόφωνο. Συνήθως όταν ζωγραφίζω ακούω μουσική. Τους αγαπημένους μου δίσκους τούς έγραφα στο μαγνητόφωνο για να παίζει συνέχεια...» έλεγε ο Μόραλης.

Και ο Χατζιδάκις: «Ο Γιάννης Μόραλης υπήρξε φίλος μου από τα χρόνια της νεότητάς μου, μες στην Κατοχή. Διδάσκει τη ζωγραφική μέσα και πέρα απ' τη Ζωγραφική. Μου έμαθε τη σημασία της λεπτομέρειας και την αξία της επιμονής στην τελική σύνθεση. Περιέχει όλες τις ανθρώπινες περιπέτειές του με την άνεση του Ευπατρίδη και του Ευγενούς. Δείγμα ενός νεοέλληνα με παράδοση. Μεγίστη κοινή στιγμή μας, οι "Εξη Λαϊκές Ζωγραφιές", το 1950».

Στο βιβλίο «Ο καθρέφτης και το μαχαίρι», που περιέχει 36 κείμενα του Χατζιδάκι τα οποία κατά καιρούς δημοσιεύτηκαν στον Τύπο ή έγιναν ζωντανές ομιλίες με κοινό, δύο από τα «κεφάλαια» μιλούν για τον Γιάννη Μόραλη. Στο ένα ο Χατζιδάκις περιγράφει τη γνωριμία τους: «Βρισκόμασταν στα πρώτα χρόνια μετά τον πόλεμο. Εκείνος ήτανε νέος κι εγώ υπερβολικά νέος. Εγώ ανακάλυπτα τον κόσμο κι εκείνος άρχιζε να τον περιέχει μέσα στη σιωπηλή του Τέχνη. Εκείνος ήταν κοινωνικά "γνωστός ευσχήμως" – όπως λένε. Μα την αξία του και το ταλέντο του, μονάχα οι ποιητές, οι αληθινοί ζωγράφοι και οι άξιοι του καιρού του γνώριζαν και τιμούσαν».

«Ο καθρέφτης και το μαχαίρι» είναι ένα βιβλίο πολύτιμο για όσους το έχουμε στη βιβλιοθήκη μας, μια και έχει εξαντληθεί εδώ και χρόνια. Η είδηση της επικείμενης επανακυκλοφορίας του και πάλι από τις εκδόσεις Ικαρος, μαζί με την πρόσφατη εκδήλωση - ξενάγηση στο αιγινίτικο σπίτι του Μόραλη, αποτέλεσαν την αφορμή για να ξαναδούμε αυτή την τόσο ακριβή φιλία.

Ο Φωτόπουλος

Ο σκηνογράφος Διονύσης Φωτόπουλος, που έζησε από κοντά και τους δυο τους ως μέλος της ίδιας εκλεκτής αθηναϊκής καλλιτεχνικής παρέας, έχει πει: «Μέσα σε αυτό τον χώρο (σ.σ. το εργαστήριο του Γ. Μόραλη), που παρ' όλη τη φαινομενική ακαταστασία σε κάποιες γωνιές, η τάξη, η εσωτερική γεωμετρία και η αγάπη είναι το κύριο χαρακτηριστικό του, και δεν μπορείς να μετακινήσεις τίποτε, όπως τίποτε δεν μπορείς να σκεφτείς να μετακινήσεις στη ζωγραφική του Μόραλη, έτσι όπως καθόμαστε ο ένας πλάι στον άλλον και κουβεντιάζουμε, χωρίς να το καταλάβω πλημμυρίζουν το μυαλό μου τα λόγια που ο Μάνος Χατζιδάκις είχε γράψει για αυτόν. [...] Λέει ο Μάνος Χατζιδάκις: "Ο Μόραλης είναι ο τελευταίος ευπατρίδης της αληθινής ζωγραφικής. Και φίλος μου. Είναι από τους λίγους που υπολογίζω την επιδοκιμασία ή την απόρριψη των πράξεών μου. Οταν συνοφρυώνεται σκέφτομαι, όταν χαμογελάει δυναμώνω". Αυτά τα λόγια ήθελα να τα έχω γράψει εγώ».

Ο Μόραλης για τον Χατζιδάκι: Μου χάρισε το πρώτο μου μαγνητόφωνο. Συνήθως όταν ζωγραφίζω ακούω μουσική. Τους αγαπημένους μου δίσκους τούς έγραφα στο μαγνητόφωνο για να παίζει συνέχεια.

Ατζέντα

ΕΠΙΛΟΓΕΣ

17.9 - 23.9.23

Επιμέλεια: **ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ**
kouroupakisa@kathimerini.com.cy

ΜΟΥΣΙΚΗ

«Μουσικές Πλατείες - Πάφος»

Η Alliance Francaise Πάφου την Κυριακή 24 Σεπτεμβρίου παρουσιάζει για δεύτερη χρονιά την εκδήλωση «Μουσικές Πλατείες - Πάφος». Μια κυριακάτικη, απογευματινή βόλτα, σε όμορφες πλατείες της Πάφου, όπου το κοινό θα έχει την ευκαιρία να απολαύσει συναυλίες από Κύπριους, καταξιωμένους μουσικούς από διαφορετικά είδη μουσικής. Λαμβάνουν μέρος τα σχήματα: Mr. Wilson (Reggae / Funk), Macumba (Latin jazz / World Music), Nabuma (Neo Soul / R&B). Aris Constantinou Trio (Swing / Jazz). Κυριακή 24 Σεπτεμβρίου, ώρα 6:00 μ.μ. Πλατεία Κωστή Παλαμά (πλατεία Έρωτα), Πάφος. **Η είσοδος για το κοινό είναι ελεύθερη.**

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

11ο διεθνές φεστιβάλ ΣΑΡΔΑΜ

Μετά την περσινή επετειακή έκδοση για τα 10χρονα του φεστιβάλ το φετινό 11ο Σαρδάμ παίρνει μια ανάσα και επιστρέφει, διατηρώντας τη δυναμική και ποικιλομορφία του. Για μια ακόμη χρονιά, συγγραφείς-περφόρμερ και άλλοι καλλιτέχνες από την Κύπρο και το εξωτερικό μοιράζονται πρωτότυπους τρόπους συγγραφής, ανάγνωσης και επιτέλεσης της λογοτεχνίας, μέσα από περφόρμανς, προβολές, εργαστήρια και παράλληλες δράσεις. Για πρώτη φορά φέτος, η καθιερωμένη βραδιά ομαδικών περφόρμανς θα χωριστεί σε δύο ομαδικές βραδιές, με διαφορετικές συμμετοχές ανά ημέρα, στις 23 και 24 Σεπτεμβρίου, στον πολυχώρο Συνεργείο στη Λεμεσό. Επιστρέφει, επίσης, και το πρόγραμμα φιλοξενίας του φεστιβάλ (SARDAM Residency), κατά τη διάρκεια του οποίου δύο καλλιτέχνες από το εξωτερικό, με πηγή έμπνευσης τη Λεμεσό, θα δημιουργήσουν μια διαθεματική λογοτεχνική περφόρμανς. Το 11ο ΣΑΡΔΑΜ θα παρουσιάσει και μια ενδιαφέρουσα συνεργασία με το διεθνές φεστιβάλ Βιντεο-Ποίησης της Αθήνας (IVPF), προβάλλοντας βραβευμένα βιντεοποιήματα από διάφορα μέρη του κόσμου, ενώ τιμώμενο πρόσωπο του φεστιβάλ (SARDAM Guest of Honour) θα είναι ο μουσικός και τραγουδοποιός Μιχάλης Σιγανίδης (Θεσσαλονίκη, 1958), εκφραστής της «αποδομητικής» τραγουδοποιίας και του μουσικού κολάζ στην Ελλάδα, με εκτενή μελέτη της ποίησης του Μίλτου Σαχτούρη. Εργαστήρια θα παρουσιάσουν η συγγραφέας Αμάντα Μιχαλοπούλου και η choreopoet (ποιήτρια που συνδυάζει την ποίηση με τον χορό) Safiya Kamaria Kinshasa. **Πληροφορίες τηλέφωνο 99558358, www.sardamcy.wordpress.com**

ΣΥΝΑΥΛΙΑ

Orchestra 4 All 1

Ο Σύνδεσμος «Φίλοι της Λευκωσίας» και η Συμφωνική Ορχήστρα Κύπρου σας προσκαλούν σε μια μαγευτική μουσική βραδιά στην καρδιά της πρωτεύουσας, στην Πλατεία Ελευθερίας! Η φαντασμαγορική αυτή συνδιοργάνωση από τους δύο φορείς αποτελεί πια ετήσιο θεσμό. Υπό τη διεύθυνση της διακεκριμένης και χαρισματικής μαέστρου Ζωής Ζενιώδη, οι κάτοικοι αλλά και οι επισκέπτες της Λευκωσίας θα έχουν την ευκαιρία να απολαύσουν τη Συμφωνική Ορχήστρα Κύπρου σε δημοφιλή ρομαντικά έργα καθώς και αγαπημένες οπερατικές άριες και κλασικά τραγούδια με σολίστ τον καταπληκτικό Κύπριο βαρύτονο Γιώργο Ιωάννου. Είσοδος Ελεύθερη.
Πληροφορίες τηλέφωνο 22463144, www.cyso.org.cy.

ΘΕΑΤΡΟ

«Το πάρτι της ζωής μου»

Η Ελληνική Τράπεζα παρουσιάζει την παράσταση «Το πάρτυ της ζωής μου», με την Ελένη Ράντου, σε σκηνοθεσία Ανέστη Αζά. Αντλώντας έμπνευση από το «Every Brilliant Thing» των Duncan Macmillan και Jonny Donahoe - η Ελένη Ράντου ξετυλίγει με χιούμορ και αφοπλιστική ειλικρίνεια πενήντα χρόνια «τραυμάτων» της ηρωίδας της, με φόντο τα τραύματα της σύγχρονης Ελλάδας, αναζητώντας 5.000 λόγους που τη ζωή αξίζει να τη ζήσεις. Την Ελένη Ράντου συνοδεύουν ζωντανά επί σκηνής οι String Demons, Κωνσταντίνος και Λυδία Μπουντούνη. Πρεμιέρα στο Δημοτικό θέατρο Λευκωσίας: Τετάρτη 4 Οκτωβρίου 8:30 μ.μ. Επόμενες παραστάσεις Πέμπτη 5, Παρασκευή 6, Σάββατο 7 και Κυριακή 8 Οκτωβρίου, ώρα 8:30. Κυριακή και απογευματινή παράσταση ώρα 7:00 μ.μ. Παττίχειο θέατρο Λεμεσού: Τρίτη 10, Τετάρτη 11 και Πέμπτη 12 Οκτωβρίου ώρα 8:30 μ.μ. **Εισιτήρια από το Tickethour.com.cy και τα καταστήματα ACS COURIER. Σε κάθε θεατή θα δίνεται στην είσοδο του θεάτρου δωρόεπιταγή αξίας 20 ευρώ για αγορές από τα καταστήματα ELECTROLINE.**

ΘΕΑΤΡΟ

«Ιλαστήριον» από την Alpha Square

Η Alpha Square ξεκινά τη σεζόν με το έργο «Ιλαστήριον» του Neil LaBute, ένα ντουέτο για ένα παράνομο ερωτικό ζευγάρι. Η ανιστότητα μεταξύ τους σε ηλικία, φύλο, αλλά και σε εργατικό και προσωπικό στάτους, δημιουργεί μια συνεχή πάλη ισχύος, η οποία εξελίσσεται σε πραγματικό χρόνο, αφήνοντας το θεατή να ηθικολογήσει. Με τη μνήμη 22 χρόνων της παγκόσμιας τραγωδίας της «11ης Σεπτεμβρίου», δίνεται τον ίδιο μήνα η Πανελλήνια Πρώτη παράσταση, στην Αίθουσα Προσωρινών Εκθέσεων της Λεβεντείου Πινακοθήκης, με την Νιόβη Χαραλάμπους και τον Πάνο Μακρή να μας μεταφέρουν στο Νεοϋορκέζικο διαμέρισμα, σε μετάφραση και σκηνοθεσία Ανδρέα Αραούζου. Πρεμιέρα: Σάββατο, 16 Σεπτεμβρίου, Λεβέντειος Πινακοθήκη, Λευκωσία. Παραστάσεις κάθε Τετάρτη και Σάββατο στις 8:30 μ.μ. και Κυριακή στις 7:00 μ.μ. Θα ακολουθήσουν τον Οκτώβριο παραστάσεις σε Λεμεσό και Πάφο. **Πληροφορίες: tickethour.com.cy, 7777 7040, ACS Courier. Η παράσταση είναι ακατάλληλη για άτομα κάτω των 12 ετών.**

ΣΥΝΕΔΡΙΟ

«Στρατής Μυριβήλης και Κύπρος»

Ο Όμιλος Λογοτεχνίας και Κριτικής διοργανώνει Επιστημονική Ημερίδα με θέμα: «Στράτης Μυριβήλης και Κύπρος». Ομιλητές/-τριες στην ημερίδα είναι: Αγγελοπούλου Χριστίνα, εγγονή του Στράτη Μυριβήλη, Βασιλειάδης Βασίλης, Επίκουρος Καθηγητής Νεοελληνικής Φιλολογίας ΑΠΘ, Γαλάζης Λεωνίδας, Ποιητής, Δρ Νεοελληνικής Φιλολογίας, ΕΜΕ ΥΠΑΝ, Γεωργής Γιώργος, Καθηγητής Νεότερης Ιστορίας Πανεπιστημίου Νεάπολις Πάφου, πρ. Πρέσβης Κυπριακής Δημοκρατίας, Κωνσταντινίδης Στέφανος, Πανεπιστημιακός, ποιητής, συγγραφέας, Λυκούργου Νίκη, Πρ. Επίκουρη Καθηγήτρια Νεότερης Ελληνικής Φιλολογίας Α.Π.Θ., Νικολοπούλου Μαρία, Ε.ΔΙ.Π., Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Παπαπολυβίου Πέτρος, Αναπλ. Καθηγητής Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας Πανεπιστήμιο Κύπρου, Περικλέους Άννα, Φιλόλογος, Σελιώτη Βασιλική, Διδάκτωρ Παιδαγωγικής, Χρυσομάλλη-Henrich Κυριακή, Εντεταλμένη με τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας και λογοτεχνίας στο Πανεπιστήμιο Christian-Albrecht του Κιέλου. **Σάββατο, 23 Σεπτεμβρίου, ώρα έναρξης: 9:00 π.μ., στο Αμφιθέατρο UNESCO Πανεπιστημίου Λευκωσίας, Μακεδονιτίσσης 46, Λευκωσία.**

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ**

«Μα», τι ήταν αυτή η εμπειρία;

Στην αρχή δυσκολευόσουν να συγκεντρωθείς στο δρώμενο. Δεν ήθελες να ακολουθήσεις κανέναν αλλά να περιπλανηθείς με τους δικούς σου ρυθμούς, εκείνη την ώρα του απογεύματος, πριν από τη δύση του ηλίου, στον αρχαιολογικό χώρο της Ελευσίνας. Ήμασταν γύρω στους 100 θεατές, μια πολύχρωμη, σιωπηλή πομπή, και ένα αδέσποτο λευκό σκυλάκι, εξοικειωμένο με τους ανθρώπους και με το περιβάλλον. Τη διαδρομή όριζε μια μαυροφορεμένη γυναίκα που κρατούσε ένα κοντάρι με απόληξη ένα λευκό δρέπανο. Επί μία ώρα μόνο ήχοι, της παράστασης και της πόλης, οι 30 γυναίκες του χορού, και στο τέλος η είσοδος του μητροκτόνου Φιλίπο Αντάμο. Το «Μα» του Ρομέο Καστελούτσι, στο πλαίσιο του θεσμού «2023 Ελευσίς Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης», ήταν ακριβώς αυτή η πρώιμη συλλαβή «μα» (προτού το βρέφος προφέρει ολοκληρωμένο το «μαμά») αλλά και ο εναντιωματικός σύνδεσμος που, τόσο στα ελληνικά όσο και στα ιταλικά, σημαίνει «ωστόσο», «αλλά». Ανάμεσα σε μια μισοτελειωμένη λέξη και μια αλληλουχία σκέψεων, που η μια κατεδαφίζει ή ενισχύει την άλλη, ο Καστελούτσι δημιούργησε μια τελετουργία βέβηλη, αφιερωματική, αλληγορική, έναν διαυλο του Πάνω και του Κάτω Κόσμου. Μια εικονοκλαστική site specific performance με υλικά το ανθρώπινο σώμα, τους φυσικούς ήχους, το φως του δειλινού και τη μουσική.

Αλλού γυμνά γυναικεία ματωμένα σώματα συμπλέκονται· αλλού μητέρες μεταφέρουν με θήλαστρα το γάλα τους σε έναν οριζόντιο διαφανή δοκιμαστικό σωλήνα που άλλοτε ταλαντεύεται και άλλοτε ισορροπεί· αλλού ένας σιωπηλός μαυροντυμένος χορός γυναικών συντονίζεται σε κινήσεις κοφτές, αιχμηρές, πολεμικές, μια εντυπωσιακή χορογραφία, σταθερή και συγκροτημένη, που έρχεται από το παρελθόν και βαδίζει, λες, προς το μέλλον. Η γυναίκα Μητέρα, Τροφός, φιγούρα εξουσιαστική, παιδί και ενήλικος, ικέτης και θύμα. Σε αυτή την «πολιτεία» γυναικών, κάνει την είσοδό του ένας άνδρας. Ο Φιλίπο Αντάμο, ο οποίος το 2000, έφηβος ακόμη, δολοφόνησε τη μητέρα του. Εξέτισε την ποινή του και ο Καστελούτσι τον επέλεξε να εμφανιστεί στο ιερό όπου απαγορευόταν η είσοδος σε μητροκτόνους (και βαρβάρους). Μπροστά από το Πλουτώνιο Σπήλαιο, όπου, σύμφωνα με τον μύθο, ο χθόνιος θεός απήγαγε την Περσεφόνη, την κόρη της Δήμητρας, ο Ιταλός σκηνοθέτης τοποθέτησε το αντίγραφο ενός προαναγεννησιακού τέμπλου που αποτυπώνει τον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου. Ο Αντάμο χύνει το μητρικό γάλα από τον σωλήνα. Προσευχή, σπονδή, «μια συμφιλίωση επί της γης». «Η πράξη του μητροκτόνου μετασχηματίζεται σε τάμα, σε χάδι, σε αφηρημένο γλυπτό», σημειώνει ο Καστελούτσι.

Ανάμεσα σε μια μισοτελειωμένη λέξη και μια αλληλουχία σκέψεων, που η μια κατεδαφίζει ή ενισχύει την άλλη, ο Καστελούτσι δημιούργησε μια τελετουργία αλληγορική.

Αποχωρήσαμε χωρίς χειροκρότημα. Έτσι επέβαλε το τελετουργικό. Δεν το είχαμε, νομίζω, και ανάγκη. Στρέφαμε κάθε τόσο το κεφάλι προς αυτό που αφήναμε, χωρίς να θέλουμε, πίσω μας, ως μύστες και προσκυνητές. Δεν υπήρχε τέλος· ήταν σα να μεταφέρεται η αίσθηση στο διηνεκές. Από τα Ελευσίνια Μυστήρια, στα μυστήρια της ύπαρξης και των ανθρωπίνων σχέσεων, που δεν χρονολογούνται. Ο,τι παρακολουθήσαμε ήταν κυρίως μια άχρονη χειρονομία. Η εμπειρία να δούμε μέσα και πέρα από τα δρώμενα. Ο ορίζοντας ανοικτός και η πόλη μπροστά μας.

Η Ελευσίνα, ένα ιστορικό παλίμψηστο. Αρχαιότητα και βιομηχανικές εγκαταστάσεις γειτνιάζουν και ανταλλάσσουν πληροφορίες. Ενα παρελθόν διαρκώς παρόν και ένα παρόν που ανατροφοδοτείται από τους μύθους του. Η Πολιτιστική Πρωτεύουσα, με διευθυντή τον Μιχαήλ Μαρμαρινό, μοιάζει να επιδιώκει να αναδιαπραγματευτεί τους μύθους. «Με σεβασμό στις σκοτεινές και αθέατες κατά κανόνα περιοχές αυτής της γεωγραφίας», όπως έχει πει και ο ίδιος. Τα πολλαπλά στρώματα της Ιστορίας αφήνουν περιθώρια διαρκών μετασχηματισμών. Η «Ελευσίς 2023» αναμοχλεύει και επιχειρεί. Ο Σενέκας το είχε διατυπώσει έτσι ώστε να «φιλοξενεί» τα Μυστήρια χωρίς να τα αποκαλύπτει: «Η Ελευσίνα κρατά πάντα κάτι κρυφό γι' αυτούς που θα την επισκεφθούν ξανά».

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | *Του* **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ**

Πολιτιστική ευθύνη έχουν και οι τοπικές αρχές

Πολλές φορές από αυτή εδώ τη στήλη έχουμε ψέξει το υπουργείο Παιδείας όταν ήταν υπεύθυνο για τον πολιτισμό, και μετά και το υφυπουργείο Πολιτισμού για τα κακώς έχοντα του πολιτιστικού μας τοπίου. Έχουμε κρίνει αυστηρά πολλούς φορείς που διαμαρτύρονται για τα πολιτιστικά μας χάλια, αλλά δυσκολεύονται να βάλουν οι ίδιοι τον δάκτυλον επί τον τύπον των ήλων, είτε γιατί δεν θέλουν, είτε γιατί αρκούνται να μένουν στον ρόλο του αδικημένου. Έχουμε επικρίνει ενίοτε και αυστηρά τους υπαλλήλους των Πολιτιστικών Υπηρεσιών του υφυπουργείου Πολιτισμού, τους πολιτικούς προϊσταμένους τους, ακόμα και τους προέδρους της Κυπριακής Δημοκρατίας. Και καλώς κάναμε, και αν κάποτε γίνεται η στήλη λίγο πιο καυστική, ας μας συγχωρούν, όχι γιατί δεν ξέρουμε τι γράφουμε, αλλά γιατί αγανακτούμε και καμιά φορά λειτουργεί η παροιμία τα λέμε στη νύφη για να τα ακούσει η πεθερά.

Τα παραπάνω ως αναγκαίο πρόλογο για να μπω στο προκείμενο, που είναι οι πολιτιστικές υπηρεσίες των μεγάλων δήμων της Κυπριακής Δημοκρατίας, που είναι σχεδόν σαν να μην υπάρχουν, που φαίνεται να είναι εντελώς απούσες από την πολιτιστική καθημερινότητα των πόλεων. Και το γράφω μετά λόγου γνώσεως. Δεν αρκεί να στέκονται αρωγοί στα διάφορα φεστιβάλ, ή σε μεγάλες διοργανώσεις των δήμων τους. Οι πολιτιστικές υπηρεσίες των δήμων οφείλουν, στη δική μου ανάγνωση των πραγμάτων, να είναι πανταχού παρούσες σε ολόκληρη την πόλη επτά ημέρες την εβδομάδα, είτε με τη διοργάνωση μικρών εκδηλώσεων, είτε με το κάνουν τη ζωή καλύτερη των πολιτών τους μέσω παρεμβάσεων αστικού τύπου, είτε με το να βρίσκουν λύσεις σε μικρά προβλήματα που ακουμπούν το πεδίο δραστηριοποίησής τους. Για παράδειγμα, χρειάστηκαν πάνω από δύο χρόνια για να μετακινηθούν τέσσερις κάδοι απορριμμάτων από την είσοδο της Κυπριακής Βιβλιοθήκης. Όποτε από τις σελίδες αυτής της εφημερίδας αναφερόμασταν στο ζήτημα αισθανόμασταν τουλάχιστον γραφικοί. Είχαν ασχοληθεί και οι Πολιτιστικές Υπηρεσίες, είχε ασχοληθεί και ο Δήμος Λευκωσίας, αρμοδιότητα του οποίου ήταν η μετακίνηση, αλλά εις μάτην. Ώσπου μια καλή ημέρα έγινε το θαύμα και έφυγαν οι κάδοι, με τον Δήμο Λευκωσίας να το παρουσιάζει ως μία σπουδαία κατάκτηση. Ε, λοιπόν, ήταν, αφού χρειάστηκαν χρόνια πολλά για να μετακινηθούν. Δεν θα έπρεπε να είχε ασχοληθεί η πολιτιστική υπηρεσία του Δήμου Λευκωσίας με αυτό; Δεν θα έπρεπε η πολιτιστική υπηρεσία του Δήμου Λευκωσίας να είχε σπάσει τα τηλέφωνα στο Τμήμα Αρχαιοτήτων για να γνωρίζουν πότε επιτέλους θα ανοίξει η Πύλη Αμμοχώστου; Δεν έχουν αρμοδιότητα, αλλά θα έπρεπε να πιέζουν το Τμήμα. Όπως θα έπρεπε να το πιέζουν για να είναι μία κούκλα ολόκληρη η παλιά πόλη. Να είναι το πάρκο γλυπτικής, πάρκο γλυπτικής.

Βέβαια, το ίδιο ισχύει και για τους άλλους μεγάλους δήμους της χώρας. Ο Δήμος Πάφου δεν θα έπρεπε να ενδιαφέρεται ώστε ο ΘΟΚ να πηγαίνει στην πόλη πιο συχνά; Δεν θα έπρεπε να είχε αξιοποιήσει περισσότερο το Μαρκίδειο Θέατρο; Να έχει συντηρήσει τα ελάχιστα γλυπτά του στο ιστορικό του κοιμητήριο; Και πόσα άλλα; Ο Δήμος Λεμεσού θα έπρεπε να είναι άγρυπνος φρουρός για την προστασία της αρχιτεκτονικής του κληρονομιάς. Να έχει καταλάβει πως το Θέατρο Ένα στην Β΄ Δημοτική Αγορά δεν μπορεί να εξαρτάται από την καλή θέληση των διπλανών χώρων διασκέδασης. Ο Δήμος Λάρνακας να ενισχύσει το Θέατρο Σκάλα, να βοηθήσει περισσότερο το Ίδρυμα Φοίβος Σταυρίδης – Αρχεία Λάρνακας, και τώρα που διεκδικεί το χρίσμα της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας είναι μια καλή ευκαιρία να αξιοποιήσει τους ανθρώπους της πόλης, αυτούς που θα παραμείνουν και να τους υποσχεθεί καλύτερες πολιτιστικές ημέρες μετά το 2030. Οι μεγάλοι δήμοι της ελεύθερης επαρχίας Αμμοχώστου τι κάνουν για να έχουν όλο τον χρόνο πολιτιστικές εκδηλώσεις; Οι εκεί δημοτικές πολιτιστικές υπηρεσίες με ποιον τρόπο απαιτούν πράγματα από την Πολιτεία; Εκτός και αν είναι εντάξει με τις προσπάθειες της Κοινότητας Ξυλοφάγου να σπάσει ένα φαιδρό ρεκόρ γκίνες, για να δικαιολογήσει το πρόσφατο σήμα κατατεθέν της.

Για τις κοινότητες και τους δήμους του Τροόδους έχουμε το Ίδρυμα Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους, που μάλλον συστάθηκε γιατί έπρεπε το κτήριο που στεγάζεται με κάποιον τρόπο να χρησιμοποιηθεί. Γιατί ό,τι κάνει θα μπορούσε να το κάνει άνετα ο Επίτροπος Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων, μαζί με το υφυπουργείο Τουρισμού.

Εν ολίγοις, καλό είναι να τα ακούει μόνο η Λευκωσία και οι υπηρεσίες του υφυπουργείου Πολιτισμού, αλλά θα πρέπει και οι τοπικές αρχές να αντιληφθούν πως πολιτισμό μπορούν και αυτές να παραγάγουν, δεν χρειάζεται μόνο να αναπαράγουν άκριτα πολιτιστικά προϊόντα, με τον ίδιο και απαράλλακτο τρόπο εδώ και δεκαετίες, ούτε και να θεωρούν πως στους πολίτες τους ό,τι τους δίνουν τους αρέσει.

Ευθύνες πολιτιστικές έχουν και οι τοπικές αρχές, και όχι μόνο το κεντρικό κράτος. Και πρώτιστη ευθύνη τους είναι να ζητάνε πράξεις με νόημα και όχι πολιτιστικές κινήσεις μικροπολιτικής, όπως το Ίδρυμα Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους.

kouroupakisa@kathimerini.com.cy

Μοιράζοντας αφειδώλευτα φως και ελπίδα

Η Ελένη Ράντου μιλάει στην «Κ» για την παράσταση «Το πάρτυ της ζωής μου», που έρχεται στην Κύπρο για σειρά παραστάσεων

Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Η Ελληνική Τράπεζα παρουσιάζει στην Κύπρο την πολυσυζητημένη παράσταση στην Αθήνα «Το πάρτυ της ζωής μου» της Ελένης Ράντου σε σκηνοθεσία Ανέστη Αζά, με την ίδια να βρίσκεται επί σκηνής. Στη συνέντευξή της στην «Κ» η Ελένη Ράντου λέει πως γράφοντας αυτό το έργο και στη συνέχεια ερμηνεύοντάς το, το μόνο που ήθελε ήταν να επικοινωνήσει σκέψεις, αδιέξοδα, σκοτάδια, μοναξιές, φόβους, και την τοξική νοοτροπία που μεγάλωσε μια ολόκληρη γενιά. Η κα Ράντου λέει πως «η ζωή είναι το πάρτυ του καθενός, άμα το δεις σαν ένα ωραίο παιχνίδι που αξίζει να το παίξεις ακόμα και αν χάσεις, αρκεί να σε κάνει στο τέλος της βραδιάς ν' αγγίξεις μιαν αλήθεια». Την Ελένη Ράντου συνοδεύουν ζωντανά επί σκηνής οι String Demons, Κωνσταντίνος και Λυδία Μπουντούνη.

–Κυρία Ράντου, μέσω του έργου αυτού προσκαλείτε τον κόσμο να παλέψει για να ξανακερδίσει κάποια λιακάδα; Να μη φοβάται;

–Γράφοντας αυτό το έργο και στη συνέχεια ερμηνεύοντάς το, το μόνο που ήθελα ήταν να επικοινωνήσω σκέψεις, αδιέξοδα, σκοτάδια, μοναξιές, φόβους, και την τοξική νοοτροπία που μεγάλωσε μια ολόκληρη γενιά. Αν καταφέραμε τελικά να μοιραστούμε φως και ελπίδα, τότε πέτυχαμε κάτι ακόμα μεγαλύτερο. Ίσως και αυτή να είναι η εξήγηση της τεράστιας ανταπόκρισης του κοινού σε αυτή την παράσταση.

–Με την κοινωνική και πολιτική δυστοπία των ημερών μας υπάρχουν όντως 5.000 λόγοι που η ζωή αξίζει;

–Το έργο γράφτηκε μέσα στη μεγαλύτερη δυστοπική φάση των τελευταίων χρόνων. Μέσα στην πανδημία. Σε τέτοιες τεράστιες κρίσεις που η ψυχή μας φλερτάρει με το παράλογο και την αδικία, με τον αφανισμό όλων όσων ξέραμε και μας ήταν αυτονόητα, τότε ακριβώς είναι που χρειαζόμαστε να επαναπροσδιορίσουμε τους λόγους που αξίζει να ζούμε. Τότε ακριβώς γυρνάμε στον πυρήνα μας και αναζητούμε την ουσία. Τότε είναι που όλα τα νοικοκυριά πετάνε τα σκουπίδια τους και ό,τι περισσεύει.

«Η παράσταση έχει έναν ανακουφιστικό χαρακτήρα. Δεν κουνάει δάχτυλο σε κανέναν. Εξομολογείται ειλικρινά και στο τέλος λυτρώνει και ανακουφίζει τον θεατή».

–Στην παράσταση φέρνετε γεγονότα μιας πεντηκονταετίας, πώς χωράνε όλα αυτά σε μία παράσταση;

–Έλα ντε; Ούτε κι εγώ ξέρω πώς τα χώρεσα σε δύο ώρες κι ένα τέταρτο. Ήταν πολύ δύσκολη η επιλογή. Κράτησα ό,τι πραγματικά με είχε σημαδέψει. Παρ' όλα αυτά για να τα προλάβω όλα σχεδόν παραληρώ κάθε βράδυ επί σκηνής.

«Νομίζω η ειλικρίνεια του κειμένου, η κοινή μνήμη με τον θεατή, πολλές στιγμές της παράστασης τις ζούμε όλοι μαζί... η παράσταση δεν είναι διαδραστική αλλά είναι βαθιά επιδραστική» λέει η Ελένη Ράντου για την παράσταση «Το πάρτυ της ζωής μου».

–Αισθάνεστε πως δίνετε ένα μάθημα ζωής... ή λειτουργείτε στην παράσταση ως ένα ξυπνητήρι για όσα μπορούμε να καταφέρουμε, αλλά δεν τα τολμάμε;

–Νομίζω ότι η παράσταση έχει έναν ανακουφιστικό χαρακτήρα. Δεν κουνάει δάχτυλο σε κανέναν. Εξομολογείται ειλικρινά και στο τέλος λυτρώνει και ανακουφίζει τον θεατή.

–Ποιο πιστεύετε πως είναι το μυστικό της θεατρικής επιτυχίας της παράστασής σας; Χτυπάει το θυμικό του θεατή ίσως;

–Νομίζω η ειλικρίνεια του κειμένου, η κοινή μνήμη με τον θεατή, πολλές στιγμές της παράστασης τις ζούμε όλοι μαζί... η παράσταση δεν είναι διαδραστική αλλά είναι βαθιά επιδραστική. Και τέλος νομίζω ότι κερδίζεται ένα τεράστιο υποκριτικό στοίχημα και μια «συμπάθεια» για όσα τραβάω επί σκηνής. Νομίζω ότι κάθε βράδυ «καίγομαι» παρουσία του θεατή.

–Ήταν πρόκληση αυτός ο «πολυπρόσωπος» μονόλογος, αν μου επιτρέπεται η έκφραση;

–Ήταν υπέρβαση. Δεν ξέρω πόσες φορές ένας ηθοποιός, μέσα σε μια καριέρα, μπορεί να τολμήσει τέτοιον άθλο. Πρέπει να υπάρχει μια πολύ μεγάλη ανάγκη για να το επιχειρήσεις. Κι εμένα μετά από χρόνια εγκλεισμού η ανάγκη μου ήταν τεράστια.

–Η σκηνοθεσία του Ανέστη Αζά τι σας έδωσε ως ηθοποιό, και πώς άφησε το αποτύπωμά του στην παράσταση;

–Ο Ανέστης Αζάς είναι σπουδαίος σκηνοθέτης. Έχει δουλέψει πολύ στην Ευρώπη και δεν κουβαλάει την παθογένεια της ελληνικής νοοτροπίας. Δεν φοβήθηκε τους φόβους μου, λάτρεψε το κείμενο, δεν ήθελε να καπελώσει τίποτα, ήθελε να κάνει την ιστορία που λέγαμε όσο πιο ενδιαφέρουσα γίνεται. Χωρίς «αυτό είναι δικό μου κι αυτό δικό σου». Όλα ήταν δικά μας! Κάθε βράδυ ένιωθα ότι ήταν μαζί μου στη σκηνή.

–Κλείνοντας, κυρία Ράντου, είναι η ζωή ένα πάρτυ που είτε θα μεθύσεις και θα το χάσεις είτε που θα το απολαύσεις, ακόμα και αν δεν χορέψεις;

–Γιατί το λες; Μπορεί και να μεθύσεις και να το κερδίσεις. Η ζωή είναι απρόβλεπτη. Αλλά ναι! Η ζωή είναι το πάρτυ του καθενός άμα το δεις σαν ένα ωραίο παιχνίδι που αξίζει να το παίξεις ακόμα και αν χάσεις, αρκεί να σε κάνει στο τέλος της βραδιάς ν' αγγίξεις μιαν αλήθεια! Τη δική σου. Τότε θα σε κάνει καλύτερο. Κι αυτό είναι νίκη.

Παραστάσεις: Δημοτικό Θέατρο Λευκωσίας: 4 έως 8 Οκτωβρίου, ώρα 8:30 μ.μ. (Κυριακή 8 Οκτωβρίου και απογευματινή παράσταση, ώρα 7:00 μ.μ.). Παττίχειο Θέατρο Λεμεσού: 10 έως 12 Οκτωβρίου ώρα 8:30 μ.μ. Εισιτήρια από το Tickethour.com.cy και τα καταστήματα ACS COURIER

Η παράσταση «Είμαστε πάτσι» συνεχίζεται από τη «Συντεχνία του γέλιου» και τον φετινό χειμώνα στο Σύγχρονο Θέατρο.

Θέατρο για παιδιά σημαίνει παιδεία

Εργα που απευθύνονται σε ανήλικους θεατές συχνά εμπεριέχουν σεξιστικές και εθνικιστικού χαρακτήρα αναφορές

Της **ΓΙΩΤΑΣ ΣΥΚΚΑ**

Αυτές τις ημέρες στα γραφεία των αρμόδιων δασκάλων και καθηγητών στέλνονται προτάσεις με τις νέες θεατρικές παραγωγές για παιδιά και εφήβους: «Καθημερινές παραστάσεις για σχολεία. Ειδικές τιμές». Η χειμερινή θεατρική σεζόν σύντομα αρχίζει, όχι με τους ίδιους καλούς οιωνούς για όλους. Το θέατρο για ανήλικους θεατές έχει κερδίσει πολλές θετικές συζητήσεις τα τελευταία χρόνια, ωστόσο τα μέλη της επιτροπής Κρατικού Βραβείου Θεατρικού Εργου για παιδιά εκφράζουν την ανησυχία τους τόσο για τον μειωμένο αριθμό νέων έργων που υποβάλλονται στον διαγωνισμό, όσο και τη «φθίνουσα πορεία» του θεσμού.

Ο ανησυχητικά χαμηλός αριθμός συμμετοχών (13 από 40 την προηγούμενη φορά) αποτέλεσε σημείο έντονου προβληματισμού και συζητήσεων. Το ίδιο και οι αδυναμίες των έργων, όπως τα δραματουργικά χάσματα, η απουσία στέρεου δραματικού πλαισίου που να ευνοεί και να αναδεικνύει δραματικές καταστάσεις, συγκρούσεις και χαρακτήρες.

Αυτά σημειώνει μεταξύ άλλων στο σκεπτικό της η επιτροπή αποτελούμενη από τους Τάκη Τζαμαργιά, Μαρία Καρανάνου, Μαρία Δημάκη - Ζώρα, Δήμητρα-Βικτωρία Πανάγου, Εδουάρδο-Δημήτριο Γεωργίου. Και προσθέτει ότι ο διαγωνισμός πρέπει να απευθυνθεί στοχευμένα σε νέες δημιουργικές δυνάμεις στον χώρο της θεατρικής γραφής, ενθαρρύνοντας την ενασχόληση με τη συγγραφή για ανήλικους θεατές. Αλλά αυτό που πάνω απ' όλα ανησυχεί είναι ότι σε κάποια έργα «υπήρξαν σαφείς στερεοτυπικές, σεξιστικές έως και εθνικιστικού χαρακτήρα αναφορές».

Το βραβείο του 2022 ομόφωνα απονεμήθηκε στο έργο «Ο αδερφός μου από τ' αστέρια» της Αγγελικής Δαρλάση, καταξιωμένης και βραβευμένης συγγραφέως που έχει δείξει με τι τρόπο προσεγγίζει το ανήλικο κοινό σε βιβλία και παραστάσεις όπως «Το αγόρι στο θεωρείο» που ανέβηκε πριν από δύο χρόνια στο Εθνικό Θέατρο. «Ξαφνιαστήκαμε κι εμείς όταν είδαμε ότι πίσω από το ψευδώνυμο "Αννα Δήμου" ήταν η Αγγελική», λέει στην «Κ» ο Τάκης Τζαμαργιάς, πρόεδρος της επιτροπής εδώ και 10 χρόνια. «Το θέμα που καταπιάστηκε, το φάσμα του αυτισμού, ήταν δύσκολο, απαιτούσε ειδική διαχείριση και εκείνη κατάφερε να τοποθετήσει πολύ καλά την ιστορία». Επαινος ομόφωνα απονεμήθηκε στο «Κάποτε στο Χάμελιν» της Μαρίας Χίου (ψευδώνυμο Μέλισσα).

Ξεπερασμένη πατριδοπληξία

Σκηνοθέτης, ηθοποιός, εκπαιδευτικός, μέλος του Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού του ΕΚΠΑ, ο κ. Τζαμαργιάς υπογραμμίζει ότι αυτό που τον θύμωσε φέτος είναι «μια ξεπερασμένη πατριδοπληξία σε πολλά έργα, ακόμη και παραποίηση ιστορικών γεγονότων που μου θύμισε την επταετία. Καμία σχέση με τα θέματα που απασχολούν τα παιδιά και τη σημερινή κοινωνική πραγματικότητα».

Στις αδυναμίες δεν διαπιστώνεται μόνο η έλλειψη ενδιαφέρουσας πλοκής, ισχυρών χαρακτήρων, σύγχρονης θεματικής και αισθητικής, καλογραμμένων κειμένων, στέρεου δραματικού πλαισίου. Κάποιοι δημιουργοί στα έργα τους, υποστηρίζει ο κ. Τζαμαργιάς, «μοιάζουν να μην έχουν καμία επαφή με το πώς αναπτύσσεται ένα δραματικό κείμενο μορφολογικά, δομικά, υφολογικά. Τα περισσότερα έργα είναι καταθέσεις εκπαιδευτικών. Τα γράφουν για σχολικές παραστάσεις και έπειτα τα καταθέτουν στον διαγωνισμό. Μπορεί να είναι ενδιαφέρουσες δουλειές για σχολικά ανεβάσματα, δεν τις υποτιμώ, αλλά ακατάλληλες να παρουσιαστούν επαγγελματικά στη σκηνή. Χωρίς ενδιαφέροντες ήρωες να ταυτιστούν, δεν μπορεί να υπάρξει ένα έργο για παιδιά».

> *«Θεωρώ ότι οι συγγραφείς που ασχολούνται σοβαρά με το θέατρο δεν βλέπουν ισότιμα το θέατρο για ανήλικους θεατές», λέει στην «Κ» η Μαρία Δημάκη - Ζώρα.*

Σε μια εποχή έντονων συζητήσεων για την πανδημία, τη σχολική ή ενδοοικογενειακή βία, τις έμφυλες διακρίσεις, κάθε είδους εκφοβισμό, ζητήματα που θα μπορούσαν να αποτελέσουν ιδέες για νέα δραματουργία, πολλά έργα χαρακτηρίζονται από «εντελώς παλιομοδίτικη αντίληψη παιδικού θεάματος», επίσης έργα τηλεοπτικής αισθητικής που μοιάζουν με μεταγραφές ταινιών της Ντίσνεϊ. «Υπάρχει ένα στενό ιδεολογικό πλαίσιο, στοιχεία σεξισμού που φέτος ήταν πολύ έντονα και μας θύμωσε όλους, γιατί αντί να προχωράμε και να έχουμε στα νέα θεατρικά έργα αναφορές όσων απασχολούν παιδιά και εφήβους του 21ου αιώνα, γυρίζουμε σε στερεότυπα του παρελθόντος».

Επάνω, ο «Μεγάλος περίπατος του Πέτρου» της Αλκης Ζέη, σε σκηνοθεσία Τάκη Τζαμαργιά. Η παράσταση έπειτα από έναν επιτυχημένο 8ετή κύκλο στις κρατικές σκηνές Ελλάδας και Κύπρου, πέρυσι ανέβηκε στο θέατρο Βασιλάκου. Κάτω, «Μια θαυμάσια ημέρα» για θεατές 3 έως 7 χρόνων στο Στούντιο Μαυρομιχάλη.

Ο ίδιος έχει σκηνοθετήσει το «Παραμύθι χωρίς όνομα» της Πηνελόπης Δέλτα σε διασκευή του Βαγγέλη Ραπτόπουλου στο Εθνικό Θέατρο αλλά και τον «Μεγάλο περίπατο του Πέτρου» της Αλκης Ζέη σε διασκευή Σάββα Κυριακίδη που έκανε έναν επιτυχημένο 8ετή κύκλο στις κρατικές μας σκηνές, καθώς και της Κύπρου και παίχτηκε πέρυσι στο θέατρο Βασιλάκου. Παραδέχεται ότι η θεατρική μεταφορά έργων της Δέλτα και της Ζέη έχει πάντα ανταπόκριση στο κοινό, ότι τους ανήλικους θεατές «τους απωθεί ο διδακτισμός και κάθε τι γλυκερό, θέλουν καθαρούς ολοκληρωμένους χαρακτήρες κι όχι σχήματα» και αντίθετα με ό,τι νομίζουν πολλοί, «τα παιδιά δεν δελεάζονται από υπερθεάματα γιατί αυτό τους το καλύπτουν άλλα τεχνικά μέσα».

Εντέλει τι λείπει από το θέατρο για παιδιά; Θεατρικά κείμενα από νέους και δοκιμασμένους συγγραφείς, να ανεβαίνουν τα βραβευμένα έργα, να γράφουν γι' αυτά οι κριτικοί που συνήθως το αποφεύγουν, απαντά ο κ. Τζαμαργιάς. «Η επιτροπή είχε θίξει τα προβλήματα του θεσμού σε παλιότερη επιστολή της στο ΥΠΠΟΑ και κανείς δεν απάντησε. Τώρα ζητήσαμε συνάντηση με τον υφυπουργό Πολιτισμού Χρίστο Δήμα».

Μάλιστα προτείνει να μη δοθούν βραβεία για μια χρονιά και το υπουργείο να διαθέσει τα χρήματα σε σειρά σεμιναρίων με συγγραφείς και σκηνοθέτες. «Υπάρχουν πολλές εστίες δημιουργικής γραφής εντός κι εκτός πανεπιστημίων και μεγάλη διάθεση».

«Απογοήτευση»

Η Μαρία Δημάκη - Ζώρα, επίκουρη καθηγήτρια Θεατρολογίας Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του ΕΚΠΑ, με γνωστικό αντικείμενο «Θεατρολογία: Νεοελληνική Δραματουργία και Πολιτισμός» και σύμβουλος - καθηγήτρια στο ΕΑΠ, στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα «Δημιουργική Γραφή», είναι εδώ και επτά χρόνια μέλος της επιτροπής. Οπως λέει στην «Κ», «φέτος υπήρξε απογοήτευση».

Παρατηρεί ότι η αύξηση του αριθμού των παραστάσεων για παιδιά παρουσιάζεται στις αθηναϊκές σκηνές και δυστυχώς όχι στην επαρχία και τονίζει ότι «δεν υπάρχει ανάλογη βελτίωση στην ποιότητα των έργων αυτών. Θεωρώ ότι οι συγγραφείς που ασχολούνται σοβαρά με το θέατρο δεν βλέπουν ισότιμα το θέατρο για ανήλικους θεατές. Ισως γιατί πιστεύουν ότι αυτό δεν έχει μεγάλο αντίκρισμα στην κριτική, επομένως δεν θα πάρουν ανατροφοδότηση και προβολή. Αυτό θέλουν όλοι, συγγραφείς και ηθοποιοί. Εχουμε πολλούς νέους ηθοποιούς που έρχονται στα μεταπτυχιακά μας και μας λένε ότι ασχολούνται με το παιδικό θέατρο για βιοποριστικούς λόγους ή περιμένοντας να τους "ανακαλύψει" κάποιος στο θέατρο ενηλίκων».

Η κ. Δημάκη σημειώνει ακόμη ότι ο χώρος αυτός αποφέρει εισιτήρια, οι γονείς πληρώνουν για να πάνε τα παιδιά τους στο θέατρο, «όμως με πληγώνει η αντιμετώπιση "παιδιά είναι", όταν πρόκειται για την ποιότητα μιας παράστασης. Πρέπει συγγραφείς, σκηνοθέτες, ηθοποιοί να καταλάβουν ότι το θέατρο για παιδιά δεν είναι καθόλου υποδεέστερο».

Ξεχωρίζει συγγραφείς όπως η Αγγελική Δαρλάση ή ο Ανδρέας Φλουράκης, αλλά θεωρεί ότι το στοίχημα είναι οι νέοι δημιουργοί να ασχοληθούν και να αγαπήσουν το είδος όπως παλιότερα η Ξένια Καλογεροπούλου, ο Δημήτρης Ποταμίτης, ο Γιάννης Καλατζόπουλος, ο Θωμάς Μοσχόπουλος, κ.ά.

Υπογραμμίζει ότι τα περισσότερα έργα που υποβλήθηκαν στον διαγωνισμό «είχαν παιδαγωγίζουσα διάθεση και όχι παιδαγωγική», ότι λείπει η πρωτότυπη δραματουργία για τα παιδιά. Λέει ότι όλα τα θέματα είναι κατάλληλα για παιδιά «αρκεί να δίνονται μέσα από την τέχνη και τη σωστή παιδαγωγική και όχι διδακτική διάσταση» και θυμίζει ότι πρόκειται για γενιά που έρχεται σε επαφή με τις ψηφιακές πλατφόρμες από τη βρεφική ηλικία.

Αυτό που φαίνεται να αναπτύσσεται περισσότερο στο θέατρο για ανηλίκους είναι το βρεφικό θέατρο. Τον περασμένο Μάιο η Μαρία Δημάκη με την Κλειώ Φανουράκη από το Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του ΕΚΠΑ οργάνωσαν το πρώτο διεθνές συνέδριο για πολύ νεαρούς θεατές σε συνεργασία με τη δραστήρια ομάδα Atrika. Σκοπός ήταν να διερευνηθούν τα βασικά στοιχεία που προσδιορίζουν και οριοθετούν το δράμα και το θέατρο για τις ηλικιακές ομάδες 0-3 και 3-6 ετών. «Είναι κι αυτή μια ομάδα κοινού με ανάγκες», λέει η κ. Δημάκη, «αλλά χρειάζεται έρευνα και πολλή δουλειά από τους συντελεστές γιατί δεν βασίζεται τόσο στον λεκτικό όσο στον ηχητικό, μουσικό, εκφραστικό κώδικα». Γιατί όμως δεν έχουμε πολλές εφηβικές παραστάσεις; Γιατί «πρόκειται για μια κατεξοχήν ηλικιακή ομάδα που μονίμως αλλάζει και έχει διαφορετικές ανάγκες».

Αυτό που την αποκαρδιώνει σε θεατρικά έργα για παιδιά είναι κάθε αναφορά σε διακρίσεις φύλων και εθνικιστικές απόψεις όπως αυτές σε υποβληθέντα έργα του τελευταίου διαγωνισμού. «Με τρομάζει ότι προέρχονται από ανθρώπους που γράφουν συνειδητά για παιδιά. Υπήρξαν πολλές στερεοτυπικές εικόνες για το χρώμα του δέρματος και άλλα σχετικά. Στην αρχή αναρωτηθήκαμε, ο δημιουργός τους βρήκε τρόπο να κάνει πλάκα, να τρολάρει και έλαβε μέρος στον διαγωνισμό ή τα πιστεύει;».

Σε έρευνα για διπλωματική εργασία φοιτήτριάς της με θέμα τα έμφυλα στερεότυπα για παιδιά, προέκυψε ότι αρκετά έργα της τελευταίας 15ετίας που πωλούνται στα βιβλιοπωλεία παρουσιάζουν στερεοτυπικές εικόνες: κορίτσια να παίζουν με κούκλες, τα αγόρια με όπλα, ότι η μαμά είναι γλυκός καλός άνθρωπος, ο μπαμπάς αυστηρός και αυτός που φέρνει τα λεφτά στο σπίτι. «Εργα συνήθως μικρών εκδοτικών οίκων που όμως κάποιος επιμελητής τα διάβασε πριν κυκλοφορήσουν».

Στο πλάι μνημάτου ξέσκεπου, διαγουμισμένου*

Ταφικά μνημεία, γλυπτική τέχνη και του ανθρώπου η ανάγκη για το διηνεκές, μέσα από τα κοιμητήρια Πάφου και Κερύνειας

Το ταφικό μνημείο της οικογένειας Κυθραιώτου, που δεν γνωρίζω αν ανήκει σε αυτή το πρόσωπο το οποίο προσέφερε τα χρήματα για το περιτοίχισμα του κοιμητηρίου, όταν αυτό μεταφέρθηκε στο σημερινό σημείο του, το 1938.

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑ ΚΗ**

«Ανδρών επιφανών πάσα γη τάφος» έγραψε ο Θουκυδίδης στην «Ιστορία» του, και αυτό είναι αλήθεια, είτε αφορά ένδοξους ανθρώπους, που άφησαν το αποτύπωμά τους στην ιστορία, είτε αφορά ανθρώπους που έμελλε το πέρασμα του χρόνου να αφήσει άπυστο το όνομά τους και εν τέλει να μείνουν άιστοι, για να θυμηθούμε και τον Όμηρο. Όμως, όσο οι κοινωνίες έχουν ορίσει συγκεκριμένους χώρους για να τιμώνται όσοι υπήρξαν και κάποτε τους τιμήσαμε ως επιφανείς θα πρέπει να επιδεικνύεται και ο ανάλογος σεβασμός. Πέραν όμως του σεβασμού, πολλές φορές αυτοί οι χώροι έχουν και ιστορικό ενδιαφέρον, αλλά και καλλιτεχνικό, για την τέχνη της γλυπτικής.

Τέτοιοι χώροι είναι τα νεκροταφεία. Συχνά ο πλούτος του κεκοιμημένου τον ακολουθούσε, δείγμα του κοινωνικού του στάτους, ενόσω βρισκόταν εν ζωή… ασχέτως αν στην εξόδιο ακολουθία της Ορθόδοξης Εκκλησίας διαβάζουμε: «ου παραμένει ο πλούτος, ου συνοδεύει η δόξα· επελθών γαρ ο θάνατος, ταύτα πάντα εξηφάνισται». Σήμερα μπορεί να φαίνεται αδιανόητη ταφική μνημειακή γλυπτική, αλλά κάποτε ήταν σημάδι κοινωνικού στάτους, για πολλούς επιφανείς άνδρες και γυναίκες.

Αλλά είναι και κάτι άλλο, πέραν της επιθυμίας του νεκρού ή της οικογένειάς του να παραμείνει το σήμα του εις το διηνεκές. Αφορά το πόσο θεσμοί και φορείς τους διαρρηγνύουν τα ιμάτιά τους για την ιστορία μας, για το πώς συμπεριφέρονται Άλλοι στην ιστορία μας, αλλά αποτυγχάνουν να προστατεύσουν όσα μπορούν οι ίδιοι. Αυτά σκέφτηκα όταν επισκέφθηκα το Νεκροταφείο της Πάφου, και είδα παραπεταμένο σε μία γωνιά τον σταυρό που κάποτε υπήρχε στο μνήμα του μητροπολίτη Πάφου Κλεόπα.

Ο Κλεόπας διετέλεσε επίσκοπος Πάφου από το 1948 μέχρι το 1951, όντας ηγούμενος Κύκκου από το 1911 ώς το 1931, οπότε και συνέβησαν τα γεγονότα που οδήγησαν στην απόφαση της Εκκλησίας της Κύπρου να τον κηρύξει έκπτωτο από τη θέση της ηγουμενίας. Γεγονότα που επηρέασαν τις σχέσεις της Μονής Κύκκου με την Αρχιεπισκοπή, για αρκετά χρόνια. Δεν έχουμε εδώ τον χώρο να τα αναλύσουμε, και ούτε είναι μια εφημερίδα το κατάλληλο βήμα για ιστορική εντρύφηση. Στόχος αυτού του κειμένου είναι να καταδειχθεί πως ο σεβασμός στην ιστορική μνήμη είναι μια δύσκολη εξίσωση και σε καμία περίπτωση φρονώ δεν πρέπει να γίνεται ελαφρά τη καρδία. Ο Κλεόπας, όπως μας πληροφορεί ο Τύπος της εποχής, ετάφη μεγαλοπρεπώς. Επικήδειοι εκφωνήθηκαν, επίσημοι παρευρέθηκαν, τηρήθηκε δημόσια αργία, ώσπου ήρθε η ώρα της λήθης, κατά κάποιο τρόπο πληρώθη το της εξοδίου «άρα τις εστί, βασιλεύς ή στρατιώτης, ή πλούσιος ή πένης». Όπως και να 'χει το πράγμα, ο Κλεόπας είναι μέρος της ιστορίας της πόλης και θα έπρεπε ο Δήμος Πάφου και η περί άλλων τυρβάζουσα Εκκλησίας της Πάφου να είχαν φροντίσει, ώστε ο τάφος του ποιμενάρχη της πόλης ή ό,τι έχει μείνει από αυτόν να είναι σε καλύτερη κατάσταση. Δίπλα στο σταυρό του Κλεόπα, η πιο παλιά ταφή στην Πάφο, διατηρείται η αρχική βάση

Ο τάφος του Δημητρίου Παπαϊωάννου Ρούβαλη, από την Κρανιά της Θεσσαλίας, από πίσω ακριβώς από αυτόν της Νάθαλης, μάλλον συγγενούς του. Άγνωστος ο γλύπτης, ξεχασμένος και αυτός και η αναθέτουσα οικογένεια.

Συχνά ο πλούτος του κεκοιμημένου τον ακολουθούσε, δείγμα του κοινωνικού του στάτους, ενόσω βρισκόταν εν ζωή… ασχέτως αν στην εξόδιο ακολουθία της Ορθόδοξης Εκκλησίας διαβάζουμε: «ου παραμένει ο πλούτος, ου συνοδεύει η δόξα.

του σταυρού: «Ιορδάνης Παπαδόπουλος | Αποθανών 23.11.1924». Απ' ό,τι φαίνεται η πιο παλιά ταφή στο νεκροταφείο της Πάφου.

Τις ίδιες σκέψεις έκανα και για τα ταφικά μνημεία άλλων επιφανών προσώπων, όπως του μεγαλέμπορα καπνού της πόλης και της κόρης του, που τόσα προσέφεραν στην Πάφο, του Ρούβαλη, ή όπως διαβάζουμε στον Τύπο: «Τον έγκριτον εν Πάφω θεσσαλικόν οίκον». Το ταφικό μνημείο της Ναταλίας Παπαϊωάννου, η οποία όπως αναφέρουν οι εφημερίδες δεν άντεξε τον χαμό του εξαδέλφου της και σε ηλικία μόλις 25 ετών άφησε την τελευταία της πνοή στην Πάφο. Άραγε ποιανού σπουδαίου γλύπτη είναι το μνημείο της; Του Ανδρέα Θυμόπουλου, κάποιου άλλου εξ Ελλάδος γλύπτη; Μα και ο τάφος του Δημητρίου Παπαϊωάννου Ρούβαλη, από την Κρανιά της Θεσσαλίας, από πίσω ακριβώς, από αυτόν της Νάθαλης, μάλλον συγγενούς του. Άγνωστος ο γλύπτης, ξεχασμένος και αυτός και η αναθέτουσα οικογένεια. Αλήθεια, δεν θα έπρεπε ο Δήμος Πάφου να είχε δείξει μία ευαισθησία σε αυτά τα γλυπτά; Αν μη τι άλλο ως ευχαριστώ σε μία οικογένεια που κάποτε ευεργέτησε την πόλη. Όπως και στο πανομοιότυπο ταφικό μνημείο του μεγαλέμπορου της Πάφου Σάββα Νικολαΐδη. Το ίδιο για την ταφική πλάκα του Μα αξίζει καθαρισμό ο χώρος που αναπαύεται ο σεβαστός και φιλάνθρωπος ιατρός Ονούφριος Παυλίδης, ο οποίος τον Απρίλιο του 1948, λίγους μήνες πριν το τέλος του τον Οκτώβριο, σε ηλικία 83 ετών, εισέφερε μία λίρα υπέρ του μαθητικού συσσιτίου. Τελευταία εν ζωή πράξη του Ονούφριου Παυλίδη, γιου του διευθυντή της Ελληνικής Σχολής Λευκωσίας Ιωάννη Παυλίδη. Στον σταυρό ημερομηνία γέννησης το 1870 και έτος θανάτου το 1948, μια πενταετία διαφορά από όσα μας πληροφορεί ο Τύπος...

Το ίδιο και για το ταφικό μνημείο της οικογένειας Κυθραιώτου, που δεν γνωρίζω αν ανήκει σε αυτή το πρόσωπο το οποίο προσέφερε τα χρήματα για το περιτοίχισμα του κοιμητηρίου, όταν αυτό μεταφέρθηκε στο σημερινό σημείο του, το 1938. Διαβάζω στην εφημερίδα «Πάφος», τον Μάρτιο του 1938: «Η εκκλησιαστική επιτροπεία Αγίου Θεοδώρου προτίθεται πολύ συντόμως να επεκτείνη το νεκροταφείον Κτήματος περιλαμβάνουσα τον ανατολικώς του νεκροταφείου χώρον που ανήκει εις την εκκλησίαν και παρακειμένην έκτασιν εκ 3-4 σκαλών την οποίαν εδώρησεν διά τον σκοπόν τούτον ο κ. Π. Κυθραιώτης» και λίγους μήνες μετά, τον Σεπτέμβριο του 1938: «Χάρις εις την προοδευτικήν πρωτοβουλίαν της Εκκλ. Επιτροπείας Αγίου Θεοδώρου επεξετάθη το Νεκροταφείον μας προσληφθέντος του χώρου τον οποίον εδώρησεν ο κ. Π. Κυθραιώτης η περιτείχισις του οποίου σχεδόν συνεπληρώθη». Πιο πίσω πνιγμένη στη βλάστηση μία προτομή, δύσκολο να προσεγγίσεις, ας παραμείνει στην ησυχία του προς ώρας ο άγνωστος σήμερα επιφανής Πάφιος.

Σε καλή κατάσταση το ταφικό μνημείο του Σάββα Μ. Αγρότη, περιποιημένο. Επιφανές μέλος της παφιακής κοινωνίας, απεβίωσε στις 26 Σεπτεμβρίου 1955 σε ηλικία 78 ετών. Άγνωστος ο γλύπτης και εδώ. Όπως και αυτός της ταφικής πλάκας του Στυλιανού Παυλίδη, η παλαιότερη ταφή, του 1887. Όμοιες πλάκες και στο κοιμητήριο του Αγίου Σπυρίδωνα στη Λευκωσία, με το οποίο θα ασχοληθούμε την επόμενη Κυριακή.

Το ταφικό μνημείο της Ναταλίας Παπαϊωάννου, η οποία όπως αναφέρουν οι εφημερίδες δεν άντεξε τον χαμό του εξαδέλφου της και σε ηλικία μόλις 25 ετών άφησε την τελευταία της πνοή στην Πάφο. Άραγε ποιανού σπουδαίου γλύπτη είναι το μνημείο της.

Ο Κλεόπας ετάφη μεγαλοπρεπώς. Επικήδειοι εκφωνήθηκαν, επίσημοι παρευρέθηκαν, τηρήθηκε δημόσια αργία, ώσπου ήρθε η ώρα της λήθης, κατά κάποιο τρόπο πληρώθη το της εξοδίου «άρα τις εστί, βασιλεύς ή στρατιώτης, ή πλούσιος ή πένης».

Ου συνοδεύει η δόξα...

Στην Κερύνεια, στο ελληνικό νεκροταφείο της, στο πολύβουο κέντρο της πόλης, μια περιήγηση μπορεί να δώσει στον φιλοπερίεργο επισκέπτη αρκετά στοιχεία της ιστορίας της. Τίποτε δεν μπορεί να ταράξει τον αιώνιο ύπνο των εκεί κεκοιμημένων. Έχει πάρει νέα ζωή πιά, Ρώσοι και Άγγλοι κάτοικοι της Κερύνειας σήμερα θάβονται εκεί. Περιποιημένο υπό τας περιστάσεις. Μεταξύ των πιο ενδιαφερόντων ταφικών μνημείων ξεχωρίζω δύο. Το πρώτο είναι το μνημείο του Χριστόδουλου Φιερού, δημάρχου Κερύνειας από το 1907 έως το 1917, γαμπρού του Γρηγορίου Δημητριάδου (νυμφεύθηκε την Πολυξένη Χατζή). Στη στήλη διαβάζουμε: «Εις ένδειξιν [...] | στοργής και μνήμης» και παραπλεύρως της επιτύμβιας στήλης ένα ακέφαλο μαρμάρινο μπούστο..., το οποίο μάλλον δεν ανήκει εκεί… αν κρίνω τόσο από την τεχνοτροπία του, όσο και από το υλικό κατασκευής. Το ταφικό μνημείο του Φιερού είναι από πωρόλιθο. Δίπλα στο μνημείο του Χριστόδουλου Φιερού αυτό του Γρηγόριου Δημητριάδη: «ανδρί ευσεβεί χρηστώ τε και τα μάλιστα φιλοπάτριδι και των καλών ζηλωτή», ο οποίος απεβίωσε και ετάφη στο κοιμητήριο της πόλης το 1906, σε ηλικία 75 ετών, όπως μας πληροφορεί ο Τύπος της εποχής. Μία πιο προσεκτική ματιά αποκαλύπτει τον καλλιτέχνη, διαβάζω: «Ι. Λαμπαδίτης, Τήνιος, Αθήναι», που δεν είναι άλλος από τον Ιωάννη Λαμπαδίτη, τον Τήνιο γλύπτη, συγγενή του Γιαννούλη Χαλεπά. Μάλλον εδώ ανήκει το κεφάλι, στην επιτύμβια στήλη του Γρηγορίου Δημητριάδη, το οποίο είναι κατασκευασμένο από μάρμαρο. Μεταξύ άλλων τάφων και αυτή της Θέκλας Π. Γεωργιάδου. Η πρωτότοκος μήτηρ των μαχητών της Εθνικής Αντιστάσεως Ροδίωνος και Μίμη. Μνημείο που δώρισε τιμής ένεκεν η Ε.Π.Ο.Κ: «Του ήρωα η μάνα | μάνα του καθενός» αναγράφεται στην επιτύμβια στήλη.

Έχει πάρει νέα ζωή πιά, Ρώσοι και Αγγλοι κάτοικοι της Κερύνειας σήμερα θάβονται εκεί. Περιποιημένο υπό τας περιστάσεις. Μεταξύ των πιο ενδιαφερόντων ταφικών μνημείων ξεχωρίζω δύο, του Χριστόδουλου Φιερού και του γαμπρού του Γρηγορίου Δημητριάδη.

Δίπλα στο μνημείο του Χριστόδουλου Φιερού αυτό του Γρηγόριου Δημητριάδη: «ανδρί ευσεβεί χρηστώ τε και τα μάλιστα φιλοπάτριδι και των καλών ζηλωτή». Μία πιο προσεκτική ματιά αποκαλύπτει τον καλλιτέχνη, διαβάζω: «Ι. Λαμπαδίτης, Τήνιος, Αθήναι», που δεν είναι άλλος από τον Ιωάννη Λαμπαδίτη, τον Τήνιο γλύπτη, συγγενή του Γιαννούλη Χαλεπά.

* Κωστής Παλαμάς «Η φλογέρα του βασιλιά /Λόγος πρώτος»

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Επιμέλεια **ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ**

PALAIS GARNIER

ΠΑΡΙΣΙ

Πρόσοψη από τον JR

Η Οπερά Γκαρνιέ στο Παρίσι εισέρχεται σε περίοδο αποκατάστασης του επιβλητικού μεγάρου της. Και για τον σκοπό αυτόν προσκάλεσε τον καλλιτέχνη JR να φιλοτεχνήσει μια εφήμερη πρόσοψη που λειτουργεί με τη λογική της οφθαλμαπάτης. Το περίφημο κτίριο εμφανίζεται ως μια σπηλιά, μια χοάνη, μια δίνη γεμάτη βράχους και φως, συμβολική παραπομπή για έναν ναό της τέχνης. Το σκηνικό του JR θα παραμείνει έως τις 25 Σεπτεμβρίου, θα είναι δηλαδή μια εφήμερη, συμβολική κίνηση.

KASMIN GALLERY

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ

Μπόσκο Σόντι

Στην γκαλερί Kasmin της Νέας Υόρκης (509 West 27η Οδός) παρουσιάζεται η νέα έκθεση του 53χρονου Μεξικανού εικαστικού δημιουργού Μπόσκο Σόντι (έως 21 Οκτωβρίου). Ο Σόντι συνδυάζει ρεαλιστική και εννοιολογική τέχνη με καθαρές και ευανάγνωστες φόρμες, λείες επιφάνειες και λαμπερά χρώματα. Η έκθεση λειτουργεί στο σύνολό της ως εγκατάσταση και ως διάλογος ανάμεσα στη ζωγραφική και τη γλυπτική του Μεξικανού καλλιτέχνη αλλά και ως υπόμνηση μιας μεταφοράς πάνω στη δύναμη της φύσης.

THADDAEUS ROPAC

ΛΟΝΔΙΝΟ

Η τέχνη της Μάντι Ελ-Σαγιέγκ

Σε μια από τις ωραιότερες γκαλερί του Λονδίνου, στην αίθουσα Thaddaeus Ropac στο Μέιφερ (στο 37 της οδού Ντόβερ) τρέχει για όλον τον Σεπτέμβριο η έκθεση της Μάντι Ελ-Σαγιέγκ, δημιουργού που δουλεύει με πολλές τεχνικές και εκφραστικά μέσα. Η έκθεση με τίτλο «Interiors» απλώνει μια ιδέα εσωτερικού χώρου μέσα στο ιδιαιτέρου κάλλους Ely House, το γεωργιανό οίκημα στο οποίο στεγάζεται η Thaddaeus Ropac. Εγκαταστάσεις μεγάλων διαστάσεων, ζωγραφική και γλυπτά...

LEIDEN COLLECTION

ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ

Αγάπη για τους Φλαμανδούς

Η συλλογή έργων φλαμανδικής ζωγραφικής, γνωστής ως Leiden Collection, έχει προκαλέσει πλήθη στις εκθέσεις στην Ολλανδία. Αναφέρεται αριθμός άνω των 750.000 εισιτηρίων στα ολλανδικά μουσεία όπου παρουσιάζονται έργα της συλλογής, όπως στο Rijksmuseum, όπου εκτίθεται το έργο του Βερμέερ με το «Κορίτσι καθισμένο μπροστά σε έγχορδο όργανο». Μεγάλη προσέλευση είχε και η έκθεση Φλαμανδών στο H'ART Museum, όπως λέγεται πλέον (από την 1η Σεπτεμβρίου) το Hermitage του Αμστερνταμ.

FOLKWANG MUSEUM

ΕΣΕΝ

Ματίς, Μιρό, Σαγκάλ

«Made in Paris» τιτλοφορείται η έκθεση Σαγκάλ, Ματίς και Μιρό που παρουσιάζεται στο Εσεν της Γερμανίας, στο Μουσείο Folkwang. Είναι ένας φόρος τιμής στο Παρίσι των αρχών του 20ού αιώνα και στην καλλιτεχνική άνοιξη της πρωτοπορίας, στα βιβλία τέχνης, στα τυπώματα, στα χαρακτικά, στην αδιάκοπη κίνηση ιδεών και τάσεων. Στην έκθεση περιλαμβάνονται 250 έργα μεγάλων καλλιτεχνών, πέραν των τριών που αναφέρονται. Η έκθεση στο Εσεν μας θυμίζει πόσο σπουδαία τέχνη μπορεί να βρει κανείς στα μικρότερα μουσεία της Ευρώπης.

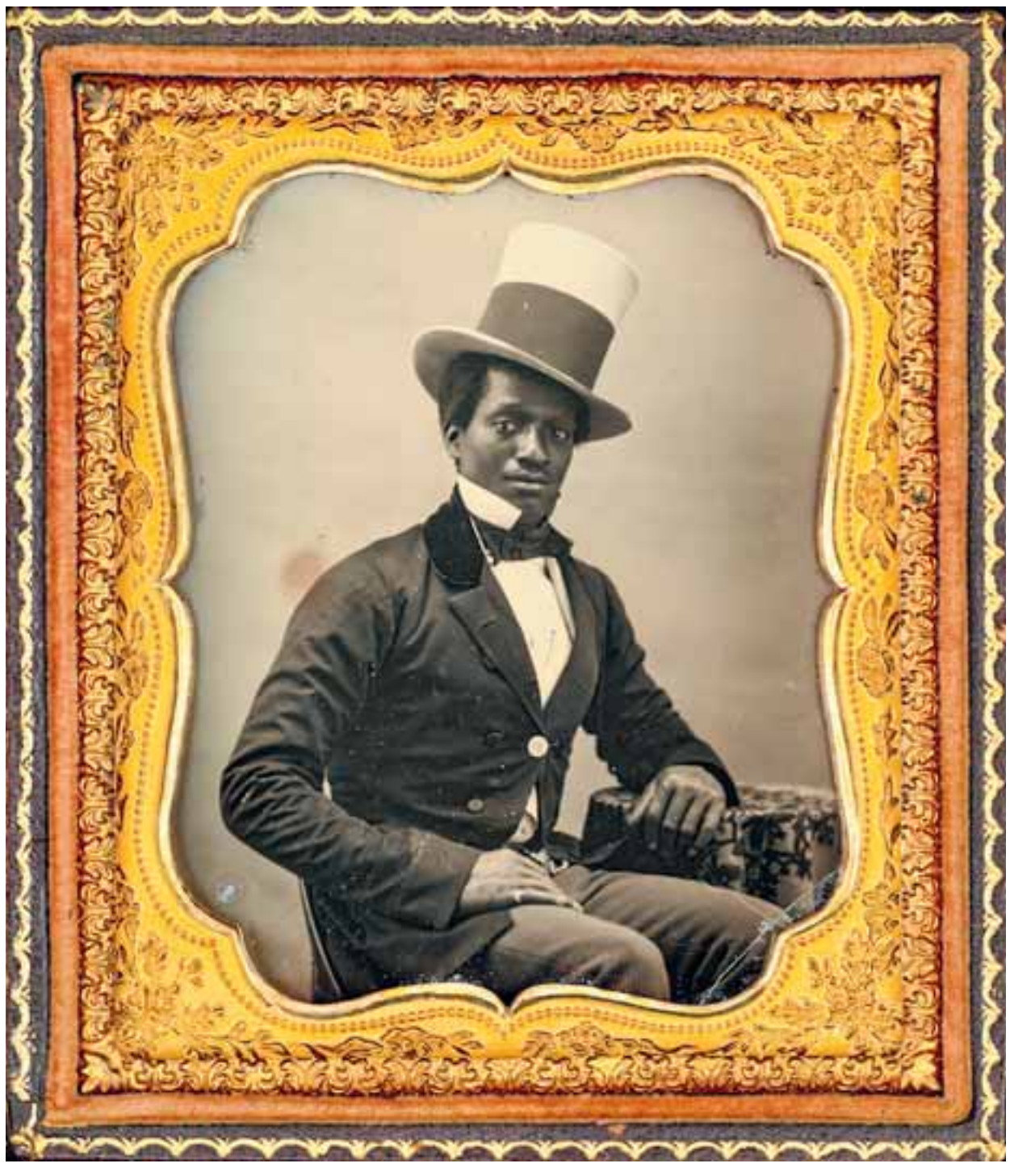
NATIONAL GALLERY OF ART, WASHINGTON ROSS J. KELBAUGH COLLECTION

Πορτρέτο άνδρα, π. 1855. Δαγκεροτυπία με εφαρμογή χρώματος. Από τα νέα αποκτήματα της Εθνικής Πινακοθήκης στην Ουάσιγκτον.

Πορτρέτα Αφροαμερικανών και η συγκρότηση του έθνους

Το 2026, οι ΗΠΑ θα γιορτάσουν τα 250 χρόνια από την Ημέρα της Ανεξαρτησίας (4 Ιουλίου 1776). Η Εθνική Πινακοθήκη στην Ουάσιγκτον, από τα σημαντικότερα μουσεία στις ΗΠΑ, θα ανακοινώσει μια βεντάλια δράσεων και εκθέσεων και ήδη η απόκτηση μιας σημαντικής φωτογραφικής συλλογής εντάχθηκε στον εορτασμό των 250 ετών. Πρόκειται για τη Συλλογή Ross J. Kelbaugh, ένα από τα πλέον αντιπροσωπευτικά αποθετήρια φωτογραφιών του 19ου και των αρχών του 20ού αιώνα. Αγοράστηκε με την υποστήριξη του Ιδρύματος Φορντ.

Η συλλογή άρχισε να συγκροτείται πριν από μισόν αιώνα και περιλαμβάνει, ανάμεσα σε άλλες, και 248 φωτογραφίες Αφροαμερικανών τραβηγμένες από τη δεκαετία του 1840 έως περίπου το 1910. Μας επιτρέπουν να κατανοήσουμε την απεικόνιση των Αφροαμερικανών αλλά και τον αυτοπροσδιορισμό τους στην αμερικανική κοινωνία του 19ου αιώνα. Είναι ένας τρόπος να καταλάβουμε με μεγαλύτερη πληρότητα την εξέλιξη και συγκρότηση της σύγχρονης Αμερικής και την καθημερινότητα των κατοίκων της.

Σε ορισμένες από τις πρώιμες φωτογραφίες, τραβηγμένες πριν από τον Εμφύλιο Πόλεμο, οι Αφροαμερικανοί φωτογραφίζονται μαζί με τις οικογένειες λευκών Αμερικανών, στις οποίες βρίσκονταν με καθεστώς εργαζομένου ή δούλου. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα πορτρέτα των Αφροαμερικανών που απελευθερώθηκαν και που διεκδικούσαν και μέσω της φωτογραφίας μια νέα ταυτότητα στην αμερικανική κοινωνία. Οι φωτογραφίες αυτές λειτουργούσαν και ως μοχλοί ενδυνάμωσης των συνειδήσεων και συνέβαλαν ώς ένα βαθμό και στην κατάργηση της δουλείας. Μετά τον Εμφύλιο Πόλεμο, αρκετοί ήταν οι Αφροαμερικανοί που ασχολήθηκαν επαγγελματικά με τη φωτογραφία ανοίγοντας, μετά το 1870, φωτογραφικά στούντιο στις μεγάλες, κυρίως, πόλεις. Η πελατεία τους ήταν τόσο μαύροι όσο και λευκοί Αμερικανοί. Ορισμένοι απέκτησαν καλό όνομα και μεγάλη πελατεία. Η μεγαλύτερη υπηρεσία τους, ωστόσο, ήταν ότι παρεκίνησαν μεγάλο μέρος των Αφροαμερικανών να οδηγηθούν στο στούντιο και να φωτογραφηθούν. Ετσι, μας έχουν κληροδοτηθεί πολλά φωτογραφικά τεκμήρια της ανερχόμενης τάξης των αστών και επαγγελματιών Αφροαμερικανών, που πάλευαν με τις προκαταλήψεις. Οι φωτογραφίες αυτές πιστοποιούν αυτήν την κοινωνική κινητικότητα και αποτελούν μάρτυρες του τρόπου με τον οποίον οι Αφροαμερικανοί, σε μοναχικά ή ομαδικά και οικογενειακά πορτρέτα, επέλεγαν να αυτοπροσδιοριστούν στην αμερικανική κοινωνία.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο **ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

«Νερά που έχουν ευαίσθητη επιδερμίδα...»

«Πολύ ολέθρια αυτή η τάση του αιώνα μας να νομίζουμε ότι η φύση είναι ονειροπόληση, είναι φυγοπονία, ραθυμία». Την πρόταση αυτή του Μισελέ παραθέτει ως μότο ο Γκαστόν Μπασελάρ στο κεφάλαιο «Το βίαιο νερό» του έξοχου, κλασικού πια, βιβλίου του «Το νερό και τα όνειρα. Δοκίμια πάνω στη φαντασία της ύλης» (μτφρ.: Ελένη Τσούτη, εκδ. Χατζηνικολή 1985, εκδ. Βασδέκη 2016). Ο κύριος Γκρι σκέφτεται ότι όσοι είμαστε μακριά από τις εικόνες της υδάτινης Αποκάλυψης στη Θεσσαλία, έχουμε την πολυτέλεια της περισυλλογής στον απόηχο της αντάρας. Ωστόσο, ακόμα και στον τρίτο όροφο ενός, ασφαλούς κατά τα άλλα, αθηναϊκού διαμερίσματος, όταν ξυπνάς τη νύχτα της μεγάλης βροχής και βλέπεις όλη την κουζίνα και το καθιστικό πλημμυρισμένα με έναν αφύσικο τρόπο, η πραγματικότητα του βολεμένου που απέχει από τον κίνδυνο γίνεται διάτρητη. Οι υγροί εφιάλτες του Ταρκόφσκι, με τα εσωτερικά των σπιτιών να στάζουν από παντού, τα αποκαλυπτικά οράματα του Ρίτσαρντ Τσάμπερλεν στο «Τελευταίο κύμα», που ο Πίτερ Γουίαρ γύρισε το 1977, όλα επανέρχονται κοιτώντας τις εικόνες του πλημμυρισμένου κάμπου, με τα κουφάρια των ζώων, ενώ ο αριθμός των νεκρών αυξάνεται κάθε μέρα, αργά, βασανιστικά όπως το μαρτύριο της σταγόνας. Κάποιος έγραψε πως όταν μπαίνει ο άνθρωπος στο νερό, πρέπει να βυθιστεί ώς και τους ώμους του για να βρεθεί στην επικράτειά του. Εως τα γόνατα ή έως τη μέση, αυτό δεν λέει τίποτα. Οταν όμως μένει μονάχα το κεφάλι έξω, περνάμε σε μιαν άλλη σφαίρα, ανοίκεια, μητρική μα και δυνάμει πνιγηρή (όπως είναι κάθε αληθινή μάνα).

«Ενα απλό χτύπημα νυχιού, η πιο ελαφριά κηλίδα μπορεί να ξυπνήσει τον θυμό του νερού».

SHUTTERSTOCK

«Το νερό εξακολουθεί να κυλάει, το νερό συνεχίζει να πέφτει, καταλήγει πάντα σ' έναν οριζόντιο θάνατο», γράφει ο Γκαστόν Μπασελάρ.

Πόσο μάλλον όταν τα νερά του ουρανού, τα νερά μιας λίμνης, ενός ποταμού (ή, πολύ περισσότερο, μιας θάλασσας) έρθουν αυτά σε εμάς: το νερό που εισβάλλει μέσα σ' ένα σπίτι, ή στη στάνη πνίγοντας όλα τα ζώα, είναι απόκοσμο, νεκρικό.

«Ορισμένες λίμνες είναι ιδιαίτερα ευαίσθητες, αντιδρούν αμέσως στον παραμικρό ερεθισμό», γράφει ο Μπασελάρ, «νερά που έχουν ευαίσθητη επιδερμίδα... ένα απλό χτύπημα νυχιού, η πιο ελαφριά κηλίδα μπορεί να ξυπνήσει τον θυμό του νερού». Οπως λέει χαρακτηριστικά, εκφράζοντας αυτό που ζούμε σήμερα: «Πολεμάμε εναντίον των πραγμάτων όπως πολεμάμε εναντίον των ανθρώπων. Το πνεύμα της μάχης είναι ομοιογενές».

Υπάρχει όμως και μια άλλη εικόνα βίαιου νερού, θαλασσινού: ένα σώμα που βυθίζεται στα μολυσμένα νερά του λιμανιού, που βράζουν από τις προπέλες ενός πλοίου. Το σώμα παραδέρνει στους αφρούς, δεν έχει καμία τύχη. Κάποιοι κοιτούν από ψηλά απαθείς. Εκείνη τη στιγμή δεν τους περνά από το μυαλό πως και αυτοί βυθίζονται σε ένα άλλο νερό, οργισμένο, αρχέγονο, που δεν συγχωρεί τέτοια ύβρη. Καταδικασμένοι ισοβίως στο μαρτύριο της σταγόνας.

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Του **ΜΑΝΩΛΗ ΑΝΔΡΙΩΤΑΚΗ**

Η ένοχη συνείδηση της επιστήμης

Διαβάζοντας τη χειμαρρώδη βιογραφία «Ο θρίαμβος και η τραγωδία του Ρόμπερτ Οπενχάιμερ» των Κάι Μπερντ και Μάρτιν Σέρουιν (εκδ. Τραυλός, μτφρ. Μαριλένα Κορωναίου), και βλέποντας έπειτα την ταινία του Κρίστοφερ Νόλαν, μένει κανείς με την εντύπωση ότι η ιδιοφυΐα είναι περισσότερο κατάρα παρά ευλογία, κάτι που σε ένα βαθμό ίσως και να ισχύει. Δεν είναι διόλου τυχαίο ότι διατηρείται ζωντανός έως σήμερα ο μύθος που συνδέει τη διάνοια με την τρέλα και την καταστροφή.

Η υψηλού επιπέδου διανοητική προίκα που πήρε ο Ρόμπερτ Οπενχάιμερ απ' τη φύση, του επιφύλαξε μεν μια ζωή γεμάτη επιτεύγματα, δόξα και αναγνώριση, αλλά στην ουσία τον τοποθέτησε σ' έναν προμηθεϊκό ρόλο που κανείς δεν θα διάλεγε. Με την κατασκευή της ατομικής βόμβας ο Οπενχάιμερ διέπραξε μια ύβρη, η οποία τιμωρήθηκε με τη νέμεση. Στην ουσία, πλήρωσε με την ίδια τη ζωή του το μεγάλο του χάρισμα. Βεβαίως, επειδή η πραγματικότητα είναι άναρχη, κανείς δεν μπορεί να προβλέψει τι θα γινόταν αν δεν ηγούνταν ο Οπενχάιμερ του Σχεδίου Μανχάταν στο Λος Αλαμος. Το αποτέλεσμα δείχνει ότι ήταν ο πλέον κατάλληλος. Κανείς δεν μπορεί να αποδράσει απ' το πεπρωμένο του.

Η διανοητική προίκα που πήρε ο Ρόμπερτ Οπενχάιμερ από τη φύση τον τοποθέτησε σ' έναν προμηθεϊκό ρόλο που κανείς δεν θα διάλεγε. Με την κατασκευή της ατομικής βόμβας διέπραξε μια ύβρη, η οποία τιμωρήθηκε με τη νέμεση.

Το μαντίλι του Τρούμαν

Το ενδιαφέρον, και το τραγικό ταυτόχρονα, είναι ότι στο προσωπικό δράμα του Οπενχάιμερ αποτυπώνεται ένα διαχρονικό ηθικό πρόβλημα της επιστήμης. Τι γίνεται όταν η επιστημονική έρευνα χρησιμοποιείται για ανθρωποκτόνους σκοπούς; Ποια πρέπει να είναι η στάση των επιστημόνων; Πώς δικαιολογεί η επιστήμη τη συνεργασία της με τον πόλεμο; Στο Οβάλ Γραφείο του Λευκού Οίκου, ο Οπενχάιμερ δηλώνει στον πρόεδρο Χάρι Τρούμαν: «έβαψα τα χέρια μου με αίμα». Ο Τρούμαν του επιδεικνύει ένα μαντίλι και του λέει ότι εκείνος ήταν απλά ένα όχημα. Η ρίψη της ατομικής βόμβας στη Χιροσίμα και το Ναγκασάκι ήταν μια πολιτική απόφαση, κι ως γνωστόν οι πολιτικές αποφάσεις δεν λαμβάνονται από τους επιστήμονες.

Στο δράμα του Οπενχάιμερ αποτυπώνεται ένα διαχρονικό ηθικό πρόβλημα, είτε πρόκειται για την ατομική βόμβα είτε για την τεχνητή νοημοσύνη.

Ο Οπενχάιμερ ενσάρκωσε την ένοχη συνείδηση της επιστήμης του καιρού του. Μόνο μετά τη ρίψη της βόμβας κατάλαβε τι είχε κάνει, και έκτοτε δεν σταμάτησε ούτε στιγμή να μιλάει περί διαφάνειας και περί διεθνούς συνεργασίας. Η επιστημονική έρευνα δεν συμβαίνει σε κενό, εκτός της Ιστορίας. Τα πορίσματά της γίνονται αντικείμενο εκμετάλλευσης από πολλούς ενδιαφερόμενους, είτε για καλό είτε για κακό, μέσα σε απρόβλεπτες πάντα συνθήκες. Ο Οπενχάιμερ πείστηκε να δουλέψει στο «μαραφέτι» (έχει ενδιαφέρον ότι η κωδική ονομασία της βόμβας μεταξύ των επιστημόνων ήταν «γκάτζετ», μια λέξη που σήμερα παραπέμπει ευθέως στις ηλεκτρονικές συσκευές που έχουμε όλοι στα χέρια μας), προκειμένου να νικηθούν οι ναζί. Δεν μπορούσε να προβλέψει ότι το όπλο του θα μας απασχολούσε έως σήμερα.

Η προβολή της βιογραφικής ταινίας του Νόλαν για τον «πατέρα της ατομικής βόμβας» συμπίπτει με τον θόρυβο που προκάλεσε τους προηγούμενους μήνες η παραίτηση του επονομαζόμενου «πατέρα της βαθιάς μάθησης», Τζεφ Χίντον απ' την Google. Η διαδρομή του Χίντον είναι αρκετά διαφορετική από εκείνη του Οπενχάιμερ, αλλά έχει και μερικές αξιοσημείωτες ομοιότητες. Αμφότεροι συμπάθησαν στα νιάτα τους την Αριστερά, πέτυχαν σε επιστημονικούς κλάδους αιχμής, και στο τέλος μετάνιωσαν για το έργο της ζωής τους. Ο Τζεφ Χίντον δήλωσε ότι η τεχνητή νοημοσύνη, την ανάπτυξη της οποίας επιδίωξε και πέτυχε σε όλη του τη ζωή, μπορεί να πάρει μια πολύ προβληματική τροπή, φτάνοντας μέχρι και στον αφανισμό του ανθρώπινου είδους. Με την παραίτησή του θέλησε να δείξει στον κόσμο ότι ανησυχεί, αλλά βέβαια τώρα είναι αργά για τον ίδιο, όπως ήταν και για τον Οπενχάιμερ. Συνέβαλε στο να βγει το τζίνι απ' το μπουκάλι, δοξάστηκε γι' αυτό, αλλά τώρα, βλέποντας ότι δεν υπάρχει επιστροφή, μετανοεί.

Τραγικά πρόσωπα

Σε προσωπικό επίπεδο είναι βέβαιο ότι οι μεγάλοι αυτοί επιστήμονες βιώνουν μια τραγωδία. Κανείς δεν βγαίνει απ' τον κινηματογράφο νιώθοντας ότι ο Οπενχάιμερ ήταν ένα κάθαρμα. Ούτε κάποιος μπορεί να ψέξει τον Χίντον για τη δουλειά του στη βαθιά μάθηση. Η επιστήμη ερευνά, η πολιτική αποφασίζει. Η δουλειά του επιστήμονα επαφίεται στη μοίρα που θα της επιφυλάξουν οι πολιτικοί, το έργο του είναι έρμαιο δυνάμεων που δεν μπορεί να ελέγξει, γι' αυτό και είναι ένα τραγικό πρόσωπο. Ο επιστήμονας δεν μπορεί να απαλλαγεί απ' την ένοχη συνείδησή του, είναι παγιδευμένος στην ευφυΐα του. Ξέρει ότι δεν μπορούσε να κάνει διαφορετικά, γιατί έτσι δουλεύει ο εγκέφαλός του. Αν είναι τυχερός, μπορεί να δοξάζεται επ' άπειρον γιατί ανακάλυψε ένα φάρμακο που δεν πρόλαβε να γίνει δηλητήριο. Αν είναι άτυχος, θα αναγκαστεί το ίδιο αυτό δηλητήριο να το καταπιεί γουλιά γουλιά.

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της **ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΚΟΤΖΙΑ**

Μαγειρεύοντας χωρίς συνταγή

ΤΖΕΪΜΣ ΓΟΥΝΤ
Πώς δουλεύει η λογοτεχνία
μτφρ.: Κώστας Σπαθαράκης
εκδ. Αντίποδες, **σελ.** 293

«Μία είναι η συνταγή», λέει ο Χένρι Τζέιμς, «να νοιάζεσαι πραγματικά για το μαγείρεμα». Αυτά τα λόγια του κλασικού Αμερικανού μυθιστοριογράφου προτάσσει ο Αγγλος κριτικός Τζέιμς Γουντ στην ανάλυση των τρόπων με τους οποίους η λογοτεχνία πλησιάζει, εμπλέκει και τελικά κερδίζει τους αναγνώστες της πείθοντάς τους πως ό,τι διάβασαν υπήρξε αληθινό κομμάτι της ζωής τους, που το γεύτηκαν και το απήλαυσαν και τώρα αναπολούν τις λεπτομέρειές του. Κι αυτό που εννοεί ο μέγας Τζέιμς και από κοντά ο Τζέιμς Γουντ, είναι πως δεν υπάρχει συνταγή. Αν νοιάζεται πραγματικά για το μαγείρεμα, ο συγγραφέας οφείλει να αποφασίσει μόνος του χωρίς τσελεμεντέ και για το έδεσμα, και για τα υλικά, και για τον συνδυασμό τους με οδηγό την έγνοια του – αλλά και όσα δοκίμασαν και πέτυχαν ή όχι, άλλοι μεγάλοι συγγραφείς. Εχοντας γευτεί τα πιο εκλεκτά εδέσματα του παρελθόντος αλλά και πάμπολλα απ' τη δική μας εποχή, ο Τζέιμς Γουντ παρουσιάζει και συζητάει μερικά από τα μυστικά της τεχνικής Αγγλων, Γάλλων, Γερμανών, Αμερικανών, Ισπανών και Ρώσων κλασικών ή σύγχρονων μυθιστοριογράφων σε ένα συναρπαστικό δοκίμιο όπου, καθώς γράφει, δίνει στα ερωτήματα του κριτικού τις απαντήσεις των συγγραφέων όπως υπάρχουν στα κείμενά τους.

Η οπτική γωνία του αφηγητή, η δημιουργία χαρακτήρων έτσι ώστε να εξελίσσονται ή να είναι στατικοί, ο ρόλος που παίζουν οι λεπτομέρειες στο πλάσιμο των χώρων, τα υφολογικά επίπεδα (χαμηλό, μεσαίο, υψηλό), η ανάπλαση της συνείδησης των ηρώων και η ικανότητα των κειμένων να αποκαλύπτουν το πραγματικό είναι μερικές από τις θεματικές με τις οποίες καταπιάνεται ο Γουντ. Κι επίσης με τη φόρμα όπως συντίθεται από αυτούς τους τρόπους, καθώς ο Αγγλος κριτικός δίνει βαρύνουσα σημασία στη μορφή σε αντίθεση προς την πλοκή την οποία κατακρίνει ως πολύ χειριστική. Και αναπτύσσει επίσης αντιρρήσεις απέναντι στην κλασική διάκριση που έχει κάνει ο Ε.Μ. Forster (1927) ανάμεσα στους στρογγυλούς και επίπεδους χαρακτήρες.

Η τεράστια αξία του Γουντ βρίσκεται στον διαλογικό χαρακτήρα του εγχειρήματός του. Καθώς παίζει στα δάχτυλα τα λογοτεχνικά έργα, κουβεντιάζει με τα μυθιστορήματα και ταυτόχρονα κουβεντιάζει μαζί μας. Και μπαινοβγαίνοντας από τη μια ιστορία στην άλλη, συγκρίνει τις τεχνικές τους χρησιμοποιώντας αναρίθμητα παραθέματα. Η προσέγγισή του ωστόσο δεν είναι μόνο μορφική. Διότι, όπως λέει, όταν κανείς ψάχνει τη λειτουργία της οπτικής γωνίας ή της μεταφοράς, ταυτόχρονα ψάχνει και το τι πραγματεύεται το μυθιστόρημα, τι υποστηρίζει για τα ανθρώπινα, πώς κατορθώνει να φανερώνει το πραγματικό και συγχρόνως τι θεωρεί πραγματικό. Γιατί τα τεχνάσματα δεν είναι μόνο ομορφιά αλλά και φορείς αλήθειας. Τα θέματα της ηθικής απασχολούν τον Γουντ εξίσου. Και εκεί διαφέρει από τους μεταμοντέρνους καθώς υποστηρίζει πως το λογοτεχνικό έργο δεν αποτελείται αποκλειστικά από λέξεις και μόνο, αλλά και από φορτία πραγματικότητας που φέρει εντός του. Ο Γουντ συνδυάζει και τα δύο: Φορμαλιστής, υπέρμαχος δηλαδή του δουλεμένου ύφους, και ταυτόχρονα υπέρμαχος μιας ηθικής ανάγνωσης, ερευνητής δηλαδή του αξιακού προτάγματος των λογοτεχνικών κειμένων. Κι ακόμα τον απασχολεί το ζήτημα της μεταφυσικής: τι κάνει ένα τοπίο ζωηρό, τι κάνει έναν χαρακτήρα ζωντανό, τι κάνει ένα μυθιστόρημα να είναι τόσο πραγματικό ώστε να γίνει μέρος της ζωής μας.

Εχοντας εργαστεί ως κριτικός στην εφημερίδα Guardian και στο περιοδικό New Yorker, και ως καθηγητής Λογοτεχνικής Κριτικής στο Πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ, ο Γουντ έχει το χάρισμα να είναι κι ο ίδιος προσιτός. Διεισδυτικός, ευαίσθητος και πρωτότυπος, και ταυτόχρονα καλός γνώστης της θεωρίας, ξεκλειδώνει τα λογοτεχνικά κείμενα και αποκαλύπτει μερικά από τα απρόσιτα μυστικά τους στον αναγνώστη.

500 ΛΕΞΕΙΣ

ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

Η Κατερίνα Νικολάου γεννήθηκε στην Κύπρο, σπούδασε Πολιτικές Επιστήμες και έχει εργαστεί ως δημοσιογράφος, λειτουργός Τύπου, σεναριογράφος, επιμελήτρια, μεταφράστρια και κειμενογράφος σε δημόσιους οργανισμούς και επιχειρήσεις. Το πρώτο της βιβλίο «Του λύκου», ένα σπονδυλωτό ερωτικό μυθιστόρημα, με 33 μικρά και 7 μεγάλα σχέδια της Χαριτίνης Κυριάκου, κυκλοφόρησε τον Ιούνιο του 2022 από τις εκδόσεις Το Ροδακιό.

Ποια βιβλία έχετε αυτόν τον καιρό πλάι στο κρεβάτι σας;
Αυτό το καλοκαίρι το έβγαλα ξενόγλωσσα επειδή θα ήθελα να μεταφράσω το βιβλίο μου. «The Paris apartment», μπεστ σέλερ, ψυχολογικό θρίλερ της Λούσι Φόλεϊ, και «Se perdre» της νομπελίστριας Avi Ερνό για την ερωτική σχέση με έναν νεότερο άνδρα. Βέβαια, στο κομοδίνο μου όλο και κάποιο «Αστερίξ» κυκλοφορεί.

Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον στοιχείο που μάθατε πρόσφατα χάρη στην ανάγνωση ενός βιβλίου;
Με συγκλονίζει που κάποιος γράφει κάτι στη μια άκρη του κόσμου και εσύ ταυτίζεσαι. Ο έρωτας, η μητρότητα, η ανιδιοτέλεια, η αγάπη, η τρυφερότητα, η ενσυναίσθηση, τα πάντα εκφράζονται μέσα σε βιβλία και βρίσκουν αδελφές ψυχές. Τα βιβλία μάς θυμίζουν ότι όλοι είμαστε φτιαγμένοι από την ίδια πρώτη ύλη.

Ποιο κλασικό βιβλίο διαβάσατε πρόσφατα για πρώτη φορά;
«Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο» του Μαρσέλ Προυστ. Δεν ήταν η πρώτη φορά, αλλά ήταν λες και έπρεπε να το διαβάσω φέτος. Και τον «Φρανκενστάιν» της Μέρι Σέλεϊ, πρώτη φορά στα αγγλικά.

Περιγράψτε την ιδανική αναγνωστική συνθήκη.
Σε μια αιώρα δίπλα στη θάλασσα, μουσική υπόκρουση τα κύματα και γεύση καρπούζι.

Τι είναι αυτό που σας συγκινεί περισσότερο σε ένα βιβλίο;
Οταν τελειώνει η ανάγνωση και για μέρες εξακολουθώ να σκέφτομαι την ιστορία σαν μια ζωή δική μου.

Ποιο είναι το επόμενο βιβλίο που θα διαβάσετε;
«Ταξίδι στη βροχή», εκδόσεις Κουκκίδα - Αιγαίον. Η αυτοβιογραφία της σπουδαίας μας ζωγράφου Ελένης Νικοδήμου που χάσαμε πρόσφατα. Μια γυναίκα-ηφαίστειο που άφησε λάβα στις καρδιές των αγαπημένων της και στην τέχνη.

Ποιος είναι ο λύκος της ιστορίας σας και τι επιδιώκει;
Ενα γοητευτικό ασημί αρπακτικό και ο παράφορος έρωτας που σε κάνει χαλκομανία. Κυκλοφορεί ελεύθερος κι όσο κι αν κανείς προσέχει, μπορεί να τον πετύχει στο διάβα του. Δεν είναι στο χέρι σου αν θα ενδώσεις. Δεν έχουν νόημα τα «πρέπει» και τα «μη», δεν μπορείς να λες πως ένας έρωτας είναι απαγορευμένος είτε από θεσμούς είτε από την ίδια τη συνείδηση, όπως δεν μπορείς να λες πως ένας άνθρωπος είναι παράνομος. Δεν μπαίνουν μαζί αυτές οι λέξεις...

Είναι η ερωτική ιστορία ένας άθλος και γιατί;
Αθλος μ' εσένα. Το ερωτευμένο πλάσμα κάνει ελεύθερη κατάδυση με μια αναπνοή και τα μάτια ανοιχτά και πασχίζει να βγει στην επιφάνεια για να πάρει αέρα. Να μη χάσει τον εαυτό του.

Επιμέλεια: **ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΣΚΑΡΑΚΗ**

ΨΗΦΙΑΚΗ **ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ**

από τη Read LIBRARY

Abbott, G. F. (George Frederick)
Under the Turk in Constantinople:
A record of Sir John Finch's Embassy, 1674-1681
Bryce, James Bryce, Viscount, 1838-1922

Το έργο αυτό πραγματεύεται μόνο ένα μικρό κλάσμα ενός τεράστιου θέματος – την ύπαρξη και δράση της Αγγλικής Πρεσβείας στην Τουρκία από το 1674 έως το 1681, αν και ρίχνει και μια ματιά στα χρόνια που προηγήθηκαν όπως και σ' αυτά που ακολούθησαν εκείνης της επταετίας για λόγους καθαρά καλύτερης κατανόησης των γεγονότων. Είναι ένα έργο αποτέλεσμα προσεκτικής έρευνας μέσα από αξιόπιστη βιβλιογραφία και ανεκμετάλλευτων εγγράφων, μέχρι την στιγμή της έκδοσής του, όπως ανεφέρει ο ίδιος ο συγγραφέας του. Κυρίως χειρογράφων που φυλάσσονται στο Public Record Office (Foreign Archives, Turkey and Levant Company). Για την περίοδο αυτή υπάρχει μια εκπληκτική ποσότητα έντυπου υλικού, όπως αναφέρει. Εκτός από τον Άγγλο Πρέσβη, διέμεναν τότε στην Τουρκία άλλοι τρεις Άγγλοι που άφησαν πίσω τους αρχεία της τότε επικαιρότητας. Ήταν ο Άγγλος πρόξενός στη Σμύρνη, ο Paul Rycaut. Ο ταμίας στην Κωνσταντινούπολη, ο Dudley North. και ο ιερέας John Covel. Οι επιστολές και γενικά τα απομνημονεύματα που άφησαν ήταν γραμμένα ανεξάρτητα και από διαφορετικές οπτικές γωνίες. Όλα αυτά, καθώς και έγγραφα πληροφοριών που παραδόθηκαν από αρκετούς ξένους συνέβαλαν αρκετά στη μελέτη και αξιοπιστία του έργου του συγγραφέα.

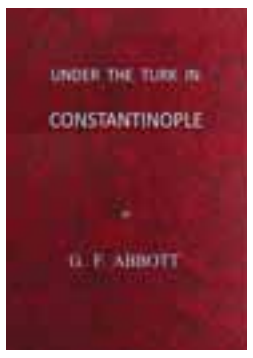

Το βιβλίο διατίθεται δωρεάν στα αγγλικά και από τη Read Library. Επισκεφθείτε τον ιστότοπο https://www.read-library.com/ για πληροφορίες και περισσότερα βιβλία.

Ανδρονίκη Λασηθιωτάκη
lasithiotakisa@sppmedia.com

Εγκλήματα, περιπέτειες και σασπένς

Τα νέα αστυνομικά μυθιστορήματα που φέρνει το φθινόπωρο στις προθήκες των βιβλιοπωλείων

Του **ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ**

Επί τουλάχιστον έναν αιώνα, το αστυνομικό μυθιστόρημα βρίσκεται στην κορυφή της προτίμησης του αναγνωστικού κοινού, σε όλο τον κόσμο. Υπάρχουν πολλοί λόγοι γι' αυτό. Το πιο ξεκάθαρα «αστικό» είδος της λογοτεχνίας έγινε με το πέρασμα του χρόνου το κατεξοχήν κοινωνικό μυθιστόρημα της σύγχρονης εποχής. Με σασπένς, περιπέτεια, μυστήριο και καταστάσεις τραβηγμένες στα άκρα, δεν παύει να ερευνά το κακό μέσα στην ανθρώπινη ψυχή, και στην κοινωνία. Ακολουθούν λίγες από τις προσεχείς εκδόσεις crime λογοτεχνίας στη χώρα μας.

Στη Διόπτρα θα κυκλοφορήσει ο «Επιβάτης 23» του Σεμπάστιαν Φίτζεκ (μετάφραση Δέσποινα Κανελλοπούλου), με πρωταγωνιστή τον Μάρτιν Σβαρτς, ψυχολόγο της αστυνομίας, που έχασε τη σύζυγο και τον γιο του κατά τη διάρκεια μιας κρουαζιέρας και έκτοτε είναι ένα ψυχικό ράκος... Στα Crime Moments, που περιλαμβάνουν βασικά κείμενα της αστυνομικής λογοτεχνίας από όλο τον κόσμο, θα διαβάσουμε ξανά την εμβληματική «Σπουδή στο κόκκινο» του Αρθουρ Κόναν Ντόιλ (μετάφραση Ζωή Κόκκα), την πρώτη υπόθεση του Σέρλοκ Χολμς, ενώ στην ίδια σειρά θα ακολουθήσουν και οι περιπέτειες του Αρσέν Λουπέν, του αριστοκράτη λωποδύτη, με την υπογραφή του Μορίς Λεμπλάν. Η Βαλ Μακντέρμιντ με το «1989» (μετάφραση Κίκα Κραμβουσάνου) επαναφέρει τη δημοσιογράφο Αλι Μπερνς, τη Σκωτσέζα ηρωίδα της που είχαμε γνωρίσει στο πρώτο βιβλίο αυτής της ιστορικής σειράς μυστηρίου, το «1979». Ο Κάρλο Λουκαρέλι, πάλι, με την «Τριλογία του φασισμού» (μετάφραση Δήμητρα Δότση) και τον επιθεωρητή του, Ντε Λούκα, θα μας μεταφέρει στη μεταπολεμική Ιταλία, αποτυπώνοντας μια ατμόσφαιρα βίας, διαφθοράς και πολιτικής αναταραχής.

Από τους Ελληνες, ο δημοσιογράφος Πάνος Αμυράς συνεχίζει την επιτυχημένη σειρά μυθιστορημάτων του με επίκεντρο την Αθήνα κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο με το νέο του μυθιστόρημα που έχει τίτλο «Η λέσχη του κακού». Πρωταγωνιστεί ο νεαρός αξιωματικός της αστυνομίας Νίκος Αγραφιώτης στην πρώτη του αποστολή.

Ο Τζον Ρέμπους επιστρέφει

Στο Μεταίχμιο έχουμε καινούργιο βιβλίο από τον Ιαν Ράνκιν: «Οσα δεν θέλω να πω» (μετάφραση Χίλντα Παπαδημητρίου), μια περιπέτεια του Τζον Ρέμπους και της επιθεωρήτριας Σιβόν Κλαρκ. Οπως καινούργιο μυθιστόρημα, ατμοσφαιρικό και γεμάτο μυστήριο, έχουμε και από την Ισλανδή Ιρσα Σιγκουρνταρντότιρ, με πρωταγωνιστές πάντα τον ντετέκτιβ Χούλνταρ και την ψυχολόγο Φρέιγια. Τίτλος: «Η κούκλα» (μετάφραση Βίκυ Αλυσσανδράκη). Η Βρετανίδα Τζίλιαν Μακάλιστερ υπογράφει το «Λάθος μέρος, λάθος στιγμή» (μετάφραση Μαρία-Νεφέλη Ταμία), ένα αστυνομικό γεμάτο ανατροπές και γρήγορο ρυθμό, με φόντο δράσης το Λίβερπουλ. Ο «Ερευνητής» της Τάνα Φρεντς (μετάφραση Δέσποινα Δρακάκη) είναι ένα ατμοσφαιρικό μυθιστόρημα με πρωταγωνιστή έναν Αμερικανό αστυνόμο που πηγαίνει σε ένα απομονωμένο, ειδυλλιακό χωριό της Ιρλανδίας για να φτιάξει τη ζωή του από την αρχή. Ομως, όταν ένα δωδεκάχρονο παιδί θα ζητήσει τη βοήθειά του, καθώς ο αδελφός του έχει εξαφανιστεί και η τοπική αστυνομία δεν δίνει σημασία, θα αναγκαστεί να εμπλακεί: στα καλύτερα βιβλία του 2020 σύμφωνα με τον διεθνή Τύπο. Αλλά και η Τατιάνα Αβέρωφ έχει καινούργιο αστυνομικό, το «Silver Alert». Η δράση τοποθετείται και πάλι στον Παράδεισο Ιωαννίνων και πρωταγωνιστεί ξανά ο αστυνόμος Περικλής Γαλάνης, που εδώ καλείται να εξιχνιάσει τρεις φαινομενικά άσχετες μεταξύ τους υποθέσεις: μια εξαφάνιση, μια σειρά από ληστείες εκκλησιών και ένα φόνο που παρουσιάζεται σαν αυτοκτονία.

Περνώντας στον Ψυχογιό, η Κλεμάνς Μισαλόν υπογράφει την «Ησυχη ένοικο» (μετάφραση Γωγώ Αρβανίτη), μια δραματική, όλο σασπένς σπουδή στο ψυχολογικό τραύμα, ειπωμένη από την οπτική γωνία τριών γυναικών, ενώ η Αλις Σλέιτερ με τον «Θάνατο στο βιβλιοπωλείο» (μετάφραση Α. Α. Μοσχονά) μας προσφέρει ένα διασκεδαστικό μυθιστόρημα αγωνίας, που διερευνά ηθικά ζητήματα σχετικά με το πάθος μας για τα αληθινά εγκλήματα και το πώς διαχειριζόμαστε ιστορίες που δεν μας ανήκουν. Ο Γερμανός Ιβαρ Λέον Μένγκερ στο «Οταν έρχονται οι ξένοι» (μετάφραση Τάνια Σταύρου) μας συστήνει μια πολύ παράξενη οικογένεια που ζει στην απόλυτη απομόνωση, σε μια ξύλινη καλύβα βαθιά μέσα στο δάσος ενός μικρού νησιού, από τον φόβο των «ξένων» που παραμονεύουν στην αντίπερα όχθη... Στον Ψυχογιό κυκλοφορούν βέβαια και τα Απαντα της Αγκαθα Κρίστι, και η νέα συλλογή με τίτλο «Εγκλήματα στην καρδιά του φθινοπώρου», που περιέχει δώδεκα διηγήματά της με τη Μις Μαρπλ και τον Ηρακλή Πουαρό, είναι ιδανική για την εποχή. Στα ελληνικά αστυνομικά έχουμε το μυθιστόρημα της Ελενας Γκίκα-Πετρουλάκη «Μια δασκάλα, δυο φόνοι και ένας έρωτας», με ηρωίδα την υπερσυναισθητική Μελίνα, ενώ αναμένουμε και το τρίτο βιβλίο του συγγραφικού διδύμου Λένα Μαντά - Κλαίρη Θεοδώρου, με τίτλο «Γυναικεία Υπόθεση 3: Scripta manent», πάντα με ήρωες τη Νόρα Δενδρινού και τον Νικόλα Παναγιωτίδη.

Νέοι χαρακτήρες καθώς και πολλοί παλιοί... γνώριμοι υπόσχονται πολλές συγκινήσεις και άφθονες στιγμές αγωνίας στους λάτρεις του είδους.

Ο επιθεωρητής Ντε Λούκα

Από τον Πατάκη περιμένουμε τρία αστυνομικά μυθιστορήματα αυτό το φθινόπωρο. Ο «Μαύρος χειμώνας στην Μπολόνια» (μετάφραση Δήμητρα Δότση), του Κάρλο Λουκαρέλι, μιας από τις πιο εμβληματικές μορφές του σύγχρονου ιταλικού νουάρ, μας μεταφέρει στην υπό γερμανική κατοχή Ιταλία του 1944 και βέβαια έχει πρωταγωνιστή, για ακόμη μια φορά, τον επιθεωρητή Ντε Λούκα, που γνωρίσαμε στην «Ιταλική ίντριγκα» και στο «Θανάσιμο αμάρτημα». Στην «Καταδίκη των ζωντανών», του επίσης Ιταλού Μάρκο ντε Φράνκι (μετάφραση Μαρία Οικονομίδου), πρωταγωνίστρια είναι η Βαλεντίνα Μέντιτσι, η νεότερη αστυνόμος της Κεντρικής Επιχειρησιακής Μονάδας, που αναλαμβάνει την πρώτη της πραγματική –και ιδιαίτερα επικίνδυνη– έρευνα, με μοναδικό της σύμμαχο τον Φάμπιο Κόστα, έναν απόβλητο αστυνομικό με ιδιαίτερα σκοτεινό παρελθόν, εξορισμένο σε ένα μικρό αστυνομικό τμήμα της επαρχίας. Η «Χώρα των χαμένων θεών» του Τούρκου Αχμέτ Ουμίτ (μετάφραση Στέλλα Βρετού) είναι ένα βιβλίο που συνδυάζει την αστυνομική ιστορία, από τη μία, με την αρχαιολογία και τη μυθολογία, από την άλλη, «καθώς ξαναδίνει», στη βαριά σκιά του βωμού του Δία και ενός ερειπωμένου ναού, «ζωή σε αρχαίους μύθους». Πρωταγωνιστούν η δραστήρια αστυνόμος της υπηρεσίας Ασφάλειας του Βερολίνου Γιλντίζ Καράσου και ο βοηθός της Τομπίας Μπέκερ, που από τους πολύβοους δρόμους του γεμάτου μετανάστες Βερολίνου θα φθάσουν έως την Πέργαμο προσπαθώντας να εξιχνιάσουν μια σειρά από φόνους.

Στη σειρά Aldina του Gutenberg περιμένουμε δύο πολύ ενδιαφέροντα αστυνομικά. Στα «Δάκρυα ξυράφι» του Αμερικανού Σ. Α. Κόσμπι (μετάφραση Κ κα Κραμβουσ νου), ένα μυθιστόρημα μυστηρίου με καταιγιστική δράση, πρωταγωνιστεί ο Αφροαμερικανός Αϊκ, ένας άνδρας που έχει περάσει πολύ καιρό στη φυλακή καταδικασμένος για μια σειρά από εγκλήματα. Ο Αϊκ ντρέπεται και οργίζεται όταν ο ομοφυλόφιλος γιος του, Αϊζέια, παντρεύεται έναν άνδρα... και μάλιστα λευκό. Οταν όμως ο Αϊζέια και ο σύζυγός του Ντέρεκ δολοφονούνται, ο Αϊκ κυριεύεται από ενοχές και πάθος για εκδίκηση. Συνεργάζεται με τον πατέρα του Ντέρεκ, επίσης πρώην κατάδικο, και απευθύνονται σε γνωστούς τους από τον υπόκοσμο. Παρά τις προκαταλήψεις που τους χωρίζουν, είναι αποφασισμένοι να βρουν τους δολοφόνους των παιδιών τους και να τους τιμωρήσουν ανελέητα. Η «Ιστορία αγάπης» της Τζανέτ Γουίντερσον (μετάφραση Γιώργος-Ικαρος Μπαμπασάκης), που απαντά στο ερώτημα «Τι θα συμβεί όταν ο Homo sapiens δεν θα είναι πλέον το πιο ευφυές ον στον πλανήτη;», είναι μια νέα, μοντέρνα προσέγγιση του Φρανκενστάιν. Ξεκινώντας με τη Μαίρη Σέλεϊ να γράφει το βιβλίο της, μεταφέρεται στο σήμερα για να αφηγηθεί την ιστορία ενός τρανσέξουαλ γιατρού και μιας ομάδας επιστημόνων που πειραματίζονται με ρομπότ-κούκλες του σεξ. Επιστήμη και ρομαντισμός σε μια απροσδόκητη αφήγηση για τις δυνατότητες της τεχνητής νοημοσύνης και τις ευθύνες που δημιουργεί.

Ηθικά διλήμματα, μεταφυσικές καταστάσεις, μύθοι και μελλοντολογικές ανησυχίες αναδύονται στην απέραντη λίμνη της crime λογοτεχνίας.

Στις εκδόσεις Μίνωας θα κυκλοφορήσει το δεύτερο μυθιστόρημα του Μπερνάρ Μινιέ (που τον γνωρίσαμε πέρυσι από τον επιτυχημένο «Παγωμένο»), με τίτλο «Κύκλος». Εδώ, ο επιθεωρητής Μαρτέν Σερβάζ θα λάβει ένα μυστηριώδες μέιλ που μπορεί να σημαίνει την επιστροφή τού πιο σκληρού κατά συρροήν δολοφόνου, του διαβόητου Χίρτμαν... Η Ελ Κοσιμάνο, από την άλλη, παρουσιάζει τη συνέχεια του μπεστ σέλερ της «Η Φίνλεϊ Ντόνοβαν σαρώνει», με τίτλο «Η Φίνλεϊ Ντόνοβαν ξαναχτυπά» (μετάφραση Νοέλα Ελιασά). Η Φίνλεϊ είναι μια νεαρή γυναίκα της διπλανής πόρτας, που έχει σαν προτεραιότητά της να προστατεύσει την οικογένειά της – ακόμη και με φόνο, ή με μια σειρά από φόνους. Διασκεδαστική και ανάλαφρη σειρά, που γνωρίζει μεγάλη επιτυχία. Στα ελληνικά αστυνομικά του οίκου, ξεχωρίζουν το νέο ψυχολογικό θρίλερ της Ελευθερίας Μεταξά «Ιχνος στον καθρέφτη», μια περιπέτεια για ένα κύκλωμα απαγωγέων νεαρών κοριτσιών, οι «Μύστες» της Ελενας Κορδέλα, που περιστρέφεται γύρω από μια μυστικιστική οργάνωση ανθρώπων που υπηρετούν τον κανόνα της Χρυσής Τομής και που επανεμφανίζονται ξαφνικά για να αποδώσουν τιμωρία σε μια σειρά από εγκλήματα, και το μυθιστόρημα του Βαγγέλη Μαργιωρή «Ομορφη πόλη: Το σπίτι με την κόκκινη πόρτα», με πρωταγωνιστή τον κύριο Αδαμόπουλο, έναν άνδρα μόνο, παραγκωνισμένο στη δουλειά του, που για να διορθώσει την κατάσταση μπορεί πολύ εύκολα να φτάσει στον φόνο...

Τρία ελληνικά αστυνομικά έχουμε στα Bell αυτό το φθινόπωρο: «Πίσω από τις Μάσκες» του Γιώργου Δάμτσιου, που επιστρέφει με τη νέα αυτοτελή συνέχεια της σειράς του «Ευγενείς Αγριοι», το ατμοσφαιρικό θρίλερ «Σσαμπάτ» της Γιώτας Κοντογεωργοπούλου, που μας μεταφέρει στα Ιωάννινα αφηγούμενο την ιστορία ενός παλιού εβραϊκού σπιτιού που στεγάζει ένα βιβλιοπωλείο, και τη «Σκοτεινή κληρονομιά» του Γιώργου Αγγελίδη, που συνδέει το 1940 και ένα καθολικό μοναστήρι σε ένα νησί με το 1996 και μια παράξενη, σκοτεινή διαθήκη.

Στις ξένες του σειρές, θα έχουμε δύο μυθιστορήματα του M. W. Craven μέχρι το τέλος του χρόνου: τον «Βοτανολόγο» και τον «Ατρόμητο», ενώ μόλις κυκλοφόρησε και το «Πάνω από το πτώμα μου», η νέα περιπέτεια του Γουίλιαμ Γουόρικ από τον κορυφαίο συγγραφέα του είδους Τζέφρι Αρτσερ.

Η πρώτη υπόθεση του Σέρλοκ Χολμς, «Σπουδή στο κόκκινο». Του Αρθουρ Κόναν Ντόιλ. Στοιχειώδες!

«Οσα δεν θέλω να πω» του Ιαν Ράνκιν. Μια περιπέτεια του Τζον Ρέμπους και της επιθεωρήτριας Σιβόν Κλαρκ.

Η Κλεμάνς Μισαλόν υπογράφει την «Ησυχη ένοικο», μια δραματική σπουδή στο ψυχολογικό τραύμα.

«Η Φίνλεϊ Ντόνοβαν ξαναχτυπά», διά χειρός της Ελ Κοσιμάνο. Διασκεδαστική σειρά με μεγάλη επιτυχία.

«Πάνω από το πτώμα μου», η νέα περιπέτεια του Γουίλιαμ Γουόρικ από τον κορυφαίο του είδους Τζέφρι Αρτσερ.

Η θεραπευτική δύναμη των τεχνών

Η Ελένη Πετρίδου Μπουρίτη και η Μαρία Ιωάννου από το Σωματείο Εικαστικών Θεραπευτών και Φίλων μιλούν στην «Κ»

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ**

Ενα ιδιαίτερο φεστιβάλ διοργανώνεται στο Δημαρχείο Λατσιών την Κυριακή 24 Σεπτεμβρίου 10-14.00, ένα φεστιβάλ που δεν έχει να κάνει ούτε με τοπικά προϊόντα, ούτε και με μουσική, αλλά με τη θεραπευτική δύναμη των τεχνών. Το Φεστιβάλ συνδιοργανώνεται από τον Σύνδεσμο Εθελοντών Ψυχοκοινωνικής Στήριξης Παιδιών, το Σωματείο Εικαστικών Θεραπευτών και Φίλων και τον Δήμο Λατσιών με αφορμή την παγκόσμια ημέρα ψυχικής υγείας. Όπως αναφέρουν οι συνδιοργανωτές καλούν όλον τον κόσμο σε ένα θεραπευτικό ταξίδι των Τεχνών, αλλά για να μάθουμε περισσότερα μιλήσαμε με το Σωματείο Εικαστικών Θεραπευτών και Φίλων και συγκεκριμένα με την Ελένη Πετρίδου Μπουρίτη και τη Μαρία Ιωάννου.

«Ανά τον κόσμο η κλινική πρακτική της εικαστικής θεραπείας είναι διαδεδομένη, και πλέον αναπτύσσεται και ερευνητικό κομμάτι που για χρόνια υστερούσε».

Στην Κύπρο η εικαστική θεραπεία προσφέρεται μόνο στον ιδιωτικό τομέα με συνεργασίες με τοπικούς φορείς και επιθυμία τους είναι να ενταχθεί αυτή η θεραπεία και στο ΓεΣΥ, λένε στην «Κ» οι θεραπεύτριες Ελένη Πετρίδου Μπουρίτη και Μαρία Ιωάννου.

Ξεκίνησα ρωτώντας τι είναι η εικαστική θεραπεία: «Είναι ένα επάγγελμα ψυχικής υγείας, που συνδυάζει τη θεραπευτική χρήση της τέχνης (των εικαστικών) και θεωρίες της ψυχοθεραπείας ως πρωταρχική μέθοδο έκφρασης και επικοινωνίας με σκοπό την προσωπική ανάπτυξη του ατόμου» μου απαντούν και συμπληρώνουν πως ανά τον κόσμο η κλινική πρακτική της εικαστικής θεραπείας είναι διαδεδομένη, και πλέον αναπτύσσεται και ερευνητικό κομμάτι που για χρόνια υστερούσε. Στο Ηνωμένο Βασίλειο έχει κατοχυρωθεί κάπου στη δεκαετία του '60. «Για την Κύπρο φανταστείτε πως ακόμα θεωρείται κάτι καινούργιο , έστω και αν η συγκεκριμένη προσέγγιση ξεκίνησε από τη δεκαετία του '40. Η αποτελεσματικότητά της διαφάνηκε από την αρχική κλινική εφαρμογή της σε ομαδικό επίπεδο κατά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, με βετεράνους που υπέφεραν από Πολεμικό Τραυματικό Στρες. Έκτοτε χρησιμοποιείται ως συμπληρωματική ή κύρια θεραπεία για να υποστηρίξει πολλούς ευάλωτους πληθυσμούς, αλλά είναι ακόμη ένα μη κατοχυρωμένο επάγγελμα» και σε αυτό οι δύο θεραπεύτριες μού λένε πως ένας από τους σκοπούς του σωματείου τους είναι η εισήγηση για τη θέσπιση Νομοθεσίας για το επάγγελμα. Μου εξηγούν πως είναι επαγγελματίες ψυχικής υγείας που σημαίνει πως έχουν την απαραίτητη κατοχή Μεταπτυχιακού Τίτλου Σπουδών, αλλά συνήθως το πρώτο πτυχίο περιλαμβάνει σπουδές Καλών Τεχνών, Ψυχολογίας ή άλλων ανθρωπιστικών επιστημών.

Συμπληρώνουν πως είναι σημαντικό το άτομο που θα ασχοληθεί να γνωρίζει πώς να δουλέψει τα υλικά τέχνης, να ξέρει τι υλικά μπορούμε να προτείνουμε για συγκεκριμένο πληθυσμό.

«Όταν θελήσει κάποιος να ασχοληθεί είναι σημαντικό να έχει κάποια εμπειρία με τις τέχνες γενικά, για να μπορεί να αναγνωρίζει τα υλικά, τις ψυχολογικές όψεις των υλικών, αλλά να γνωρίζει πώς το χρησιμοποιεί κάθε υλικό στο άτομο που έχει απέναντί του, να ακολουθεί υγειονομικά πρωτόκολλα, να προβλέπει το ρίσκο, την υπερδιέγερση». Μου εξηγούν ότι πρόκειται για μια δημιουργική διαδικασία που βοηθά το άτομο να αναπτυχθεί προσωπικά: «Για παράδειγμα, στη θεραπεία δεν είναι αυτοσκοπός η δημιουργία έργου τέχνης, μπορεί να μην υπάρχει κάποια συγκεκριμένη θεματολογία που δημιουργούν, αλλά η όλη διαδικασία να βοηθά στην αυτοέκφραση.

Λόγω του ότι το μυαλό εκείνη την ώρα δεν απασχολείται μόνο με τη συζήτηση (τη χρήση λόγου δηλαδή) που μπορεί να δυσκολεύει ή να αγχώνει κάποια άτομα να ανοιχτούν λόγω τραύματος, λόγω ανησυχίας ή πάθησης. Με τον κάθε θεραπευόμενο λειτουργεί διαφορετικά η διαδικασία. Υπάρχουν άτομα με αναπηρίες νοητικές, νευροαναπτυξιακές, είτε και με επιλεκτική αλαλία. Δηλαδή δεν μπορούν να επικοινωνήσουν λεκτικά σε παραδοσιακή συνεδρία με ψυχολόγο χρειάζονται άλλο μέσο».

Επόμενή μου ερώτηση είναι αν αυτή η μορφή θεραπείας μπορεί να προσφερθεί στο γενικό σύστημα υγείας, σε ιδιωτικές κλινικές, σε γηροκομεία, σε ψυχιατρεία. Μου απαντούν πως στην Κύπρο προσφέρεται μόνο στον ιδιωτικό τομέα με συνεργασίες με τοπικούς φορείς και επιθυμία τους είναι να ενταχθεί αυτή η θεραπεία και στο ΓεΣΥ: «Οι πλείστοι εικαστικοί θεραπευτές είναι ελεύθεροι επαγγελματίες. Κάνουμε συνεργασίες με κέντρα ημέρας, με ιδρύματα. Προς το παρόν δεν έχουμε πρόσβαση σε κρατικά νοσηλευτήρια και οι υπηρεσίες δεν υποστηρίζονται από το κράτος».

Αναφέρουν επίσης τις δυσκολίες της απασχόλησης, την έλλειψη αναγνώρισης και αποδοχής από κάποιους άλλους επαγγελματίες υγείας, την έλλειψη τεκμηριωμένης πρακτικής, και τις συνεργασίες που είναι βραχυπρόθεσμες. Επίσης, τονίζουν και το γεγονός πως αυτή τη στιγμή στην Κύπρο υπάρχουν μόνο 10 εικαστικοί θεραπευτές, αφού πολλοί έχουν φύγει στο εξωτερικό, συμπληρώνοντας πως υπάρχουν αρκετοί γονείς που αναζητούν τέτοιες εναλλακτικές θεραπείες για τα παιδιά τους και ενθουσιάζονται στην πορεία από την αποτελεσματικότητά της.

Κοινωνικοποίηση και κοινωνική αλληλεπίδραση

Η θεραπεία εφαρμόζεται σε όλες τις ηλικίες, χωρίς απαραίτητα κάποιος να υποφέρει από κάποια πάθηση. Βάζουν στην εξίσωση της εφαρμογής της εικαστικής θεραπείας και άτομα τρίτης ηλικίας, άρα δεν μιλάμε απαραίτητα για ασθενείς. «Μπορεί να είναι άτομα που έχουν διαταραχές, άνοιες, νευροεκφυλιστικές νόσους ή που μόλις πέρασαν εγκεφαλικό. Μπορεί όμως να είναι άτομα που απλώς περνούν κατάθλιψη λόγω γηρατειών, ή να είναι μοναχικά άτομα, που έχουν χάσει τον σύντροφό τους. «Νιώθουν ότι αλλάζει το σώμα τους. Μπορεί συναισθηματικά να νιώθουν εντάξει, αλλά και να νιώθουν ότι πλέον δεν μπορούν να κάνουν τα πράγματα αυτόματα. Αυτό τους δημιουργεί δυσφορία, κάποια ανησυχία για τον εαυτό τους, άρα μπορεί να επιλέγουν ένα άλλο χώρο στον οποίο θα έχουν μια υποστήριξη, μια διαφορετική καθημερινότητα». Απ' ό,τι καταλαβαίνω μιλάμε για ευζωία και ευεξία. «Ναι, φυσικά, δεν χρειαζόμαστε πάντα κάποιος να έχει μια συγκεκριμένη διάγνωση για να έρθει στη θεραπεία. Μπορεί να έρθει απλώς για αποφόρτιση. Μπορεί να έρθει επειδή αν κάνει για παράδειγμα ένα ομαδικό πρόγραμμα, είναι τρόπος να κοινωνικοποιηθεί, τρόπος διαχείρισης συναισθημάτων». Μου εξηγούν πως ακόμα και μικρές δράσεις για τα άτομα τρίτης ηλικίας μπορεί να είναι κάτι πολύ σημαντικό: «Ενισχύεται η ψυχική υγεία τους, ανεβαίνει η διάθεσή τους, γιατί αυτόματα ένιωθαν ότι είχαν ένα σκοπό».

Η Ελένη Πετρίδου Μπουρίτη και η Μαρία Ιωάννου έχουν προχωρήσει εδώ και ένα χρόνο σε συνεργασία με τη Λεβέντειο Πινακοθήκη και το Πολυδύναμο Κέντρο της Λευκωσίας, για ένα πρωτότυπο πρόγραμμα κοινοτικής εφαρμογής της εικαστικής θεραπείας στο χώρου του μουσείου/ πινακοθήκης για 10 άτομα τρίτης ηλικίας. Επιπλέον βιωματικά εργαστήρια εικαστικής θεραπείας θα είναι ανοικτά και στο ευρύ κοινό. «Στις παρεμβάσεις του μουσείου που τρέχουμε ήδη» μού λένε «γενικά υπερίσχυαν οι γυναίκες της ομάδας λόγω ενδιαφέροντος, αλλά και επίσης γενικά ήταν πιο ζωντανές. Να πούμε ότι οι πλείστες είχαν χάσει τους συζύγους τους. Είχαμε μόνο ένα ζευγάρι που ήταν ακόμα και οι δύο ήταν σε ομάδα και είτε είχαν ανθρώπους που έχασαν τους δικούς τους λόγω διαζυγίου ή λόγω θανάτου». Είναι πολύ σημαντικό μου λένε πως αυτά τα άτομα μπήκαν στη διαδικασία να καταλάβουν τι είναι αυτό που τους προσφέρεται. «Εμπιστεύτηκαν τους εαυτούς τους, τους εξηγήσαμε πως η εικαστική θεραπεία δεν έχει να κάνει με το τελικό αισθητικό αποτέλεσμα. Δεν μας ενδιαφέρει αν είναι άρτια καλλιτεχνικά όσα έφτιαχναν. Εμάς μας αφορά η διαδικασία και η συζήτηση στο τέλος». Μου τονίζουν πως τα έργα δεν χρησιμοποιούνται ως διαγνωστικό εργαλείο, αλλά υπάρχουν και μελέτες βλέπουμε ότι κάποια μπορεί να χρησιμοποιηθούν και ως τέτοια. Όπως μου λένε οι θεραπεύτριες οι θεματικές και τα υλικά που χρησιμοποιούνται στο κάθε πρόγραμμα εικαστικής θεραπείας είναι αναλόγως της κάθε περίπτωσης. Για το πρόγραμμα στην πινακοθήκη γίνεται πρώτα ξενάγηση σε επιλεγμένα έργα τέχνης με τη βοήθεια της μουσειοπαιδαγωγού, και αργότερα με τη χρήση υλικών τέχνης κατάλληλα για χρήση σε χώρους πολιτισμού, άτομα τρίτης ηλικίας χρησιμοποιούν απλά υλικά, όπως μαρκαδόροι, μολύβια, μπογιές, «υλικά με τα οποία ένιωθαν περισσότερη ασφάλεια» μου λένε και συμπληρώνουν: «Είναι κάτι που βλέπουμε, είναι κάτι που μυρίζει, που αγγίζουμε. Για το κάθε άτομο το υλικό μπορεί να σημαίνει κάτι. Μπορεί να πυροδοτήσει κάποιες μνήμες. Είναι κάτι το οποίο ήταν δυσάρεστο ή ακόμα είναι, αλλά και κάτι που φέρνει ευχάριστα συναισθήματα. Είναι αυτή η διαφορά μας και από τις λεκτικές θεραπείες, ότι έχεις τόσα πράγματα να πιαστείς, τόσα εργαλεία να δουλέψεις».

«Ακόμα και μικρές δράσεις για τα άτομα τρίτης ηλικίας μπορεί να είναι κάτι πολύ σημαντικό: «Ενισχύεται η ψυχική υγεία τους, ανεβαίνει η διάθεσή τους, γιατί αυτόματα ένιωθαν ότι είχαν ένα σκοπό».

Η επιλογή των υλικών λοιπόν γίνεται αναλόγως της ομάδας ανθρώπων: «Αξιολογούμε τα άτομα. Για παράδειγμα, βλέπουμε αν μπορούν να κρατήσουν ψαλίδι, αν είναι επικίνδυνο. Είναι σημαντικό να έχουμε λίγα υλικά στο τραπέζι γιατί αν υπάρχουν πολλά πράγματα, μπερδεύονται. Σημαντική παράμετρος στα εικαστικά θεραπευτικά ταξίδια στην πινακοθήκη είναι και η κοινωνικοποίηση και μέσα από τη θεραπεία, αφού φάνηκε να προάγεται η κοινωνική αλληλεπίδραση, η μείωση του αισθήματος της μοναξιάς - ματαίωσης και η ενίσχυση της ψυχικής υγείας και ευεξίας. Για να εκτιμηθεί η αποτελεσματικότητα του προγράμματος, χρησιμοποιούμε πριν και μετά από την παρέμβαση σειρά ερωτηματολογίων όπου θα αξιολογηθεί η υποκειμενική έννοια της μοναξιάς με τη χρήση του διαδικτυακού εργαλείου Digi-Ageing: An ICT tool to combat loneliness και η ανατροφοδότηση εμπειρίας των συμμετεχόντων.

Κλείνοντας την κουβέντα μας, οι δύο θεραπεύτριες μου λένε πως είναι σημαντικό να ενταχθεί η εικαστική θεραπεία και σε άλλους χώρους κοινοτικούς και κλινικούς. Όσο για την έλλειψη επαγγελματιών μού λένε πως μπορεί σήμερα να μην υπάρχουν, αλλά αν διαμορφωθούν οι κατάλληλες συνθήκες οι ελλείψεις μπορούν να καλυφθούν, είναι ωστόσο σημαντικό να πληροφορηθεί το κοινό για αυτό το είδος θεραπείας.

Ο Πουαρό στο παλάτσο των πνευμάτων

Ο Βέλγος ντετέκτιβ καλείται να βγάλει τη βενετσιάνικη μάσκα από τον φονιά

20TH CENTURY STUDIOS VIA A.P.

Ο Κένεθ Μπράνα ως Ηρακλής Πουαρό και η Τίνα Φέι σε σκηνή της ταινίας «Μυστήριο στη Βενετία», την οποία υπογράφει ο Βρετανός ηθοποιός.

Μυστήριο στη Βενετία ★★½
ΘΡΙΛΕΡ (2023)
Σκηνοθεσία: Κένεθ Μπράνα
Ερμηνείες: Κένεθ Μπράνα, Κάιλ Αλεν, Τίνα Φέι

Του **ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ**

Συνεχίζοντας τις μεταφορές των έργων της Αγκαθα Κρίστι στη μεγάλη οθόνη, από τη θέση του σκηνοθέτη, του πρωταγωνιστή αλλά και του παραγωγού, ο Κένεθ Μπράνα μας ταξιδεύει αυτή τη φορά στη γραφική Βενετία. Βρισκόμαστε στο 1947 και ο θρυλικός Ηρακλής Πουαρό έχει πια αποσυρθεί από την ενεργό δράση, ώσπου δέχεται την επίσκεψη της Αριάδνης Ολιβερ (Τίνα Φέι), μιας διάσημης συγγραφέα ιστοριών μυστηρίου. Αυτή θα τον παρασύρει να συμμετέχει σε μια πνευματιστική σεάνς, η οποία λαμβάνει χώρα σε κάποιο παλιό παλάτσο, που ανήκει σε μια τραγουδίστρια της όπερας. Όταν ωστόσο ένας από τους συμμετέχοντες θα βρεθεί δολοφονημένος, ο Πουαρό αναλαμβάνει να λύσει το μυστήριο μέσα στην ίδια νύχτα.

Διαθέτοντας λιγότερη λάμψη –από πλευράς καστ– αλλά περισσότερη συνοχή σε σχέση με το πολύ μέτριο «Εγκλημα στον Νείλο», το φιλμ του Κένεθ Μπράνα καταφέρνει να κρατήσει ζωντανό το ενδιαφέρον του θεατή μέχρι το φινάλε. Οι χιουμοριστικές πινελιές βοηθούν επίσης ένα σενάριο, το οποίο σε μεγάλο βαθμό βασίζεται προφανώς στις σκηνές εντυπωσιασμού που προσφέρει η άφταστη ευφυΐα του Πουαρό.

Φαντάσματα

Από την άλλη, η ατμόσφαιρα του «στοιχειωμένου» παλάτσο έρχεται να παντρευτεί με μια γενικότερη αίσθηση σκοτεινιάς που διαπνέει την ταινία. «Το "Εγκλημα στον Νείλο" διαδραματιζόταν το 1937. Η νέα ταινία διαδραματίζεται δέκα χρόνια μετά. Οπότε έχει μεσολαβήσει ένας τραυματικός παγκόσμιος πόλεμος και ο Πουαρό έχει επίγνωση της σφαγής και της απόγνωσης. Είναι απογοητευμένος που μία ακόμη γενιά έχει μπει σε πόλεμο. Αποφασίζει να ζήσει στη σκιά και να μη συμμετέχει σε αυτό τον βίαιο κόσμο. Οπότε, πηγαίνει σε μία πόλη όπου μπορεί να παραμείνει ανώνυμος», έχει δηλώσει ο Κένεθ Μπράνα.

Ατμοσφαιρική μεταφορά ενός ακόμη μυθιστορήματος της Αγκαθα Κρίστι στη μεγάλη οθόνη.

Προκειμένου βέβαια ο ήρωας να μεταφερθεί στη Βενετία έγιναν αλλαγές σε σχέση με το σχετικό βιβλίο της Αγκαθα Κρίστι, η δράση του οποίου εκτυλίσσεται στην Αγγλία. Κάπως έτσι εδώ έχουμε χαρακτηριστικές βενετσιάνικες μάσκες και πτώματα που εκτοξεύονται στο νερό, συχνά με μια θεατρικότητα κάπως υπερβολική ακόμα και για το συγκεκριμένο σκηνικό.

Επιπλέον, οι πολλοί διαφορετικοί χαρακτήρες προσθέτουν θεωρητικά ποικιλία στη δράση, ωστόσο δραματουργικά δεν λειτουργούν το ίδιο καλά μιας και δεν προλαβαίνουν να εξερευνηθούν στο απαραίτητο βάθος, παραμένοντας σε κάποιες περιπτώσεις μάλλον αδιάφοροι για τον θεατή.

HOME CINEMA

Η παγκόσμια ειρήνη στα χέρια της Γκαλ Γκαντότ

Η Ισραηλινή Γκαλ Γκαντότ (πάνω) πρωταγωνιστεί στο φιλμ «Heart of Stone», ενώ ο Ζόζεφ Τρόγιαν είναι ο «Τσαρλατάνος».

Heart of Stone ★★½
ΔΡΑΣΗΣ (2023)
Σκηνοθεσία: Τομ Χάρπερ
Ερμηνείες: Γκαλ Γκαντότ, Τζέιμι Ντόρναν

Η Γκαλ Γκαντότ, μια από τις κορυφαίες σύγχρονες ηρωίδες δράσης, παίρνει ξανά το όπλο της σε μια καταιγιστικού ρυθμού παραγωγή του Netflix. Κάπου ανάμεσα στον σκιώδη κόσμο των μυστικών υπηρεσιών και τους κάθε λογής παρανόμους, υπάρχει το «Κατάστατικό», μια μυστική οργάνωση, η οποία χρησιμοποιεί την «Καρδιά», ένα υπερεξελιγμένο σύστημα τεχνητής νοημοσύνης, προκειμένου να διατηρεί την παγκόσμια ειρήνη. Ολα αυτά μέχρι που η συγκεκριμένη τεχνολογία θα κλαπεί και η ειδική πράκτορας Στόουν (Γκαλ Γκαντότ) θα κληθεί να την ανακτήσει πριν υπάρξουν ολέθριες συνέπειες.

Εχοντας εμπειρία από τηλεοπτικές σειρές όπως τα «Peaky Blinders» και «Πόλεμος και Ειρήνη», ο σκηνοθέτης Τομ Χάρπερ ενορχηστρώνει μερικές πολύ καλοστημένες σκηνές δράσης, οι οποίες έχουν φυσικά στο επίκεντρο τη δυναμική του πρωταγωνίστρια. Η Ισραηλινή ηθοποιός είναι άσος στις πολεμικές τέχνες, καβαλάει μηχανές, πέφτει με αλεξίπτωτα· πείθει γενικώς τον θεατή για όσα υπόσχεται ο χαρακτήρας της. Ολα αυτά σε αρκετά διαφορετικά σκηνικά, από την πανέμορφη Λισσαβώνα, μέχρι την αφρικανική έρημο και την παγωμένη Ισλανδία. Προφανώς εδώ υπάρχει και το στοιχείο της τεχνητής νοημοσύνης, για την οποία συζητούν τα τελευταία χρόνια οι πάντες, ωστόσο αποτελεί απλώς την αφορμή, μια βολική κινηματογραφική απειλή όπως συνέβαινε παλιότερα με τα πυρηνικά όπλα.

Ο Τσαρλατάνος ★★★
ΔΡΑΜΑ (2021)
Σκηνοθεσία: Ανιέσκα Χόλαντ
Ερμηνείες: Ζόζεφ Τρόγιαν, Ιβάν Τρόγιαν, Γιούρα Λοτζ

Από την πλατφόρμα του Cinobo επιλέγουμε μια συγκινητική αληθινή ιστορία διά χειρός Ανιέσκα Χόλαντ. Η Πολωνέζα κινηματογραφίστρια, η οποία διακρίθηκε πρόσφατα και στο Φεστιβάλ Βενετίας με το θαρραλέο «Green Border», μας ταξιδεύει εδώ στην Τσεχία των δεκαετιών του 1940 και του 1950. Πρωταγωνιστής της ταινίας είναι ο Γιαν Μικολάσεκ (Ζόζεφ Τρόγιαν), βοτανολόγος και θεραπευτής, ο οποίος έχει ένα μοναδικό χάρισμα ώστε να εντοπίζει εμπειρικά τις ενδείξεις σχεδόν οποιασδήποτε ασθένειας. Η φήμη του σύντομα εξαπλώνεται και οι ασθενείς του περιλαμβάνουν τους πάντες, από τον απλό λαό μέχρι κυβερνητικούς μεγαλόσχημους. Ο αλαζονικός χαρακτήρας του, ωστόσο, και ο πλούτος που συσσωρεύει θα σταθούν αφορμή ώστε να συλληφθεί από το αυταρχικό καθεστώς της χώρας. Η Χόλαντ φέρνει στο προσκήνιο έναν κάπως αμφιλεγόμενο ήρωα προκειμένου να θέσει ερωτήματα, τόσο σε σχέση με τον ορισμό του επιστήμονα όσο και με την ανθρωπιά, η οποία συχνά υπερπηδά τις προκαταλήψεις. Φυσικά στο φόντο υπάρχουν οι κοινωνικοί και πολιτικοί περιορισμοί της εποχής, τονίζοντας ακόμα περισσότερο την ιδιαιτερότητα του πρωταγωνιστή.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Του **ΝΙΚΟΥ Α. ΔΟΝΤΑ**

Εργα Ελλήνων ή ελληνικής καταγωγής συνθετών

«Γέφυρες» - «Bridges» ονομάζεται ο νέος δίσκος της Δανάης Παπαματθαίου-Μάτσκε (βιολί) και του πατέρα της, Ούβε (πιάνο). Ο τίτλος αναφέρεται στο γεφύρωμα πολιτισμών, καθώς περιλαμβάνει έργα Ελλήνων ή ελληνικής καταγωγής συνθετών της διασποράς, συνεπώς ανθρώπων οι οποίοι δυνητικά τουλάχιστον φέρουν συγκεκριμένες εθνικές καταβολές, αλλά έζησαν και δημιούργησαν σε άλλους τόπους.

Ο ελληνοκροατικής καταγωγής συνθέτης και αρχιμουσικός Μπόρις Παπαντόπουλο (1906-1991) γεννήθηκε κοντά στη Βόννη, στη Γερμανία, ωστόσο μετά τον θάνατο του πατέρα του, το 1908, η μητέρα του μετακόμισε στην πατρίδα της το Ζάγκρεμπ, όπου σπούδασε και εργάστηκε. Ο ελληνικής καταγωγής συνθέτης και βιολονίστας Ντίνος Κωνσταντινίδης (1929-2021) γεννήθηκε στα Γιάννενα, σπούδασε σε Αθήνα, Νέα Υόρκη, Ιντιάνα και Μίσιγκαν, ενώ στη συνέχεια έζησε στη Λουιζιάνα (ΗΠΑ), όπου και δημιούργησε. Ο συνθέτης Δημήτρης Τερζάκης (γενν. 1938) σπούδασε σε Αθήνα και Κολωνία. Σήμερα μοιράζει τον χρόνο του ανάμεσα στη Λειψία και στο Ναύπλιο. Τέλος, ο Γιάννης Κωνσταντινίδης (1903-1984) γεννήθηκε στη Σμύρνη, σπούδασε στο Βερολίνο και επέστρεψε στην Αθήνα, όπου έζησε και δημιούργησε.

Τέσσερις συνθέτες με πολύ διαφορετικό προφίλ, που ανήκουν σε διαφορετικές γενιές, έχουν διαφορετικές καταβολές και διαφορετικές σπουδές, εύλογα αξιοποιούν ο καθένας με τον δικό του τρόπο τις ελληνικές τους ρίζες στα συγκεκριμένα έργα για βιολί και πιάνο που περιλαμβάνονται στον δίσκο. Το εύρος κυμαίνεται ανάμεσα στον τελείως προφανή τρόπο με τον οποίο εμπνεύστηκε ο Γιάννης Κωνσταντινίδης από σκοπούς της Δωδεκανήσου και φτάνει έως την τρυφερότητα και τη νοσταλγία του Τερζάκη στη «Διαβολεμένη σονάτα» ή στα «Λόγια στον άνεμο», τη σειρά αυτή από εξαιρετικές μικρογραφίες, αφιερωμένες από τον συνθέτη στη Δανάη Παπαματθαίου-Μάτσκε.

Εξαιρετικά ενδιαφέρουσες προτάσεις από τη Δανάη Παπαματθαίου-Μάτσκε και τον πατέρα της, Ούβε.

Χ. ΑΚΡΙΒΙΑΔΗΣ

Η Δανάη Παπαματθαίου-Μάτσκε και ο πατέρας της, Ούβε, από τις δημιουργικές δυνάμεις της ελληνικής μουσικής σκηνής.

Παρά τη διαφορετική μουσική γλώσσα κάθε έργου, ο δίσκος έχει ενότητα και μεγάλο ενδιαφέρον. Ο ελεγειακός «Διαλογισμός» του Παπαντόπουλο έρχεται σε δημιουργικό διάλογο με τη δωδεκαφθογγική Σονάτα για βιολί και πιάνο του Ντίνου Κωνσταντινίδη, τεχνική που εξ ορισμού θέτει εκτός του διαλόγου κάθε υπόνοια «εθνικής» αναφοράς. Γραμμένη το 1971, δηλαδή σε εποχή που η δωδεκαφωνία αποτελούσε ήδη «ιστορική» γραφή, διαθέτει εκφραστικότητα, η οποία προέρχεται από την αφομοίωση και γόνιμη επεξεργασία των πιο δογματικών στοιχείων της συγκεκριμένης τεχνικής.

Προφανώς, η επιτυχία του εγχειρήματος έγκειται στην ποιότητα των ερμηνειών των δύο μουσικών. Πατέρας και κόρη είναι εξαιρετικά συντονισμένοι: ο διάλογος ανάμεσα στα δύο όργανα είναι έντονος και αποτελεσματικός. Ο καθαρός και καλλιεργημένος ήχος της Δανάης διαθέτει τη λιτότητα που καθιστά εκφραστική τη μουσική του Τερζάκη, αλλά εξίσου τη γλυκύτητα που ταιριάζει στη μουσική του Γιάννη Κωνσταντινίδη. Αντιστοίχως, το πιάνο έχει αυτόνομη, διακριτή παρουσία και συμβάλλει αποφασιστικά στο αποτέλεσμα, όπως ειδικά στο έργο του Ντίνου Κωνσταντινίδη και με ανάλογο τρόπο στη «Δωδεκανησιακή σουίτα» του συνονόματού του Γιάννη, όπου μαζί με το βιολί προσδιορίζει τον χαρακτήρα κάθε σκοπού.

Η ψυχή των βιβλίων δεν πεθαίνει ποτέ

Η «Κ» συναντά στο Σαντιάγο της Χιλής τον πολυσυζητημένο διεθνώς συγγραφέα Μπενχαμίν Λαμπατούτ

Συνέντευξη στη
ΜΑΙΡΗ ΣΙΑΝΗ-ΝΤΕΪΒΙΣ

Ως τόπο συνάντησής μας καθόρισε το πολιτιστικό κέντρο «Γκαμπριέλα Μιστράλ», το οποίο πήρε το όνομά του από την πρώτη γυναίκα της Λατινικής Αμερικής που τιμήθηκε με το Νομπέλ Λογοτεχνίας, στο Σαντιάγο της Χιλής.

Καθόμαστε στην καφετέρια έξω, στη βεράντα αυτού του κτιρίου που μοιάζει με σκουριασμένο τρίφτη τυριού, ενώ στο προαύλιο φοιτητές της δραματικής σχολής κάνουν πρόβες και... φασαρία. «Μην ανησυχείς, θα συγκεντρωθώ», μου υπόσχεται ο Μπενχαμίν Λαμπατούτ, ο γνωστός και βραβευμένος Χιλιανός συγγραφέας. «Δεν έχω αμφιβολία», του λέω. Εγώ κόβομαι για τη μαγνητοφώνηση. Μετά την τόση αναστάτωση που έφερε η COVID και στα ταξίδια, εγώ τουλάχιστον τον έχω μπροστά μου, «το Zoom καλό είναι αλλά...» του λέω, μα δεν προλαβαίνω να τελειώσω τη φράση μου γιατί με διακόπτει. «Το Zoom είναι απίθανο», μου λέει, «δεν τους (sic) επιτρέπει να δουν το λευκό των ματιών σου». Ομως εγώ αυτό θέλω να δω σήμερα, το λευκό των ματιών του.

Το βιβλίο του «Οταν παύουμε να καταλαβαίνουμε τον κόσμο» μπορεί να θεωρείται σήμερα μια παγκόσμια επιτυχία –είχε μπει στη λίστα του International Booker το 2021, το εκθείασε ο Ομπάμα, ήταν ανάμεσα στα δέκα καλύτερα στη λίστα του New Yorker– αλλά στην αρχή είχε απορριφθεί απ' όλους τους εκδοτικούς οίκους στη Χιλή.

Μόνο όταν το καλοδέχτηκαν οι Γερμανοί και οι Ιταλοί άρχισε να ταξιδεύει ανά την υφήλιο. Στις σελίδες του ο συγγραφέας κάνει βουτιά στα βαθιά, στις ταλανισμένες ψυχές και στα σπινθηροβόλα μυαλά επιστημόνων των οποίων οι ανακαλύψεις άλλαξαν τον κόσμο, ιδιοφυΐες σαν τον Αλμπερτ Αϊνστάιν, τον Βέρνερ Χάιζενμπεργκ, τον πρωτοπόρο της κβαντομηχανικής, κι άλλες προσωπικότητες σαν τον φυσικό και αστρονόμο Καρλ Σβάρτσιλντ ή τον χημικό Φριτς Χάμπερ των οποίων τα ονόματα μπορεί να μην τα έχουμε ακουστά, αλλά τα επιτεύγματά τους έχουν σημαδέψει τη ζωή μας.

Αφού ξεσκάψει ιστορίες από την προσωπική τους ζωή –παράξενες, αλλοπρόσαλλες και μυστηριώδεις σαν τους ίδιους– ο Λαμπατούτ τις συνυφαίνει ποιητικά για να ζωντανέψει τις ιδέες τους. Στην αφήγηση όπου υπάρχουν κενά τα συμπληρώνει με δικές του πλασματικές ιστορίες. Δεν είναι εύκολο να εντοπίσεις πού σταματάει η αλήθεια και πού αρχίζει η μυθοπλασία.

Ατίθασος

Είναι ντυμένος με μαύρο τζιν και μαύρο μακό μπλουζάκι που τον κάνουν να δείχνει πολύ πιο νέος από 43 χρόνων. Είναι σαν να έχω μπροστά μου ένα φοιτητή με νύχια κομμένα σύρριζα, τατουάζ και γραμμωμένους μυς. Αποπνέει μια ευάλωτη αυτοπεποίθηση καθώς χώνει κάθε λίγο και λιγάκι τα δάχτυλά του στα ατίθασα μαύρα μαλλιά του για να τα τραβήξει πίσω.

Τα βιβλία του είναι λίγο δύσκολο να τα χαρακτηρίσει κανείς ως μυθιστόρημα. Τι νομίζει ο ίδιος; «Θέλω να γράφω για πραγματικά γεγονότα. Εξάλλου η λογοτεχνία είναι μια πολύ συντηρητική τέχνη. Για προσπάθησε να γράψεις πέρα από το πρώτο, δεύτερο πρόσωπο ή τον παντογνώστη του τρίτου προσώπου. Δεν μπορείς. Οι λέξεις το ίδιο. Τόλμησε να τις λυγίσεις πέραν του επιτρεπτού, θα γράφεις αρλούμπες».

Του διηγούμαι την εμπειρία μου σε ένα βιβλιοπωλείο στο Τεμούκο, πόλη εξακόσια χιλιόμετρα νότια του Σαντιάγο. Εψαχνα το βιβλίο του αλλά δεν το έβρισκα. Η υπάλληλος που ρώτησα εξαφανίστηκε για είκοσι λεπτά για να ψάξει. Δεν ήταν στα ράφια της Χιλιανής Λογοτεχνίας. Πού ήταν; Στα ράφια πίσω από το ταμείο! Είσαι αταξινόμητος, τον πειράζω. «Τώρα με κάνεις ευτυχή. Συνήθως δεν τα βρίσκουν τα βιβλία μου. Οντας αταξινόμητος είμαι ήδη ταξινομημένος ως αταξινόμητος». Το να γράψει κανείς δυναμικά κι έντεχνα για κβαντομηχανική ή τις μαύρες τρύπες πρέπει να έχει μια έφεση προς τις θετικές επιστήμες. Ο ίδιος έχει; «Το μυαλό μου πιάνει μόνο τα στοιχειώδη επειδή γράφω λογοτεχνία. Η λογοτεχνία δεν ασχολείται με επεξηγήσεις και ορθολογισμούς. Εχει να κάνει με τη σαγήνη, το παραλήρημα και τη ζέση. Το χτίσιμο μιας σχέσης με το μυστηριώδες και το ακατανόητο. Μέσα από τις ιδέες και τις ιστορίες αυτών των ανθρώπων θέλω να δείξω αυτό που δεν φαίνεται, και θα πρέπει να παραμείνει αφανές».

Πίσω από αυτή την ήπια πρόσοψη του Λαμπατούτ υπάρχει ένας θερμοπίδακας που κοχλάζει σε χιλιάδες βαθμούς Κελσίου – ποτέ δεν ξέρεις πότε θα εκτοξευτεί. Μου λέει πως έχει ζήσει μια ζωή έντονη, τόσο έντονη που συχνά πίστευε πως δεν θα έφτανε καν τα τριάντα. Μου κεντρίζει την περιέργεια. Μόνο που δεν μπορεί να μιλήσει για αυτά τα πρώτα χρόνια. Η ιδιωτική του ζωή θέλει να παραμείνει ιδιωτική. Δεν του αρέσει η δημοσιότητα – ένας από τους διάφορους όρους που μου έθεσε αν ήθελα να τον συναντήσω πρόσωπο με πρόσωπο ήταν ότι δεν θα τον φωτογράφιζα. «Οταν η προσοχή όλων πέφτει πάνω σου», μου λέει, «φτάνεις στο σημείο να μη σε νοιάζει. Αν σε νοιάζει, θα καταστραφείς. Είναι παγίδα. Στην ουσία δουλεύεις για κάτι που όταν επιτέλους το ολοκληρώσεις θα πρέπει να σε αφήνει τελείως αδιάφορο».

Παρ' όλη τη μυστικότητα, ξέρουμε πως γεννήθηκε στο Ρότερνταμ της Ολλανδίας και μεγάλωσε σε διάφορες πόλεις της Λατινικής Αμερικής για να εγκατασταθεί στο Σαντιάγο της Χιλής όταν ήταν δεκατεσσάρων ετών. Δούλεψε ως δημοσιογράφος για τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών για δεκαεπτά χρόνια, αλλά πάντα ξέκλεβε χρόνο για να γράφει – «σαν τον Κάφκα», μου λέει. Την περίοδο αυτή δεν θέλει να τη θυμάται. Γιατί; «Γιατί αργοπέθαινα εκεί μέσα, same desk, same f.... chair».

Στην πορεία εξερεύνησε μανιωδώς τον Καθολικισμό μόνο και μόνο για να τον αποκηρύξει. «Μου άφησε ουλές, μ' αυτές τις ουλές γράφω». Εξερεύνησε τον Βουδισμό. Τον αποποιήθηκε κι αυτόν. «I was using it to get high». Προσπαθούσα να διεισδύσω σε απόκρυφες διαστάσεις του νου. Δεν θα γινόμουν ποτέ συγγραφέας αν συνέχιζα να τον ακολουθώ. Είναι σαν να ακούς το πλοίο που φεύγει και το αυτί σου να μην πιάνει τον ήχο των κυμάτων. Υποφέρει η γραφή». Μέχρι που ανακάλυψε το I Ching (The Book of Changes), το ηθικό σύστημα που αποτελεί τη βάση του κομφουκιανισμού. «Είναι μια μορφή μαντείας, κάτι σαν τις κάρτες Ταρώ που μιλούν τη γλώσσα των συμβόλων», μου εξηγεί. Κι όταν τον κοιτάω σαστισμένη, μου διευκρινίζει, «είναι σαν τα Μαθηματικά, τα εφαρμόζεις, τα χρησιμοποιείς, δεν πιστεύεις σ' αυτά».

Ξεκαθάρισμα ψυχής

Με συναρπάζει η αφοπλιστική ειλικρινειά του. Εχουμε ξεκαθάρισμα ψυχής σήμερα, δεν χρειάζεται να ψάξω, μου δείχνει ο ίδιος το άσπρο των ματιών του. Και μια που είμαστε σ' αυτή την εξομολογητική φάση, τον ρωτώ τι κάνει ένα βιβλίο αθάνατο. «Αυτά τα βιβλία τα κυριεύει μια φοβερή σιωπή και είναι διαποτισμένα με αίμα. Δείχνουν τον πόνο. Είναι ζωντανά. Εχουν ψυχή μέσα τους. Η ψυχή δεν πεθαίνει ποτέ. Δεν πιστεύω πως υπάρχει κάτι που έχει αξία χωρίς να είναι τσουρουφλισμένο από κάτι μυστηριώδες, ακατανόητο ή παράδοξο». Τα δικά σου θα αντέξουν; «Με τίποτα. Ξέρω ποιος είμαι. Πιάνεις ένα μεγάλο ψάρι. Αλλά δεν είναι μεγαλύτερο απ' τη φάλαινα. Είναι ένα μεγάλο ψάρι. Για χρόνια γράφω με μανία, το ένα βιβλίο μετά το άλλο, δύο ταυτόχρονα. Εφτασα στο σημείο να μην ξέρω ποιο θα είναι το επόμενο βήμα μου. Η ζωή μου αλλάζει. Εγώ ο ίδιος αλλάζω. Μπορεί και να σταματήσω να γράφω – δεν είναι και τόσο φοβερό όσο λένε». Και τον διακόπτω, «για να ξαναγυρίσεις στη συγγραφή δριμύτερος». «Ποτέ δεν ξέρεις. Από μια άποψη θα ήταν φανταστικό αν το ξεπερνούσα και το συγγραφιλίκι. Εδώ ξεπέρασα τον Χριστό, δεν θα ξεπεράσω το γράψιμο;»

Το νέο βιβλίο

Το «The Maniac», το καινούργιο του βιβλίο που έγραψε στα αγγλικά, έρχεται πάλι να κολυμπήσει στα νερά της επιστήμης. Είναι η ιστορία του Ούγγρου-Αμερικανού πολυμαθούς επιστήμονα Τζον Φον Νόιμαν (John von Neumann), αυτού που έθεσε τα μαθηματικά θεμέλια της κβαντομηχανικής, αυτού που έγραψε τις εξισώσεις για την έκρηξη της ατομικής βόμβας, του εφευρέτη της θεωρίας των παιγνίων, του νονού της τεχνητής νοημοσύνης (AI), του καινοτόμου της ψηφιακής τεχνολογίας, του πατέρα του σύγχρονου ηλεκτρονικού υπολογιστή. Και το ερώτημα που θέτει έμμεσα και στα δύο αυτά βιβλία είναι: όλες αυτές οι εφευρέσεις είναι για το καλό ή το κακό της ανθρωπότητας;

Ο τίτλος του βιβλίου φαίνεται να παίζει με την έννοια της μανιώδους φύσης του Νόιμαν, αλλά δεν είναι έτσι. Είναι το ακρώνυμο Mathematical Analyzer, Numerical Integrator and Computer και αναφέρεται στον ηλεκτρονικό υπολογιστή.

Μέσα από μια πολυπρόσωπη αφήγηση με μαρτυρίες φίλων, συζύγων, παιδιών, συναδέλφων και άλλων, ο Λαμπατούτ μας δείχνει την ανατομία του μυαλού αυτού του Τιτάνα της επιστήμης που είχε πάθος με τη λογική. Και του οποίου η ευφυΐα ήταν κάτι το παιγνιώδες και όχι τυραννικό. Οταν ένας καθηγητής του μετάνιωσε που δεν τον είχε συμβουλεύσει πως τα μαθηματικά έπρεπε να τα χειρίζεται με σεβασμό επειδή μέσα τους έκρυβαν μια δύναμη που τα καθιστούσε επιρρεπή στο κακό, ο Νόιμαν συμμετείχε ήδη στο Μανχάταν Πρότζεκτ για τη δημιουργία της ατομικής βόμβας.

Μια φορά ο μαθηματικός Νιλς Μπαριτσέλι με τον οποίον συνεργαζόταν, τον είχε ρωτήσει πώς είχε συλλάβει την ιδέα των υπολογιστών, και ο Νόιμαν τού είχε απαντήσει πως εφόσον άνθρωποι των σπηλαίων είχαν δημιουργήσει θεούς δεν έβλεπε κανένα εμπόδιο στο να μην έκαναν κι εκείνοι το ίδιο.

Γι' αυτόν το κομπιούτερ, The Maniac, θα έπρεπε να καταλαβαίνει τη γλώσσα, να διαβάζει, να γράφει, να μιλάει... και να παίζει σαν παιδί. Και η τελευταία ενότητα του βιβλίου, που αναφέρεται στην τεχνητή νοημοσύνη, μιλάει γι' αυτό ακριβώς το πράγμα: το παιχνίδι.

Είναι η ιστορία του Κύπριου Ντέμη Χασάμπη, του παιδιού θαύμα από το βόρειο Λονδίνο, συνιδρυτή του ερευνητικού εργαστηρίου τεχνητής νοημοσύνης DeepMind, που δημιούργησε τον υπολογιστή AlphaGo Zero που παραμένει αήττητος στα παιχνίδια Γκο, Σόγκι (γιαπωνέζικο σκάκι) και σκάκι. Το «The Maniac» διαβάζεται απνευστί όπως το «Οταν παύουμε να καταλαβαίνουμε τον κόσμο» γιατί ο Λαμπατούτ είναι μαέστρος στο να συνδυάζει την ιστορία της επιστήμης με τη μυθοπλασία. Μήπως προσπαθεί να δημιουργήσει ένα καινούργιο λογοτεχνικό είδος; «Δεν έχω ιδέα», μου απαντά, «ακόμα και να έκανα κάτι τέτοιο δεν θα το ήξερα. Αν δημιουργείς κάτι καινούργιο δεν έχεις επίγνωση».

Στο «The Maniac» ο Μπενχαμίν Λαμπατούτ καταπιάνεται με την ιστορία του Τζον Φον Νόιμαν, πατέρα της κβαντομηχανικής των υπολογιστών και νονού της τεχνητής νοημοσύνης. Τα προηγούμενα βιβλία του, «Οταν παύσουμε να καταλαβαίνουμε τον κόσμο» και «Ο λίθος της τρέλας» κυκλοφορούν στα ελληνικά από τις εκδόσεις «Δώμα».

JUANA GO MEZ

«Οταν η προσοχή όλων πέφτει πάνω σου, φτάνεις στο σημείο να μη σε νοιάζει. Αν σε νοιάζει, θα καταστραφείς. Είναι παγίδα», λέει στην «Κ» ο Μπενχαμίν Λαμπατούτ. «Στην ουσία δουλεύεις για κάτι που όταν επιτέλους το ολοκληρώσεις, θα πρέπει να σε αφήνει τελείως αδιάφορο», εξηγεί ο Χιλιανός συγγραφέας.

Από μια άποψη θα ήταν φανταστικό αν το ξεπερνούσα και το συγγραφιλίκι. Εδώ ξεπέρασα τον Χριστό, δεν θα ξεπεράσω το γράψιμο;

Η λογοτεχνία δεν ασχολείται με επεξηγήσεις και ορθολογισμούς. Εχει να κάνει με τη σαγήνη, το παραλήρημα και τη ζέση.

ελληνική φλόγα

ΤΟΜΟΣ Α΄
Κυριακή
24/9

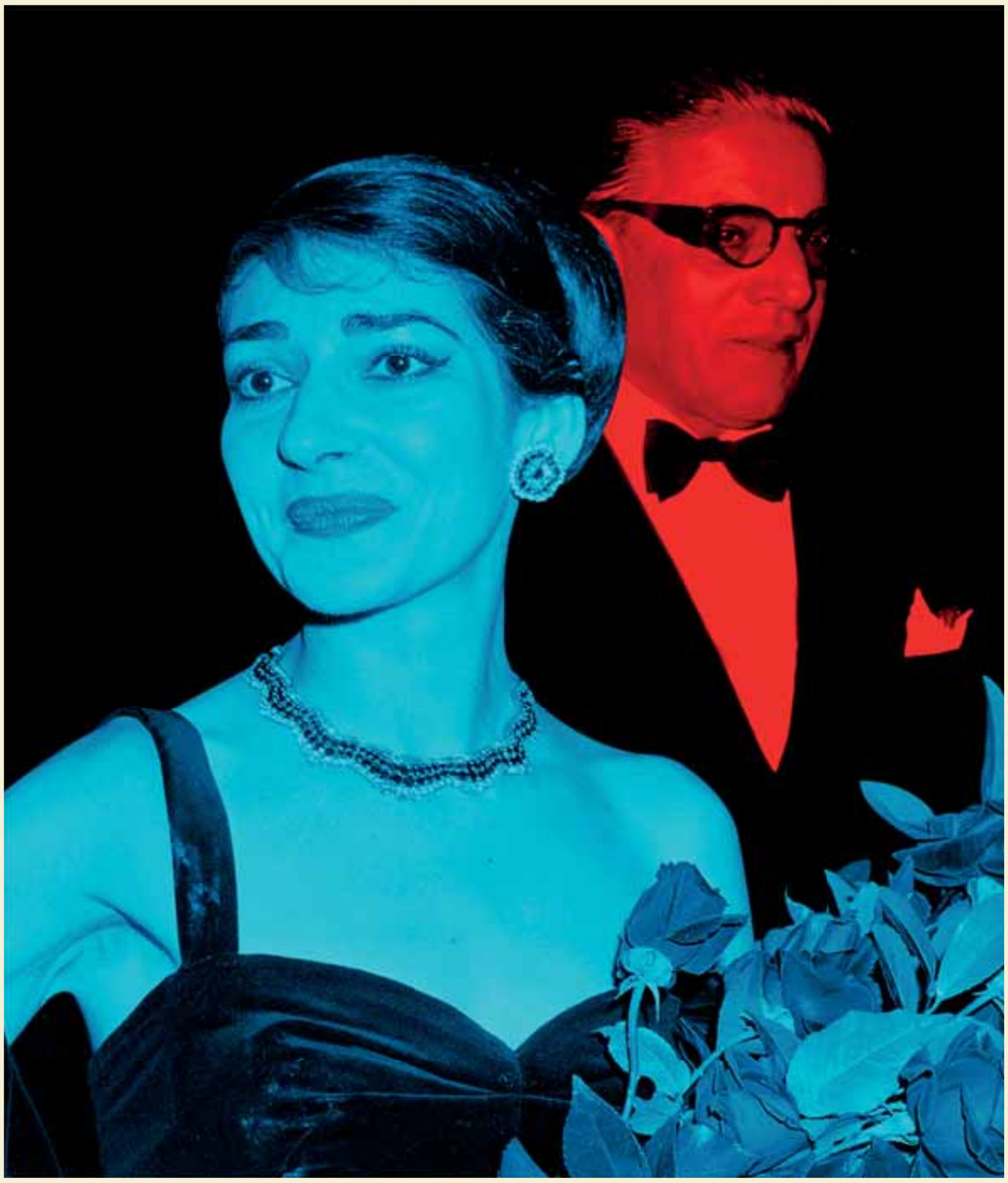

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΛΛΑΣ & ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ ΩΝΑΣΗ

Μια **δίτομη έκδοση** με την καθηλωτική αφήγηση
του **Νίκου Γκατζογιάννη**

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ